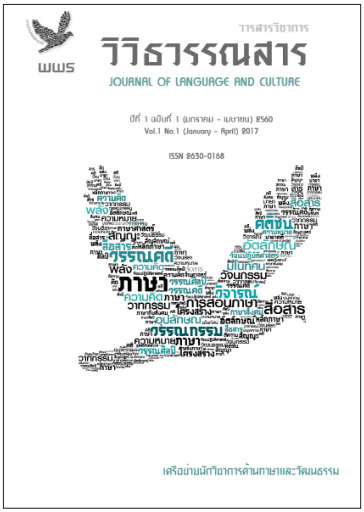

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2560

วิวิธวรรณสาร

WIWITWANNASAN

Journal of Language and Culture

ISSN 2630-0168

ผู้เขียนประจำฉบับ

บุณย์เสนอ ตรีวิเศษ
สมเกียรติ รักษ์มณี
พิสุทธิ์พงศ์ เอ็นดู
ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร์
กอบกาญจน์ วิเศษรัมย์
วรเดช มีแสงรุทรกุล
จิรัฐิพร ไทยงูเหลือม
นนทิยา จันทร์เนตร
กุลวดี พุทธมงคล
วนิดา ตรีสินธุรส
ณภัทร เชาว์นวม

วิวิธวรรณสาร

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2560

เจ้าของ สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ	ราชบัณฑิต
รองศาสตราจารย์สงบ บุญคล้อย	ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาตะวันออก

ผู้ทรงคุณวุฒิ

ศาสตราจารย์ ดร.อุดม วโรตม์สิกขดิตถ์	ราชบัณฑิต
ศาสตราจารย์ ดร.ดวงมน จิตร์จำนงค์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร คงศิริรัตน์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.ศานติ ภักดีคำ	ราชบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลศักดิ์ กิ่งคำ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ ขนิษฐานันทน์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
รองศาสตราจารย์สุนีย์ เลี่ยวเพ็ญวงษ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์กฤษฎา ศรีธรรมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ภักดีผาสุข	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารียา หุตินทะ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์สกุล บุณยทัต	มหาวิทยาลัยศิลปากร
นางชมัยภร บางคมบาง	ศิลปินแห่งชาติ

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ รักษ์มณี	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประกิจ จันตะเคียน	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐา จักรไชย	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กอบกาญจน์ วิเศษรัมย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรธน์ ศรียาภัย	มหาวิทยาลัยพะเยา
ดร.สรพันธ์ นันต๊ะภูมิ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
ดร.รัชดา ลาภใหญ่	มหาวิทยาลัยรังสิต
ดร.วิชุดา พรายยงค์	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

วิวิธวรรณสาร

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2560

ดร.จิรัฐิพร ไทยงูเหลือม — มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Dr. Chom Sonnang — Researcher to Royal Academy of Cambodia

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุณย์เสนอ ตรีวิเศษ — มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผู้ช่วยบรรณาธิการฝ่ายภาษาต่างประเทศ

ดร.สมศักดิ์ พันธ์ศิริ — มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อาจารย์บำรุง กันรัมย์ — มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ดร.พิสุทธิ์พงศ์ เอ็นดู — มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

เลขานุการ

อาจารย์ยุพาวดี อาจหาญ — มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อาจารย์พิมพ์ผกา ยอดนารี — มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

พิสูจน์อักษร

อาจารย์สันติภาพ ชารัมย์ — มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อาจารย์อุภาวัณณ์ นามหิรัญ — มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อาจารย์ณภัทร เชาว์นวม — มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อาจารย์พิพัฒน์ ประเสริฐสังข์ — มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อาจารย์สุดธิดา สวนประดิษฐ์ — มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ประสิทธิภาพเว็บไซต์

อาจารย์สินทรัพย์ ยืนยาว — มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อาจารย์ชลาวัล วรรณทอง — มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
นายมานะ สลุบพล — มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ศิลปกรรม – รูปเล่ม – ภาพประกอบ

อาจารย์ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร์ — มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ประชาสัมพันธ์

อาจารย์พัชรพร สาลี — มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

วิวิธวรรณสาร

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2560

ที่ทำการสำนักงานวารสารวิวิธวรรณสาร

439 สาขาวิชาภาษาไทย อาคาร 1 ชั้น 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ถนนจิระ
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

โทรศัพท์: 084-518-6262
e-mail address : wiwitwannasan@gmail.com
สมัครสมาชิกและส่งบทความได้ที่เว็บไซต์ http://www.wiwitwannasan.com

วิวิธวรรณสาร

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2560

วิวิธวรรณสาร เป็นวารสารวิชาการด้านภาษาและวัฒนธรรมของสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ และเครือข่ายนักวิชาการด้านภาษาและวัฒนธรรม มีกำหนดออกปีละ 3 ฉบับ เดือนมกราคม-เมษายน เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม และเดือนกันยายน-ธันวาคม มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานในรูปแบบบทความวิจัย บทความวิทยานิพนธ์ บทความวิชาการ บทความวิจารณ์หนังสือ และบทความทั่วไปที่เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับภาษา วรรณกรรม วรรณคดี การสื่อสาร คติชน การสอนภาษา วัฒนธรรม และการสื่อสาร บทความที่เผยแพร่ลงในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใด ๆ บทความทุกเรื่องในวารสารนี้ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องจำนวนสามคน และอาจได้รับการปรับปรุง แก้ไขตามที่กองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิเห็นสมควร ทั้งนี้ข้อคิดเห็นใด ๆ ในบทความถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความเองทั้งสิ้น

วิวิธวรรณสาร

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2560

วิวิธวรรณสาร

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2560

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการ **วิวิธวรรณสาร** เกิดขึ้นจากสำนึกธรรมดาของนักวิชาการกลุ่มหนึ่ง ที่เรียกตนเองว่า “เครือข่ายนักวิชาการด้านภาษาและวัฒนธรรม” มีเจตนาจำนงร่วมกัน ในการพัฒนาวารสารวิชาการเพื่อเปิดพื้นที่อิสระสำหรับการฝึกฝนตนเองทางวิชาการ มิมีเจตนาสูงส่งจะทำการเพื่อบ้านเพื่อเมืองแต่อย่างใดไม่

บทความ “วิวิธวรรณสาร” ฉบับแรกนี้ ประกอบด้วยบทความ 6 เรื่อง ได้แก่

พลังอำนาจทางภาษาจากวาทกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล (Language Power to Create Authority Power in Seksan Prasoetkun’s Discourse) เป็นความพยายามที่จะพิสูจน์ว่าภาษามีพลังอำนาจจริงหรือไม่ ถ้อยคำที่เคลือบแฝงด้วยเลศนัยแห่งผู้ประดิษฐ์ถ้อยคำอย่างไร ผู้เขียนได้ใช้ทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เปิดเปลือย ตีแผ่ออกมาให้เห็น

การศึกษาเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (A Comparative Study of Thai and English Consonants’ Phonemes) การพิสูจน์ให้เห็นว่า มนุษย์ แม้ต่างชาติต่างศาสนา แต่มีจุดร่วมบางประการที่เป็นสากล ดังในบทความที่ชี้ให้เห็นว่า แม้ภาษาไทยกับภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างตระกูลกัน แต่ก็พบว่ามีส่วนคล้ายกัน ที่นักภาษาศาสตร์เรียกว่า ความเป็นสากลของภาษา (universal language)

อุปลักษณ์แสดงอารมณ์ในภาษาไทย (Emotion Metaphors in Thai) อุปลักษณ์ ในบทความดังกล่าว มิได้หมายถึงภาพพจน์อุปลักษณ์ ในวรรณคดีที่คุ้นเคย แต่เป็นอุปลักษณ์ในแนวภาษาศาสตร์ปริชาน กล่าวคือ เป็นปรากฏการณ์ทางภาษาสามัญที่พบได้มากทั้งในการพูดการเขียน และมักกล่าวถึงสิ่งที่เป็นนามธรรม สิ่งที่มีความซับซ้อนอธิบายได้ยาก มีอุปลักษณ์แสดงอารมณ์โกรธ เศร้า ปีติยินดี เป็นต้น

การศึกษานิทานพื้นบ้านบ้านนายม ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ (A Study of Folklore at Ban Nayom Nayom Sub-District Mueang District Phetchabun Province) ได้ส่งสารว่า ในหมู่บ้าน มีนิทานและการเล่าเรื่อง ที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ วิถีชุมชน ตลอดจนคุณค่าทางสังคมในการดำรงอยู่ของชุมชน

มหานครนิพพานในวรรณกรรมพุทธศาสนา (The Nirvana great land in Buddhist literatures) เป็นการวิเคราะห์แนวคิดเรื่องนิพพานในวรรณกรรมพุทธศาสนา ซึ่งมิเพียงปรากฏในวรรณกรรมยุคสุโขทัยเท่านั้น หากแนวคิดดังกล่าวยังปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาในสมัยหลังด้วย นอกจากนั้น ยังผนวกความเชื่อเรื่องอัตตาของศาสนาฮินดูเข้ามาในพุทธศาสนาอีกด้วย

บทปริทัศน์หนังสือ (Book Review) ภาษาและวรรณคดีชวนพินิจ ใน "วิวิธวารประพันธ์" (Language and Literature review in wiwitwanpraphan) ผลงานของ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. กุสุมา รักษมณี หนังสือที่สกัดแก่นความรู้ด้านภาษาและวรรณคดี ทั้งให้แนวทางในการศึกษา วิเคราะห์วิจัย ครบถ้วน ผู้อ่านที่สนใจภาษาและวรรณคดีไม่ควรพลาดโอกาสในการลิ้มชิมรสหนังสือที่ครบพร้อมด้วยปัญญาญาณและอาหารทางอารมณ์เล่มนี้

หวังว่า บทความในวารสารเล่มนี้ คงช่วยขยายมุมมอง และความคิดต่าง ๆ ยังผู้อ่าน และผู้สนใจตามสมควร อันจะนำสู่การพัฒนางานวิชาการเฉพาะตน ที่อาจยังประโยชน์ต่อผู้อื่นต่อไป

บุณย์เสนอ ตรีวิเศษ

สารบัญ

วิวิธวรรณสาร
ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2560

พลังอำนาจทางภาษาจากวาทกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล 11
Language Power to Create Authority Power in
Seksan Prasoetkun's Discourse
บุณย์เสนอ ตรีวิเศษ และ สมเกียรติ รักษ์มณี
BunsanoeTriwiset and Somkiat Rakmanee

การศึกษาเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 39
A Comparative Study of Thai and English Consonants' Phonemes
พิสุทธิ์พงศ์ เอ็นดู
Phisutphong Endu

อุปลักษณ์แสดงอารมณ์ในภาษาไทย 63
Emotion Metaphors in Thai
ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร์
Palita Phonpradapphet

การศึกษานิทานพื้นบ้านบ้านนายม ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 87
A Study of Folklore at Ban Nayom Nayom Sub-District
Mueang District Phetchabun Province
กอบกาญจน์ วิเศษรัมย์
Kopkan Wisetram

มหานครนิพพานในวรรณกรรมพุทธศาสนา 99
The Nirvana great land in Buddhist literatures
วรเดช มีแสงรุทรกุล / จิรัฐิพร ไทยงูเหลือม / นนทิยา จันทร์เนตร /
กุลวดี พุทธมงคล / วนิดา ตรีสินธุรส
Waradet Mesangrutdharakul /Jiratthiporn Thainguluam / Nontiya Channate/
Koonwadee Buddhamongkol / Wanida Treesinthuros

บทปริทัศน์หนังสือ (Book Review) 113
ภาษาและวรรณคดีชวนพินิจ ใน "วิวิธวารประพันธ์"
Language and Literature review in wiwitwanpraphan

ณภัทร เชาว์นวม
Napat Chawnuam

พลังอำนาจทางภาษาจากวาทกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล*

Language Power to Create Authority Power in Seksan Prasoetkun' s Discourse

บุณย์เสนอ ตรีวิเศษ[1] / สมเกียรติ รักษ์มณี[2]

BunsanoeTriwiset[1] / Somkiat Rakmanee[2]

[1]สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

[2] ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[1] Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences Buriram Rajabhat University,

[2] Department of Thai Language Program, Faculty of Humanities Kasetsart University,

Corresponding author. Email: thithatphu@gmail.com / E-Mail Address: fhumskr@ku.ac.th

Abstract

This article aimed to study language powers in discourses of Seksan Prasoetkun's works which were created to show the authority power in the author's discourses, and influence of the powers of discourse on socio-culture. The texts selected which were from the 43 literary works published during 1973-2014 were used for analysis. A theory of critical discourse analysis was used for this study. The result of study showed that Seksan Prasoetkun used 11 linguistic techniques to create authority powers, namely, choice of word, paradox, irony, quotes, metaphor, rhetorical question, appraisal word, modality, causal and effect, repeated pattern, and the use of intertextuality.These language powers were communicated through 8 volumes of discourses, namely, discourse on nationality and Thaihood, politi-co-economics, democracy, capitalist globalization, poverty, usurpation, good man, culture, and University. These discourses indicated 5 authority powers such as criticism, argumentation against main discourse, revealing of injustice, mutiny against power and structure of power and social leading. The result of influence of power of discourse on socio-culture showed that Seksan Prasoetkun's discourses had an effect on writers and scholars, and be accepted by the Thai society.

Keywords: language power, authority power, discourse, Seksan Prasoetkun

---

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ตีพิมพ์ภายหลังจบการศึกษาแล้ว และเขียนขึ้นจากบางส่วนของวิทยานิพนธ์ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในรูปบทความมาก่อน

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาพลังอำนาจทางภาษาจากวาทกรรมในงานเขียนของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล และอิทธิพลของพลังอำนาจของวาทกรรมที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม การศึกษาครั้งนี้ศึกษาจากวรรณกรรม จำนวน 43 เล่ม ตีพิมพ์ระหว่างปี 2516-2557 การศึกษานี้ใช้ทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) ผลการศึกษาพบว่า เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ใช้กลวิธีทางภาษาในการสร้างอำนาจ 11 แบบ ดังนี้ 1) การเลือกใช้คำศัพท์ 2) การใช้ปฏิทรรศน์ 3) การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน 4) การใช้คำคม 5) การใช้อุปลักษณ์ 6) การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ 7) การใช้คำแสดงการประเมินค่า 8) การใช้คำแสดงทัศนภาวะ 9) การใช้ประโยคเหตุผล 10) การใช้การซ้ำกระสวนประโยค และ 11) การใช้สัมพันธบท พลังอำนาจทางภาษาเหล่านี้ คือสื่อสารผ่านชุดวาทกรรม จำนวน 8 ชุดวาทกรรม ได้แก่ 1) วาทกรรมชาติและความเป็นไทย 2) วาทกรรมเศรษฐกิจการเมือง 3) วาทกรรมประชาธิปไตย 4) วาทกรรมทุนนิยมโลกาภิวัตน์ 5) วาทกรรมความยากจน 6) วาทกรรมคนดี 7) วาทกรรมวัฒนธรรม และ 8) วาทกรรมมหาวิทยาลัย วาทกรรมดังกล่าวแสดงพลังอำนาจ 5 ประการ ได้แก่ การวิพากษ์การโต้แย้งวาทกรรมกระแสหลัก การเปิดเผยความไม่เป็นธรรม การขัดขืนประท้วงต่ออำนาจและโครงสร้างอำนาจ และการชี้นำสังคม

คำสำคัญ: พลังภาษา, พลังอำนาจ, วาทกรรม, เสกสรรค์ ประเสริฐกุล

บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารของมนุษย์ หน้าที่สำคัญของภาษาคือ การเชื่อมโยงมนุษย์ในสังคมให้อยู่ร่วมกัน มนุษย์สื่อสาร เรียนรู้ แบ่งปันประสบการณ์ และกระทำการใด ๆ ผ่านภาษาแทบทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม ภาษามิได้ถูกใช้เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันเท่านั้น แต่ยังมีพลังอำนาจที่สามารถบ่งบอกจิตใจ ความคิดและความรู้สึก ทำให้ผ่อนคลาย สบายใจ มั่นคง ฮึกเหิม ตื่นเต้น หรือแม้กระทั่งทำลายความมั่นใจได้ ภาษาที่ได้อ่านได้ฟังสามารถเปลี่ยนอารมณ์ของผู้เสพได้ พลังของภาษาจึงอาจกลายเป็นปฏิบัติการทางอำนาจที่เกิดขึ้นในกระบวนการนำเสนอ การสร้างภาพตัวแทน การให้ความหมายและคุณค่าแก่สิ่งต่าง ๆ ที่การสื่อสารนั้นกล่าวอ้างถึงภาษาที่สื่อความคิด อุดมการณ์ หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์อาจมีอำนาจหรือพลังในการกดทับและครอบงำคู่สื่อสารได้หากคู่สื่อสารนั้นยอมรับการเสพและเชื่อในบทบาทของภาษาที่นำเสนอนั้น แต่ในขณะเดียวกันภาษาที่สื่อสารนั้นก็อาจเป็นช่องทางให้เกิดการต่อสู้ ขัดขืน ต่อรอง รวมทั้งการระบายความตึงเครียดจากภาวะที่ถูกบีบคั้น ภาษาในด้านที่มีพลังอำนาจดังกล่าวมานี้ นักภาษาศาสตร์เรียกว่า “วาทกรรม” (discourse) โดยลักษณะทางภาษาที่ปรากฏลักษณะดังกล่าวนี้มักพบในตัวบทงานวรรณกรรมทั่วไป โดยเฉพาะในงานวรรณกรรมที่ผู้ประพันธ์มีความสามารถสูง มีประสบการณ์สร้างสรรค์วรรณกรรมมายาวนาน เสกสรรค์ ประเสริฐกุล เป็นนักประพันธ์คนหนึ่งที่มีความสามารถสูง เริ่มต้นสร้างงานเขียนตั้งแต่ยังเป็นนักศึกษา และยังคงสร้างงานอย่างสม่ำเสมอจนถึงปัจจุบัน งานเขียนที่ตีพิมพ์เผยแพร่แล้วจำนวน 43 เล่ม หลายเล่มตีพิมพ์

ซ้ำถึง 12 ครั้ง แสดงให้เห็นว่า ผลงานวรรณกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ได้รับความนิยมจากผู้อ่านในวงกว้าง รางวัลศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ปี 2552 เป็นสิ่งที่ยืนยันการสร้างงานงานศิลปะที่มีคุณภาพสูง ไม่เพียงเท่านั้น เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ยังเป็นอดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อดีตผู้นำการชุมนุมประท้วงรัฐบาลในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เคยเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย รวมทั้งเป็นนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ที่มักนำเสนอแนวคิด หรือทางออกผ่านงานเขียนเมื่อสังคมไทยเกิดสถานการณ์วิกฤตต่าง ๆ งานเขียนของเสกสรรค์ ประเสริฐกุลผู้มีเบื้องหลังชีวิตการต่อสู้ทางอุดมการณ์ ผู้วิจัยเห็นว่า ควรแก่การศึกษาในแง่วาทกรรมอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะเสกสรรค์ ประเสริฐกุล อาจมีเจตนาแฝงเร้นที่มากไปกว่าการสื่อความหมายโดยอรรถ จะเป็นไปได้หรือไม่ว่าเสกสรรค์ ประเสริฐกุล มุ่งที่จะใช้พลังของภาษาเป็นเครื่องมือในการสร้างพลังอำนาจให้เกิดแก่สังคม โดยสร้างวาทกรรมที่สะท้อนความนึกคิดและอุดมการณ์ผ่านภาษา เพื่อให้โน้มน้าวให้ผู้รับสารตระหนักรู้ คล้อยตามความคิดที่เขานำเสนอ ดังนั้นจึงมุ่งศึกษางานวรรณกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ด้วยวิธีการวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ โดยอาศัยแนวคิดของ Fairclough. N. (1995) เป็นแนวทางในการศึกษา

ข้อมูลที่ใช้ศึกษา

ผู้วิจัยศึกษาพลังภาษาในวาทกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ผ่านแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (CDA) จากวรรณกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล จำนวน 43 เล่ม ได้แก่ สงครามอินโดจีน (2516) คอร์รัปชั่นในประเทศไทย (2516) เอียงข้างประชาชน (2517) มนุษยธรรมกับการต่อสู้ทางชนชั้น (2518) ฤดูกาล (2555ก) ดอกไผ่ (2555ข) จากทะเลถึงดงดอย (2547) คนหาปลา (2528) มาจากป่าชายเลน (2527) เพลงน้ำระบำเมฆ (2531) มหาวิทยาลัยชีวิต (2554) ปากคำประวัติศาสตร์ (2538) เดินป่าเสาะหาชีวิตจริง (2554) เร่ร่อนหาปลา (2539) เส้นทางนักประพันธ์ (2540) คลื่นเสรีภาพ (2540) เพลงเอกภพ (2549) ทางทากและสายน้ำเชี่ยว (2540) เลียบเลาะชายคาโลก (2549) คนกับเสือ (2545) ฟองเวลา (2550) การผ่านพ้นของยุคสมัย (2549) ผู้ชายที่กำลังสูญพันธุ์ (2549) โลกเปลี่ยนต้องเปลี่ยนโลก (2541) ถ้าหากไม่มีวันนั้น (2549) และ ห้วงยามแห่งความพ่ายแพ้ (2555) วิหารที่ว่างเปล่า (2553) ก่อนสิ้นศตวรรษ (2544) บางอย่างที่หายไป (2544) จลาจลทางปัญญา (2545) ตัวตนและจิตวิญญาณ (2545) เมื่อโลกไม่มีประวัติศาสตร์ (2547) ผ่านพบไม่ผูกพัน (2548) การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตย(2553) วันที่ถอดหมวก (2550) ผ่านพ้นจึงค้นพบ (2551) อำนาจแห่งความว่างความว่างแห่งอำนาจ (2551)บุตรธิดาแห่งดวงดาว (2552)จากจิตวิญญาณถึงบ้านเมือง (2553) วันที่หัวใจกลับบ้าน (2554) วิถีคนนอก (2556) เต๋าแห่งประชาธิปไตย (2556) และความฝันเดือนตุลา (2557) มาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. พลังของภาษา

Blaska (1993) กล่าวถึง พลังอำนาจของภาษาว่า ภาษาเป็นเครื่องสะท้อนว่าผู้คนในสังคมมองกันและกันอย่างไร เช่น การใช้คำพูดหรือถ้อยคำเมื่อกล่าวถึงคนพิการ ที่ผู้ใช้ภาษามักใช้คำที่สะท้อนถึงความน่าสงสาร น่าสลด น่ากลัว หรือปัญญาอ่อนหรือความพิการที่ไม่ได้พัฒนา ถือเป็นการกดทับต่อคนพิการแบบหนึ่ง โดยไม่คำนึงถึงความเสมอภาค คนพิการจึงได้เรียกร้องให้เรียกพวกเขาโดยใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 ที่ทำให้

มองไม่เห็นความพิการ นอกจากนี้ การใช้ภาษามีส่วนในการสร้างภัยพิบัติแก่คนอื่น ดังที่ Stibbe (2001) กล่าวว่า ไม่ใช่เพียงแต่คำพูดที่ทำให้เกิดการครอบงำและการสร้างภัยพิบัติให้แก่ผู้อื่นเท่านั้น จริง ๆ แล้ว ภาษาในทุกระดับจากหน่วยคำที่สร้างนามนัย ผ่านการออกเสียง การจัดกลุ่มทางอรรถศาสตร์ การเลือกทางไวยากรณ์ การใช้สรรพนาม ไปจนถึง อุปลักษณ์เกี่ยวกับอุดมคติล้วนเกี่ยวข้องกับอำนาจที่แฝงเร้นในภาษาทั้งสิ้นส่วน Spear (2009) ที่มุ่งจำเพาะพูดถึงอำนาจภาษาในงานวรรณกรรม ได้กล่าวว่า พลังอำนาจของคำและความจริงที่ภาษาสื่อสาร ข้อความที่ทรงพลัง มีส่วนช่วยในการทำให้ภาษาและวรรณกรรมคงทนอยู่ยาวนาน

Iaosiwong (2002: 6) กล่าวว่า ภาษาเป็นเครื่องต่อรองอำนาจในสังคม Prachakun (2009: 363-366) กล่าวว่า ภาษามีพลังอำนาจกำหนดโลกทัศน์และชีวทัศน์ของเราได้ไม่มากก็น้อยการใช้ภาษาในฐานะที่เป็นการกระทำทางสังคม (วาทกรรม) หากผู้ใช้ภาษามีความสามารถในการใช้ถ้อยคำได้อย่างเหมาะสมแนบเนียน ก็อาจสร้างพลังอำนาจที่จะชักจูงคนให้เกิดทัศนคติไปได้ต่าง ๆ นานาทั้งนี้ ภาษานอกจากจะเป็นเครื่องมือเพื่อการสื่อสาร ยังอาจเป็นเครื่องมือแห่งอำนาจอีกประการหนึ่งด้วย

Phromsutthirak (2012: 8-11) กล่าวถึงพลังอำนาจของภาษาว่า คำนอกจากจะสื่อถึงสิ่งต่าง ๆ แล้ว ยังก่อให้เกิดความรู้สึกได้ ทำให้เกิดความสบายใจ ความกลัว ความเกลียด ความเศร้า คำยังสามารถแสดงความคิด ค่านิยม ความเชื่อตลอดจน ประเพณีของผู้ใช้คำนั้น ๆ ด้วย นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงพลังภาษาในงานเขียนว่า พลังภาษาในงานเขียนเกิดจากการเลือกใช้คำ โดยเฉพาะคำที่เหมาะสม มีพลังในแต่ละบริบท ภาษาในงานเขียนยังมีพลังที่เกิดจากกลวิธีต่าง ๆ ในการ “แต่งเสียง” และ “แต่งความ” ของคำด้วย เช่น การเล่นสัมผัส การเล่นคำซ้ำ การเล่นซ้ำคำ การอ้างถึง การใช้ภาวะแย้ง และการใช้ความเปรียบ เป็นต้น กลวิธีเหล่านี้ก่อพลังให้ภาษา พาให้สื่ออารมณ์ โน้มน้าวให้เกิดความคิดต่าง ๆ ทำให้งานเขียนมีคุณค่าทั้งด้านเนื้อหาและวรรณศิลป์

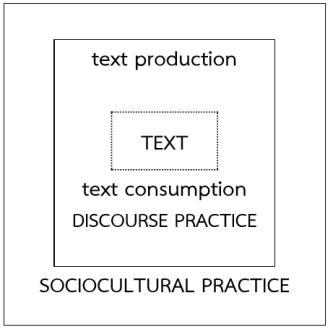
Edelman (1977: 63) กล่าวว่า ภาษาเป็นมากกว่าเครื่องมือในการสื่อสาร ทำหน้าที่จัดระเบียบจัดลำดับความรู้สึกนึกคิดและการคาดหวังของเรา ภาษาไม่ใช่คำที่เราใช้แทนที่วัตถุสิ่งของหรือการกระทำชนิดใดชนิดหนึ่ง แต่ภาษาสร้างสิ่งที่เราพูดถึงและกำหนดวิธีพูด วิธีคิดของเราไปพร้อม ๆ กันด้วย นั่นคือภาษาทำหน้าที่จัดระเบียบระบบการแบ่งแยกการรับรู้ของเรา

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ภาษานอกจากมีหน้าที่สื่อสารแล้วยังมีพลังอำนาจที่จะบันดาลให้เกิดความรู้สึกนึกคิดแก่ผู้สื่อสารได้ เสียงและความหมายของถ้อยคำมีอิทธิพลต่อความรู้สึก กระทบต่อจิตใจของมนุษย์จนถึงขั้นอาจทำให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนได้ ความหมายในภาษา นอกจากจะสื่อถึงสิ่งต่าง ๆ แล้วยังสื่อถึงความรู้สึก ความคิด ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ภาษามีอิทธิพล มีพลังอำนาจต่อจิตใจของมนุษย์

2. วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

การวิเคราะห์วาทกรรมแนวทฤษฎีวิพากษ์ (CDA) ของ Norman Fairclough จะวิเคราะห์ผ่าน 3 ช่องทาง ดังนี้ ช่องทางแรก ได้แก่ ตัวบท (Text) หรือภาษาที่ใช้ในงานเขียน ประกอบด้วยการวิเคราะห์ด้านศัพท์, ไวยากรณ์ และการเชื่อมประโยค ส่วนช่องทางที่สอง คือ ปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discourse Practices) หรือกระบวนการสร้างตัวบท ประกอบด้วยวิเคราะห์กระบวนการนำเสนอตลอดจนการตีความตัวบทเพื่อพิจารณาวิธีการสร้างและการถ่ายทอดวาทกรรมของผู้เขียน ช่องทางสุดท้าย คือ ปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-cultural Practices) ประกอบด้วยการวิเคราะห์บริบททางสังคม, วัฒนธรรม และการเมืองที่ปรากฏ

แวดล้อมตัวบท เพื่อให้เข้าใจความหมายและกระบวนการสร้างวาทกรรม ดังปรากฏเป็นกรอบแนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมแบบ 3 มิติของ Fairclough ตามแผนภาพต่อไปนี้

กรอบวิเคราะห์สถานการณ์การสื่อสารตามแบบทฤษฎี
วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Fairclough, 1995: 59)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้จะนำเสนอเป็น 2 หัวข้อ คือ การวิเคราะห์ตัวบทและปฏิบัติการทางวาทกรรม และปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ตัวบทและปฏิบัติการทางวาทกรรม

ตัวบทและปฏิบัติการทางวาทกรรม ตามกรอบแนวคิดของ Fairclough เป็นคนละส่วนกัน แต่การวิเคราะห์จะต้องแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับปฏิบัติการทางวาทกรรม ดังนั้น จึงขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ตัวบทกับปฏิบัติการทางวาทกรรมไปพร้อมกัน ดังนี้

ผลการศึกษาพลังภาษาในการสร้างพลังอำนาจในวาทกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ตามกรอบวิเคราะห์ของ Fairclough (1995: 59) พบชุดวาทกรรม 8 ชุด ได้แก่ 1) วาทกรรมชาติและความเป็นไทย 2) วาทกรรมเศรษฐกิจการเมือง 3) วาทกรรมประชาธิปไตย 4) วาทกรรมทุนนิยมโลกาภิวัตน์ 5) วาทกรรมความยากจน 6) วาทกรรมคนดี 7) วาทกรรมวัฒนธรรม และ 8) วาทกรรมมหาวิทยาลัย ดังนี้

1.1 วาทกรรมชาติและความเป็นไทย

จากการวิเคราะห์การนำเสนอวาทกรรมชาติและความเป็นไทยพบกลวิธีภาษาต่าง ๆ ได้แก่ การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน การใช้คำแสดงการประเมินค่า การใช้การซ้ำกระสวนประโยค และการใช้คำแสดงทัศนภาวะ ซึ่งได้สร้างพลังอำนาจด้วยการวิพากษ์เปิดเผยให้ความจริงเกี่ยวกับชาติความเป็นไทย และใช้หลักฐานโต้แย้งเพื่อต่อสู้กับวาทกรรมดังกล่าวที่เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ใช้วาทกรรมแบบเห็นแย้งหรือเห็นต่าง ตลอดจนการใช้วาทกรรมเพื่อชี้นำสังคม ดังตัวอย่าง การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน และการใช้การซ้ำกระสวนประโยค ต่อไปนี้

ตัวอย่างการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน

> ...ลักษณะของคนไทยก็กำลังอยู่ในระยะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ยิ่งเปลี่ยนก็ยิ่งหลากหลาย คุณจะเอาลักษณะของชนหมู่ไหน และในช่วงเวลาใด มากำหนดว่ามันคือวิญญาณความเป็นคนไทย สมมุติผมจะเขียนเรื่องสั้นเกี่ยวกับผู้ชายไทยที่รุมข่มขืนนักท่องเที่ยว เขียนถึงคนไทยที่เก็งกำไรจากการค้าที่ดิน เขียนถึงนักการเมืองที่ชอบซื้อเสียงเขียนถึงพ่อเล้าไทยที่ขังผู้หญิงไทยไว้เป็นกะหรี่ เขียนถึงเด็กไทยที่ถูกพ่อแม่ทิ้ง คุณจะยอมรับไหมว่า ผมกำลังเขียนถึงวิญญาณความเป็นไทยแน่นอน คุณคงไม่ยอมรับและก็คงบอกกับผมว่า คนไทยมีลักษณะเมตตาปรานี ซื่อสัตย์ ใจกว้าง และอะไรอีกเยอะแยะที่ชวนหลงใหล ซึ่งผมไม่แน่ใจเหมือนกันว่า ไอ้คำตอแหลเหล่านี้มันมาจากไหน ผมเห็นแม่งฆ่ากันเอาเปรียบกันทุกวัน บ้านเมืองก็ยุ่งจะตายชัก ก็คนไทยทั้งนั้นแหละที่ทำเรื่องพวกนี้ขึ้นมา (Prasoetkun, 1997a: 162)

จากตัวอย่างวาทกรรมนี้ แสดงให้เห็นการใช้พลังภาษาเพื่อการสร้างพลังอำนาจด้วย **การโต้แย้งวาทกรรมกระแสหลัก** เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ได้โต้แย้งความคิดเรื่อง “ความเป็นไทย” เนื่องจากเห็นว่า ความเป็นไทยไม่มีอยู่จริง แต่เป็นประดิษฐกรรมทางการเมืองที่รัฐไทยสร้างขึ้นมา กล่าวคือ “ความเป็นไทย” ถูกสร้างขึ้นในปี 2482 และมิได้มีเพียงชนเชื้อชาติไทยอาศัยอยู่เท่านั้น หากยังมีชนเชื้อชาติอื่น ๆ อีกมากกว่า 50 ชาติพันธุ์ ดังที่ Kasetsiri (2010: 2-17) กล่าวว่า ในสมัยรัฐบาลของพลตรีหลวงพิบูลสงคราม พ.ศ. 2482 มีนโยบายรัฐนิยม ด้วยเหตุผลในหลักการลัทธิเชื้อ-ชาตินิยม (racist-nationalism) จึงได้เปลี่ยนชื่อประเทศจาก “สยาม” เป็น “ไทย” ได้ยกชนชาติไทย และได้สถาปนาความเป็นไทยท่ามกลางความหลากหลายของอัตลักษณ์หลากหลายชาติพันธุ์ และความเป็นไทย

วาทกรรมนี้ เป็นการให้สัมภาษณ์ในหัวข้อ ‘นักเขียนกับผลงาน’ สัมภาษณ์โดย วชิระ บัวสนธ์ เมื่อเดือนตุลาคม 2535 และพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือ **เส้นทางนักประพันธ์** (1997a: 143-165) เสกสรรค์ได้โต้แย้งความคิดเรื่อง “ความเป็นไทย” โดยสรุปได้ว่า ไม่เห็นด้วยกับค่านิยมกระแสหลักเรื่องความเป็นไทย เพราะไม่เชื่อว่าประเทศนี้จะมีความเป็นไทย เนื่องจากคนไทยเป็นเพียงชนกลุ่มหนึ่งในบรรดาชนชาติต่าง ๆ มากกว่าห้าสิบชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศนี้ จึงมีความหลากหลายมากกว่าจะมีอัตลักษณ์เชิงเดี่ยว และความเป็นไทยก็มีข้อเด่นข้อด้อย การนำเสนอความเป็นไทยหรือการเชิดชูความเป็นไทยมากเกินไป อาจกลายเป็นการปิดกั้นความจริงที่ต้องแก้ไข วาทกรรมดังกล่าว เป็นวาทกรรมที่ใช้เพื่อต่อสู้กับวาทกรรมกระแสหลักที่กดทับปัญหาที่ควรพิจารณาคือการอ้างคุณธรรมตายตัวที่ปรามความเห็นต่าง เช่น ความสามัคคี ความดีงามของประเพณีไทย ปิดกั้นชาติพันธุ์อื่นไม่ให้มีพื้นที่แสดงตนในฐานะประชาชนของประเทศ

ตัวอย่างการใช้การซ้ำกระสวนประโยค

> ...เพื่อนผมคนหนึ่งเคยตั้งข้อสังเกตว่าคนไทยเราไม่เพียงนับปีนับเดือนด้วยการผสมระบบจันทรคติเข้ากับสุริยคติเท่านั้นหากยังใช้มาตราชั่งตวงวัดแบบผสมผสานไม่แพ้เรื่องอื่น เช่น วัดส่วนสูงเป็นเซนติเมตรแต่ถ้าถามว่าอกเอวเท่าไรกลับตอบเป็นนิ้วหรือวัดที่ดินกว้างยาวเป็นวา แต่พอไปถึงตัวบ้านกลับคำนวณทุกอย่างด้วยระบบเมตริกทั้งสิ้นดังนี้เป็นต้น ถามว่าทำไมเราถึงมีวิธีคิดที่พิลึกพิลั่นแบบนี้ผมก็ตอบไม่ได้ชัดเจนเหมือนกันแต่ถ้าจะให้เดาว่าแผ่นดินไทยเป็นชุมทางวัฒนธรรมมาเก่าแก่โบราณเต็มทีมิหนำซ้ำยังประกอบด้วยหลายชนเผ่ามากเชื้อชาติสายใยสัมพันธ์กับนานาประเทศก็มีมานาน (Prasoetkun, 2002b: 194-195)

ตัวอย่างวาทกรรมนี้ แสดงให้เห็นการใช้พลังภาษาเพื่อการสร้างพลังอำนาจด้วย**การวิพากษ์วิถีคิดและปฏิบัติของสังคมไทย** เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ได้วิพากษ์ว่า วิถีการคิด และการปฏิบัติของสังคมไทยมีลักษณะวัฒนธรรมแบบผสมผสาน ไม่มีอะไรที่เป็นมาตรฐานเดียว กล่าวคือ การนับวันเดือนปีโดยผนวกรวมของระบบจันทรคติกับสุริยคติ วัดส่วนสูงเป็นเซนติเมตร วัดรอบเอวเป็นนิ้ว วัดที่ดินเป็นวา การคำนวณเกี่ยวกับตัวบ้านใช้ระบบเมตริก โดยเสกสรรค์ใช้คำว่า “ชุมทาง” ที่อธิบายถึงสังคมไทยนั้นเป็นการรวมหมู่ชนที่มาจากทุกทิศทาง หลากเชื้อชาติ หลายวัฒนธรรม ซึ่งย้อนแย้งกับวาทกรรม “ความเป็นไทย”

วาทกรรมชาติและความเป็นไทยข้างต้น คือนิยามที่รัฐชาติได้กำหนดขึ้นด้วยเหตุผลทางการเมืองการปกครอง เป็นการควบคุมทางการเมืองให้อยู่ในกรอบที่จำกัดมาก ส่งผลให้คนที่ไม่เข้าข่ายเป็นคนไทยมีจำนวนมากขึ้น ตั้งแต่คนชายขอบไปจนถึงแวดวงปัญญาชนที่คิดต่างจากรัฐ ดังนั้นเมื่อมีชนกลุ่มไหนอยากเปลี่ยนแปลงสังคมไทยด้วยความคิดอิสระหรือไม่ยอมรับระบอบอำนาจนิยม คนเหล่านี้มักจะถูกปัดให้เป็น ‘คนอื่น’ เสมอมา เช่น เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ขบวนการนักศึกษาถูกกล่าวหาว่าเป็นพวกต่างชาติ เป็นพวกต่อต้านสถาบัน หรือพูดอีกอย่างหนึ่งว่า ไม่ใช่ ‘คนไทย’ (Suphawatthanakun, 2014: 56)

ในหนังสือ **“ถอดรื้อมายาคติ”** ตีพิมพ์ในปี 2014 เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ได้สรุปเนื้อหาความเป็นไทยเป็น 3 ข้อ ได้แก่ 1. ต้องเทิดทูนบูชาพระมหากษัตริย์ 2. ต้องรักทุนนิยม ไม่เป็นซ้ายหรือคอมมิวนิสต์ 3. ต้องเชื่อฟังรัฐเหมือนลูกเชื่อฟังพ่อ หรือยอมรับระบอบอำนาจนิยม หากไม่ปฏิบัติทั้งสามข้อ จะถูกคัดออกจากสังคมไทย (Suphawatthanakun, 2014: 55-56) เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ได้สร้างวาทกรรมที่เปิดเปลือยความจริงให้เห็นมายาภาพของความเป็นไทย ที่กดทับ ซ่อนเร้น และมักอ้างผลประโยชน์ของชาติ ที่กลายเป็นข้ออ้างความชอบธรรมในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ในขณะที่ความหมายแห่งผลประโยชน์ของชาตินั้นก็คลุมเครือตลอดมา ผลจากการดำเนินนโยบายที่คลุมเครือนี้ ทำให้มีเศรษฐี 50 ตระกูล มีมูลค่าทรัพย์สินร้อยละ 25 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ส่วนคนที่อยู่ชั้นล่างกลับมีมูลค่าทรัพย์สินรวมกันเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น (Suphawatthanakun, 2014: 59-60) สภาพดังกล่าว อาจทำให้มองเห็นได้ว่า การกล่าวถึงความเป็นไทยเป็นเพียงวาทกรรมภาครัฐ ที่สร้างขึ้นมาด้วยเหตุผลด้านการปกครอง และอาจเป็นไปได้ว่ามีเหตุผลแฝงเร้นในบางยุคสมัย

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ได้สร้างวาทกรรมเพื่อแสดงเหตุผลโต้แย้ง เพื่อรื้อถอนชุดความคิดกระแสหลักดังกล่าว โดยกล่าวว่า การสถาปนาเป็นรัฐชาติ และความเป็นไทย เป็นเพียงข้ออ้างของผู้มีอำนาจเพื่อดำเนิน

นโยบายปกครองประเทศ โดยปฏิเสธการตรวจสอบของประชาชน การสถาปนาความเป็นไทย เท่ากับเป็นการกดข่มคนที่คิดต่างให้ด้อยค่าลงหากคนใดไม่ยอมสยบต่อวาทกรรมความเป็นไทยก็จะถูกคัดออกจากประชาชนไทยด้วย การอ้างผลประโยชน์ของชาติของฝ่ายปกครอง ก็เป็นความคลุมเครือว่า แท้จริงแล้วชาติสถิตอยู่ที่ใด เสกสรรค์ ประเสริฐกุล จึงเห็นว่า ผลประโยชน์อาจตกอยู่ในมือของผู้ที่อ้างชาติมากว่าจะตกถึงชาติในความหมายที่เป็นจริง

1.2 วาทกรรมเศรษฐกิจการเมือง

จากการวิเคราะห์การนำเสนอวาทกรรมเศรษฐกิจการเมือง พบกลวิธีทางภาษา ได้แก่ การใช้อุปลักษณ์ การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การใช้ประโยคเหตุผล การใช้คำแสดงการประเมินค่า และการใช้การซ้ำกระสวนประโยค ซึ่งได้สร้างพลังอำนาจในการวิพากษ์ระบบเศรษฐกิจการเมืองไทยที่อยุติธรรมที่ทำให้คนส่วนน้อยมีโอกาสสร้างความร่ำรวย แต่คนส่วนใหญ่ยากจน ดังตัวอย่างการใช้อุปลักษณ์ และ การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ ต่อไปนี้

ตัวอย่างการใช้อุปลักษณ์

...ผมเพ่งมองตึกหลังนั้นอย่างเลื่อนลอย ภาพที่ปรากฏอยู่เบื้องหน้าไม่ใช่ธนาคารอันหรูหลวง แต่กลับเป็นหินหลุมศพขนาดมหึมาที่คร่อมทับอดีตของผมไว้ (Prasoetkun, 2011: 29)

ตัวอย่างวาทกรรมนี้ แสดงให้เห็นการใช้พลังภาษาเพื่อการสร้างพลังอำนาจ**ด้วยการเปิดเผยความไม่ชอบธรรมในสังคมไทย** เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ใช้อุปลักษณ์ “หินหลุมศพขนาดมหึมาที่คร่อมทับอดีตของผมไว้” คือ อุปลักษณ์ของผู้เขียนที่แสดงถึงความโหดร้ายในชีวิตที่พบ เนื่องจากที่ดินผืนนั้นเคยเป็นบ้านที่พักอาศัยของมารดาซึ่งเช่าคนอื่นอีกต่อหนึ่ง ปัจจุบันคือธนาคารขนาดใหญ่ อุปลักษณ์นี้ สะท้อนความคิดที่มีต่อพื้นที่นั้นและความทรงจำในอดีตของผู้ประพันธ์ เป็นความคิดเชิงมโนทัศน์ของผู้ประพันธ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความยากไร้ของคนชั้นล่าง ที่ไม่มีสิทธิ์ในกรรมสิทธิ์ที่ดินเนื่องจากความยากจน วาทกรรมนี้เริ่มต้นที่ความเปรียบว่า “ธนาคารอันเสมือนหินหลุมศพมหึมา” เพื่อนำไปสู่ปลายทาง คือ การสะท้อนความคิดที่เกิดในใจโดยมีเหตุการณ์การต่อสู้ทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นภูมิหลัง ผู้ประพันธ์ต้องหนีภัยจากรัฐเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ต้องทิ้งมารดา และมารดาได้ถึงแก่กรรมลงในระหว่างนั้น โดยไม่มีโอกาสได้แม้แต่จะกราบศพมารดา หลุมศพ เท่ากับ มารดา หรือความตายของมารดา ความตายของชนชั้นล่าง ที่ไม่มีอำนาจต่อรองกับระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่คุกคามพื้นที่ที่เคยอยู่อาศัย หลุมศพ คือ ความตาย คร่อมทับ คือ การซ้อนทับลงไปในลักษณะที่ปิดบังครอบงำของความเจริญ หรืออำนาจเงิน หรือชนชั้น หรือทุนนิยมนั่นเอง

ตัวอย่างการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์

...ใช่หรือไม่ว่าสังคมไทยของเราเป็นกรงขังขนาดมหึมาสำหรับผู้ที่คิดอ่านเอาจริงทั้งหลาย (Prasoetkun, 2006a: 190)

ตัวอย่างวาทกรรมนี้ แสดงให้เห็นการใช้พลังภาษาเพื่อการสร้างพลังอำนาจด้วย

การเปิดเผยความไม่เป็นธรรมในสังคมไทย เสกสรรค์ ประเสริฐกุล โน้มน้าวให้ผู้อ่านพิจารณาเกี่ยวกับคนในสังคมไทย โดยเฉพาะคนที่มีความกล้าหาญ ที่มีความคิดความอ่านก้าวหน้า คนพวกนี้มักเป็นคนจริงที่กล้าท้าทายกับอำนาจที่ไม่เป็นธรรม แต่คนเหล่านี้มักถูกสังคมไทยต่อต้าน ด้วยข้ออ้างเรื่องจารีตประเพณี เรื่องวัยวุฒิ รวมถึงชาติตระกูล แล้วก็จะถูกปิดกั้น ระบบเศรษฐกิจการเมืองที่ไม่เป็นธรรม จึงเป็นเครื่องมือของฝ่ายรัฐที่จะคอยควบคุมผู้คนเหล่านี้ให้สิ้นอิสรภาพ

1.3 วาทกรรมประชาธิปไตย

จากการวิเคราะห์การนำเสนอวาทกรรมประชาธิปไตย พบกลวิธีทางภาษาต่าง ๆ ได้แก่ การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ การใช้คำแสดงการประเมินค่า การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การใช้การซ้ำกระสวนประโยค การใช้อุปลักษณ์ และการใช้ประโยคเหตุผล ซึ่งได้สร้างพลังอำนาจในการวิพากษ์ประชาธิปไตยในสังคมไทย โดยชี้ให้เห็นว่า ฝ่ายปกครองมักอ้างประชาธิปไตยเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการทางการเมืองของตนเท่านั้น แต่ไม่เคยนำไปปฏิบัติ ดังตัวอย่าง การใช้ประโยคเหตุผล และ การใช้คำแสดงการประเมินค่า ต่อไปนี้

ตัวอย่างการใช้ประโยคเหตุผล

> ...เท่าที่ผมมีความรู้อยู่บ้าง การก่อเกิดของระบอบประชาธิปไตยในตะวันตกมันก็เริ่มจากการเคลื่อนไหวของประชาชนนี่แหละ <u>เพราะฉะนั้น</u>สิทธิเสรีภาพของประชาชนในการจัดตั้งรวมตัว แสดงความคิดเห็นหรือแม้แต่ชุมนุมประท้วงสิ่งที่พวกเขาไม่เห็นด้วย จึงไม่ใช่สิ่งแปลกปลอมในทัศนะของใครทั้งสิ้น คงมีแต่ “ประชาธิปไตย” แถวบ้านเราเท่านั้น ที่เห็นว่าการแสดงออกทางการเมืองของชาวบ้านเป็นภัยคุกคามความมั่นคง (Prasoetkun, 2002b: 53)

ตัวอย่างวาทกรรมนี้ แสดงให้เห็นการใช้พลังภาษาเพื่อการสร้างพลังอำนาจด้วย**การวิพากษ์วิถีคิดและปฏิบัติของสังคมไทย** เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ใช้ประโยคเหตุผล แสดงความเห็นถึงสถานการณ์การเมืองไทย พ.ศ. 2543 ซึ่งประชาชนส่วนหนึ่งกำลังเรียกร้องสิทธิทางการเมืองของตนเอง ข้อเขียนนี้เผยแพร่ครั้งแรกในหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน วันที่ 29 กรกฎาคม 2543 กล่าวถึงโครงการสร้างเขื่อนปากมูล ที่บริเวณหมู่บ้านหัวเห่ว ตำบลโขงเจียม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี เกิดกรณีชาวบ้านประท้วงและคัดค้าน ตั้งแต่เริ่มโครงการในปี พ.ศ. 2532 สมัยพลเอกชาติชาย ชุณหวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี กระทั่งสร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2537 และการสร้างเขื่อนดังกล่าว เกิดผลกระทบต่อชาวบ้านอย่างรุนแรง วิถีชีวิต ครอบครัว และชุมชนที่ต้องพึ่งพาความอุดมสมบูรณ์ของแม่น้ำมูลเกิดการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ ภาวะความยากจนก่อนการสร้างเขื่อนในปี 2533 คิดเป็นร้อยละ 32.70 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 62.51 หลังการสร้างเขื่อนในปี 2543 และพบด้วยว่ามีครัวเรือนที่ออกไปหางานทำนอกพื้นที่ก่อนการสร้างเขื่อนเพียงร้อยละ 14.2 แต่ภายหลังการสร้างเขื่อนก็เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 63.3 ปรากฏการณ์ที่ตามมาคือ ในชุมชนมีแต่เด็กและคนชรา ซึ่งกลายมาเป็นผู้รับภาระเลี้ยงลูกหลานของเด็กหนุ่มสาวที่อพยพออกไปหางานทำนอกพื้นที่ (Roekphonphiphat, 2011)

เหตุการณ์ที่เสกสรรค์ ประเสริฐกุล กล่าวถึงในบริบทนี้ เป็นการชุมนุมประท้วงของชาวบ้านที่หน้าทำเนียบรัฐบาลซึ่งได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อน ซึ่งรัฐบาลขณะนั้น นายชวน หลีกภัยและคณะเป็นผู้บริหารประเทศ ในช่วง พ.ศ. 2540-2543 เนื้อหาข่าวโดยสรุปมีว่า ฝ่ายรัฐบาลได้ออกมาให้ความเห็นเกี่ยวกับชาวบ้าน

ผู้ชุมนุมในแง่ลบ โดยกล่าวหาว่าเป็นผู้รับจ้างมาประท้วงรัฐบาล ทั้งได้ชี้ว่า การประท้วงดังกล่าวเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล แสดงความเห็นในบทความว่า “การกล่าวหากลุ่มเคลื่อนไหวของประชาชนว่ามีวัตถุแฝงเร้นก็ดี หรือกล่าวหาแกนนำขององค์กรชาวบ้านว่าใช้ประชาชนเป็นเครื่องมือก็ดี กระทั่งรับจ้างพรรคฝ่ายค้านก็ดี ล้วนแล้วแต่เป็นทัศนะที่หวาดระแวงบทบาทของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยทั้งสิ้น” (Prasoetkun, 2002b: 56) จากข้อความ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ได้วิพากษ์ทัศนะคนฝ่ายรัฐว่า การปิดกั้นการแสดงออกของประชาชนเป็นสิ่งที่รัฐไม่พึงทำ เพราะขัดหลักการของประชาธิปไตย หากนักการเมืองที่ผ่านการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยแล้วมีอำนาจขึ้นมาบริหารประเทศ ยังปิดกั้นการแสดงออกของประชาชนก็เท่ากับได้แยกประชาธิปไตยออกจากประชาชน ซึ่งผิดหลักการอย่างรุนแรง ลักษณะความคิดดังกล่าวทำให้ระบอบประชาธิปไตยถูกย่อส่วนลงเหลือเพียง “การเลือกตั้ง” ประชาธิปไตยในประเทศไทยจึงไม่ก้าวหน้าอย่างที่ควรเป็น

ตัวอย่างการใช้คำแสดงการประเมินค่า

> ...ผมเชื่อว่าตราบใดที่เรารู้จักอาศัยกระบวนการทางการเมืองของภาคประชาชนมาเป็นส่วนหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย ตราบนั้นเราย่อมมีหนทางแก้ไขปัญหาและออกจากปัญหาที่คุกคามสันติสุขในบ้านเมือง ถามว่าการเมืองภาคประชาชนคืออะไร โดยทฤษฎีแล้วการเมืองภาคประชาชนคือการเมืองแบบมีส่วนร่วมของพลเมือง (Participatory Democracy) ซึ่งครอบคลุมทั้งการเคลื่อนไหวของสาธารณชนทั่วไปในการแสดงความเห็นเกี่ยวกับนโยบายหรือกิจการสาธารณะ และการเคลื่อนไหวของประชาชนเฉพาะกลุ่มเพื่อแสดงสิทธิ์ในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง หรือเพื่อยับยั้งการกระทำของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของพวกเขา (Prasoetkun, 2008b: 66)

ตัวอย่างวาทกรรมนี้ แสดงให้เห็นการใช้พลังภาษาเพื่อการสร้างพลังอำนาจของ**การชี้นำสังคม**จากข้อความ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ได้ประเมินค่าอย่างสูงต่อ ‘การเมืองภาคประชาชน’ ว่าเป็นการเมืองที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม สามารถเข้าไปแสดงความเห็นเกี่ยวกับนโยบายต่างๆ แสดงสิทธิของตนในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง หรือแม้กระทั่งการเข้าไปมีส่วนในการวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของรัฐที่กระทบชีวิตประชาชน เสกสรรค์ ประเสริฐกุล คิดว่า หากการเมืองภาคประชาชนได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากนักการเมืองแล้วปัญหาต่าง ๆ ของบ้านเมืองจะได้รับการแก้ไข

1.4 วาทกรรมทุนนิยมโลกาภิวัตน์

จากการวิเคราะห์การนำเสนอวาทกรรมทุนนิยมโลกาภิวัตน์ พบกลวิธีทางภาษา ได้แก่ การใช้ประโยคเหตุผล การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้คำแสดงการประเมินค่า การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ การใช้การซ้ำกระสวนประโยค การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน และการใช้สัมพันธบท ซึ่งได้สร้างพลังอำนาจในการวิพากษ์ เปิดเผยให้เห็นด้านมืดของทุนนิยมและโลกาภิวัตน์ ดังตัวอย่างการใช้สัมพันธบท ต่อไปนี้

ตัวอย่างการใช้สัมพันธบท

> ...สิ่งที่เราจะต้องตั้งคำถามในเวลานี้ แท้จริงแล้ว ไม่ได้เป็นแค่ยุทธศาสตร์การพัฒนา หากเป็นคำขวัญกร่อนวิญญาณ ที่เริ่มมาตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์นั่นทีเดียว ถามว่า "งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข" เป็นสัจจะเพียงใด...ตลอดเวลาราวสี่สิบปีที่ผ่านมา สมการที่ว่าเงินคือความสุข ได้ครอบงำสังคมไทยไว้โดยสิ้นเชิง ตอนแรกก็ยังดีอยู่หรอกที่บอกว่างานคือเงิน และเงินคืองาน แต่ตอนหลังก็เหลือแต่เงินอย่างเดียว โดยงานจะทำหรือไม่ทำเป็นอีกเรื่องหนึ่ง (Prasoetkun, 2002b: 88-89)

ตัวอย่างวาทกรรมนี้ แสดงให้เห็นการใช้พลังภาษาเพื่อการสร้างพลังอำนาจด้วย**การเปิดเผยความหลงผิดในสังคมไทย** ข้อความข้างต้นนี้มาจากบทความ เรื่อง "แผ่นดินคนทุกข์" ในหนังสือรวมบทความ **จลาจลทางปัญญา** เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ได้กล่าวถึง นโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศไทยปัจจุบัน ที่เป็นผลพวงมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) ผู้นำประเทศในช่วงนั้น คือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้นำประเทศที่ชูนโยบายทางเศรษฐกิจผ่านคำขวัญ "งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข" เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ใช้สัมพันธบทนี้ วิจารณ์วาทกรรมที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ใช้ครอบงำสังคมไทย ทำให้ผู้คนหลงผิดว่า เงินจะนำความสุขมาให้ และตั้งแต่นั้นมา นโยบายของประเทศไทยก็ให้ความสำคัญกับ เงิน ตลอดมา บทความนี้ตีพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน วันที่ 2 เดือนกันยายน 2543 เมื่อนับย้อนหลังไป คำขวัญนี้มีอายุร่วม 40 ปี เสกสรรค์ ประเสริฐกุล มีความเห็นต่อคำขวัญนี้ว่า มีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้คนในสังคมเสื่อมสูญทางจิตวิญญาณ ทั้งนี้เนื่องจากว่า เมื่อผู้คนให้ความสำคัญกับ "เงิน" มากกว่าสิ่งอื่น การให้คุณค่ากับสิ่งต่าง ๆ เช่น การทำงาน ความขยันหมั่นเพียร ก็ย่อมเสื่อมถอยลงไปด้วย

วาทกรรมทุนนิยมโลกาภิวัตน์ที่กล่าวมานี้ ได้มุ่งนำเสนอด้านมืดของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่มีโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นแนวคิดที่แพร่หลายหลัง ปี 1995 เป็นแรงกระตุ้นที่ทรงพลัง กล่าวคือเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ได้วิพากษ์ทุนนิยม และ โลกาภิวัตน์ว่า เป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การเสื่อมสลายทางจิตวิญญาณของผู้คน โดยผู้ที่เป็นตัวแสดงในเรื่องนี้คือชนชั้นกลาง ซึ่งเป็นชนชั้นที่ได้เปรียบทุกเรื่อง ทั้งโอกาสในการศึกษา โอกาสทางเศรษฐกิจ ตลอดทั้งโอกาสในการเสพสุขโดยขาดการพิจารณาไตร่ตรอง กระทั่งกลายเป็นชนชั้นที่ยึดติดกับวัตถุจนขาดสำนึกผิดชอบต่อตนและคนอื่น ทั้งนี้สาเหตุทั้งหมดมาจาก นโยบายแห่งรัฐนั่นเอง ที่ไม่มีมาตรการควบคุมดูแล หรือหยุดยั้ง การเข้ามาของทุนนิยมโลกาภิวัตน์ที่เข้ามาทำลาย กัดกร่อนจิตวิญญาณของคนในชาติ

1.5 วาทกรรมความยากจน

จากการวิเคราะห์การนำเสนอวาทกรรมความยากจน พบกลวิธีทางภาษา ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้คำแสดงการประเมินค่า การใช้คำแสดงทัศนะภาวะ วาทกรรมเหล่านี้ได้สร้างพลังอำนาจในการวิพากษ์ แสดงให้เห็นความอยุติธรรมที่ชนชั้นล่างถูกกระทำด้วยระบบสังคมที่ไม่มีความเท่าเทียม ทั้งได้ใช้วาทกรรมในการประท้วงความอยุติธรรมนั้น ดังตัวอย่างการใช้คำศัพท์ ต่อไปนี้

ตัวอย่างการใช้คำศัพท์

> ...แข้งซ้ายที่ฟาดเข้ามาตรงชายโครงขวาสองสามครั้งติดกัน ทำให้หนุ่มตังเกแทบกระดอนขึ้นจากพื้นเวที เขาจับขาคู่ต่อสู้เอาไว้แล้วสวนหมัดออกไปเท่าที่เรี่ยวแรงจะอำนวย แต่การออกหมัดของเสงี่ยมเชื่องช้าสิ้นดี นักมวยเมืองกรุงพุ่งตัวเข้าฟันศอกใส่ ทั้ง ๆ ที่ยืนอยู่ด้วยขาข้างเดียว มันกระทบแผลเดิมตรงโหนกแก้มดังเฉาะ! ฟังราวกับใครใช้อีโต้ปอกเปลือกมะพร้าว (Prasoetkun, 2002a: 54-55)

ตัวอย่างวาทกรรมนี้ แสดงให้เห็นการใช้พลังภาษาแสดงการตกเป็นเบี้ยล่างของผู้ขัดขืนเพื่อการสร้างพลังอำนาจของผู้รักความเป็นธรรม ข้อความตัวอย่างข้างต้นมาจากเรื่องสั้น *"มวยแทน"* ในหนังสือ **คนกับเสือ** "เสงี่ยม" หนุ่มตังเกที่ตกปากรับคำกับคณะกรรมการจัดมวยที่จะขึ้นชกเป็นมวยแทน แทนนักมวยที่ถอนตัวออกไป เพราะคิดว่าเขาจะมีรายได้พิเศษ เป็นค่าตัว 200 บาท เพื่อแบ่งเบาภาระของครอบครัว เขามีความมั่นใจที่จะเอาชนะคู่ต่อสู้ ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยชกมวยมาก่อน เขาไม่เชื่อว่าคู่ต่อสู้จะมีพลังอานุภาพมากไปกว่าคลื่นทะเลที่เขาฟันฝ่ามานับครั้งไม่ถ้วน แต่เมื่อขึ้นชก ทำให้เขารู้ว่ามันต่างจากที่เขาคิดไว้มาก เพราะขาดชั้นเชิงมวยทำให้เขาตกเป็นรองคู่ต่อสู้อย่างเห็นได้ชัด และสิ่งที่ทำให้เขาเจ็บปวดมากกว่านั้น เมื่อรู้ว่าเขาได้กลายเป็นเครื่องมือของนักเลงพนันที่คอยรับประโยชน์จากความพ่ายแพ้ของเขา การใช้คำกริยา ฟาด พุ่ง ฟัน แสดงให้เห็นการกระทำของผู้มีอำนาจกระทำต่อผู้ที่ด้อยอำนาจ คู่ต่อสู้ของเสงี่ยมในนามคนเมือง คือผู้ได้เปรียบทุกอย่าง ในขณะที่เสงี่ยมนั้นเสียเปรียบทั้งในเชิงมวย และเล่ห์กลที่อยู่นอกกติกา สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ด้อยอำนาจไม่อาจจะเป็นผู้ชนะได้

การใช้วาทกรรมที่สะท้อนถึงความพ่ายแพ้ของคนชั้นล่างที่ยากจนนี้ ปรากฏในงานเขียนของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล จำนวนมาก ตัวละครในเรื่องสั้นของเขา โดยมากจะเป็นคนชั้นล่างที่เสียเปรียบในสังคมเช่น หญิงใบ้ ชายพิการ ชนกลุ่มน้อย ชาวประมง ขอทาน ชาวนา หญิงโสเภณี คนขายพวงมาลัย คนเฝ้าศาลเจ้า นักมวย ฯลฯ การตั้งชื่อตัวละครในเรื่องสั้นก็สะท้อนชนชั้นที่สังกัดอยู่ เช่น เปลวสีคราม หนานอิน อินสอน สำรวย ไหมลี เม้ง เมี้ยน เต๊ะ เสงี่ยม ฯลฯ คือเป็นคำพื้น ๆ ที่ใช้ในสังคม ไม่ได้ประดิษฐ์คำศัพท์อย่างวิจิตรบรรจง

1.6 วาทกรรมคนดี

จากการวิเคราะห์การนำเสนอวาทกรรมคนดี พบกลวิธีทางภาษา ได้แก่ การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การใช้คำคม การใช้ข้อความนัยผกผัน การใช้ประโยคเหตุผล วาทกรรมเหล่านี้ เพื่อสร้างพลังอำนาจในการวิพากษ์วิถีการมองคนดี ในสังคมไทยกระแสหลักที่ยึดค่านิยมตายตัว ดังตัวอย่าง การใช้คำคม ต่อไปนี้

ตัวอย่างการใช้คำคม

> ...ในขณะนี้ก็เหมือนกัน บ้านเมืองเรามีความขัดแย้ง ทุกฝ่ายบอกว่า ตัวเองเป็นตัวแทนของความถูกต้อง ตัวแทนของความดี ตรงนี้อันตราย ผมคิดว่า ทุกฝ่ายควรจะเหลือที่ว่างไว้สำหรับความผิดพลาดของตัวเองบ้าง ความไม่บริสุทธิ์แท้จริงของตัวเองบ้าง ไม่เช่นนั้นแล้วการมี

อำนาจอาจจะนำไปสู่การกระทำในสิ่งที่ผิดในนามของสิ่งที่ถูก ในนามของความดี โลกพังพินาศไปมากแล้ว (Prasoetkun, 2008a: 135)

ตัวอย่างวาทกรรมนี้ แสดงให้ว่า การสร้างพลังอำนาจด้วย**การเปิดเผยความไม่เป็นธรรมในสังคมไทยและชี้นำสังคม** ด้วยการกล่าวถึงความขัดแย้งทางความคิดสองขั้ว โดยชี้ว่า ไม่มีผู้ใดจะเป็นตัวแทนความถูกต้อง ความดีบริสุทธิ์ไม่มีอยู่จริง เพราะล้วนเป็นทัศนคติ หากยึดถือความดีเพียงเฉพาะฝ่าย ไม่เหลือพื้นที่สำหรับคนอื่น จะนำไปสู่ความผิดพลาดได้

1.7 วาทกรรมวัฒนธรรม

จากการวิเคราะห์การนำเสนอวาทกรรมวัฒนธรรม พบกลวิธีทางภาษา ได้แก่ การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน การใช้คำแสดงการประเมินค่า การใช้ปฏิทรรศน์ การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ และการใช้การซ้ำกระสวนประโยคซึ่งสร้างพลังอำนาจในการวิพากษ์ และโต้แย้งกับวัฒนธรรมกระแสหลักที่ครอบงำสังคมไทย ดังตัวอย่างการใช้ปฏิทรรศน์ ต่อไปนี้

ตัวอย่างการใช้ปฏิทรรศน์

...สำนึกที่เห็นตัวเองเป็นศูนย์กลางของโลกนั้นลุกลามถึงขั้นกลับความสัมพันธ์ทางสังคม จากขาวเป็นดำ จากหัวเป็นหางไปเสียทุกเรื่องราว มีหลายคนในยามค่ำคืนห่อหุ้มตัวเองไว้ด้วยเหล็กดัด พลันนึกไปว่า ห้องขัง คือ วิมานส่วนตัว เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว คุณค่าดั้งเดิมที่งอกงามขึ้นมาจากชีวิตรวมหมู่จึงถูกหยามหยันอย่างถึงที่สุด ความกล้าและความสัตย์ซื่อกลายเป็นความโง่ ความรักในมวลมนุษย์กลับเป็นเรื่องเพ้อเจ้อ ยังไม่ต้องพูดถึงการเสียสละ ซึ่งกลายเป็นยุทธวิธีประชาสัมพันธ์ (Prasoetkun, 2006a: 82)

ตัวอย่างวาทกรรมนี้ แสดงให้เห็นการสร้างพลังอำนาจของ**การวิพากษ์วิถีคิดและปฏิบัติของสังคมไทย** เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ส่องฉายให้เห็นความผุกร่อนของวิถีวัฒนธรรมเดิม ที่นับวันผู้คนจะละทิ้งความสำนึกเรื่อง “ชีวิตรวมหมู่” สังคมที่เคยมีน้ำใจเอื้ออาทร กลายเป็นสังคมที่ผู้คนแยกตัวเป็นปัจเจก ไม่ไว้วางใจใคร และขังตัวเองไว้ทั้งในคุกความคิดและคุกความจริง คือสร้างเหล็กดัดแน่นหนา คุณธรรมต่าง ๆ ที่เคยมีกลับเสื่อมสลาย กลายเป็นสังคมซื้อขายโดยมุ่งประโยชน์และกำไรเป็นจุดหมาย และนับวันวัฒนธรรมตามวิถีเดิมจะผุกร่อนลงไปเรื่อย ๆ ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย

1.8. วาทกรรมมหาวิทยาลัย

จากการวิเคราะห์การนำเสนอวาทกรรมมหาวิทยาลัย พบกลวิธีทางภาษา ได้แก่ การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การใช้ประโยคเหตุผล การใช้การซ้ำกระสวนประโยค การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน และการใช้อุปลักษณ์ ผู้แต่งได้สร้างพลังอำนาจในการวิพากษ์โต้แย้งว่า มหาวิทยาลัยมิได้จัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามปรัชญาของตนเอง และมิได้มีไว้เพื่อเปิดโอกาสสำหรับคนทั่วไปอย่างเท่าเทียม แต่เป็นเพียงสถานที่ผลิตใบปริญญาสำหรับคนที่ได้เปรียบในสังคมดังตัวอย่างการใช้คำแสดงทัศนภาวะ ต่อไปนี้

ตัวอย่างการใช้คำแสดงทัศนภาวะ

การศึกษาเดี๋ยวนี้ก็เป็นการค้าชนิดหนึ่ง คุณไปอ่านดูโฆษณาได้เลย มหาวิทยาลัยเอกชนเกิดขึ้นมากมายหลายแห่ง แล้วก็เอารูปบรรดาอาจารย์ที่อยู่ตามมหาวิทยาลัยของรัฐไปโฆษณาดึงดูดลูกค้า... ทีนี้ถามว่าบริโภคสินค้าและบริการเหล่านี้แล้วจะเกิดคุณค่าความหมายอะไรขึ้นมากับชีวิต อันนี้ไม่ต้องห่วง ระบบทุนนิยมได้จัดตั้งระบบโฆษณาอันใหญ่โตมโหฬารไว้แล้วที่จะคอยบอกคุณว่าอะไรมีคุณค่าแค่ไหนอย่างไร เช่น ผิวขาวย่อมดีกว่าผิวดำ แม้แต่ตรงรักแร้ก็ห้ามดำ จบปริญญาโทย่อมดีกว่าจบแค่ปริญญาตรี หรือว่าถ้าเรียนกับเราแล้วจะมีอาจารย์ต่างชาติมาสอนเราจะส่งคุณไปเรียนต่างประเทศเป็นบางเทอม อันนี้ย่อมดีกว่าเรียนกับครูไทยล้วน ๆ คือพูดง่าย ๆ มีคำตอบปลอม ๆ ไว้แล้วสำหรับตัวตนปลอมๆ (Prasoetkun, 2013: 200-201)

ตัวอย่างวาทกรรมนี้ แสดงให้เห็นการใช้ภาษาเพื่อการสร้างพลังอำนาจด้วย**การวิพากษ์วิถีคิดและปฏิบัติของสังคมไทย โต้แย้งและชี้นำสังคม**จากข้อความ ปรากฏในหนังสือ **วิถีคนนอก** ผู้เขียนได้เน้นคำว่า ‘ปริญญา’ กับ ‘ปลอม’ กล่าวคือ คำว่า “ปริญญา” สะท้อนให้เห็นสังคมที่เห็นความสำคัญกับกระดาษปริญญามากกว่าความรู้ที่ได้จากกระบวนการจัดการศึกษา คนไทยจึงจบปริญญามากมายแต่ไม่มีความรู้ คำว่า ‘ปลอม’ ก็คือของที่ไม่จริง การศึกษามหาวิทยาลัยกลายเป็นเพียงการโฆษณาชวนเชื่อ ผ่านการประชาสัมพันธ์ว่าจะจัดหลักสูตรการศึกษาที่อุดมด้วยความรู้และประสบการณ์ที่ดีที่สุด แต่ความจริง สิ่งที่พบคือ ความไร้แก่นสาร คือการห่อความอัปลักษณ์ไว้ในคำโฆษณาอันสวยหรู แท้จริงเป็นของปลอม ความรู้ก็ปลอม ใบปริญญาก็ปลอม

จะเห็นได้ว่า ตัวอย่างวาทกรรมมหาวิทยาลัย ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เป็นการวิพากษ์ โต้แย้งกับวาทกรรมในปรัชญาของอุดมศึกษาที่มีว่า “ข้อ 1...มีระบบของสถานศึกษาในการดำเนินชีวิตที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ตรงกับความต้องการและความคาดหวังของประเทศ ของผู้ประกอบการที่มีความแตกต่างและหลากหลาย” (Office of Higher Education Commission, 2009: 2) โดยโต้แย้งว่า มหาวิทยาลัยมิได้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลจริง หากเป็นเพียงแหล่งผลิตใบปริญญาเท่านั้น แง่เดียวที่มหาวิทยาลัยทำได้คือผลิตคนสู่สถานประกอบการ แต่ผลผลิตมักไม่เป็นไปอย่างที่คาดหวังเพราะมหาวิทยาลัยเอกชนส่วนหนึ่งด้อยคุณภาพ

ในด้านวัฒนธรรมและอารยธรรมที่เป็นสากล ใน “ข้อ 2 ...การให้เกียรติผู้อื่น การตรงต่อเวลา มีความซื่อสัตย์สุจริต หรือมีความโอบอ้อมอารี” (Office of Higher Education Commission, 2009: 3) เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ได้แย้งว่า การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นสิ่งที่มีไว้สำหรับชนชั้นกลางและสูง ซึ่งได้เปรียบอยู่แล้วในสังคม ดังนั้นการจะให้มีวัฒนธรรมตามปรัชญาที่ว่าไว้ ยังเป็นไปได้ยาก สังเกตจาก นักศึกษาจำนวนมากไม่มีแรงบันดาลใจที่จะเรียนอย่างแท้จริง ให้ความสำคัญกับเรื่องส่วนตัวมากกว่าสิ่งอื่น ทั้งนี้เพราะมหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญกับใบปริญญามากเกินไป และความคิดแบบนี้ทำให้ไม่ยอมรับความรู้อันเกิดจากประสบการณ์จริงที่ไม่มีใบปริญญารับรอง การกำหนดจุดหมายของการศึกษาแบบแคบมากเกินไป ทำให้มหาวิทยาลัยไม่มีคำตอบสำหรับสังคม ข้อคิดเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับ laosiwong (2006: 4) ที่แสดงความเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยของไทยว่า “สังคมมีคำถามอย่างหนึ่ง แต่มหาวิทยาลัยก็มีคำถามอีกอย่างหนึ่งซึ่งไม่สอดคล้องกัน มหาวิทยาลัยกับสังคมจึงมีช่องว่างที่ถ่างมาก”

การที่มหาวิทยาลัยไม่สามารถตอบโจทย์สังคมได้ เนื่องจากมุ่งเน้นจัดการศึกษาในระบบมากเกินไป จึงไม่ทุ่มเททรัพยากรหรืองบประมาณที่จะไปพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับประชาชนส่วนใหญ่นอกระบบมหาวิทยาลัย (Phaka and Bunnak, 2012: 106-107) แนวคิดดังกล่าวได้สนับสนุนวาทกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ที่ว่า การที่มหาวิทยาลัยไทยไม่มีคุณภาพมากพอที่จะตอบโจทย์สังคมก็เพราะว่า นโยบายทางการศึกษาของรัฐจัดไว้สำหรับคนชั้นกลาง และชนชั้นสูง ทั้งได้ตัดสิทธิ์ชนชั้นล่าง ผู้ซึ่งขาดเงินทุนที่จะเข้าศึกษา การมุ่งจัดการศึกษาในระบบมากเกินไป โดยไม่จัดสรรทรัพยากรที่เป็นแหล่งเรียนนอกระบบมหาวิทยาลัย ยิ่งทำให้คนชั้นล่างเข้าไม่ถึงแหล่งเรียนรู้

2. ผลการศึกษาปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรม

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ที่แสดงให้เห็นงานเขียนของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ที่แสดงพลังอำนาจหรือมีอิทธิพลต่อบุคคลหรือสังคม จำแนกได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

2.1 วาทกรรมของเสกสรรค์ที่มีอิทธิพลต่อวงการนักเขียนและนักวิชาการ

อิทธิพลจากพลังอำนาจทางภาษาของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ที่มีต่อวงการนักเขียนจำแนกตามกลุ่มประเภทของงานเขียนได้ 5 กลุ่ม มีดังนี้

2.1.1 อิทธิพลต่อวงการนักเขียนสารคดี

ในวงการสารคดีในประเทศไทย มีนักเขียนอย่างน้อย 3 คน ที่ได้รับอิทธิพลจากแนวทางการสร้างงานเขียนของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ได้แก่ **ธีรภาพ โลหิตกุล** นักเขียนรางวัลศรีบูรพา ปี 2556 และได้รับการเชิดชูเกียรติให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ปี 2558 กล่าวถึงงานเขียนเสกสรรค์ ประเสริฐกุลว่า เขาได้อิทธิพลการเขียนสารคดีที่มีชีวิต จากเสกสรรค์ ประเสริฐกุล งานเขียนอย่าง **เดินป่าเสาะหาชีวิตจริง เพลงน้ำระบำเมฆ มหาวิทยาลัยชีวิต** และเล่มอื่น ๆ ถือเป็นต้นแบบ ของการเขียนสารคดีที่มีวรรณศิลป์ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ทำให้ธีรภาพ โลหิตกุล พบว่าเรื่องจริงสามารถทำให้มีวรรณศิลป์และน่าสนใจได้ และทำให้ธีรภาพ โลหิตกุล มีความมั่นใจมากกับงานเขียนสารคดีเชิงสร้างสรรค์ที่มีวรรณศิลป์ (Tueaprakhon, 2013) **วีระศักดิ์ จันทร์ส่งแสง** เป็นนักเขียนสารคดีอีกคนหนึ่ง ที่ได้รับความบันดาลใจงานเขียนของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล กล่าวคือ จากการอ่านหนังสือ **มหาวิทยาลัยชีวิต** ทำให้วีระศักดิ์ จันทร์ส่งแสง ซึ่งหยุดเรียนต่อมาระยะหนึ่ง มีความรู้สึกอยากเรียนหนังสือขึ้นมาอีกครั้ง ทั้งนี้ เพราะต้องการใช้ชีวิตแบบที่เสกสรรค์ ประเสริฐกุล เขียนไว้ในหนังสือเล่มนั้น และการจะเป็นอย่างนั้นได้ต้องเรียนหนังสือ ความบันดาลใจต่อจากนั้นทำให้เขาประสงค์จะอ่านหนังสือแนวนี้มากขึ้นและกลายเป็นหนุ่มบ้านนอกคนเดียวในหมู่บ้านที่อ่านหนังสือและรู้จักวรรณกรรม (Reading Promotion Committee, 2012) ปัจจุบัน วีระศักดิ์ จันทร์ส่งแสง ทำงานประจำกองบรรณาธิการนิตยสารสารคดี มีผลงานการเขียนสารคดีหลายเล่ม **นิ้วกลม** (สราวุฒิ เฮ้งสวัสดิ์) นักเขียนชื่อดังอีกคนหนึ่ง ที่ติดตามอ่านงานของเสกสรรค์ ประเสริฐกุลสม่ำเสมอ และได้แรงบันดาลใจจากงานของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ในการสร้างงานของตนเอง นิ้วกลม กล่าวถึงเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ว่า “ผมชอบอ่านหนังสือเขามาก ทุกวันนี้ยังชอบและไม่เคยผิดหวัง ชอบความลึกซึ้งของวิธีการมองสิ่งต่าง ๆ ของเขา มีปรัชญาข้อคิดสอดแทรกตลอด สำนวนภาษาก็แสดงความเป็นลูกผู้ชายและสละสลวย

ไปพร้อม ๆ กัน" (Phanitchankun, 2009) งานเขียนของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล จึงอิทธิพลต่อนักเขียนรุ่นต่อ ๆ มา สร้างแรงความบันดาลใจ ส่งผลให้วงการนักเขียนสารคดี ได้ก่อเกิดนักเขียนที่มีคุณภาพหลายคนดังกล่าวมา

2.1.2 อิทธิพลต่อวงการนักเขียนเรื่องสั้น

ในวงการนักเขียนเรื่องสั้น มีนักเขียนที่ได้รับแรงบันดาลใจจาก เสกสรรค์ ประเสริฐกุลคนแรก คือ **จำลอง ฝั่งชลจิตร** นักเขียนรางวัลรพีพร ได้ยอมรับว่า งานเขียนเรื่องสั้นของเสกสรรค์ในยุคแรก ๆ คือ เรื่องสั้นที่เป็นต้นแบบที่ทำให้เขาได้ใช้เป็นหลักในการศึกษาและพัฒนางานเขียนเรื่องสั้นตลอดมา จำลอง ฝั่งชลจิตร ได้กล่าวถึงนวนิยาย **คนหาปลา** ของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ไว้ว่า

> "เสกสรรค์ ประเสริฐกุล สร้างตัวละครที่มีหัวใจเป็นมนุษย์ มีเลือดเนื้อ มีชีวิตโดยคัดเฟ้นภาษาที่ 'ทำงาน' ได้จริง ไม่ได้ไพเราะงดงามกระโดดออกไปจากวิถีชีวิตตัวละคร หรือสวยงามอย่างเลื่อนลอย เสกสรรค์เป็นนายภาษา และมีวิญญาณเฉพาะตน นักเขียนรุ่นหลังถ้าขวัญไม่แข็ง หรือเครื่องคุ้มกันกำลังต่ำเอาจริง ๆ อาจถูกสิงเอาได้ง่าย ๆ" (Fangkhonchit, 2015)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่า จำลอง ฝั่งชลจิตร ได้ยอมรับในพลังอำนาจของภาษาของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ที่อาจครอบงำผู้อ่านได้ง่าย ๆ นักเขียนเรื่องสั้นอีกคนที่ได้รับอิทธิพลความคิดจากเสกสรรค์ คือ **วิทยากร โสวัตร** นักเขียนเรื่องสั้นรางวัลนายอินทร์อวอร์ด ที่ติดตามอ่านงานเขียนของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล มาตั้งแต่ปี 2527 และอ่านมาจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากเห็นว่า งานของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ทำให้เขาได้พัฒนาและเติบโตทางปัญญา และยึดถือวิธีการคิดและการเขียนของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล เป็นต้นแบบในการสร้างงานเขียนด้วย **(60 year... the day without Cap of Seksan Prosoetkun, 2009)**

2.1.3 อิทธิพลต่อวงการนักแต่งเพลงลูกทุ่ง

นักแต่งเพลงลูกทุ่งที่ได้รับอิทธิพลความคิดจากเสกสรรค์ ประเสริฐกุล เช่น **วสุ ห้าวหาญ** นักแต่งเพลงมีชื่อเสียงสังกัดแกรมมี่โกลด์ กล่าวถึงงานเขียนของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ว่า ได้อ่านเรื่องสั้นเรื่อง**ดอกไผ่** เป็นเรื่องแรก แล้ววางไม่ลง ตอนหลังก็ติดตามอ่านงานของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล จนหมดทุกเล่ม อ่านแม้แต่บทสัมภาษณ์ อ่านมาแล้ว 20 ปี วสุ ห้าวหาญ กล่าวถึงงานเขียนของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ว่า "ภาษาของเสกสรรค์เป็นภาษาที่อยากอ่าน ไม่พบในภาษาของนักเขียนคนอื่น ๆ เหมือนได้พบกับอัลบั้มเพลงที่โดนใจมาก วิธีคิด วิธีเล่าเรื่องทำให้ได้คิดต่อ เพราะภาษาเสกสรรค์ เป็นภาษาที่คมชัดมาก การใช้คำก็กระแทกความรู้สึกแค่คำพูดสั้น ๆ แต่ก็มีหลายอย่างที่ซ่อนอยู่เพื่อให้คิดตาม" (Bunyo, 2013: 78) และยอมรับว่า งานเขียนของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ส่งผลต่อวิธีการเขียนเพลงของเขา

สลา คุณวุฒิ นักแต่งเพลงมีชื่อเสียง สังกัดแกรมมี่โกลด์ก็ได้รับแรงบันดาลใจจากงานเขียนของเสกสรรค์เช่นกัน โดย สลา คุณวุฒิ ได้เขียนข้อความในปกซีดีและวีซีดีของงานเพลงชุด "ฝันยังไกลใจยังหนาว" ของ ต่าย อรทัย (Khunnawut, 2010) ว่า "บางถ้อยคำจากบทความของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ส่งแรงบันดาลใจให้เกิดเพลง 'รู้ว่าเขาหมดใจ..แต่ทำไมยังฮักเหลือเกิน'" น่าสังเกตว่าบทเพลงลูกทุ่งที่แต่งโดย วสุ ห้าวหาญ และสลา คุณวุฒิ เป็นเพลงที่ได้รับอิทธิพลจากเสกสรรค์ ประเสริฐกุล และเพลงเหล่านี้ มักเป็นบทเพลงที่ได้รับความนิยมจากมหาชนเสมอมา

2.1.4 อิทธิพลต่อวงการผลิตหนังสือพิมพ์และนิตยสาร

ในวงการผลิตหนังสือพิมพ์และนิตยสาร พบว่า มีนักเขียนกลุ่มหนึ่ง ได้ใช้แนวทางด้านการเขียนของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล เป็นต้นแบบ ได้แก่ **ชัยสิริ สมุทวาณิช** บรรณาธิการอาวุโส หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ กล่าวถึงงานของเสกสรรค์ ประเสริฐกุลว่า “เสกสรรค์มีภาษาเฉพาะตัว เป็นภาษาดนตรี มีจังหวะจะโคน มีโทน ซึ่งคนอื่นทำได้ยาก คือ ภาษาที่จะมีซาวนด์ที่จะได้ยินในหัว ไม่ได้แปลว่าเป็นเสียงจริงๆ แต่เป็นระบบที่รู้บอกว่าเกิดเป็นเสียงในหัวขณะที่อ่าน อย่าง **สะพานไผ่เหนือสายน้ำเชี่ยว** อ่านแล้วจะได้ยินเสียง” (Phonnawalai, 2009: 228) **อธิคม คุณาวุฒิ** บรรณาธิการนิตสาร Way กล่าวถึงพลังอำนาจทางภาษาของเสกสรรค์ ประเสริฐกุลว่า “เป็นมือวางอันดับหนึ่งในเรื่องการใช้ภาษาที่จับใจคนอ่าน กล่าวคือ นอกจากท่วงทำนองที่ไพเราะมาจากการคัดกรองเลือกใช้อย่างถูกจังหวะแล้ว เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ยังใช้ภาษาด้วยความประณีต มีศิลปะในการใช้ช่องไฟในการสื่อสาร ทำให้งานเขียนของเสกสรรค์ ประเสริฐกุลงดงาม มีเลือดเนื้อ ชีวิตชีวา และทรงพลัง” (Prasoetkun, 2008b: 8) ฯลฯ

2.1.5 อิทธิพลต่อวงการนักวิชาการ

นักวิชาการไทยหลายคนที่ให้คุณค่ากับงานเขียนเสกสรรค์ ประเสริฐกุล คือ **สุวินัย ภรณวลัย** นักวิชาการทางเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กล่าวถึงงานเขียนเสกสรรค์ ประเสริฐกุลว่า “เสกสรรค์เป็นปัญญาชนสาธารณะ มีความจริงใจกับทุกตัวอักษร งานเขียนจึงเปรียบได้กับบันทึกของจิตใจที่คัดกรองออกมาจากประสบการณ์ อันได้มาจากหยาดเหงื่อ เลือดเนื้อและน้ำตาของเขา ไม่ได้เขียนลอย ๆ ออกมาจากจินตนาการ” (**60 year... the day without Cap of Seksan Prosoetkun,** 2009) ส่วนนักวิชาการอีกท่านหนึ่ง คือ **รื่นฤทัย สัจจพันธุ์** มหาวิทยาลัยรามคำแหง กล่าวถึง การใช้ภาษาในงานเขียนของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ว่า

> เสกสรรค์มีกลวิธีอันหลากหลายในการประพันธ์ที่ทำให้เกิดความงามทางด้านวรรณศิลป์ ทั้งการใช้คำ น้ำเสียง ความหมาย หรือการใช้ภาพพจน์อย่างสัญลักษณ์ อุปลักษณ์ ไล่เรียงไปถึงการเว้นวรรคตอนของคำ การจัดวางข้อความ หรือการสร้างสมดุลระหว่างจังหวะของประโยค จนนำไปสู่ความหมายที่มันลุ่มลึกและไพเราะกินใจ เป็นผู้เขียนมีความเป็นอัจฉริยะในการสร้างคำขึ้นมาอธิบายภาพ และสภาวะทางอารมณ์ที่ตัวเขารับรู้ได้เป็นอย่างดี (**60 year... the day without Cap of Seksan Prosoetkun**, 2009)

อาจกล่าวได้ว่า วาทกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล มีอิทธิพลต่อวงการนักเขียน ได้แก่ อิทธิพลต่อวงการนักเขียนสารคดี อิทธิพลต่อวงการนักเขียนเรื่องสั้น อิทธิพลต่อวงการนักแต่งเพลงลูกทุ่ง อิทธิพลต่อวงการผลิตหนังสือพิมพ์และนิตยสาร ตลอดจน อิทธิพลต่อวงการนักวิชาการ สะท้อนให้เห็นพลังอำนาจทางภาษาจากวาทกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ที่มีพลังอำนาจในการโน้มน้าวให้ผู้รับสารเชื่อ คล้อยตาม หรือปฏิบัติตาม นำไปสู่การสร้างสรรค์งานเขียนของนักเขียนอื่นๆ ด้วยการสร้างความรู้ และความคิดถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นต่อ ๆ ไป

2.2 วาทกรรมของเสกสรรค์กับการได้รับการยอมรับในสังคมไทย

การอธิบายให้เห็นถึงอิทธิพลของพลังอำนาจทางภาษาจากวาทกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ที่มีต่อสังคมในหัวข้อนี้ คือการชี้ให้เห็นว่าจากผลงานการเขียนของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล นั้นทำให้เกิดวาทกรรมที่น่าสนใจและมีผลต่อสังคม สังคมจึงพิจารณามอบรางวัลให้แก่เขา รางวัลที่เขาได้รับย่อมแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ที่เคี่ยวกรำตนเองในการสร้างงานเขียนที่มีคุณภาพ เพื่อถ่ายทอดความรู้ความคิดที่มีคุณประโยชน์ต่อสังคมไทย โดยเริ่มสร้างงานเขียนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2516 จนถึงปัจจุบัน ใช้เวลากว่า 40 ปี ในการสร้างสรรค์ และเมื่องานเขียนเหล่านั้น เผยแพร่ไปสู่ประชาชน และได้รับการยอมรับว่า เป็นงานเขียนที่ทรงพลังและทรงคุณค่า ส่งผลให้เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ได้รับรางวัล ได้แก่ **รางวัลศรีบูรพา** ในปี 2546 และได้รับการเชิดชูเกียรติเป็น **ศิลปินแห่งชาติ** สาขาวรรณศิลป์ ในปี 2552

การอภิปรายผล

1.ข้อสังเกตเกี่ยวกลวิธีทางภาษา

ผลการวิจัยที่พบกลวิธีทางภาษา 11 แบบนั้นพบว่า **การใช้คำแสดงทัศนภาวะ** มีใช้เป็นจำนวนมากที่สุด ในชุดวาทกรรมสร้างพลังอำนาจ เนื่องจาก กลวิธีนี้เป็นการแสดงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากผู้พูดเป็นผู้ผ่านประสบการณ์และแสดงความจริงจากประสบการณ์เหล่านั้น ย่อมเป็นผู้เหนือกว่า กลวิธีนี้ตรงกับคำอธิบายของ Fairclough (1989) ที่กล่าวว่า การศึกษาการแสดงทัศนะภาวะในตัวบทนั้น จะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจของผู้พูดที่มีต่อผู้อื่น โดยมีความเกี่ยวข้องกับภาระหน้าที่และความผูกพัน และอำนาจของผู้พูดหรือผู้เขียนกับการเคารพต่อความจริงหรือความเป็นไปได้ของการแสดงความจริงนั้น ซึ่งจะเห็นได้จากการแสดงทัศนะภาวะที่เกี่ยวข้องกับระดับความรู้ที่มีของผู้พูดนั่นเอง

ในด้านการใช้กลวิธีทางภาษา ผู้วิจัยเห็นว่า การใช้อุปลักษณ์ นับว่าเป็นกลวิธีที่เด่นและสามารถเลือกใช้กับทุกวาทกรรม และสามารถถ่ายทอดอุดมการณ์ออกมาอย่างมีพลัง กลวิธีดังกล่าว Phanphothong (2013: 99) ได้กล่าวว่า อุปลักษณ์เป็นการแนะความหมายแบบหนึ่งเนื่องจากผู้ใช้อุปลักษณ์มิได้หมายความตามรูปและผู้รับสารก็ต้อง “ตีความหมาย” ที่ผู้ใช้อุปลักษณ์ต้องการสื่อออกมา แต่ประเด็นสำคัญที่นักวัจนปฏิบัติศาสตร์และนักวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์สนใจก็คือ หน้าที่ในด้านการถ่ายทอดความคิด และพลังในการโน้มน้าวใจของอุปลักษณ์ สามารถเปลี่ยนมุมมองผู้รับสาร รวมถึงสื่ออุดมการณ์ด้วย

การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ นับเป็นกลวิธีที่เด่นเช่นกัน โดยเฉพาะในการตั้งคำถามกับประเด็นชีวิต แม้เป็นคำถามที่ผู้อ่านประจักษ์ในคำตอบแล้วก็ตาม แต่ก็เป็นการโน้มน้าวให้ผู้อ่านร่วมคิดตามไปด้วย ดังที่ Puapattanakun (2005: 93) กล่าวว่า การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์นั้นเป็นกลวิธีหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เขียนไม่ต้องแสดงความเห็นของตนเองออกมาตรง ๆ แต่ใช้วิธีการตั้งคำถามพร้อมทั้งแสดงเหตุผลสนับสนุนเพื่อนำผู้อ่านไปสู่คำตอบที่ผู้เขียนต้องการ

การใช้การซ้ำกระสวนประโยค เป็นกลวิธีที่ต้องใช้ศักยภาพอย่างสูง การปรากฏกลวิธีนี้ในวาทกรรมอยู่เป็นระยะ ๆ ไม่ถึงกับมากนักนั้นเนื่องจากต้องใช้ความคิดที่คมคายในการนำเสนอ แต่การปรากฏ

แต่ละครั้งจะนำไปสู่การตั้งคำถาม และคิดพิจารณาถึงเหตุผลที่เสกสรรค์ ประเสริฐกุล เลือกใช้ เมื่อตีความอย่างละเอียดจึงพบว่า กลวิธีทางภาษาของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ดังกล่าวนี้ได้สร้างประสิทธิภาพเกิดขึ้นในภาษากล่าวคือ สามารถใช้ภาษาส่งสารถึงผู้รับสารอย่างตรงเป้าประสงค์ที่ต้องการสื่อสาร โดยผู้รับสารจะเกิดการยอมรับความคิดเห็น หรือร่วมคิดกับคำถามที่ผู้ส่งสารตั้งขึ้น หรือเกิดการครุ่นคิดไปกับข้อความของผู้เขียน

การใช้คำศัพท์ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตสำคัญ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล การเลือกใช้คำกริยาและวิเศษณ์ที่แสดงให้เห็นการกระทำทางวาทกรรมได้อย่างน่าสนใจ โดยเฉพาะในวาทกรรมความยากจน มีการสรรคำใช้ เช่น กดข่ม กดเก็บ ชินเฉย ชาเฉย ขี่ควบเบียดขับ ขื่นช้ำ ซึมเหงา ขับต้อน สงัดสุข แบกทาน กัดกรีด เครียดขรึม ร้าวรันทด กดทับ กัดกร่อน ก้มจำนน ล่ามร้อย ลดทอน กรีดเฉือน ซึมซ่าน ร้าวรันทด ฝาดเฝื่อน เย้ยหยาม โศกสลด เงียบหงอย เฉื่อยชืม เฉาวาย ทรุดฮวบ ทรุดสลาย ซึมขรึมหม่นวูบ เหี่ยววูบ อ่อนฮวบ คำเหล่านี้ได้เน้นย้ำให้เห็นความทุกข์ยากและความพ่ายแพ้ของชนชั้นล่างที่ยากจน การใช้คำดังกล่าว เป็นเรื่องของการกระทำในรูปของการใช้ภาษามากกว่าเรื่องของความหมายของคำ กล่าวคือ มี ‘พลัง’ บางอย่างเป็นตัวกำหนด หรือกำกับให้การพูดหรือเขียนแต่ละครั้งมีความหมายขึ้นมา (Charoensinolan, 2013: 36)

นอกจากนี้การประกอบคำขึ้นใหม่ เช่น คลื่นเสรีภาพ พาเหรดชีวิต ทะเลชีวิต สังคมเหล็กดัด สะพานใจตลาด ชีวิตนครโสเภณี เหยื่อศีลธรรม พื้นที่รกร้างว่างเปล่า ผู้ชายที่กำลังสูญพันธุ์ ชีวิตโดยบังเอิญ กรงขังชื่ออิสรภาพ ความเหงาทางปัญญา ความกลัวที่เป็นประโยชน์ วิหารที่ว่างเปล่า ภูมิประเทศในใจ เศษศพของดวงดาว บุตรธิดาแห่งดวงดาว ตัณหารวมหมู่ แววตาของเอกภพ จลาจลทางปัญญา วัฒนธรรมเงียบลึก ตลาดนัดอำนาจ ความกลมกลืนของสิ่งขัดแย้ง รัฐผ้าเช็ดหน้า ลัทธิผู้ชมหัวใจ ข้างแรม ฤดูกาล ฤดูใจ ฤดูกรรม การเมืองแบบหางเครื่อง บัญชีทุกข์สุข ฯลฯ ทำให้งานเขียนของเขา มีความโดดเด่นในการสร้างความหมายและสื่อความหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

เป็นที่น่าสังเกตว่า **กลวิธีการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน** พบในวาทกรรมชุดพลังอำนาจเกือบทุกชุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะกลวิธีดังกล่าวสะท้อนอำนาจความเหนือกว่าระหว่างคู่สนทนา หรือต่อต้านผู้มีอำนาจ ดังที่ Simpson and Mayer (2010: 80) กล่าวว่า อารมณ์ขันและถ้อยคำผกผันถูกละเลยในงานวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ซึ่งทั้งสองเห็นว่าเป็นความบกพร่องอย่างหนึ่งเท่ากับการละเลยแง่มุมสำคัญของตัวบทในฐานะวาทกรรม ซึ่งทั้งสองคนขยายความว่า ผู้มีอำนาจในสังคมมักใช้อารมณ์ขันและถ้อยคำนับผกผันเพื่อข่มหรือเยาะเย้ยผู้มีอำนาจน้อยกว่า ในเวลาเดียวกันผู้มีอำนาจน้อยกว่า ก็ใช้ถ้อยคำนัยผกผันในการต่อต้านผู้มีอำนาจมากกว่า วาทกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล มุ่งใช้กลวิธีถ้อยคำนัยผกผันต่อต้านผู้มีอำนาจ

2. ข้อสังเกตเกี่ยวกับพลังอำนาจทางภาษาของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ที่มีบทบาทต่อบุคคลและสังคม

ในการศึกษาพลังอำนาจทางภาษาในวาทกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล นั้นพบว่า เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ได้สร้างวาทกรรมด้วยกลวิธีทางภาษา เพื่อการวิพากษ์ โต้แย้งวาทกรรมกระแสหลัก เปิดเผยให้เห็นความไม่ชอบธรรมที่ครอบงำ ตลอดจนการขัดขืนประท้วงต่ออำนาจและโครงสร้างอำนาจ และภาคปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมนี้มีบทบาทต่อสังคมไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

2.1 บทเพลง ‘สู้ไม่ถอย’ บทบาทที่มีต่อสังคม

เพลง ‘สู้ไม่ถอย’ ที่เสกสรรค์ ประเสริฐกุล แต่งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2516 แต่งเพื่อเป็นเพลงปลุกใจผู้ชุมนุมขับไล่รัฐบาลเผด็จการ เนื้อเพลงมีว่า

สู้เข้าไปอย่าได้ถอย มวลชนคอยเอาใจช่วยอยู่
รวมพลังทำลายเหล่าศัตรู พวกเราสู้เพื่อความยุติธรรม
เราเดินเคียงบ่าเคียงไหล่ ก้าวต่อไปด้วยใจมุ่งมั่น
เขาจะฟาดเขาจะฟัน เราไม่พรั่น พวกเราสู้ตาย
(Phitpricha, 2006: 21)

นับจาก พ.ศ. 2516-2558 เพลงนี้นับรวมอายุได้มากกว่า 44 ปี แต่น่าสังเกตว่า เพลงสู้ไม่ถอยถูกนำไปใช้ในเวทีต่อสู้ของขั้วการเมืองทั้งสองขั้ว ในปี 2553 และ 2556 แสดงให้เห็นพลังอำนาจของพลังภาษาของเสกสรรค์ที่มีบทบาทต่อสังคมไทย ถึงแม้เสกสรรค์จะไม่สู้ยินดีนักในการที่ผู้นำเพลงนี้ไปใช้บิดเบือนจากเจตนาเดิม เนื่องจากเขียนจำเพาะเพื่อเป็น “เพลงศึกในสมรภูมิชีวิตที่ถูกถ่ายทอดออกมาจากวิญญาณของ ‘คน 14 ตุลา’ ” (Phitpricha, 2006: 21) แต่เมื่อบทเพลงนี้กลายเป็นสิ่งสาธารณะแล้ว ย่อมขึ้นอยู่กับผู้เสพว่าจะวินิจฉัยให้คุณค่าและนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร

2.2 พลังภาษาที่มีบทบาทต่อบุคคลอื่น

จากการศึกษา พบผลงานของของนักเขียนอื่น ๆ อาจได้อิทธิพลความคิดจากงานเขียนของเสกสรรค์ที่สะท้อนต่อความนึกคิดและอุดมการณ์นักอ่านและนักเขียน ที่อาจนำทั้งสำนวนการเขียน และวิธีคิดไปใช้ในการสร้างงานเขียน ต่อไปนี้เป็นข้อสังเกตต่องานเขียนของนักเขียนคนอื่น ๆ ที่อาจได้รับอิทธิพลจากเสกสรรค์ประเสริฐกุล

2.2.1 งานเขียนของสลา คุณวุฒิ

ที่น่าสังเกตคือ บทเพลง ชื่อ “รู้ว่าเขาหมดใจ...ทำไมยังฮักเหลือเกิน” ต่าย อรทัย เป็นผู้ขับร้อง มีเนื้อเพลงบางตอน ว่า

<u>มอบตัวกับความเป็นจริง</u>
เตรียมถูกทิ้งเตรียมเสียน้ำตาแต่ถูกพายุคำถามค้างคา
ที่ใจยังหาคำตอบบ่ได้
รู้ว่าเขาหมดใจแต่ทำไมยังรักเหลือเกิน
รู้ว่าเขาทำเมินแต่เป็นหยังจึงยังทนไหว
ลบความจำบ่จางลืมความหลังบ่ได้
ความเข้มแข็งอยู่ไหนไม่ทิ้งให้ใจยอม
(Khunnawut, 2010)

บทเพลงข้างต้นนี้ ผู้วิจัยสังเกตว่า ข้อความที่ขีดเส้นใต้ อาจได้รับอิทธิพลภาษาจากเสกสรรค์ ประเสริฐกุล กล่าวคือ ในหนังสือ **บุตรธิดาแห่งดวงดาว** มีความเรียงบทหนึ่งชื่อว่า 'เพลงชีวิตในป่าใจ' เนื้อหาแก่นหลักกล่าวถึง ความรักที่อาจแปรเปลี่ยนจากอีกฝ่ายซึ่งผู้มีรักต้องเรียนรู้ และเตรียมใจที่จะรับกับภาวะเมื่อความรักเสื่อมคลาย ข้อความที่สำคัญคือ

บางครั้งเมื่อสิ้นเสียงหัวเราะเบิกบาน
พลันพบว่าคำประจานมาจากคนที่ไว้ใจ
เธอมิได้ถูกรักดังคิด
และถึงไม่มีความผิดก็อาจถูกทอดทิ้ง
ความไร้เดียวสาถูกบดขยี้ด้วยความจริง
จากนี้แววตาเธอจะเปลี่ยนไป
(Prasoetkun, 2009: 67)

จากข้อความที่ยกมานี้ จะเห็น เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ใช้คำ ความรัก ความจริง และการถูกทอดทิ้ง เมื่อไปพิจารณาเนื้อเพลงที่สลา คุณวุฒิ แต่ง ก็น่าสังเกตว่า สลา คุณวุฒิ ก็พูดถึง ความรัก ความจริง และการถูกทอดทิ้ง ทั้งวิธีคิดก็คล้ายคลึงกัน ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า นักเขียนทั้งสองจะมีภาวะรู้สึกหรือวิธีการคิดใกล้เคียงกัน แต่เมื่ออ่านข้อความของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ในท้ายเรื่อง ต่อไปนี้

ชีวิตมีหลายด้าน
เธอต้องกล้าหาญที่จะฟันฝ่า
เมื่อกล้าหัวเราะก็ต้องพร้อมหลั่งน้ำตา
อีกทั้งกล้าข้ามพ้นตัวตนเดิม
อย่าวางยาพิษตัวเองด้วยความกลัว
แต่ก็อย่าเฆี่ยนตีตัวเองด้วยปรารถนา
จงมอบตัวให้ความจริงทุกเวลา
เพื่ออิสระอันล้ำค่ากว่าสิ่งใด
(Prasoetkun, 2009: 71)

จากข้อความที่ขีดเส้นใต้ ผู้วิจัยเห็นว่า ไม่ใช่เรื่องบังเอิญหากจะมีการใช้คำและรูปภาษาที่เหมือนกันมากเช่นนี้ อย่างไรก็ตาม ในเรื่องนี้ Bannawatchara (2010) ได้เขียนบทความเรื่อง "เคียวคมคมปากกา-คือแรงบันดาลใจ" กล่าวถึง บทเพลงของสลา คุณวุฒิ ว่า สลา คุณวุฒิ ผู้ประพันธ์เพลงนี้เขียนไว้ในปกซีดีหรือวีซีดีว่า "บางถ้อยคำจากบทความของ อ.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ที่ส่งแรงบันดาลใจให้เกิดเพลง รู้ว่าเขาหมดใจ..แต่ทำไมยังฮักเหลือเกิน" ทั้งยังกล่าวอีกว่า สลาคุณวุฒิ กับ วสุ ห้าวหาญ นักแต่งเพลงทั้งสองเป็นแฟนหนังสือของเสกสรรค์ติดตามอ่านคอลัมน์ประจำในนิตยสารบางฉบับและที่รวมเป็นเล่ม โดยเฉพาะวสุ ห้าวหาญ อ่านงานเขียนของเสกสรรค์มาตั้งแต่สมัยที่เป็น "เด็กกิจกรรม" ในมหาวิทยาลัยขอนแก่น งานเขียนของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล คือแรงกระตุ้นแรงบันดาลใจให้วสุ ห้าวหาญ อยากเป็นนักเขียนนับแต่บัดนั้น และไม่นึกว่าตัวเขาจะกลายเป็นคนเขียนเพลงแถวหน้าของวงการลูกทุ่งในวันนี้ ส่วน สลา คุณวุฒิ ได้ติดตามอ่านงานเขียนของเสกสรรค์ในช่วงหลัง

รวมถึงคอลัมน์ใน “ค.คนแมกกาซีน” อันเป็นที่มาของแรงบันดาลใจในบทเพลง “รู้ว่าเขาหมดใจ...ทำไมยังฮักเหลือเกิน”

จะเห็นได้ว่า วาทกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล อาจส่งผลต่อวิธีคิดและวิธีเขียนในการสร้างงานของสลา คุณวุฒิ และ วสุ ห้าวหาญ ไม่มากก็น้อย ซึ่งอาจเรียกว่า กลวิธีทางภาษาของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ได้สร้างพลังอำนาจที่ไปกระทบใจผู้รับสาร จนผู้รับสารเห็นด้วย และปฏิบัติตามในที่สุด

2.2.2 งานเขียนของอธิคม คุณาวุฒิ

งานเขียนของ อธิคม คุณาวุฒิ บรรณาธิการนิตสาร Way ผู้วิจัยสำรวจพบว่ามีการเลือกใช้คำ กลวิธีทางภาษา ตลอดจนกรอบวิธีคิดคล้าย ๆ กับเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ดังนี้

1) การใช้คำซ้อน ‘ขับต้อน’ และ ‘หดแคบ’ ปรากฏในเขียนของอธิคม คุณาวุฒิ ดังแสดงให้เห็นในตาราง 1

ตาราง 1 การใช้คำซ้อน ของ อธิคม คุณาวุฒิ กับ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล

อธิคม คุณาวุฒิ	เสกสรรค์ ประเสริฐกุล
บทความที่มีกลิ่นอายเชิงวรรณคดี งานวิจารณ์ซึ่งให้อารมณ์คล้ายการบันทึกความรู้สึก หรือแม้แต่พยายามฉีกรูปแบบของวรรณคดีดั้งเดิมอาจทำให้เกิดความรู้สึกว่ามีการทำลายขนบเดิม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องขับต้อนให้เข้าไปในหมวดใดหมวดหนึ่งให้ได้ (Khunawut, 2005: 17)	...ผมอดรู้สึกไม่ได้ว่า มนุษย์ทุกคนหากถูกขับต้อนหรือทอดทิ้งถึงที่สุด ย่อมมีสิทธิ์ไม่แพ้ เจ้าบั๊ก ที่จะเรียนรู้เพทุบายในความอยู่รอด เรียนรู้ที่จะเสแสร้งรอคอยโอกาส และกระทั่งกัดไม่ปล่อย (Prasoetkun, 1997b: 42)
พอเราผ่านชีวิตมาได้สักระยะ พื้นที่สำหรับความสงสัยในเรื่องโง่ ๆ แบบนี้ค่อย ๆ หดแคบลง ผู้ชายเต็มวัยถูกสอนให้ดูแลเด็ก อ่อนโยนกับผู้หญิง และช่วยเหลือแบ่งเบาผู้ชรา (Khunawut, 2009: 18)	ตั้งแต่เดิมมาคนไทยบ้านนอก แม้จะขาดแคลนด้านเงินตราและวัตถุหลาย ๆ อย่าง แต่ก็ได้อาศัยผลผลิตจากธรรมชาติเป็นสวัสดิการที่สำคัญ แต่ทุกวันปริมณฑลในการทำมาหากินของพวกเขาหดแคบลงทุกที (Prasoetkun, 1998: 47)

2) การเลือกประเด็นการวิจารณ์เรื่องรูปแบบ ดังตาราง 2

ตาราง 2 การเทียบเคียงความคิดประเด็นเรื่องรูปแบบกับเนื้อหา ของ อธิคม คุณาวุฒิ กับ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล

อธิคม คุณาวุฒิ	เสกสรรค์ ประเสริฐกุล
หากเรายอมรับว่าการคิดรูปแบบเป็นการสร้างสรรค์ประเภทหนึ่ง ซึ่งแน่นอนว่าต้องสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียวกับความหนักแน่นของเนื้อหา ถ้าเป็นอย่างนี้ ความหวือหวาหกคะเมนตีลังกาของรูปแบบ ก็ไม่น่าจะเป็นเรื่องที่ต้องมาถกเถียงกัน (Khunawut, 2005 : 17)	พูดกันตามความจริง ถ้าเราหันไปสำรวจสัมพันธภาพ (Relationship) ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมตอนนี้ เราพบว่าเนื้อหามันเปลี่ยนไปมากแล้ว แต่ถ้อยคำที่ใช้เรียกขานยังคงเดิม...วันดีคืนดีก็เอาประเด็นรูปแบบมาเคาะหัวกันทีหนึ่ง พร้อมทั้งพยายามตะล่อมเนื้อหาใหม่ไว้ในกรอบเก่า (Prasoetkun, 2006b: 267)

3) การแสดงทัศนะเกี่ยวกับชีวิตเป็นเส้นโค้ง ดังตาราง 3

ตาราง 3 การแสดงทัศนะเกี่ยวกับชีวิตเป็นเส้นโค้งของ อธิคม คุณาวุฒิ กับ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล

อธิคม คุณาวุฒิ	เสกสรรค์ ประเสริฐกุล
ชีวิตมักเดินทางเป็นเส้นคดโค้งช่วงห่างจากวัยหนึ่งมีช่องว่าเวลาคั่นอยู่ ช่องว่างเวลาบางครั้งทำหน้าที่เหมือนหลุมอากาศ คอยดักคนเดินผ่านให้ล้มลุกคลุกคลาน ถ้าล้มรุนแรงก็จะเกิดรอยแผลเป็นฝากไว้บนร่าง รอยแผลเป็นทำหน้าที่ของมันต่อไป คล้ายเครื่องทบทวนความทรงจำ จึงมีบางคนเคยลูบคลำรอยแผลราวกับกำลังตรวจสอบความเศร้าข้างใน (Khunawut, 2005: 110)	ชีวิตมันมีเรื่องต้องค้นหาอีกเยอะแยะ แทนที่จะไปนั่งคิดหาแต่ปลาสเตอร์ที่สวยที่สุดมาปะแผล เวลาเดินทางเป็นเส้นตรง ชีวิตเดินทางเป็นเส้นคด (Prasoetkun, 2001: 27) ชีวิตมักคดเคี้ยว ขณะที่เวลาเดินทางเป็นเส้นตรง (Prasoetkun, 2006a: 136)

4) การเปรียบปริญญาบัตรเป็นบัตรเครดิต ดังตาราง 4

ตาราง 4 การเปรียบปริญญาบัตรเป็นบัตรเครดิตของ อธิคม คุณาวุฒิ กับ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล

อธิคม คุณาวุฒิ	เสกสรรค์ ประเสริฐกุล
การเรียนจบสามปีครึ่งด้วยเกรดสวยๆ พร้อมสิทธิพิเศษรับบัตรเครดิตทันทีเมื่อเป็นบัณฑิตใหม่.. เข้าทำงานในองค์กรพร้อมกับได้รับอัตราเงินเดือนพิเศษเป็นค่าคณะค่าสถาบัน เหล่านี้เป็นความภูมิใจและเป็นเกียรติภูมิชนิดหนึ่ง (Khunawut, 2005: 27)	เราคงไม่พอใจนักถ้าใครมาบอกว่า ทุกวันนี้เรากำลังกลายเป็นสถานที่ผลิต “บัตรเครดิต” ให้กับกลุ่มชนที่ได้เปรียบอยู่แล้วในสังคม (Prasoetkun, 2008b: 254) ...ปริญญาจึงกลายเป็นบัตรเครดิตชนิดหนึ่ง ยิ่งปริญญาโทยิ่งเป็นบัตรทอง (Prasoetkun, 2010: 171)

ข้อสังเกตของการเลือกใช้คำ กลวิธีทางภาษา ตลอดจนกรอบวิธีคิดของ อธิคม คุณาวุฒิ ที่คล้ายกับ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล อาจเป็นได้ว่า อธิคม คุณาวุฒิ อาจได้รับอิทธิพลด้านพลังอำนาจทางภาษาจากเสกสรรค์ ประเสริฐกุล เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น การแสดงความคิดเห็นของอธิคม คุณาวุฒิ เกี่ยวกับงานเขียนของเสกสรรค์ ประเสริฐกุลใน “บันทึกจากผู้อ่าน” ปรากฏส่วนหน้าของหนังสือ **อำนาจแห่งความว่าง ความว่างแห่งอำนาจ** ของ เสกสรรค์ โดย อธิคมคุณาวุฒิ ได้กล่าวว่า “เสกสรรค์เป็นมือวางอันดับหนึ่งในเรื่องการใช้ภาษาที่จับใจคนอ่าน นอกจากท่วงทำนองที่ไพเราะมาจากการคัดกรองเลือกใช้อย่างถูกจังหวะแล้ว เสกสรรค์ยังประณีตศิลปะในการใช้ช่องไฟในการสื่อสาร ทำให้งานเขียนของเสกสรรค์งดงามมีเลือดเนื้อ ชีวิตชีวา และทรงพลัง” (Prasoetkun, 2008b: 8) อาจกล่าวได้ว่า อธิคม คุณาวุฒิ อาจได้รับอิทธิพลภาษาจากเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ไม่มากก็น้อย

บทสรุป

จากการศึกษาการใช้พลังภาษาในการสร้างพลังอำนาจในวาทกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ซึ่งสรุปได้จากการศึกษางานเขียน 43 เล่ม นั้น พบลักษณะการใช้ภาษาที่มีพลังในการกำหนดความหมายต่าง ๆ ให้แก่สรรพสิ่ง สร้างแนวโน้มให้เกิดความเห็นร่วมหรือคล้อยตาม ส่งผลให้เกิดการหยิบยกตัวอย่างภาษาเหล่านั้นมาใช้ในบริบทต่าง ๆ ของสังคม การศึกษาดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นพลังอำนาจที่เกิดจากการสร้างสรรค์ทางภาษา จึงทำให้เขาสามารถประมวลสรุปได้ว่าวาทกรรมที่กล่าวถึงเหล่านี้ เป็น “พลังภาษาเพื่อการสร้างพลังอำนาจ” ของผู้ประพันธ์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อผู้อ่าน และสังคม ก่อให้เกิดผลกระทบหรือส่งอิทธิพลต่อวงการต่าง ๆ เช่น วงการนักเขียนสารคดี วงการนักเขียนเรื่องสั้น วงการของนักประพันธ์เพลงลูกทุ่ง วงการผลิตหนังสือพิมพ์และนิตยสาร ตลอดจนอิทธิพลต่อวงการนักวิชาการ ด้วยการนำแนวคิด และแนวทางการใช้ภาษาของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล มาใช้ในงานเขียนของตน นอกจากนี้จากการศึกษา “พลังภาษาเพื่อการสร้างพลังอำนาจ” ของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ทำให้เห็นว่างานเขียนของเขาได้รับความนิยมจากผู้อ่านจำนวนมาก เป็นที่ยอมรับของผู้คนในสังคม ส่งผลให้เขาได้รับรางวัลทางการเขียนที่สำคัญคือ รางวัลศรีบูรพา และได้รับการเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์

Reference

Bannawatchara. (2010). **Khomkhiao khompakka khue raeng bandanchai.** (in Thai) [Sharp Edges of Sickle and Pen are Motivation]. Retrieved January 3, 2016 from www.komchadluek.net/

Blaska, J. (1993). "The power of language: Speak and write using "person first." **Perspectiveson disability.** (1993): 25-32.

Bunyo, N. (2013). *Wasu Haohan tam roi fun cak phasa baep 'Seksan Prasoetkun' su phasa chiwit 'Nga Kharawan'*. (in Thai) ['Wasu haohan'fallowing the Dreamin language style of Seksan Prasoetkun to the language of life 'Nga Kharawan']. **Nation Weekly** (8 February 1013): 78.

Charoensinolan, C. (2013). **Phasa kap kanmueang/ Khwam pen kanmueang.** (in Thai) [Language and Politics/ Politicization]. Bangkok: Wiphasa.

Edelman, Murray. (1977). **Political Language: Words of Succeed and Policies that Fail.** Orlando: Academic Press.

Fairclough, N. (1995). Critical Discourse Analysis: **the Critical Study of Language.** London: Longman.

_____. (1989). **Language and Power.** London: Longman.

Fangkhonchit, C. (2015). **Khon ha pla chabap sombun.** (in Thai) [Complete Book of Fisherman]. Nation Weekly. (20 November 2015): 52.

Iaosiwong, N. (2002). **Kham mi khom: Wa duai Phasa Watthanatham lae Amnat.** (in Thai) [Word of Sharp: Language Culture and Power]. Bangkok: Matichon.

_____. (2006). **Mahawitthayalai thiangkuen.** (in Thai) [Midday University]. Bangkok: Matichon.

Kasetsiri, Chanwit. (2010). **Sayam rue Thai?.** (in Thai) [Siam or Thai?]. Paper presented in Academic Conference on 2010 at Mea Khong River Nakhon Phanom, 21-22 October 2010.

Khunawut, A. (2005). **Bang khamtham doen tang om.** (In Thai) [Some of Question Detour]. Bangkok: Shine Publication House.

_____. (2009). **Dek Sattri Khon chara.** (In Thai) [Child Woman and Old person]. (2nd Edition). Bangkok:Way of Book.

Khunnawut, S. (2010). **Tai Orathai: Fan yang klai chai yang nao.** (VCD). (In Thai) [Tai Orathai: Far Dream and Cooling Mind]. (VCD). Bangkok: GMM.

Office of Higher Education Commission. (2009). **Pratya kan udomsueksa.** (In Thai) [Philosophy of Thai Education]. Bangkok: Office of Policy and Plan of Higher Education, Office of Higher Education Commission.

Phaka, K. and bunnak, A. (2012). **Khit len hen tang.** (In Thai) [Playful Thinking through Different View]. Bangkok: Matichon.

Phanitchankun, I. (2009). **Nio klom thang ha Sarawut hengsawat.** (In Thai) [Five Round Fingures Sarawut Hengtrasawat]. Retrieved January 3, 2009 http://teetwo. blogspot. com/.

Panpothong, N. (2013). **Wathakam wikhro choeng wiphak tam naew phasa sat: naew khit lae kan nam ma sueksa wathakam nai phasa Thai.** (in Thai) [Linguistically-Oriented Critical Discourse Analysis : concepts and thire application to discourses in Thai]. Bangkok: Project of academic work publication, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.

Phitpricha, C. (2006). **Ek nueng fang fan : Banthuek raem tang khong chiwit.** (In Thai) [One Straw likedDream in Journey Record of Life]. (3th Edition). Bangkok: Phraeo.

Phonnawalai, S. (2009). **Seksan kap Mangkon.** (In Thai) [Seksan and Dragon]. Bangokok: Samanchon.

Phromsutthirak, M. (2012). **Ekkasan prakop kan oprom "Khwamru lakphasa lae wannakhadi nai nangsue rian.** (In Thai) [Knowledge on Grammar and Thai Literature in Textbook, Handout In Training], 1-3 April 2012 at Thepnakhon Hotel Buriram. (Mimeograph).

Prachakun, N. (2009). **Yok akson yon khwamkhit lem 1.** (In Thai) [Reflection of Thinking by Reflection of Alphabet Vol 1]. Bangkok:Reading and Criticism.

Prasoetkun, S. (1997a). **Sen tang nakpraphan.** (In Thai) [Road of Writer]. (3st Edition). Bangkok: Samanchon.

_____.(1997b). **Khluen seriphap.** (In Thai) [Wave of Freedom]. (4th Edition). Bangkok: Samanchon.

_____.(1998). **Lok plian tong plian lok.** (In Thai) [The world changed to change the world]. Bangkok: Samanchon.

_____. (2002a). **Khon kap Suea.** (In Thai) [Man and Tiger]. (2nd edition). Bangkok: Samanchon.

_____. (2002b). **Chalachon thang panya**. (In Thai) [Riot in Wisdom]. Bangkok: Samanchon.

_____. (2006a). **Kan phan phon khong yuk samai.** (In Thai) [Past of Era]. (3st Edition).

Bangkok: Samanchon.

_____.(2006b). **Phuchai thi kamlang sun phan.** (In Thai) [The man who is going to Extinct]. Bangkok: Samanchon.

_____. (2008a). **Phan phon chueng khon phop.** (In Thai) [Get through in order to find]. Bangkok: Samanchon.

_____.(2008b). **Amnat haeng khwamwang khwamwang haeng Amnat.** (In Thai) [Power of emptiness and emptiness of power]. Bangkok: Samanchon.

_____. (2009). **But thida haeng Duangdao.** (In Thai) [Son and Daughter of the star]. Get through to find. Bangkok: Samanchon.

_____.(2010). **Wihan thi wang plao.** (In Thai) [The castle of emptiness]. (3st edition.) Bangkok: Samanchon.

_____. (2011). **Mahawitthayalai Chiwit.** (In Thai) [Life University]. (12th edition). Bangkok: Samanchon.

_____. (2013). **Withi khon nok.** (In Thai) [Lifestyle of Outsider]. Bangkok: Samanchon.

Puapattanakun, C. (2005). **Udomthat kiaokap "Khamen" nai parichet nangsuephimthai : karani het chalachon pao sathanthoot thai nai Kamphucha khoso 2003.** (In Thai) [Ideologies on "the Khmers" in Thai newspaper discourse: the case of Theanti-thai riots in Cambodia in 2003]. Master's Thesis, Thai Program Faculty of Arts Chulalongkorn University.

Reading Promotion Committee. (2012). **Wirasak Chansongsaeng Khon khian sarakhadi yuk mai.** (In Thai) [Wirasak Chansongsaeng Writer of Modern Fiction]. Retrieved January 26, 2013 from www.happyreading.in.th/.

Roekphonphiphat, K. (2011). **Khuean pakmun phapsathon khwam lomleo yang sin choeng khong khuean.** (In Thai) [Pakmun Dam: Image reflected the total failure of Dam]. Retrieved December 4, 2015, from www.web.greenworld.or.th/library

Simpson, P. and A. Mayr. (2010). **Language and Power: A Resource Book for Students.** London: Routledge.

Spear, H. F. (2009). T**he Power of Words: The Use of Language in Ethan Frome.** Doctor of Philosophy Thesis in English, Liberty University.

Stibbe, A. (2001). L**anguage, power and the social construction of animals.** Society &Animals, 9(2): 145-161.

Suphawatthanakun, K. (2014). **Thot rue mayakhati.** (In Thai) [Deconstruct]. Bangkok: Thailand Information Center for Civil Rights and Investigative Journalism. TCIJ.

Tueaprakhon, C. (2013). **Phrawihan phuean ban lae ngan sarakhadi 'Thiraphap Lohit kun' nakkian 'Sriburapha' khon la sut.** (In Thai) [Phrawihan Nobour and Fiction of Thiraphap Lohitkun: the Recent Sriburapha Award Writer]. Retrieved December 25, 2015 fromwww.matichon.co.th/

'60 pi wanthi mai mi muak seksan prasoetkun' (In Thai). [60 year... the day without Cap of Seksan Prosoetkun]. (2009). Retrieved January26, 2013 from www.happyreading.in.th/

การศึกษาเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

A Comparative Study of Thai and English Consonants' Phonemes

พิสุทธิ์พงศ์ เอ็นดู[1] / Phisutphong Endu[1]

[1]สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

[1] Linguistics Program, Faculty of Management Technology,
Rajamangala University of Technology Isan Surin Campus
Corresponding author. Email: promise_guy@hotmail.com

Abstract

This article aims to present a comparative study of Thai and English consonants' phonemes searching, analyzing and synthesizing the data collected from many different sources including academic books, researches and academic papers to find out the result of similarities and differences between their both consonants' phonemes of Thai and English languages. After synthesized data, the result of study were found that Thai and English consonants' phonemes have both differences and similarities. This consisted of 8 similar and 11 different items. The result of the study will be more beneficial and affective for the teaching and learning the foreign language.

Keywords: Comparative study, phonemes, Thai consonants, English consonants

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการศึกษาเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยกับภาษาอังกฤษ โดยมีการค้นคว้า วิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อหาผลของความเหมือนกันและความแตกต่างระหว่างหน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยกับภาษาอังกฤษ ผลการศึกษาหน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยกับภาษาอังกฤษมีความเหมือนกัน 8 ข้อ และมีความแตกต่างกัน 11 ข้อ ผลของการศึกษาความเหมือนกันและแตกต่างกันทั้งสองภาษาดังกล่าวนี้จะมีประโยชน์ช่วยเพิ่มประสิทธิผลในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษหรือภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

คำสำคัญ: การศึกษาเปรียบเทียบ, หน่วยเสียง, พยัญชนะภาษาไทย, พยัญชนะภาษาอังกฤษ

บทนำ

พยัญชนะหมายถึงเสียงที่เปล่งออกมา (Pankurnkhat,1998: 81) เสียงพยัญชนะนั้นเกิดจากการออกเสียงผ่านขั้นตอนการสร้างกระแสลมโดยปอด กระแสลมเคลื่อนตัวผ่านหลอดลมเข้าสู่กล่องเสียงโดยมีเส้นเสียงในกล่องเสียงช่วยผลิตเสียงพูดส่งผ่านทางช่องปาก กระบวนการเหล่านี้ทำให้เส้นเสียงในลำคอหรือปลายลิ้นเกิดการสั่นสะเทือนเมื่อออกเสียงพยัญชนะ เมื่อพยัญชนะและสระประสมกันโดยผ่านกระบวนการออกเสียงอย่างเป็นระบบจะทำให้เกิดเสียงพูดขึ้น เสียงที่เกิดขึ้นอาจจะมีความหมายหรือไม่มีความหมายก็ได้ หากมีความหมายเสียงพูดนั้นกลายเป็นคำ แต่ถ้าไม่มีความหมายเสียงพูดนั้นสามารถเป็นได้เพียงแค่พยางค์ (Endoo, 2016: 48) เสียงที่มนุษย์พูดออกมาเป็นคำแต่ละคำนั้นอาจเหมือนกันหรือต่างกันขึ้นอยู่กับหน่วยเสียง (Phoneme) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของเสียงในภาษาที่ทำให้คำแต่ละคำนั้นมีความหมายแตกต่างกัน (Naksakul et al., 2002:19) หน่วยเสียงพยัญชนะเป็นหนึ่งในโครงสร้างของระบบเสียงในทุกภาษา ในแต่ละภาษานั้นอาจจะมีโครงสร้างเสียงหรือระบบเสียงที่ต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะของภาษานั้นๆ (Pankurnkhat, 2009 :47)

เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบหน่วยเสียงในเชิงภาษาศาสตร์ขึ้น กล่าวคือได้นำเอาหน่วยเสียงพยัญชนะทั้งในภาษาไทยและภาษาอังกฤษมาศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ และอธิบายประมวลผลเพื่อหาความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างภาษาแม่กับภาษาต่างประเทศที่ผู้เรียนกำลังศึกษาอยู่อย่างเป็นระบบและขั้นตอน ผลของการศึกษาดังกล่าวนี้จะก่อให้เกิดประสิทธิผลในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาต่างประเทศสำหรับนักศึกษาไทยและชาวต่างชาติที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่และศึกษาภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ โดยได้นำเสนอเนื้อหาประกอบไปด้วยการเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยและภาษาอังกฤษและสรุป ดังนี้

การเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

พยัญชนะในภาษาไทยมาตรฐานนั้นมีทั้งหมด 44 รูป ได้แก่ ก ข ฃ ค ฅ ฆ ง จ ฉ ช ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ ด ต ถ ท ธ น บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส ห ฬ อ ฮ สำหรับพยัญชนะในภาษาอังกฤษนั้นมี 21 รูป ประกอบไปด้วย B C D F G H J K L M N P Q R S T V W X Y Z

ในพยัญชนะไทยทั้ง 44 รูปนั้นมี 21 หน่วยเสียง สามารถเขียนเป็นระบบสัทอักษรสากลแทนพยัญชนะภาษาไทยแต่ละหน่วยเสียงได้ดังนี้คือ

สัทอักษรสากล		พยัญชนะไทย	ตัวอย่างคำ	เขียนตามสัทอักษร
/p/	=	ป	ไป	/pai/
/t/	=	ฏ	ปฏิมา	/pà-tì-maː/
		ต	ตา	/taː/
/c/	=	จ	จีน	/ciːn/
/k/	=	ก	กา	/kaː/
/ʔ/	=	อ	อ่าน	/ʔàːn/

สัทอักษรสากล		พยัญชนะไทย	ตัวอย่างคำ	เขียนตามสัทอักษร
/ph/	=	ผ	ผา	/pʰˇaː/
		พ	พงศ์	/pʰoŋ/
		ภ	สำเภา	/săm-pʰau/
/th/	=	ฐ	ฐาน	/tʰˇaːn/
		ฑ	มณฑล	/mon-tʰon/
		ฒ	เฒ่า	/tʰˆau/
		ถ	ถ่าน	/tʰˆaːn/
		ท	ทอง	/tʰɔːŋ/
		ธ	ธง	/tʰoŋ/
/ch/	=	ฉ	ฉิ่ง	/cʰˆiŋ/
		ช	ชิน	/cʰin/
		ฌ	เฌอ	/cʰəː/
/kh/	=	ข	ขอ	/kʰˇɔː/
		ฃ	ไม่ค่อยพบ	
		ค	โค	/kʰoː/
		ฅ	ไม่ค่อยพบ	
		ฆ	ฆ้อง	/kʰˇɔːŋ/
/b/	=	บ	ใบ	/bai/
/d/	=	ด	ด้าย	/dâːi/
		ฎ	ฎีกา	/diː-kaː/
		ฑ (เสียง ด)	บัณฑิต	/ban-dìt/
/m/	=	ม	ม้าม	/máːm/
/n/	=	ณ	ประณีต	/prà-nîːt /
		น	น้อย	/nɔ́ːy/
/ŋ/	=	ง	งาม	/ŋaːm/
/f/	=	ฝ	ฝั่ง	/fàŋ/
		ฟ	ฟ้า	/pʰˇaː/
/s/	=	ซ	ซา	/saː/
		ทร (เสียงซ)	ทราย	/saːi/
		ศ	ศาล	/săːn/
		ษ	รักษา	/rák-săː/
		ส	สี	/sǐː/

สัทอักษรสากล		พยัญชนะไทย	ตัวอย่างคำ	เขียนตามสัทอักษร
/h/	=	ห	หา	/hăː/
		ฮ	ฮา	/ha/
/l/	=	ล	ลาน	/laːn/
		ฬ	กีฬา	/kiː-laː/
/r/	=	ร	ร้อน	/rɔ́ːn/
/w/	=	ว	วาย	/waːi/
/j/	=	ย	ยาย	/jaːj/
		ญ	ญาติ	/yâːt/

สำหรับพยัญชนะในภาษาอังกฤษมี 21 รูปแต่มี 24 หน่วยสียง ดังนี้คือ

สัทอักษรสากล	พยัญชนะภาษาอังกฤษ	ตัวอย่างคำ	เขียนตามสัทอักษร
/p/	p-	please	/pliːz/
	-pp	apple	/ˈæpəl/
/b/	b-	big	/bɪg/
	-bb	rabbit	/ˈræbɪt/
/t/	-t	ten	/ten/
	-d (-ed)	walked	/wɔːkd/
/d/	d-	dog	/dɑːg/
	-ed (d)	wagged	/wægd/
/k/	k-	king	/kɪŋ/
	c-	cat	/kæt/
	ch-	school	/skuːl/
	qu-	quick	/kwɪk/
	-ck	quick	/kwɪk/
/g/	g-	girl	/gəːl/
	-gg	egg	/eg/
	gh-	ghost	/gəʊst/
	gu-	gun	/gʌn/
/dʒ/	j-	joke	/dʒəʊk/
	g-	giraffe	/dʒəˈrɑːf/
	-ge	page	/peɪdʒ/

สัทอักษรสากล	พยัญชนะภาษาอังกฤษ	ตัวอย่างคำ	เขียนตามสัทอักษร
/f/	f-	fan	/fan/
	-ff	off	/ɒːf/
	ph-	photo	/ˈfəʊtəʊ/
	-gh	cough	/kɒːf/
/s/	s-	sea	/siː/
	c-	cell	/sel/
	-z	quartz	/kwɔːts/
	-ss	class	/klɑːs/
	-ce	rice	/raɪs/
	-se	cease	/siːs/
/h/	h-	hand	/hænd/
	wh-	whole	/həʊl/
/v/	v-	van	/væn/
	-f	of	/əv/
	-ph-	nephew	/ˈnefju/
/z/	z-	zoo	/zuː/
	-s	bags	/bægz/
	-se	these	/ðiːz/
/l/	l-	love	/lʌv/
	-ll	ball	/bɔːl/
/m/	m-	man	/mæn/
/n/	n-	nun	/nʌn/
	kn-	know	/nəʊ/
/r/	r-	ruler	/ˈruːlə/
	wr-	writer	/ˈraɪtə/
	rh-	rhyme	/raɪm/
/w/	w-	woman	/ˈwʊmən/
	wh-	when	/wen/
/j/	y-	yes	/jes/
/tʃ/	ch-	chalk	/tʃɔːk/
	-t	picture	/ˈpɪktʃə/
/ /	th-	thin	/θɪn/
/ð/	th-	this	/ðɪs/

สัทอักษรสากล	พยัญชนะภาษาอังกฤษ	ตัวอย่างคำ	เขียนตามสัทอักษร
/ʒ/	-s-	vision	/ˈvɪʒən/
	-ge	garage	/ˈgærɪdʒ/
/ʃ/	sh-	shoe	/ʃuː/
	s-	sure	/ʃɔː/
	-c-	social	/ˈsəʊʃəl/
	ch-	chef	/ʃef/
/ŋ/	-ng	long	/lɒŋ/

หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยและภาษาอังกฤษนั้น สามารถเปรียบเทียบให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างกันระหว่างหน่วยเสียงทั้ง 2 ภาษา ดังแสดงให้เห็นในตารางต่อไปนี้

การเปรียบเทียบสัทอักษรแทนเสียงพยัญชนะในภาษาไทยและภาษาอังกฤษจำแนกตามแหล่งเกิดเสียงและลักษณะการเปล่งเสียง

ตาราง 1 ตารางหน่วยเสียงภาษาอังกฤษ

ฐานที่เกิดของเสียง (Places of articulations) / ลักษณะการออกเสียง (Manners of Articulation)		ริมฝีปากทั้งสอง (bilabial)	ริมฝีปากล่าง-ฟันบน (labiodental)	ลิ้นระหว่างฟัน (Interdental)	ปุ่มเหงือก (Alveolar)	หลังปุ่มเหงือก (post-alveolar)	เพดานแข็ง (palatal)	เพดานอ่อน (velar)	เส้นเสียง (glottal)
เสียงกัก (Plosive)	อโฆษะ (Voiceless)	/p/			/t/			/k/	
	โฆษะ (Voiced)	/b/			/d/			/g/	
เสียงกึ่งเสียดแทรก (Affricate)	อโฆษะ (Voiceless)						/tʃ/		
	โฆษะ (Voiced)						/dʒ/		
เสียงนาสิก (Nasal)	อโฆษะ (Voiceless)								
	โฆษะ (Voiced)	/m/			/n/			/ŋ/	
เสียงเสียดแทรก (Fricative)	อโฆษะ (Voiceless)		/f/	/θ/	/s/	/ʃ/			/h/
	โฆษะ (Voiced)		/v/	/ð/	/z/	/ʒ/			
เสียงข้างลิ้น (Lateral)	อโฆษะ (Voiceless)								
	โฆษะ (Voiced)				/l/				
เสียงกึ่งสระ (Semi-vowel)	อโฆษะ (Voiceless)								

ปรับจากตารางของ Meepromjanclai, B. (2014) และ Natong, W. (2002)

ตาราง 2 ตารางหน่วยเสียงภาษาไทย

ลักษณะการออกเสียง (Manners of Articulation)	ฐานที่เกิดของเสียง (Places of articulations)	ริมฝีปากทั้งสอง (bilabial)	ริมฝีปากล่าง-ฟันบน (labiodental)	ลิ้นระหว่างฟัน (Interdental)	ปุ่มเหงือก (Alveolar)	หลังปุ่มเหงือก (post-alveolar)	เพดานแข็ง (palatal)	เพดานอ่อน (velar)	เส้นเสียง (glottal)
เสียงกัก (plosive)	ธนิต (aspirated) อโฆษะ (voiceless)	/pʰ/ ผ พ ภ			/tʰ/ ฐ ฒ ท ธ			/kʰ/ ข ฃ ค ฅ ฆ	/ʔ/ อ
	สิถิล (unaspirated) อโฆษะ (voiceless)	/p/ ป			/t/ ฏ ต	/tʃ/ จ		/k/ ก	
	โฆษะ (voiced) ธนิต (aspirated)	/b/ บ			/d/ ฎ ฑ ด	/tʃʰ/ ฉ ช ฌ			
เสียงกึ่งเสียดแทรก(affricate)	อโฆษะ (voiceless) สิถิล (unaspirated)								
	อโฆษะ (voiceless) ธนิต (aspirated)								
เสียงนาสิก (nasal)	โฆษะ (voiced)	/m/ ม			/n/ ณ น			/ŋ/ ง	
เสียงเสียดแทรก (fricative)	อโฆษะ (voiceless)		/f/ ฝ ฟ		/s/ ซ ศ ษ ส				/h/ ห ฮ
เสียงข้างลิ้น (Lateral)	โฆษะ (voiced)				/l/ ล ฬ				
เสียงอัฒสระ (Semi-vowel)	โฆษะ (voiced)	/w/ ว			/r/ ร		/j/ ญ ย		

ปรับจากตารางของ Meepromjanclai, B. (2014) และ Natong, W. (2002)

จากตาราง 1 และ 2 แสดงการเปรียบเทียบสัทอักษรแทนเสียงพยัญชนะในภาษาไทยและภาษาอังกฤษจำแนกตามแหล่งเกิดเสียงและลักษณะการเปล่งเสียงของหน่วยเสียงพยัญชนะทั้งสองภาษาได้ดังนี้

หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทย

หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ 1) แบ่งตามฐานของเสียง (places of articulation) และ 2) แบ่งตามลักษณะของเสียง (manners of articulation)

1. แบ่งตามฐานกรณ์ของเสียง (places of articulation) คือแบ่งตามฐานที่เกิดของเสียงที่เคลื่อนที่ได้และเคลื่อนที่ไม่ได้ ดังนี้

1.1 หน่วยเสียงพยัญชนะไทยที่เกิดฐานกรณ์ริมฝีปาก (bilabial) ในขณะออกเสียงใช้ริมฝีปากบนและริมฝีปากล่างทำให้เกิดเสียง คือ /p^h/= ผ พ ม, /p/= ป, /b/= บ, /m/= ม และ /w/= ว

1.2 หน่วยเสียงพยัญชนะไทยที่เกิดฐานกรณ์ริมฝีปากและฟัน (Labio-dental) ในขณะออกเสียงใช้ฟันบนและริมฝีปากทำให้เกิดเสียง คือ /f/= ฝ ฟ

1.3 หน่วยเสียงพยัญชนะไทยที่เกิดฐานกรณ์ปุ่มเหงือก (alveolar) ในขณะออกเสียงใช้ปุ่มเหงือกดันไปที่ปลายลิ้นหรือลิ้นส่วนปลายคือ /t^h/ = ฐ ฑ ฒ ถ ท, /t/ = ฏ ต, /d/= ด ฎ, /s/= ซ ทร (เสียง ซ) ศ ษ ส, /l/= ล ฬ, /r/= ร และ /n/= น ณ

1.4 หน่วยเสียงพยัญชนะไทยที่เกิดฐานกรณ์หลังปุ่มเหงือก (post-alveolar) ในขณะออกเสียงจะเกิดที่ส่วนหลังปุ่มเหงือกและปลายสุดลิ้นหรือลิ้นส่วนปลาย คือ /t$ʃ^h$/ = ฉ ช ฌ และ /t$ʃ$/= จ

1.5 หน่วยเสียงพยัญชนะไทยที่เกิดฐานกรณ์เพดานแข็ง (palatal) ในขณะออกเสียงได้แก่เพดานแข็งกระทำกับลิ้นส่วนหน้าจึงทำให้เกิดเสียง คือ /j/ = ญ ย

1.6 หน่วยเสียงพยัญชนะไทยที่เกิดฐานกรณ์เพดานอ่อน (velar) ในขณะออกเสียงได้แก่เพดานอ่อน กระทำกับลิ้นส่วนหลังจึงทำให้เกิดเสียง คือ /k^h/= ข ฃ ค ฅ ฆ, /k/= ก และ /ŋ/= ง

1.7 หน่วยเสียงพยัญชนะไทยที่เกิดฐานกรณ์เส้นเสียง (glottal) ฐานนี้ในขณะออกเสียงใช้เส้นเสียงทั้งสองเส้นในช่องคอทำให้เกิดเสียง ได้แก่ /ʔ/ = อ และ /h/= ห ฮ

2. แบ่งตามลักษณะของเสียง (manners of articulation) คือแบ่งตามลักษณะของการออกเสียง เช่น เสียงระเบิด เสียงกัก เสียงเสียดแทรก เป็นต้น โดยสามารถแบ่งออกเป็น 6 กลุ่มดังนี้

2.1 หน่วยพยัญชนะเสียงหยุด (stops) หรือเสียงกัก (plosives) มีพยัญชนะต้น 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /p/= ป, /t/= ฏ ต, /k/= ก, /b/ = บ, /d/ = ด ฎ, /ph/ = ผ พ ภ, /th /= ฐ ฑ ฒ ถ ท, /kh/= ข ฃ ค ฅ ฆ และ /ʔ/ = อ สำหรับหน่วยเสียง /p/= ป, /t/= ฏ ต, /k/= ก และ /ʔ/ = อ ออกเสียงอโฆษะคือเสียงไม่ก้อง (voiceless) สิถิลคือไม่พ่นลม (inaspirated) ส่วนหน่วยเสียง /b/= บ และ /d/ = ด ฎ ออกเสียงโฆษะคือเสียงก้อง (voiced) และ สิถิลคือไม่พ่นลม (inaspirated) และหน่วยเสียง

/ph/ = ผ พ ภ, /th/ = ฐ ฑ ฒ ถ ท และ /kh/ = ข ฃ ค ฅ ฆ ออกเสียงอโฆษะคือเสียงไม่ก้อง (voiceless) ธนิตพ่นลม (aspirated)

2.2 หน่วยเสียงกึ่งเสียดแทรก (affricate) พยัญชนะต้นมี 2 หน่วยเสียง คือ /tʃ/ = จ และ /tʃʰ/ = ฉ ช ฌ หน่วยเสียง /tʃ/ = จ ออกเสียงอโฆษะคือเสียงไม่ก้อง (voiceless) สิถิลคือไม่พ่นลม (unaspirated) ส่วนหน่วยเสียง /tʃʰ/ = ฉ ช ฌ ออกเสียงอโฆษะคือเสียงไม่ก้อง (voiceless) ธนิตพ่นลม (aspirated)

2.3 หน่วยเสียงนาสิก (nasal) พยัญชนะต้นมี 3 หน่วยเสียง คือ /m/ = ม, /n/= ณ น, และ /ŋ/ = ง ออกเสียงโฆษะคือเสียงก้อง (voiced) ทั้งหมด

2.4 หน่วยเสียงเสียดแทรก (fricative) มีพยัญชนะต้น 3 หน่วยเสียง คือ /f/= ฝ ฟ, /s/= ซ ทร (เสียง ซ) ศ ษ ส และ /h/= ห ฮ ออกเสียงลิ้นแบและออกเสียงอโฆษะคือเสียงไม่ก้อง (voiceless)

2.5 หน่วยเสียงข้างลิ้น (Lateral) พยัญชนะต้นมี 1 หน่วยเสียง คือ /l/ = ล ฬ หน่วยเสียงนี้ออกเสียงโฆษะคือเสียงก้อง (voiced)

2.6 เสียงกึ่งสระ (Semi-vowels) /r/= ร, /w/=ว, และ /j/= ย ญ พยัญชนะทั้ง 3 หน่วยนี้มีออกเสียงโฆษะคือเสียงก้อง (voiced) และมีเสียงเป็นอัฒสระ (semi-vowels) คือทำหน้าที่ได้ 2 อย่าง คือ เป็นพยัญชนะแท้และพยัญชนะผสม (Meepromjanclai, 2014:8-9, Chotipanich, 2008, Chotisatien, 2009:61)

หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาอังกฤษ

พยัญชนะภาษาอังกฤษแบ่งออกเป็น 24 หน่วยเสียง สามารถจำแนกได้ 3 ชนิด คือ 1) ตามตำแหน่งที่เกิดของเสียง (places of articulation) 2) ตามลักษณะการออกเสียง (manners of articulation) และ 3) ตามการสั่นหรือไม่สั่นของเส้นเสียงในการเปล่งเสียงของพยัญชนะ (voicing)

1. แบ่งตามตำแหน่งที่เกิดของเสียง (places of articulation) คือแบ่งตามฐานกรณ์ซึ่งเป็นจุดหรือตำแหน่งที่ทำให้เกิดเสียงได้แก่ ริมฝีปาก ฟันบน ปุ่มเหงือก เพดานแข็งและเพดานอ่อนและที่ทำให้เกิดเสียงนั้น ๆ ได้แก่ ริมฝีปากล่างและลิ้น โดยแบ่งได้ดังนี้

1.1 เสียงที่เกิดจากริมฝีปากบนและล่าง (bilabial sounds) ได้แก่ เสียง /p/ = p-, -pp, /b/=b-, -bb, /m/=m- และ /w/= w-, wh- โดยเมื่อออกเสียงพยัญชนะเหล่านี้ ริมฝีปากจะเคลื่อนเข้าหากันและปิดสนิทแน่น ยกเว้นหน่วยเสียง /w/ = w- และ wh- ริมฝีปากจะห่อกลม

1.2 เสียงที่เกิดจากริมฝีปากและฟัน (labio-dental sounds) ได้แก่ เสียง /f/= f-, -ff, -ph- และ /v/= v- โดยออกเสียงจากริมฝีปากกับฟัน ริมฝีปากล่างจะเคลื่อนไปสัมผัสขอบฟันบน

1.3 เสียงที่เกิดระหว่างฟัน (interdental sounds) ได้แก่ เสียง /θ/ = th- และ /ð/= th- โดยออกเสียงที่ลิ้นระหว่างฟัน ปลายลิ้นจะอยู่ตรงขอบฟันบนทำให้เกิดเป็นช่องแคบ ๆ

1.4 เสียงที่เกิดจากปุ่มเหงือก (alveolar sounds) ได้แก่ เสียง /t/= t, -ed, /d/= d, -ed, /s/ = s-, c-, -z, -ss, -ce, -se, /z/=z-, -s, /l/= l-,-ll, /n/= n-, kn- และ /r/= r-, wr-, rh- โดยออกเสียงที่ปุ่มเหงือก ปลายลิ้นจะยกขึ้นไปสัมผัสกับปุ่มเหงือกหรือบริเวณใกล้กับปุ่มเหงือก

1.5 เสียงที่เกิดหลังปุ่มเหงือก (post-alveolar sounds) ได้แก่ เสียง /ʃ/ =sh-,s-, -c-, ch-, /tʃ/=ch-,-t, /ʒ/=-s-, -ge, และ /dʒ/=j, g-, -ge โดยเมื่อออกเสียงพยัญชนะเหล่านี้ ลิ้นส่วนหน้าจะเคลื่อนขึ้นไปสัมผัสบริเวณเพดานแข็งส่วนที่อยู่หลังปุ่มเหงือก

1.6 เสียงจากเพดานแข็ง (palatal sound) ได้แก่ เสียง /j/= y ในการออกเสียงพยัญชนะนี้ ลิ้นส่วนหน้าจะยกขึ้นสู่เพดานแข็ง

1.7 เสียงจากเพดานอ่อน (velar sounds) ได้แก่ เสียง /k/= k-, c-, ch-, qu- -ck, /g/=g-, -gg, gh- และ /ŋ/=-ng ในการออกเสียงพยัญชนะเหล่านี้ ลิ้นส่วนหลังจะยกขึ้นไปสัมผัสกับเพดานอ่อน

1.8 เสียงจากช่องระหว่างเส้นเสียง (glottal sound) ได้แก่ เสียง /h/= h-, wh- ในการออกเสียงพยัญชนะนี้ กระแสลมจะผ่านช่องระหว่างเส้นเสียงซึ่งทำหน้าที่เป็นฐานกรณ์ขึ้นมา (Chotisatien, 2009:62, Tuaycharoen, 2001:16-56, Natong, 2002:1-10, Timyam, 2015:3-9)

2. แบ่งตามลักษณะการออกเสียง (manners of articulation) คือแบ่งตามลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างอวัยวะในการออกเสียงที่เคลื่อนที่ได้และอวัยวะในการออกเสียงที่เคลื่อนที่ไม่ได้ ดังนี้

2.1 เสียงระเบิด (plosive sounds) ได้แก่ เสียง /p/= p-, -pp, /b/= b-, -bb, /t/= -t, -ed (t), /d/= d, -ed (d), /k/= k-, c-, ch-, qu-, -ck และ/g/= g-, -gg, gh-, gu- ในการออกเสียงนี้ เพดานอ่อนจะยกขึ้นแตะผนังคอ ทำให้กระแสลมที่ออกมาจากปอดผ่านเข้าช่องจมูกไม่ได้จึงผ่านเข้าช่องปากและถูกกักเอาไว้ชั่วขณะหนึ่ง จากนั้นปล่อยลมฐานกรณ์ออกโดยเร็วทำให้เกิดเสียงระเบิด

2.2 เสียงกักแทรก (affricate sounds) ได้แก่ เสียง /tʃ/=ch-,-t และ /dʒ/=j, g-, -ge ในการออกเสียงนี้จะคล้ายเสียงระเบิด ต่างกันตรงที่มีกระแสลมที่ถูกกักเอาไว้ขณะหนึ่งถูกปล่อยออกมาทางปากพร้อมกับปล่อยฐานกรณ์ออกช้าๆทำให้เกิดเสียงกักแทรก

2.3 เสียงนาสิก (nasal sounds) ได้แก่ เสียง /m/=m-, /n/= n-, kn- และ /g/=g-, -gg, gh- ในการออกเสียงนี้จะมีลักษณะคล้ายกับเสียงระเบิด เสียงกักแทรก แต่ต่างกันตรงที่เพดานอ่อนจะลดระดับลง ทำให้กระแสลมจากปอดผ่านเข้าไปในช่องจมูกและปล่อยออกมาทางรูจมูกพร้อมกับปล่อยฐานกรณ์ออกมาทำให้เกิดเสียงนาสิกขึ้น

2.4 เสียงเสียดแทรก (fricative sounds) ได้แก่ เสียง /f/= f-, -ff, -ph-, /v/=v-, /θ/=th-, /ð/=th-, /s/= s-, c-, -z, -ss, -ce, -se, /z/=z-, -s, /ʃ/ =sh-,s-, -c-, ch-, /ʒ/=-s-, -ge และ /h/= h-, wh- ในการออกเสียงนี้ฐานกรณ์อยู่ใกล้ชิดกันมาก จึงทำให้กระแสลมไหลออกจากปอดไม่สะดวก ลมจึงต้องค่อย ๆ เสียดแทรกผ่านช่องแคบ ๆ ออกมาทางปาก ทำให้เกิดเสียงแทรกขึ้น

2.5 เสียงข้างลิ้น (lateral sound) ได้แก ่เสียง /l/=-l, -ll ในการออกเสียงนี้เกิดจากการที่ปลายลิ้นสัมผัสกับปุ่มเหงือก ตำแหน่งของเพดานอ่อนเคลื่อนกันกระแสลมไม่ให้ไหลจากปอดผ่านไปในช่องจมูก ทำให้ลมไหลผ่านออกมาทางด้านข้างลิ้นโดยมีลมบางส่วนถูกกักเอาไว้ที่บริเวณปุ่มเหงือก จึงทำให้เกิดเสียงข้างลิ้นขึ้น

2.6 เสียงกึ่งสระ (semi-vowel sounds) ได้แก่ เสียงพยัญชนะ /w/=w-, wh-, /r/= r, wr-, rh-, และ /j/ = y ในการออกเสียงนี้ฐานกรณ์อยู่ห่างกันจึงทำให้กระแสลมจากปอดผ่านออกมาได้สะดวกโดยไม่ถูกกักเอาไว้ส่วนใดส่วนหนึ่ง (Chotisatien, 2009:62-63, Tuaycharoen, 2001:16-56, Natong, 2002: 1-10, Mahachulalongkornrajavidyalaya University's Teachers ,2015:3-9)

3. การแบ่งตามการสั่นหรือไม่สั่นของเส้นเสียงในการเปล่งเสียงของพยัญชนะ (voicing) คือ แบ่งตามลักษณะของเส้นเสียงอยู่ห่างกันขณะเปล่งเสียงทำให้ไม่มีการสั่นสะเทือน (voiceless) และลักษณะที่เส้นเสียงอยู่ชิดกันไม่ให้ลมผ่านออกได้สะดวก เส้นเสียงจึงมีการสั่นสะเทือนขณะลมพยายามผ่านออก (voiced) แบ่งได้ 2 กลุ่มคือ

3.1 เสียงอโฆษะหรือเสียงไม่ก้อง (voiceless) ได้แก่ /p/=p-, -pp, /t/= -t,-ed (t), /k/= k-,c-, ch, qu-, -ck, /f/=f-,-ff, ph-, /θ/=th-, /s/= s-, c-, -z, -ss, -ce, -se, /ʃ/ =sh-,s-, -c-, ch-, /tʃ/=/tʃ/=ch-,-t,และ /h/ =h-, wh-

3.2 เสียงโฆษะหรือเสียงก้อง (voiced) ได้แก่ /b/ = p-, -pp, /d/ = /d/= d, -ed (d), /g/= g-, -gg, gh-, gu-, /v/=v-, /ð/=th-, /z/=z-, -s, /ʒ/= -s-, -ge, /dʒ/=j, g-, -ge, /m/ = m-, /n/ = n-, kn-,/ŋ/= -ng, /l/=l-, -ll, /r/= r-, wr-, rh-, /w/= w-, wh- และ /j/= y (Chotipanich, 2008)

ตาราง 3 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นคำในภาษาอังกฤษ

ลักษณะการออกเสียง (Manners of Articulation) / ฐานที่เกิดของเสียง (Places of articulations)		ริมฝีปากทั้งสอง (bilabial)	ริมฝีปากล่าง-ฟันบน (labiodental)	ลิ้นระหว่างฟัน (Interdental)	ปุ่มเหงือก (Alveolar)	หลังปุ่มเหงือก (post-alveolar)	เพดานแข็ง (palatal)	เพดานอ่อน (velar)	เส้นเสียง (glottal)
เสียงกัก (Plosive)	อโฆษะ (Voiceless)	/p/			/t/			/k/	
	โฆษะ (Voiced)	/b/			/d/			/ɡ/	
เสียงกึ่งเสียดแทรก (Affricate)	อโฆษะ (Voiceless)						/tʃ/		
	โฆษะ (Voiced)						/dʒ/		
เสียงนาสิก (Nasal)	อโฆษะ (Voiceless)								
	โฆษะ (Voiced)	/m/			/n/				
เสียงเสียดแทรก (Fricative)	อโฆษะ (Voiceless)		/f/	/θ/	/s/	/ʃ/			/h/
	โฆษะ (Voiced)		/v/	/ð/	/z/				
เสียงข้างลิ้น (Lateral)	อโฆษะ(Voiceless)								
	โฆษะ (Voiced)				/l/				
เสียงกึ่งสระ (Semi-vowel)	อโฆษะ (Voiceless)								
	โฆษะ (Voiced)	/w/				/r/	/j/		

ปรับจากตารางของ Meepromjanclai, B. (2014) และ Natong, W. (2002)

ตาราง 4 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นคำในภาษาไทย

ลักษณะการออกเสียง (Manners of Articulation) / ฐานที่เกิดของเสียง (Places of articulations)		ริมฝีปากทั้งสอง (bilabial)	ริมฝีปากล่าง-ฟันบน (labiodental)	ลิ้นระหว่างฟัน (interdental)	ปุ่มเหงือก (Alveolar)	หลังปุ่มเหงือก (post-alveolar)	เพดานแข็ง (palatal)	เพดานอ่อน (velar)	เส้นเสียง (glottal)
เสียงกัก (plosive)	ธนิต (aspirated) อโฆษะ (voiceless)	/p^h/ ผ,พ,ภ			/t^h /ฐ ฒ ท ธ			/k^h/ ข ฃ ค ฅ ฆ	/ʔ/ อ
	สิถิล (unaspirated) อโฆษะ (voiceless)	/p/ ป			/ t /ฏ ต			/k/ ก	
	โฆษะ (voiced) ธนิต (aspirated)	/b/ บ			/d/ ฎ ฑ ด				
เสียงกึ่งเสียดแทรก (affricate)	อโฆษะ (voiceless) สิถิล (unaspirated)					/tʃ/ จ			
	อโฆษะ (voiceless) ธนิต (aspirated)					/$tʃ^h$/ ฉ ช ฌ			
เสียงนาสิก (nasal)	โฆษะ (voiced)		/f/ ฝ ฟ		/s/ ซ ศ ษ ส ทร (เสียง ซ)				/h/ ห ฮ
เสียงเสียดแทรก (fricative)	อโฆษะ (voiceless)	/m/ ม			/n/ ณ น			/ŋ/ ง	
เสียงข้างลิ้น (Lateral)	โฆษะ (voiced)				/l/ ล,ฬ				
เสียงอัฒสระ (Semi-vowel)	โฆษะ (voiced)	/w/ ว			/r/ ร		/j/ ญ,ย		

ปรับจากตารางของ Meepromjanclai, B. (2014) และ Natong, W. (2002)

จากข้อมูลในตารางที่ 3 และ 4 เป็นการเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะต้นคำในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะต้นคำในภาษาอังกฤษนั้นมี 22 หน่วยเสียง ได้แก่ /p-/ =p, /b-/= b, /t-/=t, /d-/= d, /k-/= k, c, ch, qu, /g-/ = g, gh, gu, /dʒ-/ = j, g, /f-/=f, ph, /s-/=s-, c-, /h-/=h, wh, /v-/= v, /z-/=z, /l-/=l, /m-/=m, /n-/=n, kn, /r-/=r, wr, /w-/=w, wh, /j-/=y, /tʃ-/= ch, /θ-/=th, /ð-/=th-, และ /ʃ-/=sh, s, ch ซึ่งหน่วยเสียงในพยัญชนะต้นที่ไม่มีในภาษาอังกฤษได้แก่ หน่วยเสียง /ʒ-, ŋ-/ แต่หน่วยเสียงภาษาไทยนั้นสามารถเป็นพยัญชนะต้นได้ทั้งหมด 21 หน่วยเสียงประกอบไปด้วย /p-/ = ป, /t-/= ฏ ต, /- tʃ/= จ, /k-/= ก, /?-/=อ, /ph/=ผ พ ภ, /th-/= ฐ ฑ ฒ ถ ท, /ch-/=ฉ ช ฌ, /kh- /= ข ฃ ค ฅ ฆ, /b-/ = บ, /d-/= ด ฎ, /m-/ = ม, /n-/= ณ น, /f-/= ฝ ฟ, /h/= ฮ, ห, /l-/=ล ฬ, /s-/= ซ ศ ษ ส, /l-/=ล ฬ, /r-/=ร, /w-/= ว, และ /j-/= ญ ย

การเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะกลางคำในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ตาราง 5 หน่วยเสียงพยัญชนะกลางคำภาษาอังกฤษ

ลักษณะการออกเสียง (Manners of Articulation) / ฐานที่เกิดของเสียง (Places of articulations)		ริมฝีปกทั้งสอง (bilabial)	ริมฝีปากล่าง-ฟันบน (labiodental)	ลิ้นระหว่างฟัน (Interdental)	ปุ่มเหงือก (Alveolar)	หลังปุ่มเหงือก (post-alveolar)	เพดานแข็ง (palatal)	เพดานอ่อน (velar)	เส้นเสียง (glottal)
เสียงกัก (Plosive)	อโฆษะ (Voiceless)	/p/			/t/			/k/	
	โฆษะ (Voiced)	/b/			/d/			/g/	
เสียงกึ่งเสียดแทรก (Affricate)	อโฆษะ (Voiceless)						/tʃ/		
	โฆษะ (Voiced)						/dʒ/		
เสียงนาสิก (Nasal)	อโฆษะ (Voiceless)								
	โฆษะ (Voiced)	/m/			/n/			/ŋ/	
เสียงเสียดแทรก (Fricative)	อโฆษะ (Voiceless)		/f/	/θ/	/s/	/ʃ/			/h/
	โฆษะ (Voiced)		/v/	/ð/	/z/	/ʒ/			
เสียงข้างลิ้น (Lateral)	อโฆษะ(Voiceless)								
	โฆษะ (Voiced)				/l/				
เสียงกึ่งสระ (Semi-vowel)	อโฆษะ (Voiceless)								
	โฆษะ (Voiced)	/w/				/r/	/j/		

เรียบเรียงและสรุปจากตารางของ Meepromjanclai, B. (2014) และ Natong, W. (2002)

จากข้อมูลในตาราง 5 การเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะกลางคำภาษาอังกฤษ หน่วยเสียงพยัญชนะกลางคำในภาษาอังกฤษมี 24 หน่วยเสียงนั้นสามารถเป็นพยัญชนะกลสางคำได้ทุกหน่วยเสียง ได้แก่ /-p-/ =p, /-b-/= b, /-t-/=t, /-d-/= d, /-k-/= k, c, /-g-/ = g, /-dʒ-/ = j, g, /-f-/=f, /-s-/=s, c, /-h-/=h, /-v-/= v, /-z-/=z, /-l-/=l, /-m-/=m, /-n-/=n, /-r-/=r, /-w-/=w, /-j-/=y, /-tʃ-/= ch, /-θ-/=th, /-ð-/=th-, /-ʃ-/=sh, s, ch, /-ʒ-/= s, และ /ŋ/=-ng ส่วนในภาษาไทยนั้นไม่มีหน่วยเสียงที่สามารถเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกลางคำ

การเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายคำในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ตาราง 6 หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายคำในภาษาอังกฤษ

ลักษณะการออกเสียง (Manners of Articulation) / ฐานที่เกิดของเสียง (Places of articulations)		ริมฝีปากทั้งสอง (bilabial)	ริมฝีปากล่าง-ฟันบน (labiodental)	ลิ้นระหว่างฟัน (Interdental)	ปุ่มเหงือก (Alveolar)	หลังปุ่มเหงือก (post-alveolar)	เพดานแข็ง (palatal)	เพดานอ่อน (velar)	เส้นเสียง (glotta)
เสียงกัก (Plosive)	อโฆษะ (Voiceless)	/p/			/t/			/k/	/p/
	โฆษะ (Voiced)	/b/			/d/			/g/	/b/
เสียงกึ่งเสียดแทรก (Affricate)	อโฆษะ (Voiceless)						/tʃ/		
	โฆษะ (Voiced)						/dʒ/		
เสียงนาสิก (Nasal)	อโฆษะ (Voiceless)								
	โฆษะ (Voiced)	/m/			/n/			/ŋ/	/m/
เสียงเสียดแทรก (Fricative)	อโฆษะ (Voiceless)		/f/	/θ/	/s/	/ʃ/			
	โฆษะ (Voiced)		/v/	/ð/	/z/	/ʒ/			
เสียงข้างลิ้น (Lateral)	อโฆษะ(Voiceless)								
	โฆษะ (Voiced)				/l/				
เสียงกึ่งสระ (Semi-vowel)	อโฆษะ (Voiceless)								
	โฆษะ (Voiced)					/r/			

เรียบเรียงและสรุปจากตารางของ Meepromjanclai, B. (2014) และ Natong, W. (2002)

ตาราง 7 หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายคำในภาษาไทย

ลักษณะการออกเสียง (Manners of Articulation) / ฐานที่เกิดของเสียง (Places of articulations)		ริมฝีปากทั้งสอง (bilabial)	ริมฝีปากล่าง-ฟันบน (labiodental)	ลิ้นระหว่างฟัน (Interdental)	ปุ่มเหงือก (Alveolar)	หลังปุ่มเหงือก (post-alveolar)	เพดานแข็ง (palatal)	เพดานอ่อน (velar)	เส้นเสียง (glottal)
เสียงกัก (plosive)	ธนิต (aspirated) อโฆษะ (voiceless)								/ʔ/ อ
	สิถิล (inaspirated) อโฆษะ (voiceless)	/p/ ป			/ t / ฏ,ต			/k/ ก	
	โฆษะ (voiced) ธนิต (aspirated)								
เสียงกึ่งเสียดแทรก (affricate)	อโฆษะ (voiceless) สิถิล (unaspirated)								
	อโฆษะ (voiceless) ธนิต (aspirated)								
เสียงนาสิก (nasal)	โฆษะ (voiced)								
เสียงเสียดแทรก (fricative)	อโฆษะ (voiceless)	/m/ ม			/n/ ณ,น			/ŋ/ ง	
เสียงข้างลิ้น (Lateral)	โฆษะ (voiced)								
เสียงอัฒสระ (Semi-vowel)	โฆษะ (voiced)	/w/ ว					/j/ ญ,ย		

เรียบเรียงและสรุปจากตารางของ Meepromjanclai, B. (2014) และ Natong, W. (2002)

จากข้อมูลในตาราง 7 การเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายคำหรือตัวสะกดในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แสดงข้อมูลหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายคำหรือตัวสะกด ในภาษาอังกฤษนั้นมีหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายคำทั้งหมด 21 หน่วยเสียงได้แก่ /-p/ =p, /b-/= b, /t-/=t, /d-/= d, /-k/= k, c, /g-/ = g, /-ʤ/ = j, g, /f-/=f, /s-/=s, c, /v-/= v, /z-/=z, /l-/=l, /m-/=m, /n-/=n, /r-/=r, /ʧ-/= ch, /θ-/=th, /ð-/=th-, /ʃ-/=sh, s, ch, /-ʒ-/= s, และ /ŋ/=-ng หน่วยเสียงที่ไม่สามารถเป็นหน่วยเสียงท้ายคำได้แก่หน่วยเสียง /-j, -h, -w/ ส่วนในภาษาไทยนั้นมีทั้งหมด 9 หน่วยเสียงได้แก่ /-p/= ป, /-t/= ฏ ต, /-k/=ก, /-m/= ม, /-n/= ณ น, /-ŋ/=ง, /-w/=ว, /-j/= ย, และ /-?/ = อ

การเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำต้นคำในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ตาราง 8 การเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำต้นคำในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำต้นคำในภาษาไทย มี 18 หน่วยเสียง	**หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 2 หน่วยเสียงอยู่ต้นคำในภาษาอังกฤษ มี 33 หน่วยเสียง**
/pr-/= ปร- /pl-/= ปล-	/pl-, bl-, br-, bj-, pr-, pj-, tr-, tu-, tw-,
/tr-/= ตร-	dr-, du-, dw-, kl-, kr-, kj-, gl-, gr-, gw-, fl,
/kr-/=กร- /k^{h}r-/=คร- ขร	fr-, θr-, θw-, sp-, st-, sk-, sf-, sl-, sm-, sn-,
/kl-/=กล- /k^{h}l-/=คล- ขล	sw-, ʃr-, hj-, vj-/
/kw-/=กว- /k^{h}w-/= คว- ขว-	**หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 3 หน่วยเสียงอยู่ต้นคำในภาษาอังกฤษมี 8 หน่วยเสียง**
/p^{h}r-/=พร- ผร- /p^{h}l-/=ผล- พล-	/spl-, spr-, str-,skr-, spj-, stj-, skj-, skw-/

เรียบเรียงและสรุปเป็นตารางจากข้อมูล Mahachulalongkornrajavidyalaya university's Teachers, (2014), Natong, W. (2002) และ Janngam, S. (1995)

ตาราง 8 แสดงให้เห็นว่าหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำต้นคำในภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีทั้งหมด 18 หน่วยเสียง ได้แก่ /pr-/= ปร-, /pl-/= ปล-, /pw-/= ปว- ,/tr-/= ตร-, /tl-/= ตล-, /tw-/= ตว-, /kr-/=กร-, /kl-/=กล-, /kw-/=กว-, /phr-/=พร- ผร-, /phl-/=ผล- พล-, /phw-/=พว- ผว-, /thr-/= ทร-, thl-/= ทล-, thw-/= ทว, /khr-/=คร- ขร, /khl-/=คล- ขล, และ /khw-/= คว- ขว-

หน่วยพยัญชนะไทยควบกล้ำที่เกิดต้นคำมีลักษณะ 2 เสียง คือ เกิดเสียงร่วม เมื่อออกเสียงจะไม่มีเสียงสระอื่นใดมาแทรกอยู่ระหว่างเสียงพยัญชนะทั้ง 2 เสียงนั้น แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

หน่วยเสียง /l/= ล เกิดตามลักษณะเสียงข้างลิ้น (lateral) มีลักษณะเสียงก้องเกิดเสียงร่วมกับพยัญชนะเดี่ยวเสียงกักกับหน่วยเสียง /p/ = ป, /t/= ต, และ /k/ = ก ออกเสียงอโฆษะคือเสียงไม่ก้อง (voiceless) สิถิลคือไม่พ่นลม (inaspirated) และหน่วยเสียง /ph/= พ ผ, /th/= ท, และ /kh/ = ค ข ออกเสียงอโฆษะคือเสียงไม่ก้อง (voiceless) ธนิตพ่นลม (aspirated) ได้แก่หน่วยเสียง /pl-/ =ปล-, /tl-/= ตล-, /kl-/= คล- ขล-, /phl-/= ผล- พล-, /th l-/ = ทล-, และ /khl-/=คล-, ขล

หน่วยเสียง /r/ เกิดตามลักษณะกระดกลิ้น (tab) มีลักษณะเสียงก้อง มีลักษณะเกิดเสียงร่วมกับพยัญชนะเดี่ยวเสียงกักกับหน่วยเสียง /p/ = ป, /t/= ต, และ /k/ = ก ออกเสียงอโฆษะคือเสียงไม่ก้อง (voiceless) สิถิลคือไม่พ่นลม (inaspirated) และหน่วยเสียง /ph/= พ ผ, /th/= ท, และ /kh/ = ค ข ออกเสียงอโฆษะคือเสียงไม่ก้อง (voiceless) ธนิตพ่นลม (aspirated) ได้แก่ หน่วยเสียง /pr-/= ปร-, /tr-/= ตร-, /kr-/=กร-, /phr-/=พร-, /thr-/= ทร-, และ /khr-/=คร- ขร-

หน่วยเสียง /w/ = ว เกิดตามลักษณะเสียงเปิด (approximant) มีลักษณะเสียงก้อง มีลักษณะเกิดเสียงร่วมกับพยัญชนะเดี่ยวเสียงกักกับหน่วยเสียง /p/ = ป, /t/= ต, และ /k/ = ก / ออกเสียงอโฆษะคือเสียงไม่ก้อง (voiceless) สิถิลคือไม่พ่นลม (inaspirated) และหน่วยเสียง /ph/= พ ผ, /th/= ท, และ /kh/ = ค ข ออกเสียงอโฆษะคือเสียงไม่ก้อง (voiceless) ธนิตพ่นลม (aspirated) ได้แก่ หน่วยเสียง /pw-/= ปว-, /tw-/= ตว-, /kw-/=กว-, /phw-/=พว- ผว-, /thw-/= ทว-, และ /khw-/= คว- ขว-

ในหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง ในภาษาอังกฤษนั้นจากการศึกษาพบว่ามีหน่วยเสียงควบกล้ำอยู่ต้นคำในภาษาอังกฤษที่ใช้มากมีจำนวน 33 หน่วยเสียง ได้แก่ /pl-, bl-, br-, bj-, pr-, pj-, tr-, tu-, tw-, dr-, du-, dw-, kl-, kr-, kj-, gl-, gr-, gw-, fl-, fr-, θr-, θw-, sp-, st-, sk-, sf-, sl-, sm-, sn-, sw-, ʃr-, hj-, vj-/ หน่วยเสียงควบกล้ำอยู่ต้นคำ 3 ในภาษาอังกฤษที่มีใช้มากนั้นมี 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /spl-, spr-, str-, skr-, spj-, stj-, skj-, skw-/ โดยหน่วยเสียงควบกล้ำในหน่วยพยัญชนะอังกฤษที่ควบกล้ำอยู่ต้นคำมี 2 และ 3 เสียงคือเกิดเสียงร่วมกับหน่วยเสียงพยัญชนะอื่น ๆ โดยเมื่อออกเสียงจะไม่มีเสียงสระมาแทรกอยู่ระหว่างเสียงพยัญชนะเช่นเดียวกับหน่วยเสียงควบกล้ำต้นคำในหน่วยเสียงควบกล้ำพยัญชนะในภาษาไทย

การเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำท้ายคำในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำท้ายคำในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำท้ายคำในภาษาไทย	**หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 2 หน่วยเสียงอยู่ท้ายคำในภาษาอังกฤษมี 64 หน่วยเสียง**
	/-pt,-ps,-bd,-bs,-ts,-kd,-ks,-gd,-gz,-ʃt,-ʒd,-ft,-fs,-vd,-vz,-θs,-ðd,-ðz,-sp,-st,-sk,-əm,-zd,-lp,-lb,-lt,-ld,-lk,-lʃ,-dʒ,-lf,-lv,-ln, lm,-mb,-mp, -mn,-nt,-nd,-ntʃ,-ndʒ,-nθ,-nz,-ns,-ŋd,-ŋk,-ŋθ,-ŋz,-rp,-rb,-rt,-rd,-rk,-rg,-rtʃ,-rf,-rv,-rθ,-rz,-rʃ,-rl,-rm,-rn,-vz/
	หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 3 หน่วยเสียงอยู่ท้ายคำในภาษาอังกฤษมี 27 หน่วยเสียง
	/kɔːrps,-fɜːrst,-mpt,-mps,-kst,-ksθ,-znθ,-lfθ,-ŋks,-lnz,-lmz,-lvz,-dθs,-fts,-mfs,-pts,-sks,-sps,-sts,-lmd,-lvd,-ndʒd,-lft,-ntʃt, -nst, -lkt,-lpt /
	หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 4 หน่วยเสียงอยู่ท้ายคำในภาษาอังกฤษมี 5 หน่วยเสียง
	/-ksθs,-lfθs,-mpts,-znθs,-rsts/

เรียบเรียงและสรุปเป็นตารางจากข้อมูล Mahachulalongkornrajavidyalaya university's Teachers, (2014), Natong, W. (2002) และ Janngam, S. (1995)

จากข้อมูลในตารางที่ 8 การเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำท้ายคำในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำท้ายคำในภาษาไทยไม่มี ซึ่งแตกต่างจากหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำท้ายคำในภาษาอังกฤษซึ่งสามารถเกิดร่วมกับหน่วยเสียงพยัญชนะตัวอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก โดยจากการศึกษาพบว่าหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 2 หน่วยเสียงที่อยู่ท้ายคำในภาษาอังกฤษนั้นพบมากอยู่ทั้งหมด 64 หน่วยเสียง ได้แก่ /-pt,-ps,-bd,-bs,-ts,-kd,-ks,-gd,-gz,-ʃt,-ʒd,-ft,-fs,-vd,-vz,-θs,-ðd,-ðz,-sp,-st,-sk,-əm,-zd,-lp,-lb,-lt,-ld,-lk,-lʃ,-dʒ,-lf,-lv,-ln, lm,-mb,-mp, -mn,-nt,-nd,-ntʃ,-ndʒ,-nθ,-nz,-ns,-ŋd,-ŋk,-ŋθ,-ŋz,-rp,-rb,-rt,-rd,-rk,-rg,-rtʃ,-rf,-rv,-rθ,-rz,-rʃ,-rl,-rm,-rn,-vz/ หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 3 หน่วยเสียงที่อยู่ท้ายคำในภาษาอังกฤษนั้นซึ่งพบมากทั้งหมด 27 หน่วยเสียง ได้แก่ /kɔːrps,-fɜːrst,-mpt,-mps,-kst,-ksθ,-znθ,-lfθ,-ŋks,-lnz,-lmz,-lvz,-dθs,-fts,-mfs,-pts,-sks,-sps,-sts,-lmd,-lvd,-ndʒd,-lft,-ntʃt, -nst, -lkt,-lpt/ และหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 4 หน่วยเสียงที่อยู่ท้ายคำในภาษาอังกฤษนั้นซึ่งพบมากทั้งหมด 4 หน่วยเสียง ได้แก่ /-ksθs,-lfθs,-mpts,-znθs,-rsts/

ผลการศึกษา

จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นสามารถสรุปลักษณะความเหมือนและความแตกต่างของหน่วยเสียงพยัญชนะไทยและภาษาอังกฤษได้ดังนี้

ความเหมือนของระบบเสียงพยัญชนะไทยและภาษาอังกฤษ

ความเหมือนของหน่วยเสียงพยัญชนะไทยและภาษาอังกฤษนั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

1. พยัญชนะภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีเสียงที่เกิดขึ้นจากการผสมคำระหว่างอักษรที่เป็นพยัญชนะและสระ โดยเสียงที่เกิดขึ้นมานั้นเกิดจากกระบวนการของการออกเสียงซึ่งได้ผ่านขั้นตอนของการสร้างกระแสลมโดยปอด เคลื่อนตัวผ่านหลอดลมเข้าสู่กล่องเสียงโดยมีเส้นเสียงในการช่วยผลิตเสียงพูด และพูดออกผ่านทางช่องปากไปข้างๆลิ้น กระบวนการนี้ทำให้เส้นเสียงในลำคอหรือปลายลิ้นเกิดการสั่นสะเทือนของเสียงพยัญชนะเมื่อพยัญชนะและสระประสมกันโดยผ่านกระบวนการออกเสียงอย่างเป็นระบบทำให้สามารถเกิดเสียงพูดขึ้น

2. ในพยัญชนะภาษาไทยและภาษาอังกฤษนั้นมีจำนวนพยัญชนะมากกว่าหน่วยเสียงแท้ทั้งคู่ ในภาษาอังกฤษมีพยัญชนะ 21 รูป แต่มีหน่วยเสียงแท้ 24 หน่วยเสียง ส่วนในภาษาไทยนั้นมีพยัญชนะ 44 รูปแต่มีหน่วยเสียงแท้จำนวน 21 หน่วยเสียง

3. ทั้งในหน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยและภาษาอังกฤษต่างก็มีหน่วยเสียงที่เกิดต้นคำและท้ายคำ

4. ในหน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยและภาษาอังกฤษต่างก็มีพยัญชนะควบกล้ำด้วยกันทั้งคู่

5. หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทยและภาษาอังกฤษต่างก็ต้องอาศัยหน่วยเสียงสระจึงจะทำให้เกิดเสียงและเกิดการผสมคำให้มีความหมายต่าง ๆ ได้

6. เสียงนาสิก (nasal) ในภาษาไทยและภาษาอังกฤษมี 3 หน่วยเสียง เท่ากัน /m, n, ŋ/ และหน่วยเสียงทั้ง 3 หน่วยเสียง นี้มีลักษณะเสียงก้องเหมือนกันทั้งหมด

7. เสียงข้างลิ้น (lateral) ในภาษาไทยและภาษาอังกฤษมี 1 เสียงเท่ากันคือ /l/= ล และออกเสียงก้อง (โฆษะ) เหมือนกันทั้งสองภาษา อย่างไรก็ตามในภาษาไทยหน่วยเสียง /l/=ล ไม่มีปรากฏเป็นเสียงพยัญชนะสะกด แต่ในภาษาอังกฤษมีหน่วยเสียงย่อยอยู่ท้ายคำ เช่น /ˋfil/ อยู่ระหว่างสระกับพยัญชนะอื่น เช่น /ˋhelp/ อยู่ก่อนเสียง /j/ เช่น /ˈmɪljən/ เป็นต้น

8. เสียงกึ่งสระ (semi-vowel sounds) ได้แก่ เสียงพยัญชนะ /w/= ว, /r/=ร, และ /j/= ย ญ มีอยู่ทั้งในภาษาไทยและภาษาอังกฤษและมีเสียงก้อง (โฆษะ) มีเสียงเป็นอัฒสระคือสามารถทำหน้าที่ได้ 2 อย่าง คือ เป็นพยัญชนะแท้หรือเป็นสระประสมก็ได้ /w, r/ ในภาษาอังกฤษเป็นพยัญชนะแท้เมื่ออยู่หน้าเสียงสระ เช่น win, yes, และเป็นสระประสมเมื่ออยู่หลังสระ cow, buy เป็นต้น

หน่วยเสียง /w/= ว, /r/= ร เมื่อเป็นพยัญชนะแท้จะเป็นพยัญชนะเสียงต้นเหมือนกันทั้งในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ถ้าเป็นตำแหน่งหลังสระหรือตัวสะกด /w, j/ ในภาษาอังกฤษจะรวมกับเสียงสระหน้ากลายเป็นสระประสมไปทันที ส่วนในภาษาไทยจะออกเป็นเสียงตัวสะกดหรือสระประสมนั้นก็ขึ้นอยู่กับการออกเสียง สำหรับหน่วยเสียง /r/ = ร ในภาษาไทยมีลักษณะลิ้นกระดกหรือรัว แต่ /r/ ภาษาอังกฤษมีลักษณะลิ้นงอ

ความแตกต่างของระบบเสียงพยัญชนะไทยและภาษาอังกฤษ

ความแตกต่างของระบบเสียงพยัญชนะภาษาไทยและภาษาอังกฤษนั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

1. พยัญชนะในภาษาไทยมีจำนวนทั้งหมด 44 รูป 21 หน่วยเสียง ในพยัญชนะภาษาอังกฤษมี 26 รูปและมี 24 หน่วยเสียง

2. พยัญชนะในภาษาไทยมีจำนวนมากกว่าพยัญชนะภาษาอังกฤษ 18 รูป แต่หน่วยเสียงในพยัญชนะไทยนั้นมีจำนวนน้อยกว่าหน่วยเสียงในพยัญชนะภาษาอังกฤษอยู่ 3 หน่วยเสียง

3. พยัญชนะไทยมี 21 หน่วยเสียงประกอบไปด้วยเสียงพยัญชนะแท้ 19 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, c, k, ?, ph, th , ch , kh, tʃ, b, d, m, n, f, s, h, l, r/ และหน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็นอัฒสระคือเป็นกึ่งเสียงพยัญชนะและสระ 2 หน่วยเสียงได้แก่ /w, y/ ส่วนในพยัญชนะภาษาอังกฤษ 24 หน่วยเสียงนั้นแบ่งตามสัทศาสตร์และหน้าที่ของพยัญชนะในภาษาแบ่งออกเป็น 1) พยัญชนะเดี่ยวใช้แทน 1 หน่วยเสียง 18 รูป คือ /p, b, t, d, k, g, dʒ, f, s, h, v, z, l, m, n, r, w, j/ และ 2) พยัญชนะประสมใช้แทน 1 หน่วยเสียงมี 6 รูป คือ /tʃ, θ, ð, ʒ, ʃ, ŋ/

4. หน่วยเสียงพยัญชนะต้นคำในภาษาอังกฤษนั้นมี 22 หน่วยเสียง ได้แก่ /p-/ =p, /b-/= b, /t-/=t, /d-/= d, /k-/= k, c, ch, qu, /g-/ = g, gh, gu, /dʒ-/ = j, g, /f-/=f, ph, /s-/=s-, c-, /h-/=h, wh, /v-/= v, /z-/=z, /l-/=l, /m-/=m, /n-/=n, kn, /r-/=r, wr, /w-/=w, wh, /j-/=y, /tʃ-/= ch, /θ-/=th, /ð-/=th-, และ /ʃ-/=sh, s, ch ซึ่งหน่วยเสียงในพยัญชนะต้นที่ไม่มีในภาษาอังกฤษ ได้แก่ หน่วยเสียง /ʒ-, ŋ-/ แต่หน่วยเสียงภาษาไทยนั้นสามารถเป็นพยัญชนะต้นได้ทั้งหมด 21 หน่วยเสียงประกอบไปด้วย /p-/ = ป, /t-/= ฏ ต, /- tʃ/= จ, /k-/= ก, /?-/=อ, /ph/=ผ พ ภ, /th-/= ฐ ฑ ฒ ถ ท, /ch-/=ฉ ช ฌ, /kh- /= ข ฃ ค ฅ ฆ, /b-/ = บ, /d-/= ด ฎ, /m-/ = ม, /n-/= ณ น, /f-/= ฝ ฟ,/h/= ฮ, ห, /l-/=ล ฬ, /s-/= ซ ศ ษ ส, /l-/=ล ฬ, /r-/=ร, /w-/= ว, และ /j-/= ญ ย

5. หน่วยเสียงในพยัญชนะภาษาไทยที่เกิดท้ายคำนั้นมี 9 หน่วยเสียง ส่วนในหน่วยเสียงภาษาอังกฤษที่เกิดท้ายคำนั้นมี 21 หน่วยเสียง

6. หน่วยเสียงในพยัญชนะภาษาไทยที่เกิดท้ายคำหรือตัวสะกดนั้นใช้มาตราตัวสะกด 8 มาตรา ส่วนในภาษาอังกฤษไม่ได้ใช้มาตราตัวสะกดแต่ใช้พยัญชนะที่เกิดท้ายคำเป็นตัวสะกดและใช้พยัญชนะซ้อนกันตั้งแต่ 2-4 ตัวใช้เป็นตัวสะกดแทน ยกตัวอย่างเช่น

พยัญชนะที่เกิดท้ายคำซ้อนกัน 2 ตัว	kept	ɡarb
พยัญชนะเกิดท้ายคำซ้อนกัน 3 ตัว	corpse	harps
พยัญชนะเกิดท้ายคำซ้อนกัน 4 ตัว	tempts	bursts

7. ในภาษาไทยมีพยัญชนะซ้อนกันหรือเป็นพยัญชนะควบกล้ำได้มากที่สุดเพียงแค่ 2 ตัว แต่ในภาษาอังกฤษนั้นอาจซ้อนกันได้มากถึง 3 ตัว เช่น

พยัญชนะควบกล้ำที่ซ้อนกัน 3 ตัว split spleen

8. ในหน่วยเสียงพยัญชนะไทยที่เป็นหน่วยเสียงควบกล้ำนั้นสามารถเกิดได้ในตำแหน่งต้นคำเท่านั้น ไม่สามารถเกิดในตำแหน่งอื่น ๆ ได้ แต่ในพยัญชนะควบกล้ำภาษาอังกฤษสามารถเกิดได้ 2 ตำแหน่ง คือสามารถเกิดได้ทั้งในตำแหน่งต้นคำและท้ายคำ

9. เสียงกัก (plosive sounds) ในระบบเสียงพยัญชนะภาษาอังกฤษมีเสียงประเภทนี้ 6 หน่วยเสียง ได้แก่เสียง /p, b, t, d, k, ɡ/ ส่วนในภาษาไทยนั้นมี 9 หน่วยเสียง คือ /p/, /t/, /k/, /b/, /d/, /ph/, /th/, kh และ /ʔ/

หน่วยเสียง /p, t, k/ ในระบบเสียงพยัญชนะไทยและภาษาอังกฤษมีความคล้ายคลึงกัน คือ ออกเสียงไม่ก้องทั้งคู่ อย่างไรก็ตามสิ่งที่แตกต่างระหว่างระบบเสียงทั้งสองคือ /p, t, k/ ในภาษาอังกฤษออกเสียงไม่ก้องอย่างเดียว แต่ /p, t, k/ ในภาษาไทยมีเสียงไม่พ่นลม (สิถิล) ซึ่งทำให้เสียง /p, t, k/ ในภาษาไทยแตกต่างจากเสียง /ph, th, kh/ ซึ่งมีเสียงไม่ก้องแต่มีเสียงพ่นลม (ธนิต) อยู่ด้วย

หน่วยเสียง /b, d/ ในระบบเสียงพยัญชนะไทยและภาษาอังกฤษมีความคล้ายคลึงกันคือออกเสียงก้องทั้งคู่ อย่างไรก็ตามสิ่งที่แตกต่างระหว่างระบบเสียงทั้งสองคือ /p, d/ ในภาษาอังกฤษออกเสียงก้องอย่างเดียว แต่ /p, d/ ในภาษาไทยมีเสียงไม่พ่นลม (สิถิล) ด้วย

10. เสียงกึ่งเสียดแทรก (affricate) ในระบบเสียงพยัญชนะภาษาอังกฤษมีหน่วยเสียงเป็น /tʃ, dʒ/ ส่วนในภาษาไทยมีหน่วยเสียงเป็น /tʃ, tʃʰ/ หน่วยเสียง /tʃ/ ในภาษาอังกฤษและภาษาไทยนั้นคล้ายกันเนื่องจากออกเสียงไม่ก้อง (อโฆษะ) ทั้งคู่ แต่ว่าสิ่งที่แตกต่างกันคือหน่วยเสียง /tʃ/ ในภาษาอังกฤษมีเสียงก้องอย่างเดียว ส่วนในภาษาไทยนั้นมีเสียงก้องและเป็นเสียงไม่พ่นลม (สิถิล) ด้วย หน่วยเสียง /dʒ/ ในภาษาอังกฤษมีเสียงก้อง ซึ่งไม่เหมือนกับหน่วยเสียงในภาษาไทย /tʃʰ/ = ฉ, ช, ฌ ที่มีเสียงไม่ก้อง (อโฆษะ) และออกเสียงพ่นลม (ธนิต)

11. เสียงเสียดแทรก (fricative) ในภาษาอังกฤษมี 9 หน่วยเสียงคือ /f, v, θ, ð, s, z, ʃ, ʒ, h/ ในภาษาไทยมี 3 หน่วยเสียงคือ /f, s, h/

เสียง /f, s, h/ ในภาษาไทยและภาษาอังกฤษออกเสียงไม่ก้อง (อโฆษะ) ด้วยกันทั้งคู่ อย่างไรก็ตามเสียง /f, s, h/ ในภาษาไทยสามารถเป็นเสียงต้นคำเท่านั้นแต่ไม่มีเสียงสะกดเหมือนหน่วยเสียงภาษาอังกฤษ

สรุป

ผลของการศึกษาเปรียบเทียบเมื่อพบว่าภาษาแต่ละภาษามีส่วนคล้ายกัน นักภาษาศาสตร์เรียกความเป็นสากลของภาษา (universal language) ส่วนที่แตกต่างระหว่างภาษาจัดเป็นส่วนเฉพาะของภาษาแต่ละภาษา (particular grammar) ผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบของภาษานั้นจะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยในด้านการสอน การวางแผนการสอนให้เป็นไปตามเป้าหมาย ด้านการสร้างวัสดุการสอนภาษา ด้านวิธีการสอนโดยตรงและด้านจัดกิจกรรมด้วย (Sin Lin, 2012:6-12) การเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยและภาษาอังกฤษดังที่ได้กล่าวมาเบื้องต้นนั้นก็เป็นกระบวนการหนึ่งที่จะค้นหาวิธีการช่วยให้นักศึกษาสามารถศึกษาภาษาต่างประเทศให้ประสบผลสำเร็จและเรียนรู้ได้ง่ายมากยิ่งขึ้น จากแนวคิดดังกล่าวนี้เองจะพบว่าการเปรียบเทียบภาษานั้นมีความสำคัญอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่กำลังศึกษาภาษาต่างประเทศ (second language) นอกเหนือจากภาษาแม่ (mother thong) ที่ผู้ศึกษานั้นมีความเชี่ยวชาญอยู่แล้ว หรือจะมีประโยชน์อย่างยิ่งกับนักวิชาการที่กำลังสอนเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศอยู่ โดยผลของการศึกษาดังกล่าวจะช่วยให้การศึกษาภาษาต่างประเทศดีขึ้น รวมทั้งกระบวนการจัดการเรียนการสอนก็เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย

Reference

Chotipanich, R. (2008). **Patibatkan Son Fang Lae Phut Phasa Angkrit Kon Kan Fuekson.** (In Thai) [A Pre-Teaching Practice of English Listening and Speaking Teaching]. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press.

Chotisatien, P. (2009). **Sattasat Phasa Angkrit.** (In Thai) [English Phonetics]. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Endoo, P. (2016). **Ekkasan Prakopkan Rian Rai Wicha Phasa Thai Lae Phasa Angkrit.** (In Thai). [A Handout of Comparative Study of Thai and English]. Surin: Rajamangala University of Technology Isan, Surin Campus.

Janngam, S. (1995). **Lakkan Oksiang Phasa Angkrit.** (In Thai) [Principles of English Pronunciation]. Bankok: Education Council of Mahamakut Buddhist University.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University's Teachers. (2014). **Phasa Sart Bueng Ton.** (In Thai) [Introduction to Linguistics]. Bangkok: Mahachulalongkorn Rajavidhalaya Press.

Meepromjanclai, B. (2014). **Kham Sap Phasa Angkrit Thi Naksueksa Mak Oksiang Phit.** (In Thai) [English Pronunciation Error in English Conversation Classes at Rajamangala University of Technology Thanyaburi]. Patumtani: Rajamangala University of Technology Thanyaburi.

Naksakul, K. at al. (2002). **Banthatthan Phasa Thai Lem 1: Rabop Siang Akson Thai Kan An Kham Lae Kan Khian Sakot Kham.** (In Thai) [Standard Thai Issue 1: Phonology, Thai Alphabets, Word Reading and Spelling]. Bangkok: Thai Institution, Department of Academic Affairs, Ministry of Education.

Natong, W. (2002). **Kan Wikhro Priap Tang Phasa Thai Lae Phasa Angkrit.** (In Thai) [Contrastive Analysis of Thai and English]. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press.

Sin Lin. (2012). **Kan Priapthiap Kham Soem Namsiang Rawang Phasa Thai Lae Phasa Chin Chak Lakhon Thorathat.** (In Thai) [Comparison of Modal Particles between Thai and Chinese Languages in Soap Operas]. Thesis of Master Degree in Thai Teaching Program. Chiang Mai: Chiang Mai University.

Timyam, N. (2015). **A Comparative Study of English and Thai : An Introduction.** Bangkok: Kasetsart University Press.

Tuaycharoen, P. (2001). **Phapruam Khong Kansueksa Satthasat Lae Phasasat.** (In Thai) [An Overall Phonetics and Linguistics Study]. Bangkok: Thammasat University Press.

อุปลักษณ์แสดงอารมณ์ในภาษาไทย

Emotion Metaphors in Thai

ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร์[1] / Palita Phonpradapphet[1]

[1]สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ /
Thai Language Program, Faculty of Humanities and Socail Science,
Buriram Rajabhat University
Corresponding author. Email: um_palita@hotmail.com

Abstract

This article aimed to explain Emotion Metaphors in Thai language based on cognitive linguistics aspect. the corpus of the metaphor that indicated the emotion found in Thai language had been collected for exposition and been categorized as follows: anger, fear, happiness, sorrow, love, shyness. The data were collected from corpus of everyday language usage, namely, online newspaper, magazine, novel, dialogue, song, dictionary, etc. A result of study of Emotion Metaphor indicated that in which register the language user tried to understand, acknowledge, and refer to emotion which was mental feeling, internal behavior of human being, abstract object, difficult to comprehend, through the concrete object.

Keywords: metaphor, conceptual metaphor, emotion metaphor, cognitive linguistic

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งนำเสนอมโนอุปลักษณ์อารมณ์ที่พบในภาษาไทยตามมุมมองทางภาษาศาสตร์ปริชาน โดยรวบรวมตัวอย่างถ้อยคำอุปลักษณ์แสดงอารมณ์ที่พบในภาษาไทยมาประกอบการอธิบายและจัดหมวดหมู่เป็นอุปลักษณ์แสดงอารมณ์ต่าง ๆ ได้แก่ อุปลักษณ์ความโกรธ, อุปลักษณ์ความกลัว, อุปลักษณ์ความสุข, อุปลักษณ์ความเศร้า, อุปลักษณ์ความรัก และอุปลักษณ์ความอาย ข้อมูลภาษาที่นำมาเป็นตัวอย่างประกอบการอธิบาย รวบรวมจากภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน จากข่าวในหนังสือพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ บทความทั่วไป นวนิยาย บทสนทนา เพลง พจนานุกรม การศึกษาอุปลักษณ์อารมณ์ในภาษาไทยครั้งนี้จะแสดงให้เห็นมุมมองต่ออารมณ์ซึ่งเป็นความรู้สึกทางจิตใจ เป็นพฤติกรรมภายในของมนุษย์ มีความเป็นนามธรรมซึ่งยากต่อการทำความเข้าใจ

คำสำคัญ: อุปลักษณ์, มโนอุปลักษณ์, อุปลักษณ์แสดงอารมณ์, ภาษาศาสตร์ปริชาน

บทนำ

“ความรักเริ่มสุกงอม”
“ความเหงากัดกินในหัวใจ”
“เขากำลังเดือด รอให้เย็นลงอีกนิดแล้วค่อยคุยกัน”
“ฉันพยายามเอาชนะความกลัวมาไม่รู้กี่ครั้งแล้ว”

ถ้อยคำดังกล่าวเป็นตัวอย่างถ้อยคำที่ผู้ใช้ภาษาไทยใช้พูดใช้เขียนกันอย่างเป็นปกติ โดยไม่ได้รู้สึกว่าตนเองกำลังใช้ภาษาที่มีความหมายไม่ตรงตามตัวอักษร หรือกำลังประดิษฐ์ถ้อยคำให้มีความงามทางวรรณศิลป์ และในขณะเดียวกันผู้รับสารก็สามารถเข้าใจได้ว่า “สุกงอม” “กัดกิน” เดือด” “เย็นลง” และ “เอาชนะ” ในที่นี้หมายถึงสิ่งใด ถ้อยคำเหล่านี้มิได้มีความหมายอย่างตรงไปตรงมา เช่น “สุกงอม” มิได้หมายถึง เปลี่ยนสภาพจากดิบ “กัดกิน” ก็มิได้หมายถึงใช้ฟันบดเคี้ยว แต่หากมีผู้แปลความหมายตรงตัวอักษรเช่นนั้นก็จะกลายเป็นว่าผู้นั้นจงใจเล่นกับความหมายของภาษาเพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน

ตัวอย่างการใช้ภาษาดังกล่าวเป็นปรากฏการณ์ทางภาษาสามัญที่พบได้มากในการพูดการเขียน บ่อยครั้งเมื่อเราจะกล่าวถึงสิ่งที่เป็นนามธรรม มีความซับซ้อนอธิบายได้ยาก อย่างความรู้สึกทางใจ ประสบการณ์ในความรู้สำนึก อารมณ์ ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์โกรธ เศร้า เหงา รัก ผิดหวัง ปีติยินดี เราก็มักจะกล่าวถึงคุณสมบัติหรือประสบการณ์ของสิ่งอื่นแทน เช่น วัตถุสิ่งของ ของเหลว บุคคล สัตว์ พืช เพราะเป็นรูปธรรมมากกว่าเข้าใจได้ง่ายกว่า กระบวนการทางภาษาเช่นนี้นักภาษาศาสตร์ปริชาน เรียกว่า **metaphor** หรือที่มักเรียกในภาษาไทยว่า **อุปลักษณ์** ส่วนข้อความที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นเรียกว่าถ้อยคำอุปลักษณ์แสดงอารมณ์ ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นมโนอุปลักษณ์อารมณ์ต่าง ๆ ในมโนทัศน์หรือระบบคิดของผู้ใช้ภาษาไทย เช่น มีมุมมองว่าความรักเป็นเหมือนพืชที่มีการเจริญเติบโต งอกงาม เช่น *“ความรักของเรากำลังงอกงามแบ่งบาน”* หรือมีมุมมองเกี่ยวกับความโกรธว่า ความโกรธเป็นของเหลวร้อน เช่น *“เขาเดือดมากเมื่อรู้ว่าถูกกล่าวหา”* เป็นต้น

การศึกษาเกี่ยวกับอุปลักษณ์อารมณ์ในภาษามีอยู่จำนวนไม่น้อย อาทิ อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์แสดงอารมณ์โกรธในภาษาไทย ของ Tawichai (2006) อุปลักษณ์แสดงอารมณ์รักในเพลงไทยสากลสำหรับวัยรุ่นไทย ของ Watthanasuk (2006) การศึกษาอุปลักษณ์ความรักจากบทเพลงไทยสากล ของ Ngamjitwongsakul (2003) การเปรียบเทียบอุปลักษณ์ความรักในเพลงไทยกับเพลงไทยสากล ของ Ramma-at (2013), อุปลักษณ์ความสุขในบล็อกไทย ของ Klinnamhom (2013), อุปลักษณ์เกี่ยวกับอารมณ์กลัวในภาษาไทย ของ Rodsap (2015) เป็นต้น

ส่วนบทความ “อุปลักษณ์แสดงอารมณ์ในภาษาไทย” นี้ มิได้เลือกศึกษาอุปลักษณ์อารมณ์จากปริจเฉทใดโดยเฉพาะ และมิได้เลือกศึกษาอารมณ์ใดอารมณ์หนึ่ง แต่เป็นการศึกษาที่มุ่งนำเสนอถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับอารมณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ ได้แก่ อารมณ์โกรธ กลัว สุข เศร้า รัก และ อับอาย โดยพิจารณาจากข้อมูลภาษาไทยในปริจเฉทที่หลากหลาย ทั้งข่าวในหนังสือพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ บทความทั่วไป นวนิยาย บทสนทนาทั่วไปในชีวิตประจำวัน เพลง พจนานุกรม เป็นต้น

กรอบแนวคิด: อุปลักษณ์ และอุปลักษณ์อารมณ์

วรรณคดีและภาษาศาสตร์อธิบายอุปลักษณ์แตกต่างกัน ในทางวรรณคดี คำว่าอุปลักษณ์ หรือ สมนัย คือเป็นการเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเป็นสิ่งเดียวกันกับอีกสิ่งหนึ่งทุกประการ โดยใช้คำแสดงการเปรียบ “เป็น” “คือ” “เท่า” เช่น *“พระอาทิตย์สีแดงเป็นแตงโม”* (Kongkanan, 2013: 66) ตัวอย่างดังกล่าวนี้ เป็นถ้อยคำที่มีการประดิษฐ์ภาษาในเชิงวรรณศิลป์ แต่ในทางภาษาศาสตร์ปริชาน อุปลักษณ์มิใช่เครื่องมือทางวรรณศิลป์ แต่เป็นการใช้ภาษาที่เป็นธรรมชาติโดยที่ผู้ใช้ภาษาอาจไม่รู้ตัวว่ากำลังใช้ภาษาแสดงมโนทัศน์บางอย่างอยู่

อุปลักษณ์ (metaphor) เป็นกระบวนทางปริชานที่สะท้อนมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษา กล่าวคือ เมื่อมนุษย์มีมุมมองหรือวิธีคิดต่อสรรพสิ่งเช่นไร ย่อมมีพฤติกรรมรวมถึงการใช้ภาษาที่สอดคล้องกับวิธีคิดนั้น ๆ โดยทั่วไปเราจะทำความเข้าใจสิ่งที่ไม่คุ้นเคยหรือเข้าใจได้ยากผ่านสิ่งที่จับต้องได้ รับรู้ได้ง่ายกว่า มองเห็นเชิงกายภาพได้ชัดเจนกว่า (Lakoff และ Johnson, 2003) เรียกอุปลักษณ์ที่ปรากฏในภาษาว่า **ถ้อยคำอุปลักษณ์ (metaphorical expression)** และเรียกอุปลักษณ์ในระบบคิดว่า **มโนอุปลักษณ์ (conceptual metaphor)** (Phanphothong, 2013: 103)

อุปลักษณ์ หมายถึง การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยที่สิ่งที่นำมาเปรียบนั้นมาจากวงความหมายต่างกัน (Phanphothong, 1999) โดยเรียกสิ่งที่เป็นต้นแบบในการเปรียบเทียบว่า **“สิ่งเปรียบ”** หรือ **“แบบเปรียบ” (source domain)** และเรียกสิ่งที่ถูกนำไปเปรียบว่า **“สิ่งที่ถูกเปรียบ” (target domain)** โดยสิ่งที่เป็น “แบบเปรียบ” นั้นจะมีความเป็นรูปธรรมชัดเจนมากกว่า “สิ่งที่ถูกเปรียบ” ที่โดยมากมักจะเป็นนามธรรม เช่นถ้อยคำที่ว่า *“รักหล่อเลี้ยงชีวิตเรา”* ถ้อยคำอุปลักษณ์ดังตัวอย่างนี้ จะเห็นว่ามีการถ่ายโอนคุณสมบัติจากแบบเปรียบคือ **“สารอาหาร/น้ำ”** ไปยังสิ่งที่ถูกเปรียบคือ **“ความรัก”** สังเกตได้จากคำว่า “หล่อเลี้ยง” ซึ่งปกติเป็นคุณสมบัติของ “สารอาหาร/น้ำ” แต่ในที่นี้ ถูกนำมาใช้ทำความเข้าใจมโนทัศน์ “ความรัก” เป็นการสะท้อนให้เห็นระบบคิดของผู้ใช้ภาษาว่าความรักเป็นเหมือนน้ำและสารอาหารที่คอยส่งเสริม (หล่อเลี้ยง) ผู้มีความรัก (ต้นพืช) ให้ดำรงอยู่ได้

อุปลักษณ์อารมณ์

อารมณ์ ในความหมายตามพจนานุกรม คือ ความรู้สึก, ความรู้สึกทางใจที่เปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งเร้า, อัธยาศัย, ปรกตินิสัย (royal institute, 2013: 1408) จากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าอารมณ์เป็นสิ่งที่เป็นนามธรรมมีความซับซ้อน อธิบายได้ยาก ดังนั้น เมื่อจะกล่าวอ้างถึงอารมณ์ใด ๆ ก็ตาม ทั้งอารมณ์โกรธ แค้น เศร้าโศก สุข รัก กลัว ผิดหวัง สมหวัง ภูมิใจ อับอาย ฯลฯ บางครั้งผู้ใช้ภาษามักจะใช้สิ่งอื่นที่มีคุณสมบัติบางประการที่คล้ายคลึงกันมากล่าวถึงอารมณ์นั้น ๆ แทน เช่น ใช้ “ไฟ” ซึ่งมีคุณสมบัติคือความร้อนมาเปรียบกับอารมณ์โกรธ ส่วนอารมณ์รักใช้ “น้ำ” หรือ “อาหาร” ซึ่งมีคุณสมบัติในการหล่อเลี้ยง บำรุงเซลล์ในร่างกายมากล่าวถึงอารมณ์รัก เป็นต้น นักภาษาศาสตร์ปริชานกลุ่มหนึ่งเรียกการถ่ายโยงความหมายลักษณะนี้ว่า **อุปลักษณ์อารมณ์ (emotion metaphors)** หมายถึง คือ อุปลักษณ์ที่ “สิ่งที่ถูกเปรียบ” (target domain) ซึ่งได้แก่ อารมณ์ความรู้สึก ภาวะในจิตใจ ถูกทำความเข้าใจผ่านประสบการณ์เกี่ยวกับ “แบบเปรียบ” (source domain) ซึ่งอยู่ในวงความหมายอื่น แต่มีคุณสมบัติบางอย่างคล้ายกัน โดยส่วนใหญ่แบบเปรียบนั้นมักมีความซับซ้อนน้อยกว่า เข้าใจได้ง่ายกว่า

บทความนี้เลือกศึกษาอุปลักษณ์อารมณ์ 6 ชนิด ได้แก่ โกรธ, กลัว, สุข, เศร้า, รัก และอาย ตามมุมมองทางภาษาศาสตร์ปริชานของ Lakoff and Johnson (2003) และ Kovecses (1986, 2004, 2005, 2010, 2015) บทความนี้ใช้เครื่องหมายวงเล็บเหลี่ยม [ ] กำกับข้อความที่แสดงอุปลักษณ์ในระบบคิดของผู้ใช้ภาษาที่ได้มาจากประสบการณ์ การเรียนรู้ในสังคม และจะแสดงการถ่ายโยงความหมาย หรือคุณสมบัติระหว่าง “แบบเปรียบ” (source domain) กับ “สิ่งที่ถูกเปรียบ” (target domain) เป็นบางตัวอย่าง ดังนี้

อุปลักษณ์ความโกรธ (ANGER METAPHORS)

อุปลักษณ์ความโกรธ คือ อุปลักษณ์ที่ “สิ่งที่ถูกเปรียบ” (target domain) ซึ่งได้แก่ “ความโกรธ” ได้รับการถ่ายโยงความหมายจาก “แบบเปรียบ” (source domain) ซึ่งมีคุณสมบัติบางอย่างคล้ายคลึงกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ “อารมณ์โกรธ” ซึ่งหมายรวมถึง แค้น อาฆาต โมโห เหตุแห่งความโกรธ ฯลฯ อันเป็นภาวะในจิตใจมนุษย์ซึ่งมีความซับซ้อน เป็นนามธรรม ได้ถูกทำความเข้าใจผ่านสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมมากกว่า หรือเข้าใจได้ง่ายกว่าอย่างเช่น ของเหลว ไฟ คู่ต่อสู้ สัตว์ร้าย การพิจารณาว่าถ้อยคำใดเป็นถ้อยคำแสดงอารมณ์โกรธ พิจารณาได้จากคำแสดงอารมณ์โกรธ หรือรูปภาษาแสดงอารมณ์โกรธในภาษาไทยมีหลายคำ เช่น โกรธ โกรธเกรี้ยว ขัดเคืองใจ ขึ้ง ขุ่นเคือง เจ็บแค้น เดือดดาล โมโห อาฆาต ฯลฯ (Tawichai, Suphachai, 2006: 52-63) รวมถึงพิจารณาจากบริบท ดังนี้

1. [ความโกรธ คือ ของร้อน/ของเหลวร้อน]

มโนอุปลักษณ์ [ความโกรธ คือ ของร้อน/ของเหลวร้อน] เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของ “ของเหลวร้อน” ไปยังอารมณ์โกรธ สอดคล้องกับ [ANGER IS A HOT FLUID] / [ANGER IS THE HEAT OF A FLUID IN A CONTAINER] ของ Kovecses (1986: 114; 2004: 4; 2005: 26; 2015: 24) ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(1) 'มูรินโญ' **เดือด** โบ้ยเปา เป่ามั่ว
(2) รอให้เธอ**เย็นลง**แล้วเราค่อยมาคุยกัน
(3) โจ่เลือด**ร้อน** โมโหแท็กซี่ทำน้ำกระเด็นใส่ทุบรถพังยับ
(4) **จุดเดือด**ต่ำ! ลูกค้าขี้หงุดหงิดซื้อขนมห่อเดียว รูดบัตรไม่ผ่านตบหัวคนคิดเงิน
(5) ใจเย็น ๆ ไว้ก่อน อย่าเพิ่งอารมณ์**ร้อน**

โดยปกติแล้วคำว่า **เดือด ร้อน เย็น จุดเดือด** ฯลฯ เป็นปฏิกิริยาที่เกิดกับของเหลว เช่น *“น้ำเดือด” “จุดเดือดของน้ำ” “น้ำร้อน” “น้ำเริ่มเย็นลงแล้ว”* เป็นต้น แต่จากถ้อยคำดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่า มีการถ่ายโอนคุณสมบัติจาก “ของเหลวร้อน” ไปยังอารมณ์โกรธ นอกจากนี้ จะเห็นว่ามีการกล่าวถึง ผลกระทบทางร่างกายที่เกิดจากอารมณ์โกรธ (the physiological effects of anger) เช่น **“เลือดร้อน”** ถ้อยคำดังกล่าวจัดเป็น**ถ้อยคำนามนัย (metonymic expression)** กล่าวคือ มีการใช้สิ่งหนึ่งกล่าวแทนอีกสิ่งหนึ่งซึ่งอยู่ในวงความหมายเดียวกัน หน้าที่ของนามนัยในอุปลักษณ์อารมณ์คือทำความเข้าใจ “อารมณ์” ซึ่งเป็นวงความหมายใหญ่ (domain) ผ่านบางสิ่งที่เป็นส่วนหนึ่งของวงความหมายเดียวกันนั้น (another part

in the same domain) (Kovecses, 2004: 5) ซึ่งในที่นี้ “เลือดร้อน” จัดเป็นถ้อยคำนามนัยแบบ BODY HEAT STANDS FOR ANGER (Kovecses, 1986: 114) หรือ “ความร้อนของร่างกาย แทนอารมณ์โกรธ” ในขณะเดียวกันก็เป็นถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [ร่างกาย คือ สิ่งบรรจุอารมณ์] หรือ THE BODY IS A CONTAINER FOR THE EMOTIONS (Kovecses, 2004: 170) และมโนอุปลักษณ์ [ความโกรธ คือ ความร้อน (ของร่างกาย)] ANGER IS HEAT (Kovecses, 1986: 13)

Kovecses (1986: 12) อธิบายว่า ความโกรธสัมพันธ์กับผลที่เกิดกับร่างกาย กล่าวคือเมื่อมีอารมณ์โกรธเพิ่มขึ้น ผลกระทบทางร่างกายที่เกิดจากอารมณ์โกรธก็เพิ่มขึ้น เช่น ร่างกายร้อนขึ้น เลือดร้อนขึ้น ความดันเพิ่มขึ้น และส่งผลให้ใบหน้าเปลี่ยนเป็นสีแดง ซึ่งก็จะพบว่าในภาษาไทยมีถ้อยคำนามนัยและถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนปรากฏการณ์ดังกล่าว เช่น *“เขาโกรธจนหน้าแดงก่ำ”* เป็นต้น

2. [ความโกรธ คือ ไฟ]

มโนอุปลักษณ์ [ความโกรธ คือ ไฟ] เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของ “ไฟ” ไปยังอารมณ์โกรธ สอดคล้องกับ [ANGER IS FIRE] ของ Kovecses (1986: 19; 2004: 127; 2005: 120) ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(6) **ควัน**ออกหู! 'มูรินโญ' เดือด โบ้ยเปา เป่ามั่ว
(7) เขามีความแค้นที่**คุกรุ่น**อยู่ในใจตลอดเวลา
(8) โกรธเป็นฟืน**เป็นไฟ**!!! "ลูกตาล ชโลมจิต" ด่าแหลกไม่มีชิ้นดี
(9) ใครมีวิธี**ดับ**โมโหบ้าง
(10) ความแค้น**แผดเผา**ใจให้**มอดไหม้**
(11) ความโกรธหรือ**เพลิง**โทสะได้เผาผลาญสัตว์โลกมานานแล้ว

คำว่า **ควัน คุกรุ่น ดับ แผดเผา เผาผลาญ** ล้วนเป็นคำศัพท์ที่เกี่ยวกับ “ไฟ” ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ใช้ภาษาคุ้นเคยกับประสบการณ์เกี่ยวกับความร้อนและคุณสมบัติอื่นของไฟ เมื่อกล่าวถึงความโกรธซึ่งมีลักษณะบางอย่างเหมือนกัน จึงเลือกใช้คำที่เกี่ยวกับไฟ ทั้งนี้ จากข้อมูลถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบ สามารถแสดงการถ่ายโยงความหมาย หรือคุณสมบัติระหว่างความโกรธกับของเหลวร้อนได้ดังนี้

ไฟ (source domain)		**ความโกรธ (target domain)**
ไฟ/เพลิง	------>	ความรู้สึกขุ่นเคืองใจ ไม่พอใจอย่างรุนแรง ความเจ็บแค้น
คุกรุ่น	------>	ความเจ็บแค้นที่อยู่ภายในจิตใจซึ่งยังไม่แสดงออกมากนัก
แผดเผา/เผาผลาญ/ มอดไหม้	----->	ความเจ็บแค้นที่ทวีขึ้นจนตัวผู้ที่รู้สึกโกรธไม่มีความสุข หรือได้รับอันตรายจากความโกรธนั้น
ควัน	----->	พฤติการณ์ที่เกิดขึ้นขณะมีความรู้สึกโกรธ
ดับ	----->	ทำให้ความโกรธหมดไป

3. [ความโกรธ คือ ความบ้าคลั่ง]

มโนอุปลักษณ์ [ความโกรธ คือ ความบ้าคลั่ง] หรือ [ANGER IS INSANITY] (Kovecses, 1986:

20; 2004: 21; 2005: 98) เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของ “ความบ้าคลั่ง” ไปยังอารมณ์โกรธ ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(12) โกรธคือโง่โมโหคือ**บ้า**

(13) โมโหโจ่เสียงดัง-วัยทองฝรั่งเศส**คลั่ง**ยิง

(14) "เจลอว์" โกรธแทบ**บ้า** "มาร์ติน" ควง "วอลลิส"

จากถ้อยคำดังกล่าวจะเห็นได้ว่าภาวะโกรธ เคียดแค้น ได้ถูกกล่าวถึงผ่านประสบการณ์เกี่ยวกับความบ้าคลั่ง ไม่ได้สติ พิจารณาได้จาก คำว่า **บ้า คลั่ง**

4. [ความโกรธ คือ คู่ต่อสู้/คู่แข่ง]

มโนอุปลักษณ์ [ความโกรธ คือ คู่ต่อสู้/คู่แข่ง] หรือ [ANGER IS AN OPPONENT IN A STRUGGLE] (Kovecses, 1986: 117; 2004: 21) เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของ “คู่ต่อสู้/คู่แข่ง” ไปยังอารมณ์โกรธ ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(15) **เอาชนะ**ความโกรธด้วยความไม่โกรธ

(16) 10 วิธี **ชนะ**ความโกรธ

(17) การ**ต่อสู้**กับอารมณ์โกรธ ให้เอาหัวใจนักกีฬามาสู้

(18) **อยู่เหนือ**ความโกรธ...ให้ได้

จากถ้อยคำดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มีการถ่ายโอนคุณสมบัติจาก “คู่ต่อสู้/คู่แข่ง” ไปยังอารมณ์โกรธ พิจารณาได้จาก คำว่า **เอาชนะ ชนะ ต่อสู้** รวมถึงคำว่า **อยู่เหนือ** ที่หมายถึง สูงกว่าสิ่งอื่นเมื่อมีการเปรียบเทียบกัน เช่น *“คุณจะทำอย่างไรให้อยู่เหนือคู่แข่ง”* นอกจากนี้ ถ้อยคำดังกล่าวยังจัดเป็นอุปลักษณ์ชนิดบุคลาธิษฐาน (personification) ที่ “สิ่งที่ถูกเปรียบ” ซึ่งไม่ใช่มนุษย์ ได้ถูกนำเสนอราวกับว่าเป็นมนุษย์หรือแสดงอากัปกริยาได้เช่นเดียวกับมนุษย์ (Phonpradapphet, 2017) ซึ่งในที่นี้ “ความโกรธ” ไม่ใช่สิ่งมีชีวิตแต่กลับถูกนำเสนอราวกับว่าเป็นมนุษย์ซึ่งในที่นี้หมายถึงศัตรู/คู่ต่อสู้

5. [ความโกรธ คือ สัตว์/สัตว์ร้าย]

มโนอุปลักษณ์ [ความโกรธ คือ สัตว์/สัตว์ร้าย] หรือ [ANGRY BEHAVIOR IS AGGRESSIVE ANIMAL BEHAVIOR] (Kovecses, 1986: 24; 2004: 21) เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของ “สัตว์ร้าย” ไปยังอารมณ์โกรธ ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(19) **กัด**ไม่ปล่อยสักวัน ฉันเหลืออดแล้วคนดี ต่อจากนี้ถ้าฉัน**กัด**เธอตอบบ้าง

(20) **คำราม**ด้วยความโกรธเกลียดคั่งแค้น

โดยปกติแล้วคำว่า **กัด คำราม** ฯลฯ เป็นกริยาอาการของสัตว์ โดยเฉพาะสัตว์ที่มีนิสัยดุร้าย เช่น “จระเข้กัด” “สิงโตคำราม” เป็นต้น แสดงให้เห็นว่ามีการถ่ายโอนคุณสมบัติจาก “สัตว์ร้าย” ไปยังอารมณ์โกรธ อาฆาตแค้น ถือเป็นถ้อยคำอุปลักษณ์แบบบุคลาธิษฐานเช่นกัน

6. [ความโกรธ คือ สัมภาระ]

มโนอุปลักษณ์ [ความโกรธ คือ สัมภาระ] เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของ “สัมภาระ” ไปยังอารมณ์โกรธ ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(21) คนที่ทำงานเน้นบริการ ทำงาน**แบกรับ**อารมณ์ของคนอื่น
(22) คนเราสามารถ**เก็บ**ความแค้นไว้ได้นานสุดกี่ปี
(23) **แบก**ความแค้นความโกรธ จะได้ประโยชน์อะไร
(24) **ปล่อยวาง**ความแค้นเสีย ลบความโกรธออกจากใจเสีย

โดยปกติแล้วคำว่า **แบกรับ เก็บ วาง** ฯลฯ เป็นคำที่มักใช้กับ สิ่งของ สัมภาระ เช่น *“แบกเป้” “เก็บของ” “วางกระเป๋า”* ฯลฯ แต่จากถ้อยคำดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามีการถ่ายโอนคุณสมบัติจากสิ่งเหล่านี้ไปยังอารมณ์โกรธ อาฆาตแค้น ซึ่งจัดเป็นถ้อยคำอุปลักษณ์ชนิดอุปลักษณ์เชิงรูปธรรม หรือ “ontological metaphor” ตามแนวคิดของ Lakoff and Johnson (2003: 25-34) ที่ “สิ่งที่ถูกเปรียบ” เป็นสิ่งนามธรรม เช่น กิจกรรม อารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ถูกแทนด้วย “แบบเปรียบ” ที่เป็นรูปธรรม เช่น วัตถุสิ่งของ (Phonpradapphet, 2016)

อุปลักษณ์ความกลัว (FEAR METAPHORS)

อุปลักษณ์ความกลัว คือ การถ่ายโยงคุณสมบัติของ “แบบเปรียบ” (Source domain) ไปยัง “สิ่งที่ถูกเปรียบ” (target domain) ซึ่งได้แก่ “ความกลัว” อันหมายถึงความรู้สึกไม่อยากประสบสิ่งที่ไม่ดีแก่ตัว, รู้สึกหวาดเพราะคาดว่าจะประสบภัย หมายรวมถึง ความหวาดระแวง ความหวาดวิตก ซึ่ง “แบบเปรียบ” ในที่นี้คือ ภาวะเจ็บไข้ ไม่สบาย ความบ้าคลั่ง การพิจารณาว่าถ้อยคำใดเป็นถ้อยคำแสดงอารมณ์กลัว พิจารณาได้จากรูปภาษาแสดงอารมณ์กลัวในภาษาไทยซึ่งมีหลายคำ เช่น กลัว หวาดกลัว หวาดระแวง ความหวาดวิตก รวมถึงพิจารณาจากบริบท ดังนี้

1. [ความกลัว คือ ภาวะเจ็บไข้ไม่สบาย]

มโนอุปลักษณ์ [ความกลัว คือ ภาวะเจ็บไข้ไม่สบาย] หรือ [FEAR IS AN ILLNESS] (Kovecses, 2004: 23) เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของความไม่สบาย ภาวะเจ็บไข้ ซึ่งในที่นี้จะหมายรวมถึงภาวะผิดปกติทางร่างกาย ไปยังสิ่งที่ถูกเปรียบ ได้แก่ อารมณ์ความกลัว ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(25) กลัวจน**ตัวสั่น**ไปหมดแล้วเนี่ย
(26) **หน้าซีด** ล่อจับได้พร้อมหลักฐาน “นายก อบต.” รับสินบนโครงการประปาหมู่บ้าน
(27) **ขนลุก**ไปหมดเลยค่ะ! รวมรูปถ่ายติดวิญญาณ
(28) ฟังเรื่องนี้แล้ว**ขนหัวลุก**
(29) คืนนี่หลอนที่สุด....ฟังแล้วรู้สึก**เย็นจับขั้วหัวใจ**จน**สติแทบไม่อยู่กับเนื้อกับตัว**
(30) ผมกลัวจน**ตัวเย็นเฉียบ**

จากถ้อยคำดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มีการถ่ายโอนคุณสมบัติจากภาวะเจ็บไข้ไม่สบาย รวมถึงอาการผิดปกติทางกายไปยังอารมณ์กลัว หวาดวิตก พิจารณาได้จาก **ตัวสั่น หน้าซีด ขนลุก หลอน เย็นจับขั้วหัวใจ**

สติแทบไม่อยู่กับเนื้อกับตัว ซึ่งโดยปกติแล้วคำหรือกลุ่มคำเหล่านี้เป็นคำที่มักใช้กับอาการไม่สบาย เช่น *“มีไข้สั่น” “หน้าซีดเหมือนจะเป็นลม” “หนาวจนขนลุกไปหมด” “มีอาการหลอนเนื่องจากพิษไข้”* เป็นต้น

กล่าวในอีกแง่หนึ่ง ถ้อยคำเหล่านี้จัดเป็นถ้อยคำนามนัย กล่าวคือ ปฏิกิริยาของร่างกายเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของอารมณ์กลัว จึงถูกนำกล่าวแทนความกลัว เช่น “ตัวเย็น” จัดเป็นถ้อยคำนามนัยแบบ “อุณหภูมิของร่างกายลดลง แทน ความกลัว” (DROP IN BODY TEMPERATURE STANDS FOR FEAR) (Kovecses, 2004: 5; 2015: 158) หรือ ถ้อยคำนามนัยแบบ “ความเย็นของร่างกาย แทน ความกลัว” (COLDNESS IN THE BODY FOR FEAR) (Kovecses, 2015: 45) คำว่า ตัวสั่น, หน้าซีด, ขนลุก, ตัวเย็น ฯลฯ ล้วนจัดเป็นถ้อยคำนามนัยแบบ PHYSIOLOGICAL/BEHAVIORAL EFFECT FOR EMOTION หรือ “พฤติกรรม/ผลกระทบทางร่างกาย แทน อารมณ์ความรู้สึก” (Kovecses, 2010: 337)

2. [ความกลัว คือ คู่แข่ง/คู่ต่อสู้]

มโนอุปลักษณ์ [ความกลัว คือ คู่แข่ง/คู่ต่อสู้] หรือ [FEAR IS AN OPPONENT IN A STRUGGLE] (Kovecses, 2004: 23) เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของ “คู่แข่ง/คู่ต่อสู้” ไปยังความกลัว ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(31) ความกลัว**เป็นภัย**ต่อความสำราญเท่ากับความรัก
(32) แรงบันดาลใจให้คุณ**ต่อสู้**กับความกลัวได้อย่างเหลือเชื่อ
(33) นี่คือ "3 วิธีที่ช่วยให้ผม**เอาชนะ**ความกลัว"
(34) บางครั้งการ**เผชิญหน้า**ความกลัวตรง ๆ ไปเลยก็เป็นวิธี**เอาชนะ**มันได้ดีที่สุด

จากถ้อยคำดังกล่าวจะเห็นได้ว่าความรู้สึกกลัวถูกทำความเข้าใจผ่านประสบการณ์เกี่ยวกับ “คู่แข่ง/คู่ต่อสู้” ดังเห็นได้จาก คำว่า **เป็นภัย ต่อสู้ เอาชนะ เผชิญหน้า** เป็นต้น มโนอุปลักษณ์ดังกล่าวคล้ายกับการศึกษาของ Rodsap (2558) ที่พบว่าความกลัวอยู่ในแวดวงความหมายของสงคราม ทั้งนี้ จากข้อมูลถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบ สามารถแสดงการถ่ายโยงความหมาย หรือคุณสมบัติระหว่างความกลัวกับคู่แข่ง/คู่ต่อสู้ได้ดังนี้

คู่แข่ง/คู่ต่อสู้ (source domain)		**ความกลัว (target domain)**
เผชิญหน้า	----->	ประจันหน้ากับสิ่งที่กลัว หรือพยายามทำความเข้าใจสิ่งที่หวาดกลัว
ต่อสู้	----->	ขจัดความกลัว ลงมือปฏิบัติ หรือกระทำการให้ความกลัวหมดไป
เอาชนะ	----->	ทำให้ความกลัวหมดไป
เป็นภัย	----->	ทำให้กลัวเดือดร้อน หรือได้รับความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ

อุปลักษณ์ความสุข (HAPPINESS METAPHORS)

อุปลักษณ์ความสุข คือ การถ่ายโยงคุณสมบัติของ “แบบเปรียบ” (source domain) ไปยัง

“สิ่งที่ถูกเปรียบ” (target domain) ซึ่งได้แก่ ความสุข ความปีติ ยินดี พึงพอใจ ความสบายกายสบายใจ รวมถึงความหวัง ฯลฯ อันเป็นภาวะในจิตใจมนุษย์ซึ่งมีความซับซ้อน โดยที่ “แบบเปรียบ” นั้นมีคุณสมบัติบางอย่างคล้ายคลึงกับความสุข แต่เป็นรูปธรรมมากกว่า หรือเข้าใจได้ง่ายกว่า เช่น แสงสว่าง ความอุ่น ของเหลว ในสิ่งบรรจุ การพิจารณาว่าถ้อยคำใดเป็นถ้อยคำแสดงอารมณ์สุข พิจารณาได้จากรูปภาษาและบริบท ดังนี้

1. [ความสุข คือ ความเบา]

มโนอุปลักษณ์ [ความสุข คือ ความเบา] หรือ [HAPPY IS LIGHT] (Kovecses, 2004: 24; 2005: 36; 2015: 160) เป็นอุปลักษณ์ที่มองว่า “ความสุข” คือสภาวะที่มีน้ำหนักน้อย ไม่หนัก ดังตัวอย่าง

(35) วิธีดำเนินชีวิตแบบ**เบา**สบาย
(36) วิธีทำให้ชีวิต**เบา**ขึ้น โล่งขึ้น สบายขึ้น
(37) ถ้าปล่อยวางลงได้มากก็**เบา**มากสุขมาก
(38) ทำงานแต่พอประมาณ แก่ความรู้ความสามารถของตน จึงจะเกิดความ**เบา**กาย**เบา**ใจ

จากตัวอย่างจะพบคำว่า **“เบา”** คู่กับคำว่า สบาย ที่หมายถึง เป็นสุขกายสุขใจ สะท้อนให้เห็นว่าภาวะสุขกายสุขใจ เหมือนภาวะที่มีน้ำหนักน้อย ไม่หนักอึ้ง

2. [ความสุข คือ ทิศทางขึ้น]

มโนอุปลักษณ์ [ความสุข คือ ทิศทางขึ้น] หรือ [HAPPY IS UP] (Lakoff and Johnson, 2003: 15; Kovecses, 2004: 24; 2005: 36; 2015: 5, 115) เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของ “ทิศทางขึ้น” ไปยัง “ความสุข” Lakoff and Johnson (2003: 14-15) กล่าวว่า **HAPPY IS UP** เป็นอุปลักษณ์เชิงพื้นที่ (orientational metaphors) คือ การนำประสบการณ์ที่เกี่ยวกับทิศทางมาใช้อธิบายประสบการณ์อื่น (Phanphothong, 2013: 105) เช่น I'm feeling *up*, That *boosted* my spirits, You're in *high* spirits. Thinking about her always gives me a *lift*. จะเห็นได้ว่ามีการนำคำที่เกี่ยวกับทิศทางขึ้นมาพูดถึง “ความสุข” สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [ความสุข คือ ทิศทางขึ้น] ในภาษาไทยพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์ดังกล่าว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(39) คุณ**ดึง**ฉัน**ขึ้น**มาจากความทุกข์ที่ฉันจมอยู่
(40) ขอให้มีความสุขยิ่ง ๆ **ขึ้น**ไปนะครับ
(41) มีสุข ก็มีทุกข์ มี**ขึ้น** ก็มีลง
(42) ช่วงนี้ราศีไหนจะอยู่ในช่วง**ขาขึ้น**ที่สุด ดวงดีจนชาวราศีอื่นอิจฉา
(43) อยากมีความสุขมาก**ขึ้น**...ฝึกเป็นคนใจกว้างกันดีกว่า
(44) ฉันมีความสุขจน**ตัวลอย**เลยแล้วตอนนี้
(45) ดีใจ**ตัวลอย**กันเลยทีเดียว เก่งมาก ๆ เลยนะครับ

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่ามีการนำคำที่เกี่ยวทิศทางขึ้น เช่น **ขึ้น ขึ้นไป ตัวลอย** มากล่าวถึงความสุข ดีใจ ความสบายกายสบายใจ และในตัวอย่างที่ (44)-(45) ตรงกับแนวคิดของ Kovecses (2004) ที่ว่า [ความสุข คือ การลอยจากพื้น] หรือ [HAPPINESS IS BEING OFF THE GROUND] เช่น I was so happy

my feet barely touched the ground (Kovecses, 2004: 24)

3. [ความสุข คือ การขึ้นสวรรค์]

มโนอุปลักษณ์ [ความสุข คือ การขึ้นสวรรค์] หรือ [HAPPINESS IS BEING IN HEAVEN] (Kovecses, 2004: 24; 2015: 160) เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงความหมายของ “การขึ้นสวรรค์” ไปยัง “ความสุข” ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(46) สถานที่ดี ๆ นี่ช่วยให้การนวดนั้นสุขเหมือน**ขึ้นสวรรค์**เลยนะคะ
(47) สุขเหมือน**ขึ้นสวรรค์**กับโรงแรมสวยถูกใจ
(48) ถึงเป็นแค่ผู้หญิงธรรมดา แต่น้องจะพา อ้ายไป**ขึ้นสวรรค์**
(49) “5 สถานที่” **สวรรค์บนดิน** อันดับต้น ๆ ของโลก

จากตัวอย่างจะเห็นว่ามีการทำความเข้าใจภาวะปีติยินดี สุขกายสบายใจ ผ่านประสบการณ์หรือความเชื่อเกี่ยวกับภูมิหรือดินแดนที่มีแต่ความสุข เป็นโลกของเทวดา เมืองฟ้า ดังปรากฏคำว่า **สวรรค ขึ้นสวรรค์**

4. [ความสุข คือ ของเหลวในสิ่งบรรจุ]

มโนอุปลักษณ์ [ความสุข คือ ของเหลวในสิ่งบรรจุ] เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของ “ของเหลว” ที่อยู่ในบรรจุภัณฑ์ไปยัง “ความสุข” ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(50) ความสุข**เต็มเปี่ยม**ท่ามกลางธรรมชาติ
(51) ให้ความสุขของคุณสุขมากขึ้นกว่าเดิม สุขให้**เอ่อล้น**ที่ เอ็มเค เรสโตรองท์
(52) ผลสำรวจเกษตรกรไทยความสุข**ล้นทะลัก**
(53) ขวัญ **สำลัก**ความสุข ควง กอล์ฟ เที่ยวภูเก็ต

จากตัวอย่างจะเห็นว่ามีการทำความเข้าใจภาวะปีติยินดี สุขกายสบายใจ ผ่านประสบการณ์เกี่ยวกับ “ของเหลว” ที่อยู่ในสิ่งบรรจุ เห็นได้จากการใช้คำว่า **เต็มเปี่ยม เอ่อล้น ล้นทะลัก สำลัก** ทั้งนี้ จากข้อมูลถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบ สามารถแสดงการถ่ายโยงความหมาย หรือคุณสมบัติระหว่างความสุขกับของเหลวในสิ่งบรรจุได้ดังนี้

ของเหลวในสิ่งบรรจุ (source domain)		**ความสุข (target domain)**
ภาชนะบรรจุ	---->	จิตใจของผู้มีความสุข
ของเหลว/น้ำ	---->	ความสุข ภาวะปีติยินดี สุขกายสบายใจ
เต็มเปี่ยม/เอ่อล้น/ล้นทะลัก	---->	มีความยินดีมาก มีความสุขกายสุขใจมาก
สำลัก	---->	มีความยินดีมาก มีความสุขมากจนไม่สามารถระงับความรู้สึกและการแสดงออกได้

นอกจากนี้ยังพบว่าในภาษาไทยมีถ้อยคำอุปลักษณ์ที่แสดง มโนอุปลักษณ์ [ความสุข คือ ของเหลว] อีกมาก แต่ไม่ได้ระบุเจาะจงว่าอยู่ในภาชนะอย่างที่ (Kovecses, 2004: 24; 2005: 36; 2015: 160) กล่าวว่า [HAPPINESS IS A FLUID IN A CONTAINER] เช่น ความสุขท่วมท้น, ความสุขหลั่งไหล, ดื่มด่ำ

ความสุข, กระหายความสุข ฯลฯ หรืออาจกล่าวให้ชัดขึ้นได้ว่า [ความสุข คือ น้ำ] ซึ่งมโนทัศน์ดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษามีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับน้ำ จึงได้นำประสบการณ์ที่คุ้นชิน ใกล้ตัว มาเชื่อมโยงกับอารมณ์ความรู้สึกดังกล่าว

5. [ความสุข คือ ความขาดสติ]

มโนอุปลักษณ์ [ความสุข คือ ความขาดสติ] หรือ [HAPPINESS IS INSANITY] (Kovecses, 2004: 25; 2005: 36; 2015: 160) เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงลักษณะอาการ บ้าคลั่ง เสียสติ ไปยังความสุข ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(54) "เมสซี่" **คลั่ง**วิ่งดีใจกับแฟนบอล

(55) เรานี่ดีใจเป็น**บ้า**เลยเพราะมีคนมาชมในสิ่งที่เราอยากทำมันให้ดี

(56) **เคลิบเคลิ้ม**ดนตรีแจ๊สบรรยากาศริมแม่น้ำเจ้าพระยา

(57) พอเรา**หลงเพลินมัวเมา**ความสุขนั้นก็จะกลับกลายเป็นปัจจัยของความทุกข์ได้

จากตัวอย่างจะเห็นว่ามีการทำความเข้าใจ “ความสุข” ผ่านประสบการณ์เกี่ยวกับอาการขาดสติ เห็นได้จากคำว่า **คลั่ง เป็นบ้า เคลิบเคลิ้ม มัวเมา** ตรงกับแนวคิดของ Kovecses (2004) ที่ว่า [ความสุข คือ ความขาดสติ] หรือ [HAPPINESS IS A RAPTURE/HIGH] (Kovecses, 2004: 24; 2005: 36; 2015: 160) ซึ่งเป็นอุปลักษณ์ที่กล่าวถึงความสุขผ่านประสบการณ์เกี่ยวกับภาวะเคลิบเคลิ้ม มึนเมา ไม่ได้สติ

อุปลักษณ์ความเศร้า [SADNESS METAPHORS]

อุปลักษณ์ความเศร้า คือ การถ่ายโยงคุณสมบัติของ “แบบเปรียบ” (Source domain) ไปยัง “สิ่งที่ถูกเปรียบ” (target domain) ซึ่งได้แก่อารมณ์เศร้า และอารมณ์ที่มีความหมายในทำนองเดียวกันเช่น ทุกข์ เสียใจ ผิดหวัง หดหู่ ซึมเศร้า ฯลฯ โดยที่ “แบบเปรียบ” นั้นมีคุณสมบัติบางอย่างคล้ายคลึงกับอารมณ์ดังกล่าว แต่เข้าใจได้ง่ายกว่า เช่น ความมืด ภาวะเจ็บไข้ไม่สบาย การพิจารณาว่าถ้อยคำใดเป็นถ้อยคำแสดงอารมณ์เศร้าพิจารณาได้จากรูปภาษาและบริบท ดังนี้

1. [ความเศร้า เป็น ทิศทางลง]

มโนอุปลักษณ์ [ความเศร้า เป็น ทิศทางลง] หรือ [SAD IS DOWN] (Lakoff and Johnson, 2003: 15; Kovecses, 2004: 25; 2005: 101; 2015: 5, 12) เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของ “ทิศทางลง” ไปยัง “ความเศร้า” Lakoff and Johnson (2003: 15) กล่าวว่า SAD IS DOWN เป็นอุปลักษณ์เชิงพื้นที่ (orientational metaphors) ที่มีการนำคำที่เกี่ยวกับทิศทางลง เช่น I'm feeling down. He's really low these days. My spirits sank. มาทำความเข้าใจอารมณ์เศร้า ในภาษาไทยพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์ดังกล่าว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(58) ชีวิตคุณ..เคย**ตก**อับที่สุดขนาดไหน

(59) **ตกต่ำ**ให้ถึงที่สุด แล้วจะเฮง

(60) ดิฉันกำลัง**จมดิ่ง**อยู่กับความเศร้าโศก เนื่องจากเพิ่งเสียลูกชายในครรภ์

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่ามีการนำคำที่เกี่ยวทิศทางลง เช่น **ตก ตกต่ำ จมดิ่ง** มาพูดถึงภาวะเศร้าโศก ผิดหวัง ไม่สบายใจ ซึ่งตรงข้ามกับภาวะสุขที่เป็นทิศทางขึ้นดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

2. [ความเศร้า คือ ความมืด]

มโนอุปลักษณ์ [ความเศร้า คือ ความมืด] หรือ [SAD IS DARK] (Kovecses, 2004: 25; 2005: 101; 2015: 12) เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของ “ความมืด” ไปยัง “ความเศร้า” ซึ่งรวมถึงภาวะ ความรู้สึกที่ใกล้เคียงกันอย่าง “ความสิ้นหวัง” ด้วย ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(61) ปล่อยให้เขามีชีวิตในความมืด เพราะใจที่**มืดบอด**ของเขาต่อไป
(62) **ไม่เห็น**ทางออก **มอง**อนาคต**ไม่เห็น** รู้สึกท้อแท้ หมดหวังกับชีวิต
(63) ใครเคยรู้สึกเหนื่อย ท้อ ชีวิต**มืดมน** รู้สึกหมดหนทาง

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่ามีการนำประสบการณ์ คุณสมบัติของความมืดมาใช้ทำความเข้าใจภาวะซึมเศร้า ไม่สบายกายไม่สบายใจ ความสิ้นหวัง ดังเห็นได้จากการใช้คำว่า **มืด มืดมน ไม่เห็น มอง..ไม่เห็น** เป็นต้น ซึ่งตรงข้ามกับอารมณ์สุขที่เป็นแสงสว่างดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

3. [ความเศร้า คือ สภาพไร้กำลังวังชา]

มโนอุปลักษณ์ [ความเศร้า คือ สภาพไร้กำลังวังชา] หรือ [SADNESS IS A LACK OF VITALITY] (Kovecses, 2004: 25) เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงความหมายของสภาพที่ไร้กำลังวังชาขาดชีวิตชีวา ไปยัง “ความเศร้า” ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(64) ฟุตบอลแพ้มากๆ เข้า ผลงานแย่นานวันเข้า แฟนบอลก็**ไม่มีกะจิตกะใจ**จะเชียร์
(65) อกหัก **ไม่มีกะจิตกะใจ**จะทำอะไรเลย รู้สึกหมดอาลัยตายอยากในชีวิต
(66) เธอรู้ไหมฉัน**จะตาย** เมื่อมองเห็นเธอกับเขาทีไร เหมือนผู้ชายคนนี้กำลัง**หมดแรง**
(67) เศร้าจน**พูดไม่ออก**!
(68) 8 วิธี**เยียวยา**ภาวะซึมเศร้าด้วยตนเอง

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่ามีการทำความเข้าใจความเศร้า ความผิดหวัง เสียใจ ฯลฯ ผ่านประสบการณ์เกี่ยวกับ สภาพไร้กำลังวังชา ดังเห็นได้จากการใช้คำ/กลุ่มคำ ไม่มีกะจิตกะใจ หมดอาลัยตาย จะตาย หมดแรง พูดไม่ออก เป็นต้น และในตัวอย่างที่ (68) ตรงกับแนวคิดของ Kovecses (2004) ที่ว่า [ความเศร้า คือ ภาวะเจ็บไข้] หรือ [SADNESS IS AN ILLNESS] (Kovecses, 2004: 25) เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของ “ภาวะไร้กำลังวังชา” ไปยัง “ความเศร้า” เห็นได้จากการใช้คำว่า “เยียวยา” ซึ่งปกติใช้กับการบำบัดรักษาโรค อาการเจ็บป่วย ทั้งนี้ จากข้อมูลถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบ สามารถแสดงการถ่ายโยงความหมาย หรือคุณสมบัติระหว่างความเศร้ากับสภาพไร้กำลังวังชาได้ดังนี้

สภาพไร้กำลังวังชา (source domain)		**ความเศร้า (target domain)**
ผู้มีสภาพไร้กำลังวังชา/ผู้ป่วย	---->	ผู้มีความเศร้า ผิดหวัง เสียใจ ท้อใจ
หมดแรง/พูดไม่ออก	---->	ไร้ความสุข ไม่มีความหวัง จนไม่สามารถดำเนิน

		ชีวิตตามปกติได้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง
จะตาย	---->	มีความทุกข์ เศร้า เสียใจ จนแทบไม่สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้
เยียวยา	---->	ทำให้ภาวะเศร้า ทุกข์ ท้อ คลายลง หรือหายไป

4. [ความเศร้า คือ สัมภาระ]

มโนอุปลักษณ์ [ความเศร้า คือ สัมภาระ] เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของ “สัมภาระ” หรือสิ่งของต่าง ๆ ที่ถูกแบก หอบหิ้วไว้ ไปยัง “ความเศร้า” คล้ายกับแนวคิด [SADNESS IS A BURDEN] (Kovecses, 2004: 25; 2015: 12) ที่มองว่าความเศร้าเป็นเหมือนภาระ ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(69) ระหว่างความเศร้ากับความว่างเปล่า ฉันขอ**แบกรับ**ความเศร้า”

(70) **ปล่อยวาง**ความทุกข์ลง แล้วปรับทัศนคติให้เป็นบวกอยู่เสมอ

(71) "ทุกข์" จากการ **"แบก**ทุกข์**"** ของคนอื่น

(72) **หนัก**ใจและเครียดเรื่องในบ้านค่ะ ขอคำแนะนำ

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่ามีการนำประสบการณ์ คุณสมบัติของ “สัมภาระ” หรือสิ่งของต่าง ๆ มาใช้ทำความเข้าใจความเศร้า ดังเห็นได้จากการใช้คำว่า **แบก แบกรับ ปล่อย วาง** เป็นต้น นอกจากนี้คำว่า **หนัก** ในตัวอย่างที่ (72) ก็ตรงกับที่ Kovecses (2005: 101-102) อธิบายว่า ความเศร้านั้นหนัก [SAD IS HEAVY] หรือ [DEPRESSION IS WEIGHT]

อุปลักษณ์ความรัก [LOVE METAPHORS]

อุปลักษณ์ความรัก คือ อุปลักษณ์ที่ “สิ่งที่ถูกเปรียบ” ซึ่งได้แก่ อารมณ์รัก ชอบ หวงแหน ฯลฯ ได้รับการถ่ายโยงความหมายจาก “แบบเปรียบ” ซึ่งมีคุณสมบัติบางอย่างคล้ายคลึงกัน แต่เป็นรูปธรรมและมองเห็นได้ชัดเจนทางกายภาพมากกว่า เช่น อาหาร เชือก ของเหลว หรือทำความเข้าใจได้ง่ายกว่าอย่างการเดินทาง การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ การพิจารณาว่าถ้อยคำใดเป็นถ้อยคำแสดงอารมณ์รัก พิจารณาได้จากรูปภาษาและบริบท ดังนี้

1. [ความรัก คือ อาหาร]

มโนอุปลักษณ์ [ความรัก คือ อาหาร] หรือ [LOVE IS A NUTRIENT] (Kovecses, 1986: 5; 2004: 26; 2005: 260) เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของ “อาหาร” ไปยัง “ความรัก” ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(73) **รสชาติ**แห่งความรัก

(74) น่าอิจฉาสุด ๆ!! "เจนสุดา" แชร์รัก**หวานฉ่ำ**

(75) สังเวยรัก**ขม** หนุ่มแทงแฟนดับ ฆ่าตัวตามสยอง

(76) สาเหตุอะไรที่ทำให้ความรัก**จืดจาง**

(77) ความรักคือ**อาหารหล่อเลี้ยง**ใจของเรา

(78) **ดื่มด่ำ**ความรัก **อิ่ม**ฉลอง “วันวาเลนไทน์”

(79) เรื่องราวของผู้ชาย**กระหาย**ความรัก

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่ามีการนำประสบการณ์เกี่ยวกับของ “อาหาร” รวมไปถึงน้ำ สารหล่อเลี้ยง และสิ่งที่บำรุงร่างกายต่าง ๆ มาใช้ทำความเข้าใจอารมณ์รัก พิจารณาได้จากคำว่า **รสชาติ หวาน ฉ่ำ ขม จืด(จาง) หล่อเลี้ยง ดื่มด่ำ อิ่ม กระหาย** เป็นต้น และจากถ้อยคำอุปลักษณ์ในตัวอย่างที่ (73)–(76) จะสังเกตได้ว่ามีการใช้คำแทนผลของสัมผัสที่ผิดไปจากปกติ เช่น “รสชาติ” “ขม” “หวาน” “จืด” ซึ่งเป็นสัมผัสด้วยลิ้นไปใช้กับสัมผัสทางอารมณ์ ทั้งนักวิทยาศาสตร์และนักภาษาศาสตร์ปริชานเรียกปรากฏการณ์เช่นนี้ว่า **synesthesia** (Lakoff, 1986: 325; Richard and David, 2009) ในทางวรรณคดีถือว่าการใช้ภาษาดังกล่าวเป็นภาพพจน์ชนิดหนึ่งเรียกว่า **อาวัตพากย์** (Kongkanan, 2013: 79) ทั้งนี้ จากข้อมูลถ้อยคำอุปลักษณ์ที่ศึกษา สามารถแสดงการถ่ายโยงความหมาย หรือคุณสมบัติระหว่างอาหารกับความรักได้ดังนี้

อาหาร (source domain)		**ความรัก (target domain)**
ผู้รับประทานอาหาร	---->	ผู้มีความรัก มีใจผูกพันด้วยความเสน่หา
หล่อเลี้ยง	---->	ความรักส่งเสริมให้ผู้มีความรักมีความสุขกายสุขใจ
รสชาติอาหาร	---->	อารมณ์ ความรู้สึกรัก หรือได้รับความรัก/รูปแบบของความรัก
ขม	---->	ความรักที่ไม่สมหวัง มีอุปสรรค ไม่ราบรื่น
จืดจาง	---->	ความรัก ความสัมพันธ์ที่เหินห่าง เสื่อมคลายลง
หวาน/หวานฉ่ำ	---->	ความรักที่สุขสมหวัง
ดื่มด่ำ	---->	ปีติ ยินดี ซาบซึ้งในความรัก
กระหาย	---->	ต้องการมีความรัก/ได้รับความรัก
อิ่ม	---->	มีหรือได้รับความรักอย่างสมบูรณ์เพียงพอ

2. [ความรัก คือ การเดินทาง]

มโนอุปลักษณ์ [ความรัก คือ การเดินทาง] หรือ [LOVE IS A JOURNEY]] (Lakoff and Johnson, 2003: 44; Kovecses, 1986: 6; 2004: 26; 2005: 6) เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของ “การเดินทาง” หรือสิ่งที่บำรุงร่างกาย ไปยัง “ความรัก” ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(80) สิบขวาง**ทาง**ฮัก

(81) ดูเหมือนความรักกำลัง**เดินทาง**ไปยัง**จุดสิ้นสุด**

(82) **ปลายทาง**ของความรักที่สุกงอม มักลงเอยด้วย "การแต่งงาน"

(83) สัญลักษณ์ดีเด่นเห็นกระจ่าง อย่าจืดจางรัก**ร่วมทาง**กันไป

(84) เรา**มาไกล**เท่านี้ก็ดีเหลือเกิน ขอบใจนะที่เคยมีกัน

(85) จะบอกว่าฉันเอง ขอเลือก**เดินจากไป** ยอมตัดใจเพื่อทำให้เธอได้พบคนที่ใช่

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่ามีการถ่ายโอนคุณสมบัติจาก “การเดินทาง” ไปยังความรัก พิจารณาได้จากคำ/กลุ่มคำ **ทาง เดินทาง ปลายทาง ร่วมทาง มาไกล เดินจากไป** เป็นต้น สะท้อนให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษามองว่าความรักและการเดินทางมีลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น นักเดินทางเปรียบได้กับผู้มีความรัก การแยกทางหรือการไปถึงจุดสิ้นสุดเปรียบได้กับการยุติความสัมพันธ์

3. [ความรัก คือ พันธนาการ]

มโนอุปลักษณ์ [ความรัก คือ พันธนาการ] หรือ [LOVE IS A BOND]] (Kovecses, 2004: 26) เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของ “พันธนาการ” หรือสิ่งผูกมัด ไปยัง “ความรัก” ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(86) ให้ความรักคอยดูแลหัวใจ **ผูก**เราไว้ไปจนนานเท่านาน
(87) วิธีจีบสาวเพื่อ**มัด**ใจเธอให้อยู่หมัด
(88) **ผูก**ใจเธอไว้กับฉัน พันติดด้วย**เงื่อน**ใจก็ไม่กลัว คำว่าไกล เพราะว่าใจใกล้กัน
(89) ความรักความเยื่อใยของผัวเมียนั้น เป็นของ**ตัดขาด**ได้ยาก
(90) ถ้าไม่รักจะ**กักขัง**หัวใจฉันทำไม

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่ามีการถ่ายโอนคุณสมบัติจาก เครื่องพันธนาการ หรือการผูกมัด ไปยังความรัก พิจารณาได้จากคำ **ผูก เงื่อน มัด กักขัง ตัด** เป็นต้น ในตัวอย่างที่ (87), (88) และ (90) มีการใช้ “ใจ/หัวใจ” แทนความรัก ซึ่งจัดเป็นถ้อยคำนามนัยแบบ “ร่างกายเป็นซึ่งเป็นที่บรรจุอารมณ์ แทน อารมณ์” หรือ THE BODY IS A CONTAINER FOR THE EMOTIONS (Kovecses, 1986: 114, 2004: 170, 2005: 120) กล่าวให้ชัดกว่านั้นคือเป็นถ้อยคำนามนัยแบบ HEART FOR EMOTIONS INSIDE THE HEART หรือ “หัวใจ แทน อารมณ์ที่อยู่ในใจ” (Kovecses, 2010: 341) และในขณะเดียวกันก็เป็นถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [ร่างกาย คือ สิ่งบรรจุอารมณ์] หรือ [หัวใจ คือ สิ่งบรรจุอารมณ์] อีกด้วย

4. [ความรัก คือ ของเหลวในสิ่งบรรจุ]

มโนอุปลักษณ์ [ความรัก คือ ของเหลวในสิ่งบรรจุ] หรือ [LOVE IS A FLUID IN A CONTAINER] (Kovecses, 1986: 82; 2004: 26) เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของของเหลวที่อยู่ในสิ่งบรรจุ ไปยัง “ความรัก” ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(91) แต่ต้องเก็บต่อไปอีกนานแค่ไหนรักที่**เอ่อล้น**ใจ
(92) บรรยากาศสุดบรรยาย ความรัก**เปี่ยมล้น**

จากตัวอย่างจะเห็นว่ามีการทำความเข้าใจความรักผ่านประสบการณ์เกี่ยวกับของเหลวที่อยู่ในสิ่งบรรจุ เห็นได้จากการใช้คำว่า **เปี่ยมล้น เอ่อล้น** เป็นต้น เช่นเดียวกับ มโนอุปลักษณ์ [ความสุข คือ ของเหลวในสิ่งบรรจุ]

5. [ความรัก คือ ไฟ]

มโนอุปลักษณ์ [ความรัก คือ ไฟ] หรือ [LOVE IS FIRE] (Kovecses, 1986: 84; 2004: 26; 2005: 260) เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของ “ไฟ” ไปยัง “ความรัก” ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(93) ความรัก**ร้อนแรง**

(94) เทคนิคปลุก**ไฟ**รักให้**ลุกโชน**

(95) **เพลิง**รักเพลิงแค้น

(96) **ไฟ**รักเธอยังไม่**ดับ**

(97) รัก**สุม**ทรวง

จากถ้อยคำดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มีการถ่ายโอนคุณสมบัติจาก “ไฟ” ไปยังอารมณ์รัก เสน่หา พิจารณาได้จาก คำว่า **ร้อนแรง ลุกโชน ดับ สุม** รวมถึงการใช้คำว่า **ไฟ** และ **เพลิง** อย่างตรงไปตรงมา

6. [ความรัก คือ การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ]

มโนอุปลักษณ์ [ความรัก คือ การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ] หรือ [LOVE IS AN ECONOMIC EXCHANGE] (Kovecses, 2004: 141) เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยง “การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ” ไปยัง “ความรัก” ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(98) เงิน**ซื้อ**ความรักไม่ได้

(99) หากเป็น**หนี้**แล้วขอให้เป็น**หนี้**รักเถิด

(100) จะรักหมดหัวใจ จะ**ตอบแทน**เธอด้วยรัก

(101) ยอมรักข้างเดียว**ขาดทุน**ไม่เสียใจ

จากตัวอย่างจะเห็นว่ามีการทำความเข้าใจความรักผ่านประสบการณ์เกี่ยวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การซื้อขาย การเป็นหนี้ การให้ผลตอบแทน การขาดทุน การได้กำไร ฯลฯ ดังเห็นได้จากการใช้คำว่า **ซื้อ หน ตอบแทน ขาดทุน** เป็นต้น ทั้งนี้ จากข้อมูลถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบ สามารถแสดงการถ่ายโยงความหมาย หรือคุณสมบัติระหว่างการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจกับความรักได้ดังนี้

การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ (source domain)		**ความรัก (target domain)**
ซื้อ	---->	ใช้เงินหรือสิ่งมีค่าแลกเปลี่ยนกับการได้รับความเสน่หา
เป็นหนี้	---->	ติดค้างความรักกับผู้อื่น จะต้องมอบความรักให้คืน
ตอบแทน	---->	ให้ความรักคืนแก่ผู้ให้ก่อน
ขาดทุน	---->	ได้รับความรักคืนน้อยกว่าที่มอบให้ผู้หนึ่งไป

7. [ความรัก คือ สงคราม/การแข่งขัน]

มโนอุปลักษณ์ [ความรัก คือ สงคราม/เกมการแข่งขัน] หรือ [LOVE IS WAR] (Lakoff and Johnson, 2003: 49; Kovecses, 1986: 105; 2004: 26) หรือ [LOVE IS SPORT/A GAME] (Kovecses, 2004: 26) เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงความหมาย คุณสมบัติของ “สงคราม” “เกม” “การแข่งขัน” ไปยัง “ความรัก” ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(102) เธอ**ชนะ**ใจเค้า

(103) ฉัน**แพ้**ใจเธอ

(104) **สงคราม**รักเลือดซามูไร

(105) เมื่อใจยังอยู่ใน**เกม**รัก แพ้ไม่ใช่เรื่องใหญ่

(106) **ต่อสู้**กับความรัก

จากตัวอย่างจะเห็นว่ามีการทำความเข้าใจความรักผ่านประสบการณ์เกี่ยวกับการทำสงคราม การเล่นเกม การแข่งขันที่ต้องมีคู่ตรงข้าม มีผลแพ้ชนะ ดังเห็นได้จากคำที่อยู่ในวงความหมายดังกล่าว เช่น **ชนะ แพ ต่อสู้** หรือใช้คำว่า **สงคราม** และ **เกม** โดยตรง

8. [ความรัก คือ ภาวะเจ็บไข้]

มโนอุปลักษณ์ [ความรัก คือ ภาวะเจ็บไข้] หรือ [LOVE IS A DISEASE/AN ILLNESS] (Kovecses, 2004: 26) เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงลักษณะอาการของ “ภาวะเจ็บไข้” เช่น ไม่สบาย มีไข้ รวมถึงความผิดปกติทางร่างกายอื่น ๆ ไปยัง “ความรัก” ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(107) ไม่รู้เป็นอะไร เป็น**ไข้**ใจหรือเปล่า ตั้งแต่เจอะเธอ

(108) ความรักทำให้คน**ตาบอดเพ้อ**รัก

(109) คนเขาว่าฉัน**บ้า บ้า**ก็**บ้า**รักเธอ

(110) ผมคิดว่าผมหลงรักผู้หญิงคนหนึ่งอย่าง**หัวปักหัวปำ** ผม**หน้ามืด**อย่างมาก

(111) ไม่เมาเหล้าแต่เรายัง**เมา**รัก

จากตัวอย่างจะเห็นว่ามีการทำความเข้าใจความรักผ่านประสบการณ์เกี่ยวกับความเจ็บไข้ได้ป่วย ภาวะไม่ปกติของร่างกาย ดังเห็นได้จากคำที่อยู่ในวงความหมายดังกล่าว เช่น **ไข้ ตาบอด หน้ามืด** เป็นต้น และในตัวอย่างที่ (109)-(111) ตรงกับแนวคิดของ Kovecses (2004) ที่ว่า [ความรัก คือ อาการบ้าคลั่ง/มึนเมา] หรือ [LOVE IS MADNESS] (Lakoff and Johnson, 2003: 49) หรือ [LOVE IS INSANITY] (Kovecses, 1986; 91; 2004: 26) ดังเห็นได้จากคำที่อยู่ในวงความหมายดังกล่าว เช่น **เพ้อ บ้า คลั่ง เมา หัวปักหัวปำ**

9. [ความรัก คือ สิ่งวิเศษ]

มโนอุปลักษณ์ [ความรัก คือ สิ่งวิเศษ] หรือ [LOVE IS MAGIC] (Lakoff and Johnson, 2003: 49; Kovecses, 1986; 90; 2004: 26) เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงลักษณะอาการของ “สิ่งวิเศษ” ไปยัง “ความรัก” ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(112) **ปาฏิหาริย์**รักจากแม่

(113) **มหัศจรรย์**แห่งรัก

(114) **มนต์**รักลูกทุ่ง, **มนต์**รักทรานซิสเตอร์

(115) แพ้ทุกอย่างเหมือนโดน**มนต์สะกด** ฉันแหกกฎขอเพียงได้ใกล้เธอ

จากตัวอย่างจะเห็นว่ามีการทำความเข้าใจความรักผ่านประสบการณ์ หรือความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น เวทมนตร์ คาถาเสกเป่า ดังเห็นได้จากคำที่อยู่ในวงความหมายดังกล่าว เช่น **ปาฏิหาริย์**

มหัศจรรย์, มนต์/มนตร์, มนต์สะกด เป็นต้น

อุปลักษณ์ความอาย [SHAME METAPHORS]

อุปลักษณ์ความอาย คือ อุปลักษณ์ที่ “สิ่งที่ถูกเปรียบ” ซึ่งได้แก่ ความอาย ความรู้สึกกระดาก, ความรู้สึกขายหน้า ฯลฯ ได้รับการถ่ายโยงความหมายจาก “แบบเปรียบ” ซึ่งมีคุณสมบัติบางอย่างคล้ายคลึงกันแต่เป็นรูปธรรม หรือเข้าใจได้ง่ายกว่า ดังนี้

1. [ความอาย คือ การหนีไปจากสังคม/โลก]

มโนอุปลักษณ์ [ความอาย คือ การหนีไปจากสังคม/โลก] หรือ [SHAME IS HIDING AWAY FROM THE WORLD] (Kovecses, 2004: 32) เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงความหมาย ลักษณะของ “การหนี/ซ่อน” ไปยัง “ความอาย” ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(116) อายแบบว่าอยาก**หายตัว**ได้เลย
(117) ฉันก็อายจนอยากจะ**ดำดินหนี**ไปเสียตอนนั้นเลย
(118) ไม่รู้จะ**เอาหน้าไปไว้ที่ไหน**
(119) **แทบแทรกแผ่นดินหนี**!! 5 ชุดประจำชาติไทย สุดพัง
(120) เอา**ปี๊บคลุมหัว**! อ.สุกรี รับไม่ได้ 'หมอรัชตะ' ควบ 2 เก้าอี้

จากตัวอย่างจะเห็นว่า “ความรู้สึกอาย” ได้รับการถ่ายโยงความหมายจากการหนีเร้นไปจากสังคมหรือที่ที่เกิดเหตุการณ์ที่ทำให้ได้รับความอับอาย ดังจะเห็นได้จากคำ/กลุ่มคำว่า **หายตัว ดำดินหน เอาหน้าไปไว้ที่ไหน แทรกแผ่นดินหนี เอาปี๊บคลุมหัว**

2. [ความอาย คือ ความเสียหายทางกายภาพ]

มโนอุปลักษณ์ [ความอาย คือ ความเสียหายทางกายภาพ] หรือ [SHAME IS PHYSICAL DAMAGE] (Kovecses, 2004: 32) เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงความหมาย ลักษณะของ “ความเสียหายทางกายภาพ” ไปยัง “ความอาย” ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(121) **หน้าแตก**หมอไม่รับเย็บ เค้ารู้ตัวแล้วว่าเราชอบ
(122) อยากให้เพื่อน ๆ เอาเรื่อง**หน้าแตก** ปล่อยไก่ ต่อหน้าธารกำนัล มาแชร์กัน
(123) มีใครเคยโดนแฟนปฏิเสธ แล้วรู้สึกอายจน**หน้าชา**บ้างมั้ยคะ

จากตัวอย่างจะเห็นว่ามีการทำความเข้าใจความรู้สึกอายผ่านประสบการณ์เกี่ยวกับความเสียหายทางร่างกาย ดังเห็นได้จากคำว่า หน้าแตก หน้าชา เป็นต้น เมื่อสังเกตคำว่า **หน้า** และ **หัว** ในตัวอย่างที่ (120) และ (121)-(123) จะพบว่าคำเหล่านี้มิได้มีความหมายตามตัวอักษร แต่ถูกนำมากล่าวแทนบุคคล จัดเป็นถ้อยคำนามนัยแบบ อวัยวะในร่างกายแทนบุคคล หรือ BODY PART FOR PERSON (Hilpert, 2006: 137) หรือ ใบหน้าแทนบุคคล (THE FACE FOR THE PERSON) อย่างที่ Lakoff and Johnson (2003 : 37) อธิบายให้เห็นว่าของคนเรานั้นรับรู้ตัวตนของบุคคลจากศีรษะและใบหน้ามากกว่าอวัยวะส่วนอื่น ๆ

สรุปผล

จากการศึกษาอารมณ์ทั้ง 6 ชนิด ได้แก่ ความโกรธ ความกลัว ความสุข ความเศร้า ความรัก และความอาย ตามมุมมองทางภาษาศาสตร์ปริชานของ Lakoff and Johnson (2003) และ Kovecses (1986, 2004, 2005, 2010, 2015) เพื่อศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับอารมณ์โดยพิจารณาจากถ้อยคำอุปลักษณ์ในภาษาไทยนั้น สามารถนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ตามอุปลักษณ์ได้ดังนี้

1. อุปลักษณ์ความโกรธ (ANGER METAPHORS) พบมโนอุปลักษณ์ ดังนี้

1.1 [ความโกรธ คือ ของเหลวร้อน] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [ANGER IS A HOT FLUID] /[ANGER IS THE HEAT OF A FLUID IN A CONTAINER] ของ Kovecses (1986: 114; 2004: 4; 2005: 26; 2015: 24)

1.2 [ความโกรธ คือ ไฟ] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [ANGER IS FIRE] ของ Kovecses (1986: 19; 2004: 127; 2005: 120)

1.3 [ความโกรธ คือ ความบ้าคลั่ง] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [ANGER IS INSANITY] ของ Kovecses (1986: 20; 2004: 21; 2005: 98)

1.4 [ความโกรธ คือ คู่ต่อสู้/คู่แข่ง] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [ANGER IS AN OPPONENT IN A STRUGGLE] ของ Kovecses (1986: 117; 2004: 21)

1.5 [ความโกรธ คือ สัตว์/สัตว์ร้าย] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [ANGRY BEHAVIOR IS AGGRESSIVE ANIMAL BEHAVIOR] ของ Kovecses (1986: 24; 2004: 21)

1.6 [ความโกรธ คือ สัมภาระ] ใกล้เคียงกับมโนอุปลักษณ์ [ANGER IS A BURDEN] ของ Kovecses (1986: 27; 2004: 21)

2. อุปลักษณ์ความกลัว (FEAR METAPHORS) พบมโนอุปลักษณ์ ดังนี้

2.1 [ความกลัว คือ ภาวะเจ็บไข้ไม่สบาย] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [FEAR IS AN ILLNESS] ของ Kovecses (2004: 23)

2.2 [ความกลัว คือ คู่แข่ง/คู่ต่อสู้] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [FEAR IS AN OPPONENT IN A STRUGGLE] (Kovecses, 2004: 23)

3. อุปลักษณ์ความสุข (HAPPINESS METAPHORS)

3.1 [ความสุข คือ ความเบา] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [HAPPY IS LIGHT] ของ Kovecses (2004: 24; 2005: 36; 2015: 160)

3.2 [ความสุข คือ ทิศทางขึ้น] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [HAPPY IS UP] ของ Lakoff and Johnson (2003: 15) และ Kovecses (2004: 24; 2005: 36; 2015: 5, 115)

3.3 [ความสุข คือ การขึ้นสวรรค์] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [HAPPINESS IS BEING IN HEAVEN] ของ Kovecses (2004: 24; 2015: 160)

3.4 [ความสุข คือ ของเหลวในสิ่งบรรจุ] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [HAPPINESS IS

A FLUID IN A CONTAINER] ของ Kovecses (2004: 24; 2005: 36; 2015: 160)

3.5 [ความสุข คือ ความขาดสติ] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [HAPPINESS IS INSANITY] ของ Kovecses (2004: 25; 2005: 36; 2015: 160)

4. อุปลักษณ์ความเศร้า [SADNESS METAPHORS]

4.1 [ความเศร้า เป็น ทิศทางลง] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [SAD IS DOWN] ของ Lakoff and Johnson (2003: 15) และ Kovecses (2004: 25; 2005: 101; 2015: 5, 12)

4.2 [ความเศร้า คือ ความมืด] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [SAD IS DARK] ของ Kovecses (2004: 25; 2005: 101; 2015: 12)

4.3 [ความเศร้า คือ สภาพไร้กำลังวังชา] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [SADNESS IS A LACK OF VITALITY] ของ Kovecses (2004: 25)

4.4 [ความเศร้า คือ สัมภาระ] ใกล้เคียงกับมโนอุปลักษณ์ [SADNESS IS A BURDEN] ของ Kovecses (2004: 25; 2015: 12)

5. อุปลักษณ์ความรัก [LOVE METAPHORS]

5.1 [ความรัก คือ อาหาร] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [LOVE IS A NUTRIENT] ของ Kovecses (1986: 5; 2004: 26; 2005: 260)

5.2 [ความรัก คือ การเดินทาง] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [LOVE IS A JOURNEY] ของ Lakoff and Johnson (2003: 44) และ Kovecses (1986: 6; 2004: 26; 2005: 6)

5.3 [ความรัก คือ พันธนาการ] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [LOVE IS A BOND] ของ Kovecses (2004: 26)

5.4 [ความรัก คือ ของเหลวในสิ่งบรรจุ] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [LOVE IS A FLUID IN A CONTAINER] ของ Kovecses (1986: 82; 2004: 26)

5.5 [ความรัก คือ ไฟ] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [LOVE IS FIRE] ของ Kovecses (1986: 84; 2004: 26; 2005: 260)

5.6 [ความรัก คือ การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [LOVE IS AN ECONOMIC EXCHANGE] ของ Kovecses (2004: 141)

5.7 [ความรัก คือ สงคราม/เกมการแข่งขัน] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [LOVE IS WAR] ของ Lakoff and Johnson (2003: 49) และ Kovecses (1986: 105; 2004: 26) รวมทั้ง [LOVE IS SPORT/A GAME] ของ Kovecses, 2004: 26)

5.8 [ความรัก คือ ภาวะเจ็บไข้] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [LOVE IS A DISEASE/ AN ILLNESS] ของ Kovecses (2004: 26)

5.9 [ความรัก คือ สิ่งวิเศษ] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [LOVE IS MAGIC] ของ Lakoff and Johnson (2003: 49) และ Kovecses (1986; 90; 2004: 26)

6. อุปลักษณ์ความอาย [SHAME METAPHORS]

6.1 [ความอาย คือ การหนีไปจากสังคม/โลก] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [SHAME IS HIDING AWAY FROM THE WORLD] ของ Kovecses (2004: 32)

6.2 [ความอาย คือ ความเสียหายทางกายภาพ] สอดคล้องกับมโนอุปลักษณ์ [SHAME IS PHYSICAL DAMAGE] ของ Kovecses (2004: 32)

อภิปรายผล

การศึกษาในครั้งนี้ มุ่งนำเสนอมโนอุปลักษณ์อารมณ์โดยพิจารณาจากคำอุปลักษณ์จากข้อมูลภาษาจำนวนหนึ่ง จึงพบมโนอุปลักษณ์เพียงเท่าที่ได้นำเสนอไปข้างต้น หากเก็บข้อมูลภาษาได้มากขึ้นก็อาจจะพบมโนอุปลักษณ์ที่หลากหลายมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้ทำให้เห็นมุมมอง วิธีคิดของผู้ใช้ภาษาที่มีต่ออารมณ์เหล่านั้นหลากหลายมุมมอง แม้แต่มุมมองที่มีต่ออารมณ์ชนิดเดียวกัน ก็มีทั้งมุมมองในแง่ลบและแง่บวก ดังสรุปได้ต่อไปนี้

1. ความโกรธ ความกลัว ความเศร้า ความรัก และความอาย มีลักษณะเชิงลบ

ในบรรดาอารมณ์ทั้ง 6 ทุกอารมณ์ล้วนมีลักษณะไม่น่าพึงปรารถนา ยกเว้น อารมณ์สุข แม้กระทั่งอารมณ์รักที่ดูเหมือนจะเป็นอารมณ์เชิงบวก ทั้งนี้เพราะบางครั้งผู้ใช้ภาษามีมุมมองต่อความรักว่าความรักเป็นภาวะเจ็บไข้ได้ป่วย ผู้ที่มีความรักคือผู้มีความผิดปกติทางร่างกายและจิตใจ เช่นเดียวกับอารมณ์กลัว ส่วนมุมมองต่ออารมณ์โกรธ เศร้า และกลัว ล้วนเป็นมุมมองในเชิงลบ ต้องหลีกเลี่ยง ต้องเอาชนะ ทั้งต้องละทิ้ง ปล่อยวาง อย่างไรก็ตาม พบว่ามีถ้อยคำอุปลักษณ์แสดงอารมณ์เศร้าในภาษาไทยบางถ้อยคำที่อยู่นอกเหนือไปจากกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ และสะท้อนมุมมองในแง่ดีเกี่ยวกับอารมณ์ดังกล่าว เช่นถ้อยคำว่า *“บางครั้งความทุกข์และความเจ็บปวดก็ช่วยผลักดันให้เราทำอะไรได้มากกว่าการมีความสุข”* ถ้อยคำดังกล่าวสะท้อนมโนอุปลักษณ์ว่า [ความเศร้า คือ ผู้ช่วยเหลือ/ผู้ชี้แนะ]

2. ความสุข และความรักเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา

ผู้ใช้ภาษามีมุมมองต่อความสุขและความรักคล้ายกัน โดยมองทั้งสองอารมณ์ในเชิงบวก ทุกคนล้วนแต่ต้องการครอบครองและพบเจอ เมื่อพบแล้วก็อยากรักษาไว้นาน ๆ มุมมองเช่นนี้สอดคล้องกับที่ Klinnamhom (2556: 137) ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับมุมมองความสุขของคนไทยว่าความสุขเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ ดังสะท้อนจากมโนอุปลักษณ์ [ความสุข คือ อาหาร]

3. ความสุข และความรักเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน พึงต้องระมัดระวัง

แม้ผู้ใช้ภาษาจะมีมุมมองต่อความสุขและความรักในเชิงบวก แต่ก็มีความระแวดระวัง มีความไม่ไว้ใจอารมณ์เหล่านี้อยู่ เช่น มองว่าคนที่ครองอารมณ์เหล่านี้อย่างไม่ระมัดระวังย่อมเกิดความไม่ปกติขึ้นกับจิตใจได้ เช่น มีอาการเพ้อ คลั่ง และบางครั้งความสุขและความรักนั้นก็อาจมีการเปลี่ยนแปลง เมื่อเริ่มต้นได้ก็สิ้นสุดได้ เมื่อผูกไว้หรือมัดไว้ก็ย่อมตัดได้ ถ้าเปรียบเป็นอาหารก็ย่อมมีวันเสื่อมรสชาติได้ สอดคล้องกับที่ Klinnamhom (2556: 137) ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับมุมมองความสุขของคนไทยว่าความสุขเป็นสิ่งที่มีสภาวะไม่คงทนและไม่แน่นอน

4. ความรักเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษาครั้งนี้ อารมณ์รักเป็นอารมณ์เดียวที่ถูกทำความเข้าใจผ่านวงความหมายเกี่ยวกับการเงินการเศรษฐกิจ ผู้ที่ครอบครองความรักเสมือนได้ครอบครองเงินตรา เมื่อได้รับความรักจากผู้อื่นหมายถึงการเป็นหนี้ ต้องมอบความรักกลับคืน จึงจะถือว่ามีการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจที่ยุติธรรม

แม้ว่าบทความนี้จะอาศัยกรอบแนวคิดอุปลักษณ์อารมณ์จากนักภาษาตะวันตกอย่าง Lakoff and Johnson (2003) และ Kovecses (1986, 2004, 2005, 2010, 2015) เป็นหลัก แต่ก็พบว่าคนไทยก็มีมุมมองเกี่ยวกับอารมณ์ไม่ต่างจากตะวันตกนัก เช่น มองว่าความรักและความโกรธเป็นเหมือนไฟ ความรักเป็นเหมือนอาหารและน้ำที่หล่อเลี้ยงชีวิตมนุษย์ ทั้งยังเป็นเหมือนการเดินทางที่มีทางแยกและมีปลายทาง

อย่างไรก็ตาม พบว่ามีถ้อยคำอุปลักษณ์ในภาษาไทยบางถ้อยคำที่อยู่นอกเหนือไปจากกรอบแนวคิดของ Kovecses (1986, 2004, 2005, 2010, 2015) หรือไม่สามารถใช้กรอบแนวคิดเหล่านั้นอธิบายได้อย่างสมบูรณ์ เช่น อุปลักษณ์ความโกรธ ในภาษาไทยมีถ้อยคำอุปลักษณ์แสดงอารมณ์ดังกล่าวที่ไม่สามารถใช้แนวคิดของ Lakoff and Johnson หรือ Kovecses อธิบายได้อย่างสมบูรณ์ เช่นถ้อยคำว่า *“<u>องค์ลงอีกแล้วค่ะ ลีน่าด่ากราดทุกคน</u>”* *“<u>ไม่รู้แกโมโหอะไรสงสัยจะผีเข้า</u>”* มโนอุปลักษณ์ที่ใกล้เคียงที่สุดน่าจะเป็น [ความโกรธ คือ สัตว์/สัตว์ร้าย] แต่ก็ยังไม่ตรงประเด็นนัก อย่างไรก็ตาม อาจอธิบายได้ว่าถ้อยคำ *“องค์ลง”* *“ผีเข้า”* นี้ สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [ความโกรธ คือ ผีร้าย] สอดคล้องกับความคิดความเชื่อเรื่องสิ่งเร้นลับ เหนือธรรมชาติของคนไทย โดยนัยนี้ อาจกล่าวได้ว่า ถ้อยคำอุปลักษณ์มักจะสะท้อนวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อในสังคมของผู้ใช้ภาษานั้น ๆ

Reference

Phonpradapphet, Palita. (2016). *Uppalak choeng ruppatham nai phasa Thai.* (in Thai) [Ontological Metaphor in Thai]. **Journal of Rommayasan**, 14(1): 66-67.

_____. (2017). *Bukkhalathitthan: Uppalak nai mumming thang phasasat parichan.* (in Thai) [Personification: metaphor in cognitive linguistic]. **Journal of Rommayasan,** 15(1): 2.

Panpothong, Natthaporn. (2013). ***Wathakam wikhro choeng wiphak tam naeo phasa sat: naeo khit lae kan nam ma sueksa wathakam nai phasa Thai.*** (in Thai) [Linguistically-Oriented Critical Discourse Analysis : concepts and thier application to discourses in Thai]. Bangkok: Project of academic work publication, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.

Klinnamhom, Ratchaniya. (2013). *Uppalak khwamsuk nai blok Thai. (in Thai)* [Conceptual metaphor of happiness in Thai blogs]. **Journal of Institute of Culture and Arts**, 14(28): 132.

Kongkanan, Wipha. (2013). ***Wannakhadisueksa.*** (in Thai) [Thai literature study]. Bangkok: Office of the Welfare Promotion Commission for Teachers and Education Personnel.

Kovecses, Zoltan. (1986). **Metaphors of anger, pride, and love**. Amsterdam: John Benjamins.

_____. (2004). **Metaphor and Emotion Language, Culture, and Body in Human Feeling Studies in Emotion and Social Interaction**. Cambridge: Cambridge University Press.

_____. (2005). **Metaphor in Culture Universality and Variation**. Cambridge: Cambridge University Press.

_____. (2010). **Metaphor**. Oxford: Oxford University Press.

_____. (2015). **Where Metaphors Come From**. Oxford: Oxford University Press.

Lakoff, George. (1986). **Women, Fire, and Dangerous Things.** Chicago: The University of Chicago Press.

Lakoff, George, and Mark Johnson. (2003). **Metaphors we live by**. Chicago: The University of Chicago Press.

Hilpert Martin. (2006). keeping an eye on the data: Metonymies and their patterns. In Anatol Stefanowitsch, Stefan Th. Gries, **Corpus-Based Approaches to Metaphor and Metonym**. (pp 123-151). Berlin: Walter de Gruyter GmbH & Co. KG,

Ngamjitwongsakul, Pattra. (2003). **A study of love metaphors in modern Thai songs**. Master Thesis (Linguistics), Graduate School, Mahidol University.

Tawichai, Suphachai. (2006). **Uppalak choeng manothat sadaeng arom krot nai phasa Thai.** *(in Thai)* [Conceptual metaphors of anger in Thai]. Master Thesis, Department of Thai Graduate School, Silpakorn University.

Ramma-at, Kornkanok. (2013). ***Kan priapthiap uppalak khwamrak nai phleng Thai lukthung kap phleng Thai sakon.*** (in Thai). [A comparative study of love metaphors in Thai folk songs and Thai pop songs]. Master thesis (Educational Linguistics), Graduate School, Srinakharinwirot University.

Richard E. Cytowic and David M. Eagleman. (2009). **Wednesday Is Indigo Blue Discovering the Brain of Synesthesia**. Cambridge: The MIT Press.

Rodsap, Narongkan (2558). *Uppalak kiaokap arom klua nai phasa Thai.* (in Thai) [Conceptual Metaphors of Fearness in Thai]. **HCU Jounal**, 36(18) : 65-80.

Royal Institute. (2013). ***Photchananukrom chabap Ratchabandittayasathan B.E. 2554.*** (in Thai) [Royal Institute dictionary 2011]. Bangkok: Nanmeebooks co. ltd.

Watthanasuk, Sininat. (2006). ***Uppalak sadaeng arom rak nai phleng Thai sakon samrap wairun Thai.*** (in Thai) [Love metaphors in Thai teenage pop-songs]. Master Thesis, Department of Linguistics for Communication, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University.

การศึกษานิทานพื้นบ้านบ้านนายม ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

A Study of Folklore at Ban Nayom Nayom Sub-District Mueang District Phetchabun Province

กอบกาญจน์ วิเศษรัมย์[1] / Kopkan Wisetram[1]

---

[1]สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

[1] Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchabun Rajabhat University

Corresponding author. Email: hellokobkanwi@gmail.com

Abstract

This article aimed to study the characteristics of folklore in Ban Nayom subdistrict, Muang district, Petechabun province. From the study it was found that there are five characteristics in the folklore, namely animals, human beings, relationship between human beings and animals, human beings and holy spirits and ghost.

Keywords : Folklore , Bann Nayom

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะเนื้อหาของนิทานพื้นบ้านที่พบในบ้านนายม ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษา พบว่า นิทานพื้นบ้านบ้านนายม ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ มีลักษณะเนื้อหาจำแนกได้ 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) นิทานเกี่ยวกับสัตว์ 2) นิทานเกี่ยวกับมนุษย์ 3) นิทานความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ 4) นิทานเกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 5) นิทานเกี่ยวกับผี

คำสำคัญ : นิทานพื้นบ้าน บ้านนายม

บทนำ

ทุกท้องถิ่นมีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ โดยวัฒนธรรมเหล่านั้นได้ถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลังด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร การถ่ายทอดเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ การถ่ายทอดในรูปแบบสิ่งของเครื่องใช้ ในบรรดาการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมดังกล่าวนี้ มีสิ่งหนึ่งที่เป็นบันทึกเรื่องราวของท้องถิ่นนั้น ๆ คือ นิทานพื้นบ้าน ซึ่งเป็นบันทึกเรื่องราวที่แสดงให้เห็นวิถีชีวิต ความรู้สึกนึกคิด หรือพฤติกรรมของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้รับการถ่ายทอดผ่านการเล่าเรื่องทั้งที่เป็นมุขปาฐะ และลายลักษณ์อักษร เพื่อบอกเล่าเรื่องราวและวิธีคิดของชุมชนนั้น ๆ ดังที่ Na Nakhon (1988: 7) ได้กล่าวไว้ว่า “พัฒนาการของวรรณกรรมนิทานน่าจะเริ่มต้นจากการถ่ายทอดเรื่องราวจากประสบการณ์และจินตนาการด้วยปากเปล่าเป็นเบื้องแรก เพราะสังคมมนุษย์ยุคต้น ๆ เป็นสังคมที่ไม่มีตัวอักษรหรือหนังสือใช้ มนุษย์แต่ละถิ่นจึงใช้วิธีบอกเล่ากันปากต่อปาก มาในระยะหลังเมื่อมนุษย์มีภาษาเขียนขึ้น เรื่องที่เคยบอกเล่ากันด้วยปากก็ค่อย ๆ เปลี่ยนมาเป็นการเล่าด้วยหนังสือ” ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นต่างก็มีนิทานที่บอกเล่ากันมาแตกต่างกันไป

บ้านนายม ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นชุมชนหนึ่งที่มีนิทานพื้นบ้านเป็นบันทึกเรื่องราวของชุมชน เนื่องจากเป็นชุมชนที่ตั้งมานาน ดังปรากฏในเอกสารเรื่องเที่ยวที่ต่าง ๆ ภาคที่ 3 เล่าเรื่องเที่ยวมณฑลเพชรบูรณ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ความว่า *“... แต่ถ้าว่าสำหรับคนเดินทางทางลำน้ำสักนี้เปลี่ยวเป็นอย่างยิ่ง พอพ้นบ้านนายมลงมา 1 วัน ก็ไม่มีบ้านเรือนผู้คนเป็นแต่ป่าเถื่อน...”* (Damrong Rachanuphap, n.d.: 15)

พลตรีจรรยา ประชิตโรมรัน กล่าวถึงบ้านนายมไว้ในหนังสือสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ความว่า *“การเข้าตีพม่า กองกำลังพระยาพลเทพ พระยาราชภักดีซึ่งเคลื่อนที่ไปทางเมืองเพชรบูรณ์ ได้ปะทะเข้ากับกองกำลังมังแยยาวู ซึ่งเข้าที่ตั้งอยู่ที่บ้านนายมข้างใต้เมืองเพชรบูรณ์...”* (Prachitromran, 1994: 204)

นอกจากนั้น ยังมีการกล่าวถึงประวัติของบ้านนายมไว้ว่า *“บ้านนายมนั้นเป็นป่าดงดิบ ในสมัยก่อนประเทศไทยได้ทำสงครามกับพม่าและลาว เกิดการแตกทัพและมีการอพยพหนีมาโดยมีผู้หญิงคนหนึ่งเป็นผู้นำชื่อว่านางยม ได้มาพบเห็นสถานที่มีดินดีเหมาะที่จะทำการเพาะปลูก จึงได้ตั้งที่พักหักร้างถางป่าทำไร่ในพื้นที่นั้น ในปีต่อมา ได้มีผู้คนจากถิ่นอื่นมาอาศัยทำไร่อยู่ในท้องที่ของนางยมเป็นจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ จากหลายท้องที่มาอาศัยอยู่ด้วยกัน จึงมีการสร้างวัดหลายแห่งในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงกัน เช่น วัดโบสถ์โพธิ์ทอง วัดฉัตรธาร วัดเสาธงทอง วัดทุ่น วัดเกาะแก้ว ฯลฯ ผู้คนที่มารวมกันทำบุญตักบาตรตามวัดพูดกันเสียงเพี้ยนจากเดิมชื่อนางยมมาเป็นนายมจนถึงปัจจุบัน”* (Ministry of Education, 1999: 112)

จากข้อมูลข้างต้น การศึกษานิทานพื้นบ้านบ้านนายม จะเป็นส่วนหนึ่งของการบันทึกเรื่องราวของท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา และยังเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นได้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษานิทานพื้นบ้านบ้านนายม ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะเนื้อหาของนิทานพื้นบ้านบ้านนายม ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้รวบรวมเฉพาะข้อมูลที่เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะประเภทนิทานพื้นบ้าน ซึ่งได้จากการเก็บข้อมูลจากปากคำของชาวบ้านบ้านนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ตั้งแต่อายุ 40 ปีขึ้นไป

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. วิทยากรผู้ให้ปากคำถือว่าเป็นตัวแทนของชาวบ้านบ้านนายม ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

2. นิทานเรื่องเดียวกันแต่ผู้ให้ปากคำเป็นคนละคนและมีส่วนปลีกย่อยในเรื่องแตกต่างกัน ไม่นับเป็นเรื่องเดียวกัน

3. นิทานพื้นบ้านที่รวบรวมได้ในครั้งนี้ อาจมีบางเรื่องปรากฏในท้องถิ่นอื่น แต่ผู้ให้ปากคำเป็นคนในบ้านนายม ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ถือว่าเป็นนิทานพื้นบ้านของบ้านนายม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. สัมภาษณ์วิทยากรเพื่อเก็บรวบรวมนิทานพื้นบ้านของบ้านนายม ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยบันทึกไว้ในอุปกรณ์บันทึกเสียง

2. ถ่ายทอดนิทานจากอุปกรณ์บันทึกเสียง แล้วเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร โดยเก็บความให้ตรงกับผู้ให้ปากคำ

3. จัดประเภทนิทานพื้นบ้านที่รวบรวมได้ โดยพิจารณาจากลักษณะเนื้อหา

4. นำนิทานพื้นบ้านที่ได้มาวิเคราะห์

5. สรุปผลและนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การศึกษานิทานพื้นบ้านบ้านนายม ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า นิทานพื้นบ้านมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. นิทานเรื่องสัตว์ เป็นเรื่องที่มีสัตว์เป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญ สามารถแสดงพฤติกรรมและมีความรู้สึกนึกคิดได้เช่นเดียวกับมนุษย์ บอกที่มาของสัตว์ และมีเรื่องที่มีสัตว์เป็นตัวละครในตอนท้ายได้บอกข้อคิดของเรื่อง นิทานเรื่องสัตว์ปรากฏในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1.1 นิทานบอกที่มาของสัตว์ ได้แก่ เรื่องทำไมเสือหางยาว กวางหางสั้น นิทานเรื่องเป็ด ห่าน ไก่แจ้ และเรื่องตะเข้ทำไมไม่มีลิ้น

ตัวอย่าง **นิทานเรื่องทำไมเสือจึงหางยาว กวางหางสั้น**

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้วในป่าแห่งหนึ่งมีเสือกับกวางอาศัยอยู่ด้วยกัน ต่างคนต่างมีที่อยู่อาศัยของตัวเอง ทั้งเสือและกวางนั้นถ้ามาพบกันเมื่อไรก็จะมีเรื่องกัน หากว่าเสือเจอกวางที่ตัวเล็กเสือก็จะกินกวางตัวนั้น แต่ถ้ากวางไปเจอเสือที่ตัวเล็กกว่าตนเองก็จะเอาเขาไปขวิด

อยู่มาวันหนึ่งสัตว์ทั้งสองคิดตรงกันว่าเราควรจะมาเป็นเพื่อนกัน ไม่ทะเลาะกัน เสือก็ถามกวางว่าแล้วเราจะเชื่อท่านได้อย่างไรว่าท่านจะไม่ฆ่าพวกเรา ฝ่ายกวางก็ถามเสือเช่นกันว่า แล้วเราจะเชื่อท่านได้อย่างไรล่ะ ตกลงกันอย่างนี้ดีกว่า เราสองฝ่ายมาลองอยู่ร่วมกัน แล้วเวลานอนก็ต้องมัดหางเสือกับกวางติดกัน เมื่อกวางกับเสือมัดหางติดกันแล้ว คืนนั้นเกิดอาเพศอะไรก็ไม่รู้ ฟ้าแทบถล่ม ลมพายุแรง กวางกับเสือตกใจ ต่างคนต่างวิ่ง ลืมว่าหางตัวเองมัดติดกันอยู่ กวางแรงน้อยกว่า หางเลยขาดติดไปกับเสือ เสือก็วิ่งลากหางกวางไปด้วย จนทุกวันนี้กวางจึงมีหางสั้น ส่วนเสือมีหางยาว (นางพเยาว์ นครไทย)

นิทานเรื่องทำไมเสือจึงหางยาว กวางหางสั้น เป็นเรื่องที่บอกที่มาของสัตว์ทั้งสองชนิดว่าเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น นอกจากจะมีนิทานที่บอกที่มาของสัตว์แล้ว นิทานที่เกี่ยวกับสัตว์ยังมีนิทานที่ให้ข้อคิดที่ได้จากพฤติกรรมของสัตว์ด้วย

1.2 นิทานบอกลักษณะและอธิบายพฤติกรรมสัตว์ ได้แก่ นิทานเรื่องงูเหลือมกับชาวนา นิทานเรื่องนกเจ้ายังอ่อนแอ และนิทานเรื่องกระต่ายกับหอยทาก นิทานประเภทนี้จะแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมของสัตว์ที่แสดงออกมีทั้งด้านดีและด้านร้าย แล้วชี้ให้เห็นว่าผลของการกระทำต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นอย่างไร ซึ่งผู้ฟังสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้

ตัวอย่าง **นิทานเรื่องนกเจ้ายังอ่อนแอ**

มีนกหัวขวานตัวหนึ่ง ฟักไข่อยู่ที่ต้นมะขามกลางป่า เมื่อออกไข่มาแล้ว นกหัวขวานตัวนี้ก็คอยเฝ้าไข่ของตนเอง เมื่อออกไปหาอาหาร นกหัวขวานก็รีบไปรีบกลับ จนวันหนึ่งนกหัวขวานฟักไข่ออกมา 4 ตัว เมื่อมีลูกแล้วแม่นกหัวขวานก็ดูแลลูกอย่างดี คอยหาอาหารให้ลูก พอลูกนกหัวขวานจะหัดบิน นกหัวขวานก็พาลูกหัดบิน นก 3 ตัวอยากจะออกไปหัดบินกับแม่ แต่มีอยู่ตัวหนึ่งที่ไม่อยากหัดบิน ก็รอให้พี่ ๆ และแม่นำอาหารมาให้กิน เพราะเป็นนกขี้เกียจ วันรุ่งขึ้นแม่นกหัวขวานก็ชวนลูก ๆ ทั้งสี่ไปหัดบินอีก นกตัวสุดท้ายก็ไม่ออกไปหัดบินเช่นเคย แต่วันนี้ลูกนกทั้งสามอยากจะหัดบินไปไกล ๆ จึงไม่ได้กลับมาหาน้องที่รออยู่ที่รัง ซึ่งลูกนกตัวสุดท้องเมื่อรอเป็นเวลานานก็รู้สึกหิว รอเท่าไรแม่กับพี่ ๆ ก็ไม่กลับมาสักที จึงอยากจะบินไปหาพี่และแม่ จึงกระพือปีกหัดบิน แต่เมื่อบินออกไปนิดเดียวก็ไม่สามารถบินต่อได้จึงตกลงพื้นตาย เมื่อหมาป่ามาเห็นก็คาบลูกนกหัวขวานไปกิน แม่นกหัวขวานพาลูกกลับรังเห็นลูกของตนกำลังถูกกิน จึงพากันร้องไห้และไม่สามารถช่วยชีวิตลูกไว้ได้ (นางช่วย สีสด)

2. นิทานเกี่ยวกับมนุษย์ เป็นเรื่องราวที่มนุษย์ดำเนินเรื่องเพียงฝ่ายเดียว มีทั้งเรื่องที่มีตัวละครเพียงตัวเดียวและหลายตัว นิทานประเภทนี้นอกจากจะเป็นเรื่องตลกขบขันแล้ว ยังสอดแทรกความคิด คำสอน แสดงให้เห็นสติปัญญาของตัวละคร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาของมนุษย์ มีเนื้อหาแบ่งเป็นหมวดหมู่ได้ดังนี้

2.1 เรื่องราวตลกขบขัน จะมีลักษณะเป็นเรื่องที่แสดงความเจ้าเล่ห์แสนกลของตัวละคร รวมทั้งปฏิภาณไหวพริบของตัวละคร ดังปรากฏในเรื่องนางเสือดาว จอมโกหก พี่เขยกับน้องเมีย พระยาหน้าหมา ตาบอดสอดรู้ ตูดร่อง และเชียงเมี่ยง

ตัวอย่าง **นิทานเรื่องจอมโกหก**

มีเด็กวัดอยู่สองคน โกหกชั้นหนึ่งไม่มีใครจับได้ วันหนึ่งก็ไปอาบน้ำที่ท่าน้ำ และได้ตกลงกันว่า ถ้าใครโดดได้ดีจะมีรางวัลให้ คนหนึ่งโดดลงไปอมเอาเหรียญสตางค์ขึ้นมาได้ พอโผล่ขึ้นมาก็บอกเพื่อน ๆ ว่า "เฮ้ย กูดำน้ำลงไปเจอพญานาคกำลังเล่นไพ่กันอยู่ เลยไปขอสตางค์มาเหรียญหนึ่ง" เพื่อนอีกคนรู้ว่าโกหก แต่ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรดี ด้วยความโมโหจึงโดดลงไปบ้าง หัวชนตอหัวแตก พอโผล่ขึ้นมาจึงว่า "เฮ้ย กูโดดไปโชคไม่ดีเลยว่ะ พญานาคกำลังเล่นไพ่เสีย เลยตีหัวกูแตก แล้วให้ตังค์กูมาซื้อยา" (นายชู จันทร์อ่อน)

2.2 เรื่องเกี่ยวกับคำสอน มุ่งเน้นให้ข้อคิดกับผู้ฟัง สามารถที่จะนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ มีเรื่องลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

2.2.1 เรื่องความสามัคคี ปรากฏในเรื่องบักสามมือเปิ่ม ชี้ให้เห็นว่าถ้าคนเรามีความสามัคคีแล้ว จะทำสิ่งใดย่อมประสบความสำเร็จ

ตัวอย่าง **นิทานเรื่องบักสามมือเปิ่ม**

มีสามเกลอลงเรือไปหาปลาด้วยกัน ได้ปลามาเต็มลำ ใครขอปลาบักสามมือเปิ่มก็ให้เขาหมด ทำให้บักตูดแหลมไม่พอใจ เลยเอาตูดกระแทกเรือจนแตก น้ำจึงเข้าเรือ แล้วบักขี้มูกมากก็วิดน้ำออกจากเรือ วิดเท่าไรก็ไม่หมด บักขี้มูกมากโมโหเลยเอาขี้มูกของตัวเองมายาเรือ ทำให้ทั้งสามเกลอหาปลาได้ต่อไป (นางอร่าม บุญมา)

2.2.2 เรื่องความเฉลียวฉลาด ปรากฏในเรื่องลูกเขยฉลาด เลิกเหล้า หลวงพ่อกับเณรน้อย เรียนศิลปวิทยา และโอมพินิจ – โอมพิจารณา ชี้ให้เห็นว่าหากคนเรามีความเฉลียวฉลาดมีไหวพริบปฏิภาณจะทำให้เกิดผลดีแก่ตนเอง มีข้อสังเกตในเรื่องศิลปวิทยาและโอมพินิจ – โอมพิจารณา จะเห็นว่ามีลักษณะเนื้อเรื่องเหมือนกันต่างกันที่ชื่อเรื่อง อาจเป็นเพราะชื่อเรื่องไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจน ผู้เล่าแต่ละคนจึงตั้งชื่อเรื่องเองตามที่ตนเองเห็นว่าประเด็นใดเป็นประเด็นสำคัญในเรื่องก็นำมาตั้งเป็นชื่อเรื่อง

ตัวอย่าง **นิทานเรื่องเลิกเหล้า**

นานมาแล้วมีผัวเมียคู่หนึ่ง ผัวเป็นคนกินเหล้าเมาตลอดเวลา สร้างความหนักใจให้แก่เมียเป็นอันมาก วันหนึ่งเมียมากราบนมัสการหลวงพ่อเพื่อขอให้หลวงพ่อบอกผัวให้เลิกเหล้า หลวงพ่อจึงบอกว่า "โยมไม่ต้องบอกหรอก พรุ่งนี้แกพาผัวไปตลาด แล้วพาผัวกลับมาที่นี่ อย่าเพิ่งเมานะ อาตมาจะนั่งคอย" พลวงพ่อองค์นี้เลี้ยงหมาตัวหนึ่งชื่อไอ้ตูบ วันรุ่งขึ้นท่านชงนมไว้แก้วหนึ่ง พอสองผัวเมียมาถึง หลวงพ่อก็ให้ผัวเป็นคนรินเหล้าให้แก้วหนึ่ง ฝ่ายผัวก็สงสัยถามเมียว่า "พระกินเหล้าได้หรือ" เมียบอก "ให้รินก็ไปรินเถอะ ถ้าไม่พอจะซื้อมาให้อีกขวด

หนึ่ง" ผัวเลยรินเหล้าใส่แก้ว พระก็เรียกหมาแล้วยื่นแก้วนมกับแก้วเหล้าให้หมา หมาก็เลือกกินนมในแก้วจนหมด หลวงพ่อลูบหัวหมาแล้วพูดว่า "เฮ้อ ไอ้ตูบ มึงนี่ดีนะ ฉลาดจริง ๆ รู้จักเลือกกินในสิ่งที่เป็นประโยชน์ รู้ว่าอะไรควรกินไม่ควรกิน" พอผัวได้ยินพระพูดดังนั้นจึงเกิดความคิดแวบขึ้นมาในใจว่า "กูนี่ชิงหมาเกิด กินในสิ่งที่ไม่ควรกินมานาน" จึงเลิกเหล้าตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา (นางอวน ชำนาญทรัพย์)

2.2.3 เรื่องความขยันหมั่นเพียร มีเนื้อหาสอนว่า หากผู้ใดมีความขยันหมั่นเพียรแล้วย่อมนำไปสู่ความสำเร็จ ดังปรากฏในเรื่องวิธีหาลูกสะใภ้และเรื่องวิธีหาลูกเขย ทั้งสองเรื่องมีโครงเรื่องที่คล้ายคลึงกัน คือ พ่อแม่ต้องการหาลูกเขยหรือลูกสะใภ้ จึงออกหาคนที่เหมาะสมด้วยตนเอง โดยมีการทดสอบคนที่คิดว่าน่าจะได้มาเป็นลูกเขยลูกสะใภ้ จนพบว่าคนสุดท้ายเป็นผู้ที่เหมาะสม และยังแสดงให้เห็นว่าคนเราควรคิดการสิ่งใดให้รอบคอบก่อนตัดสินใจ รวมทั้งเรื่องทิดดีกับทิดร้ายที่สอนให้รู้ว่าคนเราอย่าท้อ หากมีความขยันอดทนแล้วย่อมทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ

ตัวอย่าง **นิทานเรื่องวิธีหาลูกสะใภ้**

มียายคนหนึ่งต้องการหาลูกสะใภ้จึงคิดว่า จะหาผู้หญิงที่มีคุณสมบัติครบสมบูรณ์มาเป็นลูกสะใภ้ คิดดังนั้นแล้วก็คว้าหาบ 1 หาบ กระป๋องใบหนึ่ง ตระเวนตั้งแต่เช้าจนถึงบ่ายสองโมงกะว่าเป็นเวลาที่เขากำลังหุงข้าวกัน แกเดินไปจนถึงบ้านที่มีลูกสาว ถึงบ้านใดก็เรียก "น้า ๆ" คนในบ้านก็ตอบว่า "จ๋า เรียกใครจ๊ะยาย"

ยายจึงว่า "เออ...กำลังทำอะไรกันล่ะ"

"หุงข้าวจ้ะยาย"

"เออ หุงข้าวก็ดีแล้ว ยายจะได้มาขอขี้เถ้าสักหน่อย"

"ยายจะเอาไปทำอะไรเล่า"

"ยายจะเอาไปราดมดแดง เพราะยายจะขึ้นเก็บมะม่วง"

"แต่มันร้อนนะจ๊ะยาย ยายจะเอาไปยังไงเล่า"

"เออ...ไม่เป็นไร เอามาเถอะ" แล้วผู้หญิงคนนั้นก็ตักขี้เถ้าใส่หาบให้ยายไป ยายคนนั้นไปถึงสี่ห้าบ้านก็ทำแบบเดียวกัน ได้ขี้เถ้ามาเต็มกระป๋องก็เอาไปทิ้ง ทำเช่นนี้เรื่อยไป แล้วก็เดินต่อไปจนถึงบ้านสุดท้าย ก็ทำแบบเดียวกันนี้อีก แต่หญิงสาวบ้านสุดท้ายบอกว่า"โอ้โห หนูทิ้งไปหมดแล้ว ถ้ายายจะเอาจริง ๆ พรุ่งนี้ยายมาใหม่นะ หนูจะเก็บไว้ให้" ยายจึงถามว่า "แล้วทำไมจึงทิ้งขี้เถ้าเสียเล่า" หญิงสาวบ้านสุดท้ายจึงว่า "แม่หนูสอนว่าให้กวาดขี้เถ้าในเตาทิ้งเสียก่อน แล้วค่อยตั้งเตาใหม่" ยายคนนั้นถูกใจ จึงกลับบ้านเพื่อเตรียมไปสู่ขอผู้หญิงคนนั้นมาเป็นลูกสะใภ้ (นางหมู ทองเหลือ)

2.3 เรื่องเกี่ยวกับตำนาน ปรากฏในเรื่องเนินยายเฒ่า เป็นเรื่องที่แสดงความเชื่อของคนในกลุ่มชนนั้นว่าเพราะเหตุใดจึงตั้งชื่อสถานที่เช่นนั้น และเรื่องประวัติทุเรียนว่าเพราะเหตุใดจึงเรียกว่าทุเรียน

ตัวอย่าง **นิทานเรื่องประวัติทุเรียน**

หนึ่งเมื่อเวลาสุกลูกมันจะส่งกลิ่นหอมไปทั้งป่า สองตายายอยู่ใกล้ผลไม้นั้นเห็นว่ามันหอมมาก ตาก็อยากกิน ยายก็ห้ามไม่ให้กิน กลัวตายายจะกินแล้วตาย จึงปรึกษากันว่าจะเก็บผลไม้นี้ไปถวายพระเจ้าแผ่นดิน แล้วก็ถามพระเจ้าแผ่นดินว่า ผลไม้นี้กินได้ไหม แล้วกินอย่างไร พระเจ้าแผ่นดินก็ไม่รู้ว่าผลไม้นี้คืออะไร ก็เลยป่าวประกาศว่าใครกินผลไม้นี้ได้และไม่ตายจะให้รางวัลอย่างงาม แต่ถ้ากินแล้วตายจะให้รางวัลพี่น้องที่มีชีวิตอยู่ แต่ก็ไม่มีใครอาสามากิน มีทหารอยู่คนหนึ่งกล้ารับอาสากินไม่กลัวตาย พระเจ้าแผ่นดินก็ให้รางวัลทหารคนนั้น จากนั้นก็ตั้งชื่อผลไม้นี้ว่าทูลเรียน ไม่ใช่ทุเรียนอย่างที่เรียกกันทุกวันนี้ เพราะชื่อผลไม้นี้มาจากสองตายายที่นำมา "ทูลเรียน" พระเจ้าแผ่นดินนั่นเอง (นางพเยาว์ นครไทย)

3. นิทานความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ เป็นเรื่องที่คนกับสัตว์มีบทบาทร่วมกันและสัตว์สามารถแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับมนุษย์ โดยแบ่งเป็นลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

3.1 คำสอน

3.1.1 นิทานสอนเรื่องความกตัญญู ลักษณะเนื้อเรื่องชี้ให้เห็นผลดีของความกตัญญู ดังปรากฏในเรื่องความกตัญญู ซึ่งคนผู้ซึ่งเป็นลูกแสดงความกตัญญูต่อสัตว์ซึ่งเป็นแม่ โดยชี้ให้เห็นว่าผู้ที่ประพฤติดีย่อมได้รับผลดีตอบแทน ส่วนผู้ที่ประพฤติผิดย่อมได้รับผลร้ายเช่นกัน นอกจากนั้นยังมีเรื่องที่คนทำดีกับสัตว์ สัตว์ก็ตอบแทนคุณความดีของคนด้วยสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือทรัพย์สินเงินทอง ดังปรากฏในเรื่องมดน้อย และเรื่องท้าวปลาหลด

ตัวอย่าง **นิทานเรื่องความกตัญญู**

มีแม่หมาตัวหนึ่งออกลูกมาเป็นคนสามคน เป็นผู้หญิงทั้งหมด เมื่อเลี้ยงจนโตเป็นสาว ก็มีพระมหากษัตริย์เสด็จประพาสป่ามาพบเข้าก็นำเอาลูกหมาทั้งสามคนเข้าไปเลี้ยงในวัง ส่วนแม่หมายังอยู่ที่เดิม พี่สาวคนโตได้รับแต่งตั้งให้เป็นมเหสี ส่วนน้องอีกสองคนอาศัยอยู่ในวังต่อมาได้มีคนมาขอน้องสาวทั้งสองคนไปเป็นเมีย คนที่สองได้กับคนรวย ส่วนคนที่สามได้กับคนจนต่อมาแม่หมาหากินไม่ไหว จึงเดินทางมาหาลูกสาวคนกลาง ลูกสาวคนกลางกลัวผัวรู้จึงขับไล่แม่หมาไป แม่หมาก็เสียใจไปหาลูกสาวคนโต ลูกสาวคนโตก็ขับไล่เอาไม้ตีสะโพกแม่หมาหัก จากนั้นแม่หมาก็ไปหาลูกสาวคนเล็ก ลูกสาวคนเล็กเห็นแม่ก็จำได้ จึงนำแม่หมามาอาบน้ำแล้วนำมานอนบนฟูก แล้วก็บอกผัวว่าเป็นหมาเก่าแก่ที่เลี้ยงไว้ ฝ่ายแม่เจ็บหนักจึงเรียกลูกสาวมาแล้วบอกว่า ถ้าแม่ตายให้เอาใส่หีบไว้ 7 วัน 7 คืน แล้วเปิดหีบดู เมื่อแม่หมาตายลูกสาวคนเล็กก็ทำตามที่แม่บอก ครบเจ็ดวันก็เปิดดู ปรากฏว่าภายในหีบมีเงินทองเต็มไปหมด พี่สาวทั้งสองเมื่อรู้ข่าวก็ทำตามบ้าง โดยไปจับเอาหมานิลมาฆ่าแล้วใส่ไว้ในโลง แต่ปรากฏว่าเมื่อครบเจ็ดวันเปิดโลงดูก็ไม่มีเงินทอง มีแต่ซากเน่า ๆ พี่สาวทั้งสองคนจนลงทุกวัน เพราะไม่มีความกตัญญูต่อผู้ให้กำเนิด (นางกิมเลี้ยง ขาวพล)

3.1.2 นิทานสอนเรื่องการไม่รู้จักพอใจในสิ่งที่ตนมี ปรากฏในเรื่องเหยี่ยวลักเนื้อ ที่ตัวละครแสดงให้เห็นว่าความโลภเป็นเหตุให้ต้องสูญเสียสิ่งที่มีอยู่

ตัวอย่าง **นิทานเรื่องเหยี่ยวลักเนื้อ**

ผัวเมียคู่หนึ่งมีอาชีพทำเนื้อขาย ทั้งสองมักจะเอาเนื้อที่จะขายไปตากไว้ข้างบ้าน มีเหยี่ยวตัวหนึ่งจ้องคอยจะลักเนื้อ อยู่มาวันหนึ่งเมื่อเหยี่ยวตัวนี้เห็นสองผัวเมียเอาเนื้อมาตากก็บินมาโฉบเอาเนื้อไปกิน บินไปจับอยู่บนต้นไม้ริมคลอง ตาก็มองลงไปในน้ำเห็นเงาก้อนเนื้อในน้ำใหญ่กว่า เหยี่ยวนึกในใจดังนั้นจึงละก้อนเนื้อที่คาบอยู่แล้วบินลงไปโฉบก้อนเนื้อในน้ำ แต่ทันใดนั้นก้อนเนื้อในน้ำก็หายไป ไม่ได้อะไรเลย เหยี่ยวจึงนึกในใจว่าตัวเองนี่โง่เขลาเบาปัญญาเหลือเกิน ไม่รู้จักพอใจในสิ่งตนเองมี เห็นเงาก้อนเนื้อแท้ ๆ กลับคิดว่าเป็นก้อนเนื้อจริง ๆ ไปได้ (นางกิมเลี้ยง ขาวพล)

3.2 ความมหัศจรรย์

แสดงให้เห็นความมหัศจรรย์ของพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์หรือสัตว์สามารถแสดงได้ ดังปรากฏในเรื่องพี่ชายน้องชาย จันทรคราสกับกรีฑาคราส นางผมหอมลูกช้าง และบักหูดแสนปมกับพญาลิงด่าง

ตัวอย่าง **นิทานเรื่องนางผมหอม**

นางจันทร์ไปหาฟืนในป่า หิวน้ำเลยกินน้ำที่ขังในรอยเท้าช้าง พอกลับบ้านจึงตั้งท้องและคลอดลูกออกมาเป็นลูกสาว มีผมหอม จึงให้ชื่อว่า นางผมหอม เมื่อโตขึ้นนางผมหอมได้ออกไปตามหาพ่อในป่า ไปเจอช้างโขลงหนึ่งซึ่งในนั้นมีพ่อของตนอยู่ด้วย พ่อจึงให้ตลับใบหนึ่ง นางเอาเส้นผมของตนใส่ในตลับ แล้วนำตลับนั้นลอยน้ำ จนตลับนั้นลอยไปจนถึงเมือง ๆ หนึ่ง ลูกเจ้าเมืองเห็นตลับลอยมาจึงเปิดดู ปรากฏว่าพบเส้นผมมีกลิ่นหอมชื่นอกชื่นใจ จึงให้ทหารตามหาเจ้าของเส้นผม เมื่อพบแล้วลูกเจ้าเมืองจึงรับเอานางผมหอมมาดูแลและยกย่องให้เป็นมเหสี (นางเหลี่ยม จากนา)

3.3 ตำนาน ปรากฏในเรื่องหมูกับหมา นกกาเหว่า นางสิบสอง มนุษย์กับพระอินทร์ และเรื่องทำไมควายจึงเกลียดสีเหลือง แต่ละเรื่องชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสัตว์ และมนุษย์จะเป็นฝ่ายบันดาลให้สัตว์มีลักษณะต่าง ๆ

ตัวอย่าง **นิทานเรื่องนางสิบสอง**

มียักษ์อยู่ตนหนึ่งได้ทำนาโดยใช้งาควั่นปั้นเป็นคันนา และใช้น้ำผึ้งแทนน้ำในนาข้าว จึงทำให้นางสิบสองมาแอบกินทุกวัน วันหนึ่งนางยักษ์จับได้ว่านางสิบสองมาแอบกิน จึงไล่จับนางสิบสอง นางสิบสองรีบซ่อนตัวในนาข้าว นางยักษ์ตามมาเห็นช้างจึงถามช้างว่าเห็นนางสิบสองวิ่งผ่านมาทางนี้หรือไม่ ช้างก็ตอบว่าไม่เห็น แต่นางสิบสองซ่อนตัวไม่มิดชิดทำให้ยักษ์มองเห็น ยักษ์จึงดึงสไบออกมา พร้อมกับแช่งว่า เกิดมาชาติหน้าขอให้พี่ช้างหูยาน

(นางทองคำ เมฆศรี)

4. นิทานเรื่องมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นความเชื่อที่มีมาแต่โบราณ เป็นนิทานที่มุ่งให้ข้อคิด เป็นเรื่องที่ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยสิ่งที่ได้รับจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้นจะทำให้ชีวิตดีขึ้น แต่จะต้องเกิดขึ้นจากผลของการทำดี หากประพฤติไม่ดี ผลที่ได้รับก็จะไม่ดีตามไปด้วย ดังปรากฏในเรื่องคนขี้เกียจมักนอนหงายกินมะเดื่อ ชี้ให้เห็นว่าคนเราถ้ามีความขยันหมั่นเพียรแล้วย่อมจะทำให้ชีวิตดีขึ้น เรื่องตากับยายและเรื่องฆ้องวิเศษสอนให้รู้ว่าคนทำดีและรู้จักความพอดีย่อมได้รับผลดีตอบแทน เรื่องคนโลภมากลาภจะหายและเรื่องคนตัดไม้สอนให้รู้ว่าหากคนเรามีความซื่อสัตย์แล้วย่อมได้รับผลดีตอบแทน ส่วนเรื่องยายชูใส่บาตรพระองค์ สอนให้รู้ว่าคนเราทำดีย่อมได้รับผลดีตอบแทน

ตัวอย่าง **นิทานเรื่องตากับยาย**

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีตากับยายอาศัยอยู่ ณ หมู่บ้านแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นบ้านเล็ก ๆ ตากับยายมีฐานะยากจน มีอาชีพรับจ้างหาเช้ากินค่ำ วันหนึ่งตาชวนยายปลูกอ้อย แต่ยายไม่ปลูก ยายจะปลูกมัน ตาเป็นคนชอบธรรมะธัมโม ชอบช่วยเหลือเพื่อนบ้าน และชอบเข้าวัดฟังธรรม ส่วนยายเป็นคนตระหนี่ ไม่ชอบช่วยเหลือคน ไม่ชอบทำบุญ วัดก็ไม่เคยไป และชอบนินทาชาวบ้าน วันหนึ่งพระอินทร์เห็นความดีของตาซึ่งเป็นคนขยันทำมาหากินและเป็นคนดี จึงได้แปลงร่างลงมาที่โลกมนุษย์ แล้วแปลงกายเป็นช้าง ลงมากินอ้อยที่ตาปลูกไว้ ตาเสียใจมาก วันหลังตาก็มาซุ่มดูว่าตัวอะไรมากินอ้อยที่ปลูกไว้ จึงได้รู้ว่าเป็นช้าง ตาจึงกระโดดจับหางช้าง ช้างพาตาลอยขึ้นไปบนสวรรค์ แล้วช้างก็แปลงกายเป็นพระอินทร์เหมือนเดิม แล้วถามตาว่าอยากได้อะไร ตาตอบว่าอยากได้เงินทอง พระอินทร์จึงเสกเงินทองให้มากมายและนำตากลับมายังโลกมนุษย์ พอยายรู้ว่าตาได้เงินทองมากมาย จึงถามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อยายรู้อย่างนั้นยายก็นำเรื่องนี้ไปเล่าให้ชาวบ้านฟัง ชาวบ้านจึงพากันไปซุ่มจับช้าง พอช้างซึ่งเป็นพระอินทร์แปลงกายลงมาอีก ยายและชาวบ้านก็ช่วยกันจับหางช้างไว้ ปรากฏว่าช้างรับน้ำหนักไม่ไหว จึงทำให้ยายและชาวบ้านตกลงมาตายทั้งหมด (นางเรียม ขุนศรี)

5. นิทานเรื่องผี ปรากฏเพียงเรื่องเดียวคือเรื่องผีตีนเดียว เป็นเรื่องที่บอกให้รู้ว่าเพราะเหตุใดจึงเรียกผีตีนเดียว ในเรื่องนี้ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าให้เด็กฟังเพื่อไม่ให้เด็กออกไปเล่นหรือออกไปเที่ยวกลางคืน

ตัวอย่าง **นิทานเรื่องผีตีนเดียว**

เรื่องนี้มีอยู่ว่า ตอนกลางคืนผีตีนเดียวมันจะถือกระบอกเคาะไม้ มีตีนเดียวค่อย ๆ กระโดด กระเถิบไปเรื่อย ๆ มือก็เคาะกระบอกเป็นจังหวะ ๆ ไปเรื่อย ๆ มันจะเที่ยวหาเด็ก ถ้าเห็นมันจะตะครุบทันที เหตุที่เรียกว่าผีตีนเดียว เพราะมีขาข้างเดียว
(นางบุญเลี้ยง พันธ์นายม)

จากการศึกษานิทานพื้นบ้านบ้านนายมทั้งหมด พบว่า นิทานเกือบทุกเรื่องมีวัตถุประสงค์ตรงกันอย่างหนึ่ง คือ มุ่งเน้นให้ความบันเทิงที่สอดแทรกคำสอนไว้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตได้ สิ่งที่สะท้อนให้เห็นในนิทานพื้นบ้านบ้านนายมนั้น ยังเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าผู้คนในชุมชนยังมีศรัทธาในเรื่องศาสนา ความเชื่อเรื่องภูตผีปีศาจ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ปัจจุบันก็ยังคงมีอยู่ และถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นหลัง

อภิปรายผล

จากการศึกษานิทานพื้นบ้านบ้านนายม ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบลักษณะของนิทานที่หลากหลาย ทั้งเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับมนุษย์ สัตว์ เทวดา ภูตผีปีศาจ และบางเรื่องผสมผสานกันระหว่างสัตว์กับมนุษย์ นอกจากนั้นยังพบว่าลักษณะของเรื่องราวส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ให้ข้อคิดคติเตือนใจ เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นอย่างหนึ่งว่า สมัยก่อนผู้ใหญ่จะอบรมสั่งสอนเด็กโดยใช้นิทานเป็นสื่อ เพราะจะเป็นเรื่องที่มีความสนุกสนาน ทำให้ผู้ฟังไม่เกิดความเบื่อหน่าย นอกจากนั้นในเรื่องที่เป็นตำนานหรือที่มาของสิ่งต่าง ๆ จะเป็นเรื่องราวที่สะท้อนความเชื่อของคน และยังมีความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งยังมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม เช่นเดียวกับที่ Damsri (1992: 107) ได้กล่าวไว้ว่า “นิทานพื้นบ้านเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่เก่าแก่ของมนุษยชาติซึ่งเป็นผลผลิตทางปัญญา และจินตนาการของผู้คนในสังคม แฝงไว้ซึ่งความคิดด้านจริยธรรม คติธรรม และสะท้อนภาพชีวิตและสังคมวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นไว้ส่วนหนึ่ง”

นอกจากนั้น ยังมีนิทานหลายเรื่องที่มีลักษณะของเนื้อเรื่องคล้ายคลึงกันแต่ชื่อเรื่องแตกต่างกันไปตามแต่ผู้เล่า อาจเป็นเพราะไม่ได้ชื่อเรื่องตายตัวหรือแน่ชัด ผู้เล่าจึงแต่งชื่อเรื่องเอง โดยอาศัยเหตุการณ์หรือตัวละครสำคัญมาใช้เป็นชื่อเรื่อง นิทานพื้นบ้านของบ้านนายม ตำบลนายม จำนวนมากได้สอดแทรกมุกตลกไว้เพื่อให้ผู้ฟังได้รับความเพลิดเพลินหรือเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดเหนื่อยล้าจากการทำงาน Ninmanhemin (1984: 192) ได้กล่าวถึงนิทานมุกตลกไว้ว่า *“มุกตลกเป็นทางออกให้ผู้เล่าผู้ฟังได้เป็นอิสระ สามารถปลีกหนีไปจากชีวิตประจำวันที่เคร่งครัดต่อระเบียบ ประเพณี และศีลธรรม มีโอกาสระบายอารมณ์ความรู้สึกที่ซ่อนเร้นอยู่ในใจได้ มุขตลกบางเรื่องเป็นเรื่องขัดกับธรรมชาติและประเพณีนิยม”*

นิทานพื้นบ้านบ้านนายม ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ นอกจากจะมุ่งเน้นเรื่องความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้วยังสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่นเดียวกับนิทานพื้นบ้านในท้องถิ่นอื่น ดังที่ Chaimongkhon (2011: 109) ได้แสดงเห็นถึงนิทานพื้นบ้านของชาวตำบลโกรกกราก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ความว่า “นิทานที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมได้เป็นจำนวนมาก คือ นิทานท้องถิ่นเพราะส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับความเชื่อ เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี โชคลาง หรือเป็นเรื่องราวที่มีคติสอนใจให้แง่คิดของคนในท้องถิ่น ซึ่งบางเรื่องอาจมีเนื้อเรื่องแปลก พิสดาร พ้นวิสัยความเป็นจริง แต่ก็ยังเชื่อว่าเรื่องเหล่านั้นมีเค้าความจริง มีตัวบุคคลจริง มีสถานที่กำหนดแน่นอน”

บรรยากาศของการเล่านิทานนั้น ผู้เล่าบางคนต้องอาศัยบรรยากาศของการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ๆ แล้วผลัดกันเล่าหรือเสริมเรื่อง และบางคนต้องอาศัยสุราเป็นเครื่องย้อมใจ ทั้งนี้คงเป็นไปเพื่อให้ผู้เล่ารู้สึกผ่อนคลายมีความเป็นกันเอง ไม่ทำให้บรรยากาศการเล่าตึงเครียด และทำให้เกิดความสนุกสนานขณะเล่า

บทสรุป

จากการศึกษาเรื่องนิทานพื้นบ้านบ้านนายม ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า มีนิทานพื้นบ้าน 5 ลักษณะ ได้แก่ นิทานเกี่ยวกับสัตว์ นิทานเกี่ยวกับมนุษย์ นิทานความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ นิทานเกี่ยวกับมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และนิทานเกี่ยวกับผี ซึ่งสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนว่าเป็นสังคมที่เรียบง่าย ทั้งยังใช้นิทานเป็นเครื่องมือในการอบรมสั่งสอนผู้คนในชุมชนและเป็นสิ่งที่ลดความตึงเครียดจากการทำงานและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

Reference

Chaimongkhon, A. (2011). **Nithan Phuen Ban Khong chao Tambon Krokkrak Amphoe Mueang Changwat Samut Sakhon.** (In Thai). [The Folktales of Krokkrak Sub district, Mueang District, Samut Sakhon Province. Master of Arts (Thai Studies). Dhonburi Rajabhat University.

Damrong Rachanuphap. (n.d.). **Rueang Thiao Monthon Phetchabun.** (In Thai). [Travel to Phetchabun Province. Bangkok: Signal Department.

Damsri, W. (1992, Jan–Jun). **Kan Suksa Nithan Phuen Ban.** (In Thai). [Folktale Study]. Witcha Journal. 14(2): 107.

Ministry of Education (1999). **Prawat Muban Amphoe Mueang Changwat Phetchabun.** (In Thai). [History of Villages in Mueang District of Phetchabun Province]. Phetchabun: Phetchabun Primary Education Office, National Primary Education Commission Office.

Na Nakhon, W. (1988). **Kan Suksa Nithan Phuen Ban Nai Changwat Nakhon Si Thammarat.** (In Thai). [A study of folk tales in Nakhon Si Thammarat. Province]. Nakhon Si Thammarat: Southern Cultural Center Nakhon Si Thammarat Teachers College.

Ninmanhemin, P. (1984). **Akasan Kan Son Chut Wicha Phasa Thai 8.** (In Thai). [Thai language teaching materials 8]. Bangkok: Sukhothai Thammathirat Open University.

Prachitromran, C. (1994). **Somdet Phrachao Taksin Maharat.** (In Thai). [King Taksin, the Great]. Bangkok: Chulalongkorn University.

มหานครนิพพานในวรรณกรรมพุทธศาสนา

The Nirvana great land in Buddhist literatures

วรเดช มีแสงรุทรกุล[1]/ จิรัฏิพร ไทยงูเหลือม[2] / นนทิยา จันทร์เนตร์[3] /
กุลวดี พุทธมงคล[4] / วนิดา ตรีสินธุรส[5]
Waradet Mesangrutdharakul[1] /Jiratthiporn Thainguluam[2] / Nontiya Channate[3]
/ Koonwadee Buddhamongkol[4] / Wanida Treesinthuros[5]

[1-5]Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University,
Nakhon Ratchasima, 30000 Thailand
Corresponding author. Email : vt.m.rudrakul@gmail.com

Abstract

This study is (conducted in order) 1. To analyze the concepts 2. To study of the main point and history 3. To comparative study of philosophical Atta and Nirvana great land appearing in Buddhism literary works of Theravada (Hinayana) and Mahayana in Milinda Panha, Visuddhimagga, and Mulamadhyamakakarika of Nagarhuna 1. The case study of history and the main point of three texts conclude that three texts compose of 3-18 Buddhist era which is as same as main point about to teach on Buddhist Nirvana and metaphysics. 2. The case philosophical study; the texts indicate that putting an end to suffer (Nirvana), putting an end to Dukka (Niroda), and vacancy in the universe (Space) are endless and unable to be measured, which are referred to as “Asangkhatayadamma”. On the other hand, the term “emptiness” (Sunyata) in Mulamadhyamakakarika of Nagarhuna, has been applied. The result of this study reveals that Asangkhatayadamma should not be related to Atta, which is originally a Hindu belief. 3. The case study of the Mahanipphan land concept ; that nevertheless, the notion of Mahanipphan land which appears in an ancient Thai Buddhism literature, Traibhumikatha reflects an image of Thai people’s thoughts in Sukhothai era (approximately from 1257 - 1407 A.D.). This Buddhism literature is written after the period, and it is not categorized in Theravada’s Tripitaka. This belief is combined with the concept of Atta in Hindu’s as it apparently explains that Nirvana Kingdom is an ideal image of paradise. Thus, the origin of fundamental concept towards Nirvana is deemed as Atta in Thai society. In addition, the truth in Hinduism’s perspective. However, this idea appears to be a one of the most significant disagreements in Thai society where Buddhism and Hinduism beliefs are harmoniously blended nowadays.

Keywords: Nirvana, Mulamadhayamakakarika, Milinda Panha, Visuddhimagga

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาประวัติและเนื้อหาสาระสำคัญ 2. เปรียบเทียบความคิดทางปรัชญาเรื่องนิพพานในฐานะของอัตตาและอนัตตา 3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแนวคิดเรื่องนิพพานในฐานะของอัตตาและมหานครนิพพานในวรรณกรรมพุทธศาสนาสมัยหลังกับนิพพานที่ปรากฏในคัมภีร์มิลินทปัญหา วิสุทธิมรรค และมูลมัธยมกการิกาของ นาคารชุน ผลการศึกษาพบว่า 1. ด้านประวัติและสาระทั้งสามคัมภีร์แต่งขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ 3-18 โดยมีสาระสำคัญกล่าวถึงหลักอภิปรัชญาและนิพพานตามแนวคิดพุทธศาสนาในสมัยนั้น 2. ด้านการเปรียบเทียบปรัชญาทั้งสามคัมภีร์มีการพัฒนาความคิดมาจากพุทธศาสนาแบบดั้งเดิมที่ยึดหลักอนัตตา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ขัดแย้งกับความเชื่อเรื่อง อัตตา หรือ อาตมัน โดยมีหลักการว่า การพ้นทุกข์ (นิพพาน), การดับทุกข์ (นิโรธ) และ ของว่างในจักรวาล (อวกาศ) มีสภาวะไม่มีที่สิ้นสุดไม่อาจคำนวณได้ สิ่งเหล่านี้เรียกว่า อสังขตธรรม เพียงแต่ในมูลมัธยมกการิกาของนาคารชุนอธิบายว่า ความว่างเปล่า (สุญญตา) เพื่อปฏิเสธให้เห็นว่า แม้แต่อสังขตธรรมก็ไม่ควรเอาอัตตาของฮินดูเข้ามาเกี่ยวข้อง 3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแนวคิดเรื่องนิพพาน แสดงให้เห็นว่าเรื่องมหานิพพานนครธรรมนี้ปรากฏในวรรณกรรมไทยที่เก่าแก่คือ ไตรภูมิพระร่วง ได้สะท้อนภาพความคิดของคนไทยในสมัยสุโขทัยนั้นเช่นเดียวกับความเชื่อในคัมภีร์พุทธศาสนาในชั้นหลังเช่น อนาคตวงศ์ อาพาธสูตรบางสำนวน เป็นต้น ที่กล่าวถึงมหานครนิพพานที่มีสภาพเหมือนสวรรค์ไว้อย่างเด่นชัดเพื่อให้ชาวไทยเห็นภาพเป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้นซึ่งเป็นการผนวกความเชื่อเรื่องอัตตาของศาสนาฮินดูเข้ามาในพุทธศาสนาอย่างไม่ตั้งใจ อันเป็นที่มาของความคิดเรื่องนิพพานเป็นอัตตาภายในสังคมไทยปัจจุบัน

คำสำคัญ : มหานครนิพพาน, มูลมัธยมกการิกา, มิลินทปัญหา, วิสุทธิมรรค

ความเป็นมาของปัญหาในการวิจัย

ตามประวัติพุทธศาสนา หลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงปรินิพพานแล้ว พระกัสสปะได้จัดให้มีการสังคายนาพระไตรปิฎกเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาให้มั่นคง ภายหลังความเห็นที่ขัดแย้งกันในหลักธรรมและพระวินัยทางพุทธศาสนา ทำให้เกิดสำนักปรัชญาทางพุทธศาสนาและคัมภีร์ต่าง ๆ ที่รองรับ หรืออธิบายความหมายทางปรัชญาในแต่ละสำนักเหล่านั้นขึ้นอย่างหลากหลาย จนทำให้เกิดมีการสังคายนาขึ้นอีกหลายครั้ง จนกระทั่งพุทธศาสนาเกิดการแบ่งแยกเป็น 2 ฝ่ายคือ พุทธศาสนาเถรวาท และพุทธศาสนามหายาน

พุทธศาสนาเถรวาทเป็นนิกายที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้รักษาพุทธพจน์ไว้ตามรูปแบบดั้งเดิมตามหลักของฝ่ายเถรวาท ได้พยายามไม่เปลี่ยนแปลงแก้ไข และมีข้อห้ามไม่ให้เพิกถอนบทบัญญัติ ที่มีอยู่แต่เดิมนั้น ซึ่งในช่วงก่อนที่พระพุทธศาสนาจะถูกแยกกันออกเป็นฝ่าย เถรวาทและมหายานอย่างชัดเจนในช่วงพุทธศตวรรษที่ 5 นั้น เชื่อว่ามีการรจนาคัมภีร์ปาฐกถาธรรมที่สำคัญขึ้นคัมภีร์หนึ่งชื่อว่า “มิลินทปัญหา” ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านเชื่อว่า ผู้แต่งนับถือพระพุทธศาสนานิกายสรวาสติวาทิน (N Bangchang, 1983 : 235)

มิลินทปัญหาเป็นคัมภีร์ที่ใช้บันทึกเรื่องราวการสนทนาธรรมโต้ตอบกันระหว่างกษัตริย์กรีกชื่อพระเจ้า “เมนันเดอร์” (Menander) กับพระเถระผู้ทรงปัญญารูปหนึ่งชื่อ “นาคเสน” โดยเนื้อความมีการแสดงธรรมซึ่งเป็นพื้นฐานทางอภิปรัชญา และญาณวิทยา โดยอาศัยการอุปมาอุปไมยเปรียบเทียบ

อย่างลึกซึ้งต้องอาศัยการตีความในด้านสารัตถะที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดปรัชญาในทางพุทธศาสนาเช่น หลักไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา สังขตธรรม และอสังขตธรรม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดคำสอนในพระไตรปิฎก และคำสอนในคัมภีร์พุทธปรัชญาของฝ่ายมหายาน เชื่อว่านี่คือสาเหตุที่ทำให้ในเวลาต่อมา คัมภีร์มิลินทปัญหาจึงเป็นที่แพร่หลาย คือปรากฏว่ามีอยู่ทั้งในฝ่ายเถรวาทและฝ่ายมหายาน

สำนักที่สำคัญอีกสำนักหนึ่งของมหายานคือ มาธยมิกะหรือศูนยวาท ผู้ก่อตั้งคือท่านนาคารชุน มีทรรศนะปฏิเสธความจริงแท้ของสิ่งทั้งปวงด้วยการยืนยันว่าสภาวธรรมจริงแท้สูงสุดมิใช่ บุคคล สัตว์ สิ่งของ หรือแม้อาลยวิญญาณ แต่ได้แก่ศูนย์ตา หรือความว่างเปล่า ซึ่งในภาษาสันสกฤตนั้นคำว่า “ศูนยตา” หรือ “ศูนยะ” นี้ตรงกับคำว่า “สุญญตา” และ “สุญญะ” ในภาษาบาลีซึ่งพระพุทธองค์ใช้อธิบายถึงความว่างเปล่าของสิ่งที่เป็นทั้งสังขตธรรมคือธรรมทั้งปวงยกเว้นนิพพาน ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ เกี่ยวเนื่องจึงเกิดขึ้นได้ และอสังขตธรรมคือธรรมที่ไม่มีปัจจัยเป็นเหตุ (นิพพาน) นั่นเอง (N Bangchang, 1983 : 235) ทำให้นักวิชาการหลายฝ่ายมีความเห็นว่าแนวคิดเรื่องศูนยตาของท่านนาคารชุนนี้ สอดคล้องกับความเชื่อเรื่องอนัตตา ซึ่งเป็นแนวคิดดั้งเดิมอันเป็นพื้นแห่งปรัชญาทางพุทธศาสนาแสดงให้เห็นว่าในยุคของท่านนาคารชุน คือ พุทธศตวรรษที่ 6-10 (Sataya Wattana, 1980: 47) แนวคิดของ ฝ่ายมหายานและฝ่ายเถรวาท ก็ยังไม่ได้มีความแตกต่างกันมากนัก หรือยังไม่แบ่งแยกได้อย่างชัดเจนว่าแนวคิดใดเป็นของฝ่ายเถรวาทและฝ่ายมหายาน

จนถึงพุทธศตวรรษที่ 10 เมื่อพุทธโฆสะได้แปลคัมภีร์อรรถกถาทั้งหลายขึ้น ซึ่งหนึ่งในคัมภีร์ที่สำคัญนั้นคือ คัมภีร์วิสุทธิมรรค ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่ปรากฏมีเฉพาะในพุทธศาสนาเถรวาท มีเนื้อหาที่อธิบายเกี่ยวกับ ศีล สมาธิ และปัญญา ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทอย่างชัดเจน ทำให้ปัจจุบัน คัมภีร์วิสุทธิมรรค มีอิทธิพลต่อความคิดที่ว่านิพพาน เป็นอัตตา หรืออนัตตา โดยภาพรวมแล้วคัมภีร์ทั้งมิลินทปัญหา และคัมภีร์มูลมัธยมกการิกามีลักษณะคล้ายคลึงกันคือเป็นคัมภีร์ที่รจนาขึ้นภายในช่วงที่พุทธปรัชญายังไม่ได้ถูกแบ่งแยกเป็นฝ่ายเถรวาทและมหายานอย่างชัดเจน และเป็นคัมภีร์ที่มุ่งแสดงถึงหลักธรรมอันเป็นพื้นฐานทางพุทธศาสนาแบบดั้งเดิม ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดเรื่องอนัตตา ส่วนคัมภีร์วิสุทธิมรรคแม้ว่าจะเป็นคัมภีร์ที่มีใช้เฉพาะในเถรวาท แต่เนื้อหาในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้แสดงแนวคิดที่แตกต่างกันระหว่าง อัตตาและอนัตตา ในฐานะของสังขตธรรมและอสังขตธรรมเช่นกัน เนื่องจาก“สังขตธรรม” มีความหมายว่า เป็นธรรมที่มีขึ้น โดยมีเหตุปัจจัยผสมปรุงแต่งให้เกิดขึ้นส่วนคำว่า “อสังขตธรรม” ก็มีความหมายตรงกันข้ามคือเป็นธรรมที่มีอยู่ โดยมิได้มีเหตุปัจจัยผสมปรุงแต่งให้เกิดขึ้น ซึ่งธรรมทั้งหลายทั้งปวงนั้นสามารถจำแนกได้ว่าเป็น สังขตธรรม หรืออสังขตธรรม

แนวคิดเรื่องมหานิพพานนครธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมพุทธศาสนาของไทยที่เก่าแก่ คือ ไตรภูมิพระร่วง ที่สะท้อนภาพความคิดของคนไทยในสมัยสุโขทัย (1257-1407 A.D.) ซึ่งเป็นเพียงวรรณกรรมพุทธศาสนา ที่สร้างขึ้นในสมัยหลังและไม่จัดรวมอยู่ในพระไตรปิฎกของพุทธศาสนาเถรวาท แต่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พุทธศาสนาในชั้นหลังเช่น อนาคตวงศ์ อาพาธสูตรบางสำนวน และไตรภูมิพระร่วง เป็นต้น ได้อธิบายถึงมหานครนิพพานที่มีสภาพเหมือนสวรรค์ไว้อย่างเด่นชัดเพื่อให้พุทธศาสนิกชนเห็นภาพเป็นรูปธรรมชัดเจนมากขึ้น แต่อาจจะเป็นการผนวกความเชื่อเรื่องอัตตาในศาสนาฮินดูเข้ามาในพุทธศาสนาอย่างไม่ตั้งใจ อันเป็นที่มาของพื้นฐานความคิดเรื่องนิพพานเป็นอัตตาภายในสังคมไทย

ฉะนั้นการศึกษาเปรียบเทียบ เรื่อง นิพพาน ในฐานะของสังขตธรรมและอสังขตธรรม ในคัมภีร์มิลินทปัญหา วิสุทธิมรรค และมูลมัธยมกการิกาโดยเปรียบเทียบกับความเชื่อเรื่องพระมหานครนิพพาน

ในไตรภูมิพระร่วง และวรรณกรรมพุทธศาสนาอื่น ๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเพราะสามารถพบสารัตถะที่เปรียบเทียบกันได้ ทั้งในส่วนที่เป็นแนวคิดทางปรัชญาพุทธศาสนา ที่เหมือนและแตกต่างกันในเรื่องดังกล่าว ร่วมถึงอิทธิพลและความสำคัญของคัมภีร์เหล่านี้ ที่เป็นหลักการความคิดแบบดั้งเดิมของพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับพื้นฐานความคิดของ อัตตา อนัตตา สังขตธรรม และอสังขตธรรม ที่มีอยู่ในสังคมไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและเนื้อหาสาระสำคัญของมิลินทปัญหาวิสุทธิมรรค และมูลมัธยมกการิกา ของท่านนาคารชุน

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดทางปรัชญาเรื่องนิพพานในฐานะของอัตตาและอนัตตาในคัมภีร์มิลินทปัญหา วิสุทธิมรรค และมูลมัธยมกการิกา ของนาคารชุน

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแนวคิดเรื่องนิพพานในฐานะของอัตตาและมหานครนิพพานในวรรณกรรมพุทธศาสนาสมัยหลัง กับนิพพานที่ปรากฏในคัมภีร์มิลินทปัญหา วิสุทธิมรรค และมูลมัธยมกการิกาของ นาคารชุน

วิธีการวิจัย

บทความนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ที่อาศัยการวิจัยข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1) ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

<u>หลักฐานชั้นต้น</u>

1.1 หนังสือมูลมัธยมกการิกา (Mulamadhyamakakarika of nagarjuna ,Motilal Banarsidass Publishers Private Limited, Delhi1999.by David J. Kalupahana,อักษรโรมัน-ภาษาอังกฤษ)

1.2 หนังสือมิลินทปัญหา (มิลินทปัญหา ฉบับพร้อมด้วยอรรถกถาฎีกา ชำระโดยพระธรรมมหาวีรานุวัตร มิลิทปัญหาฉบับพิศดารของหอสมุดแห่งชาติ (ภาษาไทย) และ Chattha san gayana CD-ROM copyright:Vipassana Research institute Dhammagiri,lgatpuri 422 403.Dist. (distributed data processing) Nashik,India (ภาษาบาลี) เป็นฉบับเทียบเคียง

1.3 คัมภีร์วิสุทธิมรรคฉบับมหามงกุฎราชวิทยาลัย

<u>หลักฐานชั้นรอง</u>

1.3.1 เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดปรัชญาทางพุทธศาสนา และปรัชญาของนาคารชุน

1.3.2 เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคัมภีร์มิลินทปัญหา

1.3.3 เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดปรัชญาเรื่อง “สังขตธรรมและอสังขตธรรม”

2) การเก็บข้อมูล

2.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวของกับแนวคิดปรัชญาของ

มิลินทปัญหา วิสุทธิมรรค ปรัชญาของนาคารชุน ปรัชญาทางพุทธศาสนา และจำแนกเอกสาร

2.2 แปลเอกสารที่เกี่ยวของจากภาษาอังกฤษ สันสกฤตและภาษาบาลี

3) การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์และนำเสนอผลงานวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาเป็นบทต่าง ๆ ตามที่ได้กำหนดเป็นหัวข้อไว้

3.2 สรุปผลการศึกษาและนำเสนอการวิจัย

3.3 การเสนอผลงานใช้วิธีการพรรณนาหลังจากที่ได้ทำการวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลโดยจำแนกเป็นบทที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ประวัติและเนื้อหาสาระสำคัญของมิลินทปัญหา วิสุทธิมรรค และมูลมัธยมกการิกา

1.1 มิลินทปัญหา

มิลินทปัญหาเป็นคัมภีร์ที่ใช้บันทึกเรื่องราวการสนทนาธรรมโต้ตอบกันระหว่างกษัตริย์กรีกชื่อพระเจ้า “เมนันเดอร์” (Menander) กับพระเถระผู้ทรงปัญญารูปหนึ่งชื่อ “นาคเสน” โดยเนื้อความมีการแสดงธรรมซึ่งเป็นพื้นฐานทางอภิปรัชญา และญาณวิทยา โดยอาศัยการอุปมาอุปไมยเปรียบเทียบอย่างลึกซึ้งต้องอาศัยการตีความในด้านสารัตถะที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดปรัชญาในทางพุทธศาสนา เช่น หลักไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา สังขตธรรม และอสังขตธรรม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดคำสอนในพระไตรปิฎก และคำสอนในคัมภีร์พุทธปรัชญาของฝ่ายมหายาน เชื่อว่านี่คือสาเหตุที่ทำให้ในเวลาต่อมา คัมภีร์มิลินทปัญหาจึงเป็นที่แพร่หลาย คือปรากฏว่ามีอยู่ ทั้งในฝ่ายเถรวาท และฝ่ายมหายาน

1.2 มูลมัธยมกการิกา

สำนักที่สำคัญอีกสำนักหนึ่งคือ มาธยมิกะหรือศูนยวาท ผู้ก่อตั้งคือท่านนาคารชุน มีทรรศนะปฏิเสธความจริงแท้ของสิ่งทั้งปวงด้วยการยืนยันว่า สภาวธรรมจริงแท้สูงสุดมิใช่ บุคคล สัตว์ สิ่งของ หรือแม้อาลยวิญญาณ แต่ได้แก่ศูนยตา หรือความว่างเปล่า ซึ่งในภาษาสันสกฤตนั้นคำว่า “ศูนยตา” หรือ “ศูนยะ” นี้ตรงกับคำว่า “สุญญตา” และ “สุญญะ” ในภาษาบาลีซึ่งพระพุทธองค์ใช้อธิบายถึงความว่างเปล่า ของสิ่งที่เป็นทั้งสังขตธรรมคือธรรมทั้งปวงยกเว้นนิพพาน ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ เกี่ยวเนื่องจึงเกิดขึ้นได้ และอสังขตธรรมคือธรรมที่ไม่มีปัจจัยเป็นเหตุ (นิพพาน) นั่นเอง (N Bangchang, 1983 : 235) นักวิชาการหลายฝ่ายมีความเห็นว่าแนวคิดเรื่องศูนยตาของท่านนาคารชุนนี้ สอดคล้องกับความเชื่อเรื่องอนัตตา ซึ่งเป็นแนวคิดดั้งเดิมอันเป็นพื้นแห่งปรัชญาทางพุทธศาสนาแสดงให้เห็นว่าในยุคของท่านนาคารชุน คือ พุทธศตวรรษที่ 6-10 (Satayawattana, 1980: 47) แนวคิดของ ฝ่ายมหายานและฝ่ายเถรวาท ก็ยังไม่ได้มีความแตกต่างกันมากนัก หรือยังไม่แบ่งแยกได้อย่างชัดเจนว่าแนวคิดใดเป็นของฝ่ายเถรวาทและฝ่ายมหายาน

1.3 วิสุทธิมรรค

จนถึงพุทธศตวรรษที่ 10 เมื่อพุทธโฆสะได้แปลคัมภีร์อรรถกถาทั้งหลายขึ้น ซึ่งหนึ่งในคัมภีร์ที่สำคัญนั้น คือ คัมภีร์วิสุทธิมรรค ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่ปรากฏมีเฉพาะในพุทธศาสนาเถรวาท มีเนื้อหาที่อธิบายเกี่ยวกับ ศีล สมาธิ และปัญญา ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทอย่างชัดเจน ทำให้ปัจจุบัน คัมภีร์วิสุทธิมรรค ได้รับการบรรจุในหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ไทย ระดับชั้นเปรียญธรรม 8 - 9 ประโยคและแนวคิดการปฏิบัติสมาธิกรรมฐาน ในปัจจุบันของไทยที่ทำให้เป็นที่มีอิทธิพลต่อความคิดที่ว่านิพพาน เป็นอัตตา หรืออนัตตา

2. เปรียบเทียบความคิดทางปรัชญาเรื่องนิพพานในฐานะของอัตตาและอนัตตาในคัมภีร์มิลินทปัญหา วิสุทธิมรรค และมูลมัธยมกการิกาของนาคารชุน

2.1 แนวคิดเรื่องอัตตาและอาตมัน

พระพุทธเจ้าทรงสอนเรื่องทางสายกลางที่ห่างไกลจากเส้นทางสองอย่างคือ สัสสตทิฐิ (เชื่อว่าทุกอย่างมี) และอุจเฉททิฐิ (เชื่อว่าทุกอย่างไม่มี) พระองค์ทรงปฏิเสธ ทฤษฎีความเห็นผิดของพวกสำนักต่าง ๆ นั้นเกี่ยวของกับอัตตา หรืออาตมันของพวกพราหมณ์ทั้ง 62 ชนิดที่เรียกว่า ทิฐิ 62 ในพรหมชาลสูตรกล่าวโดยย่อแล้วทิฐิ 62 มีหัวข้อใหญ่สองข้อคือ

1) ความเชื่อเรื่องในอดีตชาติ ที่เรียกว่า “ปุพพันตกัปปิกทิฐิ 18”

2) ความเชื่อในเรื่องชีวิตหลังความตาย ที่เรียกว่า “ปรันตกัปปิกทิฐิ 44”

เจ้าลัทธิต่าง ๆ ใช้การพิสูจน์ด้วยฌานสมาธิ หรือความคิดเชิงตรรกะวิเคราะห์ที่มีลักษณะคาดการณ์เอาตามความเห็นในลัทธิของตน

ความเชื่อเรื่องอดีตชาตินั้นเกี่ยวเนื่องกับความคิดเรื่องสังสารวัฏ ความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตายก็เกี่ยวเนื่องกับความคิดเรื่องจิตวิญญาณ (ชีวาตมัน – อาตมัน) พระเจ้า ความจริงสูงสุดของชีวิต แต่ความจริงแล้วสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากความทุกข์ในชีวิตของมนุษย์ อันเนื่องจากเกิด แก่ เจ็บ ตาย การดิ้นรนในวังวนแห่งตัณหาและความอาลัย

เรื่องอัตตาทั้งหลายที่เรียกว่า ทิฐิ 62 ในพรหมชาลสูตร ในพระไตรปิฎก พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรคนี้ จึงแสดงให้เห็นว่าสมัยพุทธกาลเป็นยุคทองแห่งการเริ่มต้นของอภิปรัชญา และการค้นหาความจริงของชีวิต ทำให้ปรากฏลัทธิความเชื่อเกี่ยวกับทฤษฎีต่าง ๆ มากมาย แต่เมื่อพุทธเจ้าได้ตรัสรู้แล้วจึงทรงประกาศว่าความเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับอัตตาในทิฐิ 62 เป็นเพียงการมองโลกของพวกพราหมณ์ ที่เกี่ยวกับความจริงในด้านเดียวและเป็นความเห็นที่ผิด

2.2 แนวคิดเรื่องอนัตตาและสุญญตา

คำว่า “สุญญตา” ในพุทธศาสนามีคำจำกัดความ ตรงกับคำว่า “อนัตตา” เพราะแม้แต่ในพระไตรปิฎกก็มีปรากฏว่าพระพุทธเจ้าก็ทรงใช้คำว่า “สุญญตา” ควบคู่ไปกับคำว่า “อนัตตา” เช่นในคัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคว่า “นิพฺพานธมฺโม อตฺตสฺเสว อภาวโต อตฺตสุญฺโญ” มักมีผู้แปลว่า “ธรรมคือนิพพาน สูญ (ว่าง) จากอัตตา เพราะอัตตาไม่มีนั่นเอง”

จากพุทธปรัชญานี้ที่อาจจะเป็นแนวคิดดั้งเดิมที่อยู่ในเถรวาทพัฒนามาสู่แนวคิดของเรื่องทางสายกลางของนาคารชุนซึ่งเน้นแนวคิดเรื่องทางสายกลางเป็นพิเศษ จึงมีแนวคิดว่า นิพพาน และสังสารวัฏ กับสุญญตาเป็นหนึ่งเดียวกันที่ว่า

เมื่อสิ่งทั้งหลาย (ธรรม)ไม่เกิดขึ้น, ความดับ (นิพพาน) ย่อมไม่เกิดขึ้น

เมื่อสิ่งทั้งหลายดับ ปัจจัยอะไรที่เป็นปัจจัยต่อเนื่องกัน (อนนฺตรม) ก็ไม่ถูกต้อง

2.3 แนวคิดเรื่องสังขตธรรม และอสังขตธรรม

แนวความคิดเรื่องสังขตธรรมและอสังขตธรรมของพุทธปรัชญาฝ่ายเถรวาท ได้แก่ คัมภีร์มิลินทปัญหากับพุทธปรัชญาฝ่ายมหายาน ได้แก่ คัมภีร์มูลมัธยมกการิกามีความคล้ายคลึงกันคือ เชื่อว่า อากาศ และนิพพานเป็นอสังขตธรรม และธาตุวัตถุและสรรพสิ่งทั้งปวงที่เกิดขึ้นในโลกประสบการณ์นั้นเป็นสังขตธรรมทั้งสิ้น เพราะเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงมีลักษณะ 3 ประการคือการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปเป็นนิตย์ และเป็นปฏิจจสมุปบาท โดยในคัมภีร์วิสุทธิมรรค (Mahamakut Buddhist University, 1997 : 107, 298 - 299) ก็รับรองแนวคิดนี้เช่นกันโดยถือว่าสังขตธรรมเป็นที่สุดแห่งธรรมทั้งปวงทางโลก เพราะว่า

1) ปฏิจจสมุปบาท ธรรมทั้งหลายปรากฏเพราะหยั่งรู้สังขตธรรม

2) ธรรมทั้งหลายที่มีความเกิด และเสื่อมไปได้ ย่อมเป็นสังขตธรรม

ส่วน อสังขตธรรม คือนิพพาน แต่วิสุทธิมรรคถือว่า ไม่สามารถกล่าวได้ว่า นิโรธ เป็นสังขตธรรมหรือ อสังขตธรรมหรือไม่ ถือว่าเป็นสภาวะที่อยู่กลาง ๆ

ส่วน อากาศ ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคไม่ได้แสดงว่าอากาศเป็นสังขตธรรมโดยตรง แต่ก็ได้กล่าวว่าอากาศเป็นสิ่งที่ไม่มีที่สุด

2.4 แนวคิดเรื่องนิพพาน

แนวคิดเรื่องสภาวธรรมของนิพพานหรือรูปแบบแห่งนิพพาน มี 4 อย่าง คือ

1) ปรมัตถนิพพานสภาวะนิพพานนี้คือสภาวะจริงแท้แห่งสรรพสัตว์เป็นโลกุตรธรรมอยู่เหนือขอบเขตแห่งความรู้ของปุถุชน สามารถรู้แจ้งได้โดยพุทธิปัญญาสูงสุด

2) อุปาทิเสสนิพพาน ภาวะนิพพานที่มีบางสิ่งบางอย่างเหลืออยู่ หมายถึง ภาวะแห่งการตรัสรู้ที่บรรลุได้โดยผู้ปฏิบัติธรรมในชีวิตปัจจุบัน ในภาวะนี้ยังอยู่ภายใต้ความเกิดและความตาย จึงไม่ใช่การหลุดพ้นจากทุกข์โดยสมบูรณ์ เพราะยังมีบางสิ่งเหลืออยู่ ซึ่งทำให้ต้องประสบทุกขเวทนาทางกาย

3) อนุปาทิเสสนิพพาน ภาวะนิพพานที่ไม่มีอะไรเหลืออยู่ ทุกอย่างหวนกลับไปสู่จุดสูงสุดดั้งเดิม นิพพานนี้บรรลุได้กายและวิญญาณได้หลุดพ้นจากชาติทุกข์ มรณทุกข์ และจากกิเลสทั้งปวง

4) อสถานนิพพาน ภาวะนิพพานที่ไม่มีสถานที่เป็นการเปิดเผยตัวเองแห่งพุทธภาวะ ผู้บรรลุนิพพานนี้ย่อมไม่มีสถานที่ ไม่มีที่อยู่อาศัย นั่นคือหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดโดยสิ้นเชิงไม่ยึดติดแม้กระทั่งกับนิพพานเอง อยู่เหนือนิพพานและสังสารวัฏ

3. ความสัมพันธ์ของแนวคิดเรื่องนิพพานในฐานะของอัตตาและมหานครนิพพานในวรรณกรรมพุทธศาสนาสมัยหลัง กับนิพพานที่ปรากฏในคัมภีร์มิลินทปัญหา วิสุทธิมรรค และมูลมัธยมกการิกา ของ นาคารชุน

แนวคิดเรื่องสถานที่นิพพาน

1. พุทธเกษตร

Phantaransri (2000 :127) กล่าวว่า ภายหลังการบำเพ็ญบารมีแล้วก่อนบรรลุนิพพานพระโพธิสัตว์จะไปสู่พุทธเกษตรคือ

1) สวรรค์ชั้นดุสิตของพระเมตไตรย์โพธิสัตว์

2) พุทธเกษตรทางตะวันออกของพระอักโษภยะ พุทธเจ้า

3) พุทธเกษตรทางตะวันตกของพระอมิตาภะ พุทธเจ้า

นอกจากนี้ในคัมภีร์สัทธรรมปุณฑรีกสูตร ยังได้กล่าวว่าพุทธเกษตรมีทั้งหมดประมาณ 18,000 พุทธเกษตร และถือว่าโลกมนุษย์แท้จริงคือ “สหโลกธาตุ พุทธเกษตร” ความจริงเป็นดินแดนแห่งการบรรลุพุทธธรรมและความสุขเพียงแต่สรรพสัตว์ทั้งหลายถูกอวิชชาและกิเลสครอบงำให้เกิดความทุกข์ และยังกล่าวว่าใต้พื้นพิภพหรือบาดาลโลกนั้นเป็นแหล่งพุทธเกษตรและที่อาศัยของพระโพธิสัตว์ที่นับไม่ถ้วน เหมือนเมล็ดทรายในท้องมหาสมุทร (Kabilsing, 1994 : 18, 228)

โดยพุทธเกษตรคือที่อาศัยของพระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์ เนื่องจากมหายานเชื่อว่าทุกคนคือพระพุทธเจ้าหรือพระโพธิสัตว์ในอนาคต ดังนั้นทุก ๆ ที่ย่อมเป็นพุทธเกษตร แต่พุทธเกษตรของมหายานก็ไม่ใช่นิพพานแต่เป็นสถานที่ทั่วไป หรือสวรรค์ที่พระพุทธเจ้าหรือพระโพธิสัตว์สถิตอยู่เพื่อรอการเหมาะสมก่อนเข้าสู่พระนิพพานเท่านั้น

2. เมืองมหานครนิพพาน

มิลินทปัญหาเป็นบทสนทนาของพระนาคเสน กับพระยามิลินท์ได้กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับพระนิพพาน ได้แก่ ปรินิพพานปัญหา (วรรคที่สอง) : ถามเรื่องปรินิพพานนิโรธนิพพานปัญหา (วรรคที่สี่) : ถามความดับทุกข์นิพพาน นิพพานลภนปัญหา (วรรคที่สี่) : ถามการได้นิพพานสุขภาวชานนปัญหา (วรรคที่สี่) : ถามความรู้จักความสุขในนิพพานอัตถิภาวปัญหา (วรรคที่เจ็ด) : ถามความมีอยู่แห่งนิพพานอทุกขมิสสภาวปัญหา (วรรคที่เก้า) : ถามความไม่เจือทุกข์แห่งนิพพานปัญหา (วรรคที่เก้า) : ถามเรื่องนิพพานสัจฉิกรณปัญหา(วรรคที่เก้า): ถามการทำให้แจ้งนิพพานปัฏฐานปัญหา (วรรคที่เก้า) : ถามที่ตั้งแห่งพระนิพพานโดยได้กล่าวไว้ชัดเจนว่านิพพานไม่สามารถอธิบายด้วยรูปสัณฐานได้ (Mahamakut Buddhist University, 1997 : 107, 298 - 299) แต่อย่างไรก็ดีปรากฏการอธิบายพระนิพพานในลักษณะของสวรรค์เป็นรูปสัณฐานคล้ายพุทธเกษตรของมหายานในไตรภูมิพระร่วงว่า

“อันว่านิพพานสมบัตินี้สนุกนิ์สุขเขษมนักหนา หาที่จะปานบ่มิได้เลย สมบัติอินทร์พรหมทั้งหลายก็ดี ถ้าจะเปรียบกันสมบัตินิพพานนั้นประดุจเอาหิ่งหอยเปรียบกับดวงจันทร์”

แนวการสอนแบบนี้เทียบได้กลักอนุปุพพิกถาของพระพุทธเจ้า (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2008 : 22)

ลำดับ	อสังขตธรรม	พุทธภูมิ	สังขตธรรม
1	นิโรธ	กาย	ขันธ์ 5
2	วิมุตติ	พุทธเกษตร	ไตรภูมิ
3	นิพพาน	มหานครพิพาน	สวรรค์

สรุปธรรมอื่นส่วนใหญ่ล้วนเป็นสังขตธรรม แต่นิพาน นิโรธ หรือวิมุตตินั้นคืออสังขตธรรม

อภิปรายผลวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถผลได้ดังต่อไปนี้

1. ประวัติและเนื้อหาสาระสำคัญของมิลินทปัญหา วิสุทธิมรรค และมูลมัธยมกการิกา

1.1 มิลินทปัญหา

ประมาณพุทธศตวรรษที่ 3-4 พระเจ้ามิลินท์เป็นบุคคลที่มีอยู่จริงปรากฏตามประวัติศาสตร์คือกษัตริย์กรีกชื่อพระเจ้า “เมนันเดอร์” (Menander) ส่วนนาคเสนอาจจะเป็นบุคคลที่สมมุติขึ้น โดยเรื่องราวการสนทนาของพระนาคเสน และพระเจ้ามิลินท์น่าจะได้อิทธิพลการถามตอบปัญหาธรรมของพระปายาสิกับพระกุมารกัสสปะเถระในทางอภิปรัชญามาจากปายาสิรัญญสูตร ซึ่งแม้อัตตนิปาตนปัญหาที่ 115 ก็ยังอ้างถึงพระเจ้าปายาสิและเหตุการณ์ในปายาสิรัญญสูตรโดยแนวทางการอธิบายเรื่องหลักธรรมต่าง ๆ ในปายาสิรัญญสูตรมีความเด่นในการใช้คำอุปมาเช่นเดียวกับมิลินทปัญหาสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องปายาสิสูตรของ Ratchawat (2016: 488-502) และการใช้คำอุปมาในมิลินทปัญหาของ Panyawattano, P.W. (2002 : 17)

1.2 มูลมัธยมกการิกา

ประมาณพุทธศตวรรษที่ 7 นาคารชุน เป็นปรมาจารย์ด้านตรรกศาสตร์ที่สำคัญที่สุดในสมัยหลังพุทธกาล เป็นผู้ก่อตั้งสำนักมาธยมิกวาทินของฝ่ายมหายาน สำนักนี้ครอบครองอิทธิพลแนวคิดทางพุทธศาสนาในอินเดียตอนใต้ไม่ต่ำกว่า 300 ปี พร้อมทั้งยังส่งอิทธิพลถึงการวิวัฒนาการด้านพุทธปรัชญามหายานให้แก่สำนักปรัชญาต่างๆ ในเอเชียตะวันออก ในสมัยต่อมา เช่น พุทธศาสนาในจีน พุทธศาสนาในทิเบต และพุทธศาสนาในญี่ปุ่นเป็นต้นซึ่งที่หนังสือถูกอ้างว่าเป็นผลงานของท่าน มีมากประมาณ 20 เล่ม โดยเล่มที่สำคัญ สอดคล้องกับงานเขียนของ Satayawattana, (1980: 47) ซึ่งได้กล่าวว่า ในหมู่งานเขียนทั้งหลายของ นาคารชุน คัมภีร์มธยมกการิกา ถือได้ว่าเป็นเพชรน้ำงามที่ส่องประกายเหนือคัมภีร์อื่น ๆ เพราะเนื้อหาของคัมภีร์มธยมกการิกานั้น แสดงแนวคิดของพุทธปรัชญาสำนักมธมิกวาทิน ที่ว่าด้วยเรื่องศูนย และศูนยตา ไว้อย่างแยบยล และชัดเจน ด้วยระบบการคิดแบบตรรกศาสตร์ชั้นสูงที่เรียกว่า “วิภาษวิธี”

1.3 วิสุทธิมรรค

ราวกลางพุทธศตรรษที่ 18 พระพุทธโฆสะเกิดในตระกูลพราหมณ์ ศึกษาศิลปศาสตร์ตามธรรมเนียมของพราหมณ์ เชี่ยวชาญในคัมภีร์พระเวทย์มาก ท่านมักเดินทางไปยังเมืองต่าง ๆ ของอินเดียเพื่อแสวงหาความรู้ด้านปรัชญากับนักปราชญ์ วันหนึ่งได้พบกับพระเรวัตเถระที่วัดแห่งหนึ่ง ได้สนทนาธรรมแล้วเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาจึงขอบวช ได้รับสมญานามว่า พุทธโฆสะ หมายถึง เสียงของท่านลึกซึ้ง สื่อความหมายทางธรรมดั่งพระสุรเสียงของพระพุทธเจ้า หลังจากออกบวชท่านได้รจนาคัมภีร์ญาโณทัยและอัตถาสาลินีอรรถกถาของธัมมสังคณี อันเป็นหนังสือเล่มแรกของพระอภิธรรมปิฎก เมื่อท่านเริ่มเขียนอรรถกถาปริต พระเรวัตเถระแนะนำให้ท่านเดินทางไปประเทศลังกาเพื่อศึกษาภาษาสิงหล และคัมภีร์อรรถกถาที่นั่น แล้วแปลอรรถกถาสิงหลออกของเป็นภาษาบาลีเพื่อประโยชน์ของคนทั่วไปที่ไม่รู้ภาษาสิงหล

พระพุทธโฆสะเดินทางไปยังลังกาทวีปพำนักอยู่ที่มหาปธานแห่งสำนักมหาวิหาร ท่านได้ศึกษาคัมภีร์พระพุทธศาสนาอย่างเถรวาทกับท่านพระสังฆปาล แล้วได้รจนาพระคัมภีร์วิสุทธิมรรค เนื้อความครอบคลุมคำสอนทั้งหมดของพระพุทธเจ้า คือกล่าวถึงศีล สมาธิ และปัญญา ได้รับการยอมรับในความสามารถต่อมาท่านแปลอรรถกถาสิงหลเป็นภาษาบาลีจำนวนมาก ผลงานของท่านได้รับการยกย่องอย่างสูงในหมู่คณะอาจารย์ฝ่ายเถรวาททั้งมวลและนับถือกันว่าเป็นพระคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องที่มาของวิสุทธิมรรคของ Na Bangchang, S. (1983 : 172-291)

2. เปรียบเทียบความคิดทางปรัชญาเรื่องนิพพานในฐานะของอัตตาและอนัตตาในคัมภีร์มิลินทปัญหา วิสุทธิมรรค และมูลมัธยมกการิกา ของนาคารชุน

ปรัชญาศูนยวาทในมูลมัธยมกการิกากับพุทธปรัชญาที่ได้ดำเนินมาพร้อมกับการศึกษาวิวัฒนาการความเชื่อที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมพุทธศาสนาในเมืองไทยนั้น พบว่าแต่เดิมทุกนิกายทั้งพุทธและฮินดูต่างก็มีวิวัฒนาการแบบวิภาษวิธี อภิปรายของกันและกันเองจนเกิดองค์ความรู้ใหม่เฉพาะตนขึ้น และนาคารชุนก็ได้ใช้หลักวิภากษวิธีนี้ ทำให้แนวคิดทั้งหลายที่ไม่มีอยู่จริง ถูกปฏิเสธด้วยความเท็จและเป็นเพียงสิ่งสมมุติของตัวมันเอง โดยแม้นิพพานที่เป็นความจริงขั้นปรมัตถ์ก็ไม่ใช่สามารถยึดมั่นถือมั่นเป็น อัตตาได้

โดยที่สุญญตาของนาคารชุนไม่ใช่การปฏิเสธ หลักปัจจยาการ หรือทำลายปฏิจจสมุปบาทของพระพุทธเจ้า และสุญญตาไม่ใช่อุจเฉททิฐิ เพราะคำว่าสุญญตาแม้ในพระไตรปิฎกของฝ่ายเถรวาทนั้น ก็ไม่ถูกนำมาใช้ในความหมายเดียวกับ อุจเฉทวาทะ (วาจาขาดสูญทุกอย่าง) นัตถิกทิฐิ (เชื่อว่าไม่มีอยู่จริง) หรืออเหตุกทิฐิ (เชื่อว่าไม่มีปัจจัยเป็นเหตุ)

แนวคิดระบบคิดการตอบปัญหาเกี่ยวกับนิพพานในพระไตรปิฎกของPhra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto), (2014 : 336) มีหลักสำคัญดังนี้

1. ตอบแบบปฏิเสธ
2. ตอบแบบไวพจน์ยกความเปรียบเทียบกัน
3. ตอบแบบใช้ถ้อยคำอุปมาให้เห็นภาพ
4. ตอบแบบอธิบายภาวะโดยตรง

3. ความสัมพันธ์ของแนวคิดเรื่องนิพพานในฐานะของอัตตาและมหานครนิพพานในวรรณกรรมพุทธศาสนาสมัยหลัง กับนิพพานที่ปรากฏในคัมภีร์มิลินทปัญหา วิสุทธิมรรค และมูลมัธยมกการิกาของนาคารชุน

ในมิลินทปัญหาก็มีอธิบายด้วยการอุปมาพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็น “นครธรรมของพระพุทธเจ้า”มีศีลเป็นกำแพง มีหิริเป็นคู มีญานเป็นซุ้มประตู มีวิริยะเป็นหอรบ มีศรัทธาเป็นเสาระเนียด มีสติเป็นนายประตู มีปัญญาเป็นปราสาท มีสุตันตปิฎกเป็นห้องสนาม มีอภิธรรมปิฎกเป็นถนนสามแพร่ง มีวินัยปิฎกเป็นวินิจฉัยสภาคารสถาน มีสติปัฏฐานเป็นถนน

การที่คนไทยสมัยก่อนจะอุปมาพระนิพพานเป็นมหานครนิพพานก็ไม่ใช่เรื่องแปลก เพียงเพื่อให้เข้าใจว่ามีอยู่ และสามารถเข้าถึงได้ด้วยการรู้หลัก อนัตตาของธรรมทางโลก ดังคำกล่าวที่ว่า

“สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง สังขตธรรมทั้งปวงเป็นทุกข์และเป็นอนัตตา นิพพานและบัญญัติเป็นอนัตตาวินิจฉัยมีอยู่ดังนี้” ตามแนวคิดเรื่องพระนิพพานเป็นอนัตตาของ Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto), (2011 : 15) แต่เนื่องจากคัมภีร์ที่แต่งขึ้นในยุคสมัยหลัง เช่น อนาคตวงศ์ อาพาธสูตร และมิลินทปัญหาบางสำนวนผู้แปลชาวไทยมักจะใช้คำว่า มหานครนิพพาน อุดมบุรี ฯลฯ เพื่อความสวยงามทางภาษาหรือจงใจจะให้นิพพานกลายเป็นรูปธรรมมากขึ้นสำหรับชาวบ้านทั่วไป ทำให้ในชั้นหลังก็มีการนำคำว่า “อัตตา” มาใช้อธิบายสภาพเที่ยงของนิพพานดังเช่นกรณีของนิกายพุทธศาสนาบางนิกายในเมืองไทย ซึ่งจะมองว่าเป็นเรื่องของการอธิบายความจริงที่เหมือนกันเพียงแต่มีการใช้คำต่างกัน โดยอัตตาในที่นี้เดิมมีความหมายว่า “ตัวกู ของกู” ด้วยจึงไม่เป็นที่ยอมรับในหมู่นักปรัชญาพุทธศาสนา

แม้ว่าคัมภีร์มิลินทปัญหา วิสุทธิมรรค และมูลมัธยมกการิกาที่สะท้อนความคิดเรื่องนิพพาน นิโรธ และอากาศ แบบดั้งเดิมในสมัยพุทธเจ้าโดยตรงและมีอิทธิพลกับวรรณกรรมพุทธศาสนาของไทย แต่วรรณกรรมพุทธศาสนาในเมืองไทย ที่เป็นมรดกร่วมรากเดียวกันในอุษาคเนย์ เช่น ตำนานพญาคาเผือก มหานครนิพพานในไตรภูมิ และตำนานพระเครื่องทั้งหลาย ซึ่งแต่เดิมเพียงถูกสร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการในด้านพุทธศิลป์เพื่อส่งเสริมความศรัทธายึดมั่นถือมั่นในพุทธศาสนา กลับถูกใช้ไปในทางพุทธพาณิชหรือการค้า กลายเป็นอัตตาแฝงเข้ามาในสังคมชาวพุทธของชาวไทย ทำให้แนวคิดเรื่องอัตตา และอนัตตาในสังคมไทยที่ยังกลมกลืนและแยกไม่ออกกันจากพิธีกรรมและพิธีของพวกพราหมณ์เพราะเมื่อยังไม่เกิดปัญญาไปสู่นิพพาน วิถีแห่งศรัทธาแบบพุทธ พราหมณ์ และผีก็ยังเป็นทางที่ชาวพุทธในเมืองไทยยึดถือเพียงแต่ผู้ที่ศึกษาพุทธศาสนาอย่างจริงจังและลึกซึ้งถึงเรื่องเส้นทางแห่งปัญญาที่แท้จริง และดีกว่าความเชื่อที่งมงาย ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมไทย และสถาบันพุทธศาสนาในเมืองไทยไม่มุ่งเน้นให้ความสำคัญ เนื่องจากปัญหาความยากจน และการดำรงอยู่ของวัดในบางท้องถิ่นที่ห่างไกลทำให้แต่ละวัดมีการใช้หลักพุทธพาณิชย์เพื่อสร้างความรุ่งเรืองทางด้านวัตถุสถานมากกว่าการรักษาคำสอนที่ถูกต้องของพุทธศาสนาแบบดั้งเดิม สุดท้ายแล้วไม่ว่าจะเป็นวัดป่าหรือวัดในเมืองของสังคมไทยยุคปัจจุบันก็ไปตามกระแสพุทธพานิชสร้างบุญที่ขายได้นิพพานแดนสวรรค์แบบอัตตาโดยสมมุติ จนกลายเป็นวิถีแห่งศรัทธาก่อนมีปัญญาสำหรับชาวพุทธในไทย การเรียนรู้พุทธศาสนาที่แท้จริงจึงเป็นเรื่องที่ยังมีอยู่ในสังคมไทย แต่เป็นเรื่องของส่วนบุคคล ที่ชาวพุทธแท้ควรจะมีจิตสำนึกและศึกษามรดกทางวัฒนธรรมของชาวพุทธไม่ว่าจะเป็น พระไตรปิฎก มิลินทปัญหา วิสุทธิมรรคและมูลมัธยมิกการิกา และคัมภีร์อื่น ๆ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมพุทธศาสนาในเมือง

ไทยไม่ว่าจะเป็นของเถรวาทหรือของมหายานก็ตาม ก็ล้วนแล้วแต่เป็นคำสั่งสอนที่มีกุศโลบายเพื่อให้มนุษย์ทุกคนพบกับสันติสุขทางจิตใจ ซึ่งถ้าพุทธสานิกชนได้เข้าถึงวิถีแห่งปัญญาของชาวพุทธ บางปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ด้านความคิดของชาวพุทธด้วยกันเองคงไม่เกิดขึ้น เพราะพุทธเจ้าทรงสอนถึงเรื่องทางสายกลางแห่งสันติสุข ไม่ใช่สอนเรื่องทางแห่งการทะเลาะวิวาท ดังนั้นความขัดแย้งต่าง ๆ ในสังคมพุทธเป็นเรื่องของกิเลสส่วนตน ไม่ใช่ความผิดของพุทธศาสนา และไม่ใช่มรดกทางความคิดในทางพุทธศาสนา เช่นเดียวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในศาสนาอื่น ๆ คำสอนของทุกศาสนาดี แต่คนนำมาใช้ และทำไม่ดีเสียเอง

ข้อเสนอแนะ

ด้านการวิจัย

1. ควรศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องพุทธเกษตรที่ปรากฏในมหายานจากคัมภีร์การัณฑวยูหสูตร

2. ควรศึกษาความเชื่อเรื่องปฏิจจสมุปบาทที่เป็นคำสอนของสำนักปฏิบัติธรรมต่าง ๆ ที่แพร่หลายในปัจจุบัน

3. ควรศึกษาหลักความเชื่อเรื่องอาศรมสี่ของฮินดู และศาสนาไชนะ เป็นต้น

ด้านการนำไปใช้

1. นำแนวคิดเรื่องอนัตตาที่ปรากฏไปอธิบายและสร้างความเข้าใจเรื่องโลกุตรธรรม กับแนวคิดเรื่องมหานครนิพพานเพื่อไม่ให้สาธุชนผู้นับถือพุทธศาสนาทั้งหลายหลงยึดติดเหมือนแนวคิดเรื่องสวรรค์ของพวกพราหมณ์

2. นำแนวคิดเรื่องศูนยตาและสุญญตาในพุทธศาสนาทั้งมหายานและเถรวาทที่มีจุดยืนเหมือนการมาอภิปรายสร้างเสริมความเข้าใจและยอมรับในความแตกต่างความคิดและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในฐานะพี่น้องพุทธศาสนิกชนในระดับสากลโลก

Reference

Kabinsing, C. (Trans.) (1994). **Sattham Puntharikkasut.** (In Thai) [Saddharmapundarikasutra]. Bangkok: Thai-Tibet Studies Center.

Kalupahana, D.J. (1999). **Mulamadhyamakakarika of Nagarjuna.** Delhi: MotilalBanarsidass.

Mahamakut Buddhist University. (1997). **Wisutthimak Plae Phak 3 Ton 1.** (InThai) [Translation of Visuddhimagga Vol 3 Part 1], (7th Edition) Bangkok: Mahamakut Buddhist University Press.

Mahamakut Buddhist University. (1997). **Wisutthimak Plae Phak 3. Ton Chop.** (InThai) [Translation of Visuddhimagga.Vol 3 Part 3], (7th Edition). Bangkok: Mahamakut Buddhist University Press.

Mahamakut Buddhist University.(1972). **Milintha Panha Chabap Plae Nai Maha Makut Ratcha Witthayalai.** (In Thai) [MilindaPanha: A Thai Version by Mahamakut Buddhist University]. Bangkok: Mahamakut Buddhist University. (Published by Royal Order in Cremation of Supreme Patriarch (ChuanUtthayi) at Crematory of Wat ThepSirinthawat on June 17,1972)

Mahamakut Buddhist University. (2000). **Prasut Lae Atthakatha Plae Sangyuta Nikai Nithan Wak Lem 2.** (In Thai) Translation of Pali and Commentary: NidanaVaggaof SamyuttaNikaya Vol 2. (4th Edition). Bangkok: Mahamakut Buddhist University Press.

Na Bangchang, S. (1983). **Prawat Wannakhadi Bali Nai India Lae Langka.** (In Thai) [The Pali Literature of India and Sri Lanka]. Bangkok: Chulalongkorn University.

Panyawattano, P.W. (2002). **Kansueksa Choeng Wikhro Rueang Uppamakatha Nai Milinthapanha.** (In Thai) [An Analytical Study of the Simile Discussion in MilindaPanha]. Master's Thesis, The Program of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Phantharangsi, S. (2000). **Phutthasatsana Mahanikai.** (In Thai) [Mahayana Buddhism]. Bangkok: Sukhaphanchai.

PhraBrahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2011). **Phatthana Sangkhom Thai Duai Khwamru Khaochai Triphum.** (In Thai) [Development of Thai Society by Knowledge of Traiphum]. Bangkok: Thammasapha.

PhraBrahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2014). **Phutthatham: Chabap Prap Khayai.** (In Thai) [Buddhadhamma: Enlarged Edition]. Bangkok:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.

PhraThampidok (P.A. Payutto). (1988). **Phutthatham: Chabap Prapprung Lae Khayaikhwam.** (In Thai). [Buddhadhamma: Revised and Enlarged Edition]. (4th Edition). Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyala. (Published on March 5, 2531as Souvenir in the 72th Birthday Anniversary of Mr. Tong SaeNgow)

Ratchawat, S. (2016). P**ayasisut: Lakthan kan Patiset Lae Yuenyan Lok Na Samai Phutthakan.** (In Thai). [Payasisutra: A Testimony on Negation and Assertion of the Next World at Buddha's Period]. Proceeding on National Symposium on Humanities: Reality and Power of Dream, conducted on November14-15, 2016, Faculty of Humanities, Chiang Mai University.

Sattayawatthana, C. (2010). **Boekfa Wannakam 2: Phak song Wannakam Phutthasatsana.** (In Thai). [Literature Review 2: A Buddhist Literature]. Bangkok: Nuanchan.

Vidya, P.L. (1960). **'Saddharmapundarikasutra' Buddhist Sanskrit texts-no.6. I**ndia: Mithila Institute.

ปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

ชื่อหนังสือ	กุสุมาวรรณนา 6: วิวิธวารประพันธ์
ผู้แต่ง	กุสุมา รักษมณี
ปีที่พิมพ์	2559
จัดพิมพ์โดย	ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
จำนวนหน้า	614 หน้า

ภาษาและวรรณคดีชานพินิจ ใน "วิวิธวารประพันธ์"

Language and Literature review in Wiwitwanpraphan

ณภัทร เชาว์นวม[1] / Napat Chawnuam[1]

[1]สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ /
[1]Thai Language Program, Faculty of Humanities and Socail Science, Buriram Rajabhat University
Corresponding author. Email: j_fattty@hotmail.com

บทนำ

ในแวดวงวิชาการด้านภาษาและวรรณคดีไทย กล่าวได้ว่า กุสุมา รักษมณี เป็นบุคคลแบบอย่างผู้ได้สร้างสรรค์และเผยแพร่ผลงานวิชาการอันแสดงถึงความรอบรู้และลุ่มลึกในศาสตร์นี้อย่างสม่ำเสมอ หนังสือชุด *กุสุมาวรรณนา เล่มที่ 1 ถึง 5* ได้แก่ *สันสกฤตวิจารณา เส้นลีลาวรรณกรรม ปกรณัมนิทาน วรรณสารวิจัย* และ *วรรณนัยวินิจ* ตามลำดับ คือชุดผลงาน อันเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ต่อคำกล่าวข้างต้น กระทั่ง พ.ศ. 2559 หนังสือ ***กุสุมาวรรณนา 6: วิวิธวารประพันธ์*** ได้พิมพ์เผยแพร่สำหรับผู้ที่สนใจศาสตร์ด้านภาษาและวรรณคดีไทย จากข้อความบางส่วนในหน้าคำนำ โดย พลตรี หม่อมราชวงศ์ศุภวัฒน์ เกษมศรี แสดงให้เห็นว่าหนังสือนี้มีคุณประโยชน์ยิ่งต่อผู้ที่อยู่ในแวดวงภาษาและวรรณคดีไทย นอกจากให้ข้อความรู้ต่าง ๆ แล้ว ยังให้แนวทางการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลที่เหมาะควร ตลอดจนการศึกษาวรรณคดีของประเทศเพื่อนบ้านที่ส่งอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์วรรณคดีไทย เพื่อเชื่อมโยงสู่การหาจุดเด่นหรืออัตลักษณ์ของวรรณคดีไทยให้เผยแพร่สู่สากลได้ โดยในส่วนท้ายของคำนำได้สรุปไว้ว่า “ด้วยคุณค่าและความน่าอ่านที่ได้กล่าวมานี้ ข้าพเจ้าจึงใคร่ขอยืมคำของอาจารย์กุสุมาเพื่อกล่าวถึงหนังสือเรื่อง ***กุสุมาวรรณนา 6: วิวิธวารประพันธ์*** เป็นการสรุปว่าหนังสือเล่มนี้ให้ความอิ่มเอมอย่างยิ่งยวดแก่ผู้อ่านทั้ง “อิ่มปัญญา”และ “อิ่มอารมณ์” (Raksamani, 2559: ค)

กุสุมาวรรณนา 6: วิวิธวารประพันธ์ เป็นหนังสือรวมเรื่องเกี่ยวกับประเด็นภาษา ทฤษฎีวรรณคดีศึกษา วรรณคดีวิจักษ์และวรรณกรรมวิจารณ์ ด้วยการเรียบเรียงเนื้อหาเชิงอภิปรายประกอบการแสดงตัวอย่างและขยายความ แบ่งเป็นหัวข้อหลัก 7 หัวข้อ ได้แก่ **ชวนคิดพินิจคำ ชวนสังสันทน์เรื่องวรรณคดี ชวนขยายอภิปรายผล กุสุมาบรรณนิทัศน์ กุสุมาในหน้าบรรณ กุสุมา 72** และ **ภูมิเลขา** ในแต่และหัวข้อมีสาระสำคัญที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

“ชวนคิดพินิจคำ” เป็นการหยิบยกประเด็นที่น่าขบคิดและหาคำตอบ เกี่ยวกับที่มาของคำหนึ่ง ๆ ซึ่งปรากฏใช้ในภาษาไทย ทั้งในภาษาพูด ภาษาเขียน รวมถึงในวรรณคดี โดยได้นำเสนอการค้นคว้า ศึกษาวิเคราะห์ทั้งในเชิงภาษาและเชิงสังคมที่แสดงให้เห็นที่มาและร่องรอยการปรากฏใช้คำที่ผู้เขียนสนใจและตั้งคำถาม ได้แก่ คำว่า กะดี กุหลาบ ตุ้งก่ามาระกู่ สมุทร หงส์ อมรโกศ และอลังการศาสตร์ ผู้เขียนนำเสนอแสดงให้เห็นว่าการให้ข้อสรุปที่มาของคำแต่ละคำนั้น ต้องศึกษาและพิจารณาข้อมูลให้กว้างขวางรอบด้าน มีหลักฐานหรือข้อมูลที่น่าเชื่อถือมาสนับสนุน

“ชวนสังสันทน์เรื่องวรรณคดี” เป็นหัวข้อหลักถัดมาที่ผู้เขียนได้นำเสนอหลักการด้านวรรณคดีศึกษาและข้อวิพากษ์วิจารณ์ที่แตกเป็นประเด็นต่าง ๆ อันเกี่ยวเนื่องกับวรรณคดีและพันธกิจแห่งวรรณคดี สอดคล้องกับชื่อหัวข้อที่ใช้คำว่า “สังสันทน์” ที่มาจากภาษาบาลี (รูปคำ สํ สนฺทน) ที่หมายถึงการพูดคุยหารือเรื่องต่าง ๆ “ชวนสังสันทน์เรื่องวรรณคดี” ประกอบด้วยบทความวิชาการที่นำเสนอประเด็นด้านวรรณคดีที่เป็นภาษาไทย จำนวน 10 บทความ และภาษาอังกฤษ 4 บทความ ได้แก่

วรรณคดีมรดก

บทความนี้ผู้เขียนได้กล่าวถึงคุณค่าของวรรณคดีในแต่ละประเด็น ได้แก่ *เพื่อธำรงพระพุทธศาสนา* เช่น ไตรภูมิพระร่วง ปฐมสมโพธิกถา ซึ่งเป็นวรรณคดีร้อยแก้วสมัยสุโขทัยตอนต้น นิทานชาดก ตัวอย่างประกอบการอภิปรายสำนวนในเรื่อง มหาชาติคำหลวง *เพื่อปลูกฝังคุณธรรม* เช่น ลิลิตพระลอ รามเกียรติ์ โคลงทศรถสอนพระราม โคลงพาลีสอนน้อง โคลงราชสวัสดิ์ สุภาษิตพระร่วง สุภาษิตสอนหญิง โคลงสุภาษิตโสฬสไตรยางศ์ โคลงสุภาษิตนฤทุมนาการ คัมภีร์โลกนิติ คัมภีร์พระธรรมบท ตัวอย่างที่ผู้เขียนอภิปรายคือ โคลงโลกนิติสมัยอยุธยา *เพื่อสดุดีวีรกรรม* เช่น โคลงภาพพระราชพงศาวดาร สมัยกรุงศรีอยุธยาถึงรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เสภาการทำศึกในอยุธยา โคลงยวนพ่าย ลิลิตตะเลงพ่าย เพื่อความบันเทิง คือเพื่อสร้างสรรค์ด้านนาฏการ การดนตรีต่าง ๆ เช่น รามเกียรติ์ อิเหนา คาวี สังข์ทอง มณีพิไชย ไชยเชษฐ์ มัทนะพาธา พระอภัยมณี โดยอภิปรายกรณีศึกษาจากเรื่องรามเกียรติ์ *เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี* เช่น ลิลิตตำรานพรัตน์ ลิลิตทักษาพยากรณ์ อธิไทโพธิบาทว์ในสมัยรัชกาลที่ 3 โองการแช่งน้ำ เพราะราชพิธีสิบสองเดือน และลิลิตพยุหยาตราเพชรพวง *เพื่อบันทึกความรู้สึกของผู้เดินทาง* คือวรรณคดีนิราศ หรือวรรณคดีที่มีเนื้อหาเข้าบทนิราศ เช่น ลิลิตตะเลงพ่าย อิเหนา โคลงนิราศนครสวรรค์ นิราศนรินทร์ นิราศลอนดอน นิราศเมืองแกลง นิราศพระบาท นิราศเมืองเพชร โดยยกตัวอย่างประกอบการอภิปรายเรื่องนิราศภูเขาทอง

ผู้เขียนได้สรุปท้ายหัวข้อนี้ได้อย่างชวนพินิจว่า *“วรรณคดีเรื่องใดที่มีคนอ่านหลาย ๆ ครั้ง และถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน นับว่าเป็นผลงานที่มีคุณค่าควรแก่การอ่านเพราะมีเวลาเป็นเครื่องตัดสินและมีกลุ่มบุคคลในอดีตกล่าวยกย่องไว้... เรามีวรรณคดีหลายร้อยเรื่อง ที่เกิดจากแรงบันดาลใจและ*

จุดประสงค์ต่าง ๆ ของกวี สมควรที่ชนรุ่นหลังจะอ่านเพื่อให้เห็นความอุตสาหะและความสามารถของกวี และเพื่อให้เข้าใจความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยสมัยก่อน ซึ่งจะทำให้เรารู้จักรากเหง้าของวัฒนธรรมและวิธีคิดของเราในปัจจุบัน แล้วพิจารณาเลือกได้ว่าเรื่องใดควรจะรักษาไว้เพื่อถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้รู้จักและชื่นชมในศิลปะวรรณคดีของไทยต่อไป" (Raksamani, 2559: 82-83)

ทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต อีกมุมมองหนึ่ง

ทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต อีกมุมมองหนึ่ง เป็นบทความที่ผู้เขียนได้อ้างถึงงานวิจัยที่เผยแพร่เป็นตำราวิชาการเรื่อง "การวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต" ซึ่งเป็นการนำทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤตมาเป็นหลักในการวิเคราะห์วรรณคดีไทย เพื่อให้ผู้ศึกษาได้สัมผัส รส และเรื่อง ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ได้แบ่งประเด็นที่ต้องการนำเสนอเป็นหัวข้อต่าง ๆ คือ *จากนาฏศาสตร์มาเป็นประพันธศาสตร์ ปัจจัยที่เอื้อต่อวรรณคดีศึกษา มุมมองของนักวรรณคดีร่วมสมัย และ สุนทรียรสเกิดจากความผสานลงตัว*

การนำเสนอและอภิปรายข้อความรู้ในประเด็นนี้ ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าตำราวรรณคดีสันสกฤตมีการริเริ่มและพัฒนาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 1 จนถึงปลายศตวรรษที่ 17 จำนวนหลายสิบเรื่อง มีทั้งที่กำหนดเป็นทฤษฎีใหม่และที่นำแนวคิดเดิมมาวิเคราะห์และสังเคราะห์โดยมีคำอธิบายเพิ่มเติม ถึงแม้เนื้อหาตำราแต่ละเล่มจะต่างกัน แต่ก็มีลักษณะร่วมกันคือ การกล่าวถึงจุดมุ่งหมายและความสำคัญของวรรณคดีในฐานะที่เป็นงานศิลปะที่แสดงปรัชญาชีวิต กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับผู้แต่งและผู้อ่าน ความรู้เรื่องภาษาวรรณศิลป์ กลวิธีการประพันธ์ ขนบวรรณคดี หลักปรัชญาและความรู้รอบตัวต่าง ๆ ตลอดจนความเข้าใจบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับกวีในการประพันธ์และสำหรับผู้อ่านในการอ่านอย่างวินิจวิเคราะห์เพื่อเข้าถึงอรรถรสและประเมินคุณค่าได้ ตำราวรรณคดีสันสกฤตซึ่งมี *นาฏยศาสตร์* เป็นแม่แบบส่วนใหญ่ถือว่า รส หรือ อารมณ์สุนทรีย์ เป็นหัวใจสำคัญของวรรณคดี แม้นักวรรณคดีบางคนจะเน้นเรื่องอลังการ เรื่องคุณ ฯลฯ แต่ก็ไม่เว้นที่จะกล่าวถึง เรื่องรส ไว้อย่างสัมพันธ์กันด้วย

ทั้งนี้ จากแนวคิดพื้นฐานว่าการแสดงภาวะอารมณ์เพื่อให้เกิดรสเป็นเนื้อหาสำคัญของงานศิลปะ ในการประพันธ์วรรณคดี กวีสันสกฤตมีหลักคิดว่าวรรณคดีเป็นงานศิลปะที่มีกระบวนการสร้างสรรค์อย่างละเอียดตามขั้นตอนต่าง ๆ ต้องมีความประณีต มีความพิถีพิถันเพื่อให้ได้ผลงานที่สมบูรณ์แบบมากที่สุด ด้วยความตั้งใจที่จะสร้างสรรค์งานประพันธ์ให้มีคุณค่ากวีสันสกฤตจึงมีความพิถีพิถันและใส่ใจในรายละเอียดต่าง ๆ เมื่อจะนำเสนอภาพความทุกข์โศกของตัวละครก็จะมีบทพรรณนาสีหน้าท่าทางและบทคร่ำครวญอย่างถี่ถ้วน เช่นนี้ การที่นักวรรณคดีสันสกฤตร่วมสมัยพยายามวิเคราะห์แนวคิดของนักทฤษฎีวรรณคดีด้วยความพยายามที่จะเข้าใจและด้วยมุมมองใหม่ ๆ จึงน่าจะช่วยให้เราเข้าถึงคุณค่าและเห็นแง่งามของ "วัตถุโบราณ" เหล่านั้นได้บ้าง (Raksamani, 2559: 109-112)

<u>ความรู้เรื่องภาษาสำหรับนักวิจัยวรรณคดีไทย</u>

หัวข้อดังกล่าวเป็นการเน้นย้ำและการตระหนักรู้ถึงบทบาทของทั้งผู้สอนและผู้วิจัยที่ต่างนับได้ว่าเป็นนักวิชาการ จึงพึงมีความรู้รอบในศาสตร์ของตนเอง โดยได้อภิปรายขยายความเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องการศึกษาที่มาจากบทประพันธ์ของพระยาศรีสุนทรโวหาร [น้อย อาจารยางกูร] , นิติสารสาธก ในวรรคที่ว่า *"อันความรู้รู้กระจ่างแต่อย่างเดียว แต่ให้เชี่ยวชาญเถิดจะเกิดผล"* กระนั้น ผู้เขียนได้แสดงทัศนะประกอบ

การยกตัวอย่างไว้ว่า *ข้อดีของการศึกษาจนเชี่ยวชาญเฉพาะทางนั้นมีอยู่แน่นอน เพราะทำให้รู้จริงและรู้ลึก แต่เรื่องต่าง ๆ ในวงวิชาการมิใช่จะอยู่แยกกันอย่างเอกเทศ ก็ไม่ได้หมายความว่าต้องปฏิเสธการเรียนรู้เรื่องอื่น โดยเฉพาะเมื่อเรื่องอื่นนั้นคือกุญแจที่จะไปสู่ความรู้เรื่องเดียวของเราให้กระจ่างมากขึ้น ครั้งหนึ่งในการประเมินงานเขียนทางวิชาการเกี่ยวกับวรรณคดีไทย ผู้ประเมินมีข้อติติงเรื่องการใช้ภาษาในงานเขียนเรื่องนั้นว่ายังไม่ถูกต้องและรัดกุม แต่เจ้าของงานซึ่งเป็นครูภาษาไทยชี้แจงกลับมาอย่างน่าตระหนกว่า ตนเป็นครูสอน "วรรณคดี" ไม่ได้สอน "ภาษา"* (Raksamani, 2559: 116) จากการบอกเล่าถึงเหตุการณ์ดังกล่าว ผู้เขียนได้แสดงความกังวลต่อความคิดดังกล่าวโดยได้อธิบายเชิงหักล้างความคิดดังกล่าวว่า วรรณคดี คือการแสดงความรู้สึกนึกคิดออกมาด้วยภาษา ไม่ว่าจะเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียนก็ตาม วรรณคดีจึงเป็นถ้อยคำ (utterance) ที่ผู้เขียนกล่าวกับผู้อ่าน การทำความเข้าใจวรรณคดีต้องเป็นการพิจารณาตั้งแต่เสียง คำ ประโยค ฯลฯ ซึ่งเป็นข้อมูลทางภาษา (linguistic fact)

การอภิปรายประกอบการแสดงตัวอย่างของผู้เขียนในหัวข้อนี้ได้แบ่งเป็นประเด็น *พจนานุกรมไม่ใช่คำตอบสุดท้าย เครื่องบ่าพกพกบ่าไป และลดหลั่นชั้นชอบกล* ให้แนวทางแก่ผู้ที่จะศึกษาวรรณคดีไว้ว่าควรมีทักษะด้านการใช้ภาษาเพราะภาษาเป็นวัสดุของการสร้างงานวรรณคดี และการศึกษาวรรณคดีอย่างเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่การทำความเข้าใจความหมายและเนื้อเรื่องระดับเบื้องต้น สู่ระดับต่อไปคือการวิจักษ์คุณค่า โดยแสดงทรรศนะเพิ่มเติมว่า *"...นักวรรณคดีโดยเฉพาะนักวิจัยวรรณคดีต้องก้าวไปไกลกว่านั้น เพราะจะต้องหาคำตอบว่าในฐานะผู้อ่านเขาคิดอย่างไรเกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องนั้นและเหตุใดเขาจึงให้คุณค่าแก่วรรณคดีเรื่องนั้น... นักวิจัยวรรณคดีจึงต้องเหยียบแผ่นดินให้เต็มฝ่าเท้าและอย่าก้าวข้ามขั้นตอนเด็ดขาด"* (Raksamani, 2559: 132-133)

มาตรฐานวิชาการในงานเขียนสร้างสรรค์

บทความนี้ผู้เขียนอภิปรายถึงการให้คำนิยามและประเมินงานด้านศิลปะว่าอย่างไรจึงจะถือเป็น "งานสร้างสรรค์" โดยนำเสนอและอภิปรายเป็นประเด็น *ความเป็นวิชาการในงานสร้างสรรค์* (หน้า 136) กล่าวถึงรูปแบบวิธีวิจัยต่าง ๆ ประเด็นต่อมาคือ *ระเบียบวิธีวิจัยและระเบียบวิธีสร้างสรรค์* โดยยกตัวอย่างกรณีศึกษาจากนวนิยายเรื่อง "เวียงแว่นฟ้า" ของกฤษณา อโศกสิน ที่เขียนจากการค้นคว้าข้อมูลอย่างลุ่มลึกรอบด้าน การอภิปรายของผู้เขียนแสดงให้เห็นว่านวนิยายเรื่องนี้เข้ากรอบของงานวิชาการในเชิงงานวิจัย ตามที่กล่าวไว้ว่า *"...จุดมุ่งหมายของกฤษณา อโศกสิน มิใช่เพียงการสร้างผลงานที่มีคุณค่าเรื่องหนึ่ง แต่เป็นการสืบค้นและดำเนินการตามระเบียบและวิธีสร้างสรรค์อย่างน่าสนใจ..."* (Raksamani, 2560 : 143) ประเด็นสุดท้ายที่ผู้เขียนกล่าวถึงคือ *การประเมินงานเขียนสร้างสรรค์ที่เป็นวิชาการ* ที่นำเสนอถึงสิ่งที่ผู้ประเมินงานเขียนสร้างสรรค์วิชาการควรตระหนักอีกประการหนึ่งก็คือความเป็นอัตวิสัยของผลงาน โดยได้แสดงมุมมองว่า *"ผู้ประเมินจึงควรเป็นผู้มีทัศนวิสัยกว้างขวางและมีใจกว้างพอที่จะมองเห็นความเป็นอัตวิสัยในผลงานของผู้อื่นด้วย โดยเฉพาะผลงานสร้างสรรค์วิชาการ* (Raksamani, 2559 : 149)

พระยาอนุมานราชธน: แบบอย่างของนักวรรณคดี

พระยาอนุมานราชธน เจ้าของนามปากกา เสฐียรโกเศศ เป็นปูชนียบุคคลในแวดวงภาษาและวรรณคดีไทย แนวทางการเป็นผู้สอนและนักวรรณคดีของพระยาอนุมานราชธน "เป็นตัวหนอนในห้องสมุด" และ "ไม่ให้ความรู้สูญไปกับตัว" โดยแสดงข้อบอกเล่าที่อธิบายคุณลักษณะของพระยาอนุมานราชธนที่เป็นแบบอย่าง

ของผู้ใฝ่รู้และเป็นครูผู้ไม่ตระหนี่ความรู้ บนพื้นฐานของความเอื้ออารีต่อลูกศิษย์ ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ว่า ท่านเป็น *"อากร" แห่ง "วิทยา" ที่แท้จริง เป็นแหล่งที่มีความรู้ที่เอื้อเฟื้อแก่ทุกคนอย่างไม่เลือกที่รักมักที่ชัง และเป็น "แหล่งน้ำ" ที่เข้าถึงได้ง่าย ไม่ต้องบุกป่าฝ่าดง หรือมีสัตว์ร้ายที่น่าขยาดขวางกั้นอยู่* (Raksamani, 2559: 164)

บรรณาธิการผู้เป็นสะพานเชื่อมนักเขียนกับนักอ่าน

บรรณาธิการผู้เป็นสะพานเชื่อมนักเขียนกับนักอ่าน เป็นบทความที่นำเสนอบทบาทและแนวทางการเป็นบรรณาธิการที่สามารถช่วยเชื่อมนักเขียนให้นักอ่านได้เข้าถึง จาก "ถ้อยแถลง" ของ อาจารย์คุณนิลวรรณ ปิ่นทอง ขณะที่ดำรงตำแหน่งบรรณาธิการนิตยสารสตรีสาร ซึ่งแสดงให้เห็นว่า บรรณาธิการเป็นผู้ที่ต้องมีความรอบรู้และสามารถกลั่นกรองข้อมูลก่อนเผยแพร่สู่ผู้อ่านอันหมายถึงสาธารณชน โดยได้ยกคำกล่าวของท่านที่กล่าวไว้ว่า *"เรื่องที่ผู้เขียนและผู้อ่านสตรีสารต้องระลึกอย่างซึ้งใจอยู่เสมอคือความเป็นกันเองและเมตตาที่อาจารย์บรรณาธิการมอบให้"* ซึ่งถือว่าเป็นสะพานเชื่อมนักเขียนกับนักอ่านอย่างแท้จริง (Raksamani, 2559: 173)

มหาภารตะในโลกตะวันออกและตะวันตก

มหาภารตะเป็นวรรณคดีมหากาพย์อินเดียที่เป็นที่รู้จักทั่วโลกมานาน ดังจะเห็นได้จากความแพร่หลายในอินเดียและประเทศอื่น ๆ ทั้งในโลกตะวันออกอย่าง ชวา มลายู กัมพูชา ไทย หรือ โลกตะวันตกอย่างยุโรปและอเมริกา ทั้งนี้ ผู้เขียนได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับการวิจารณ์ การเสพ การต่อยอดงานศิลปะในลักษณะที่เรียกว่า *ข้ามวัฒนธรรม* นั้น มักปรากฏปัญหาในประเด็นการมองต่างมุม โดยได้สรุปท้ายไว้ว่า *"นับเป็นเรื่องที่น่าสนใจยิ่งนักเพราะวรรณกรรมย่อมเป็น "โจทย์" ที่ท้าทายสำหรับนักอ่านได้เสมอให้เราพินิจพิเคราะห์และค้นหาคำตอบมาพูดคุยและมองต่างมุมกันด้วยเหตุผลไม่ใช่ด้วยอคติเรื่องต่างเชื้อชาติ ต่างวัฒนธรรม หรือต่างความเชื่อ"* (Raksamani, 2559: 187)

เพียงปาณฑพาธิก ทรงเดช

บทความ "เพียงปาณฑพาธิก ทรงเดช" กล่าวถึงวรรณคดีเรื่อง ยวนพ่าย ที่มีบทสรรเสริญพระเกียรติคุณของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถอยู่หลายบทที่เปรียบคุณลักษณะของพระองค์กับตัวละครสำคัญในมหากาพย์เรื่องมหาภารตะ เช่น กฤษณะ ภีมะ อรชุน กรรณะ อันมีนัยยะของการประกาศแสนยานุภาพของพระองค์ที่สามารถมีชัยชนะเหนือศัตรูในการสงคราม เปรียบได้กับฝ่ายปาณฑพที่สามารถเอาชนะฝ่ายเการพได้ ดังที่ปรากฏในโคลง 2 บาท จากตัวบทเรื่องยวนพ่ายที่ว่า

"เพียงปาณฑพาธิก ทรงเดช
ที่คนเการพไข้ ข่าวขยรร" (Raksamani, 2559: 190)

<u>งานยากของวิษณุศรรมัน</u>

วิษณุศรรมันเป็นตัวละครในนิทานสันสกฤตเรื่อง ปัญจตันตระ เป็นพราหมณ์อาวุโส "ผู้รู้แจ้งในศาสตร์ทั้งมวล มีเกียรติยศขจรขจายโดยบรรดาศิษย์จำนวนมาก" โดยได้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพราหมณ์ราชครูผู้นี้เป็นประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ *วิษณุศรรมัน – อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญนิทรรศนะ* เป็นการกล่าวถึง

การยกตัวอย่างนิทานในลักษณะนิทรรศนะ อันเป็นคติสอนใจเหล่าราชกุมารของวิษณุศรรมัน ทำให้เหล่าราชกุมารผู้เบาปัญญาได้เรียนรู้และเจนจบในหลักราชศาสตร์ภายในระยะเวลาหกเดือนตามที่กำหนดไว้ แสดงถึง "พลังแห่งเรื่องเล่า" ที่สามารถปลุกเร้าความสนใจของคนรุ่นใหม่จนได้ผลลัพธ์ที่บรรลุภารกิจอันแสนยาก ประเด็นต่อมาคือ *วิษณุศรรมัน – กวีผู้ชำนาญงานประพันธ์* ผู้เขียนได้กล่าวถึง ปัญจตันตระ ที่ปรากฏชื่อ วิษณุศรรมัน กวีผู้สร้างสรรค์นิทานนี้ ซึ่งประดุจยาอายุวัฒนะที่ชุบฟื้นให้ผู้โง่เขลาได้มีปัญญา ที่สอดคล้องกับการเล่านิทานเพื่อแสดงตัวอย่างและให้แง่คิดอันเป็นหลักราชศาสตร์แก่เหล่าราชกุมาร อันส่งผลให้กวีผู้นี้เป็นที่กล่าวถึงเรื่อยมา

เรื่องเล่าของบารอนในพระราชนิพนธ์เรื่อง "กิจการของบารอนมึนเคาเส้น" และเรื่อง "นิทานโกหกเยอรมัน ของบารอน ฟอน มึนช์เฮาเซ่น

บทความนี้ได้นำเสนอข้อมูลในเชิงวิจักษ์วรรณกรรมพระราชนิพนธ์แปลในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี คือ *กิจการของบารอนมึนเคาเส้น* และเรื่อง *นิทานโกหกเยอรมัน* ของ บารอน ฟอน มึนช์เฮาเซ่น โดยได้แสดงทัศนะว่าเมื่อได้อ่านเรื่องเล่าของบารอนจากพระราชนิพนธ์แปลนี้ผู้อ่านจะประจักษ์ชัดถึงคุณค่าของพระราชนิพนธ์สองเรื่องนี้ทั้งคุณค่าเพื่อการบันเทิงและเพื่อการศึกษาเปรียบเทียบตามพระราชประสงค์ที่ทรงพระกรุณาต่อนักอ่านชาวไทย

When Asia Was the Ocean of Stories

When Asia Was the Ocean of Stories หรือ *เมื่อเอเชียเป็นมหานทีแห่งนิทาน* เป็นบทความที่กล่าวถึงการเดินทางของเอเชียจากตะวันออกไกลไปจนถึงใต้และตะวันออกเฉียงใต้ผ่านการทำการค้า นิทานอันเป็นเรื่องเล่าของชาวตะวันออกไกลจึงเริ่มแพร่หลายและมีพัฒนาการ โดยผู้เขียนได้ยกตัวอย่างกรณีนิทานของชาวอาหรับที่เป็นที่นิยมในราชสำนักไทย ทั้งนี้ ด้วยเพราะชาวอาหรับเป็นเชื้อชาติที่มีนิทานเป็นงานอดิเรก ทั้งที่บอกเล่าแก่ผู้อื่นระหว่างการเดินทางรวมถึงคนในครอบครัว ซึ่งชาวอาหรับเองก็เรียนรู้นิทานจากคนพื้นเมืองในเอเชียตะวันตกและคาบสมุทรเอเชียใต้ ในทำนองเดียวกันคนพื้นเมืองก็เรียนนิทานจากนักเดินทาง ผู้เขียนได้เรียบเรียงนำเสนอประเด็น *รูปแบบเรื่องเล่าในตำนานเอเชีย คันฉ่องสำหรับเจ้าชาย* และ *ค่าไถ่สำหรับชีวิต* ที่ได้ให้ข้อมูลประกอบตัวอย่างจากเรื่องความเชื่อศาสนา วรรณคดีโบราณที่มีต้นกำเนิดจากดินแดนตะวันออกไกล เช่น เกร็ดจากตำนานเทพปกรณัมของฮินดู มหาภารตยุทธ์ ปัญจตันต ระฉบับภาษาต่าง ๆ ตำนานตันโตรปาขยนะ ฉบับอินเดียใต้ พันหนึ่งราตรี

"Miracle Scene": The Sanskrit Figure of Speech "Samaa... sokti" in Thai Literary Convention

"Miracle Scene": The Sanskrit Figure of Speech "Samaa... sokti" in Thai Literary Convention หรือ บทอัศจรรย์ สันสกฤตอลังการ สมาโสกติ ในขนบวรรณกรรมไทย ได้กล่าวถึงขนบวรรณคดีการกล่าวถึงบทเข้าพระเข้านางในวรรณคดีไทยที่ได้รับแนวทางมาจากการพรรณนาตรงกับสันสกฤตคือสมาโสกติ อลังการะ ที่ความหมายที่สองเข้าใจกันได้เพราะว่าคำศัพท์สามารถแปลได้สองนัย ผู้เขียนนำเสนออุปกรณ์ในขนบวรรณกรรมไทยที่ได้จากข้อความในงานเอกของยุคสมัยที่ต่างกัน ความเชื่อมโยงกับอลังการะในสันสกฤตบนสมมติฐานที่ว่า วรรณกรรมในภาษาใดก็ตามก็มีภูมิปัญญาเดียวกันนั่นคือ การเสนออารมณ์ที่ไร้รสชาติใน

การพรรณนาที่ขัดเกลาแล้ว โดยนำเสนอในประเด็น *ความหมายตรงในบทกวีที่พรรณนา ความหมายแฝงในการตีความทางบริบท พรรณนาบทอัศจรรย์* และ *จากการพรรณนาโดยตรงเป็นการพรรณนาที่ขัดเกลา* ประกอบการยกตัวอย่างวรรณคดีเอกของไทยที่มีบทอัศจรรย์ของตัวละครอยู่มาก เช่น ขุนช้างขุนแผน พระอภัยมณี

ผู้เขียนได้สรุปท้ายไว้ว่า สำหรับผู้อ่านในปัจจุบันที่มีรสนิยมกวี บทอัศจรรย์อาจเป็นเรื่องที่สร้างขึ้นหรือขัดจารีต แต่สำหรับผู้เสพกวีในอดีต บทอัศจรรย์เหล่านี้อาจจะไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกเช่นนั้นได้ เฉพาะกวีที่มีความสามารถเป็นเลิศเท่านั้นจึงจะพรรณนาคำที่มีความหมายเป็นสองนัยได้ เราคิดว่าภาษาเป็นสิ่งที่งดงามด้วยอลังการะ อารมณ์ที่ขาดรสนิยมถูกเสนอในการพรรณนาที่ขัดเกลา คำว่า กรีฑา เป็นตัวอย่างของความพยายามของกวีที่จะซ่อนเงื่อนและผู้อ่านเป็นคนแก้เงื่อน อลังการ เช่น สมาโสกติ จึงเป็นอุปกรณ์ของกวีที่จะท้าทายผู้อ่านด้วยสมาสเข้าด้วยกัน ดังนั้นผู้อ่านจึงไม่ใช่แค่ผู้รับสารเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้ร่วม ร่วมในเกมการถอดรหัสนี้ด้วย

The Image of the Ideal Monarch in the tale of Duodecagon

The Image of the Ideal Monarch in the tale of Duodecagon หรือ *ภาพลักษณ์ของจักรพรรดิในอุดมคติในนิทานสิบสองเหลี่ยม* เป็นการกล่าวถึงวรรณคดีของชาวเปอร์เซีย เรื่อง *นิทานสิบสองเหลี่ยม* ในประเด็นของภาพลักษณ์ของผู้นำคือ จักรพรรดิ การอภิปรายประกอบการยกตัวอย่างเนื้อหาบางส่วนของนิทานนี้แสดงให้เห็นว่าเมื่อวรรณคดีเรื่องนี้เผยแพร่สู่สยามประเทศ ในสมัยพระเจ้าบรมโกศ นำไปสู่การประชุมนิทานสิบสองเหลี่ยม ทั้งนี้ นิทานสิบสองเหลี่ยมของไทยไม่ใช่งานแปลโดยตรงจากวรรณกรรมภาษาเปอร์เซีย แต่เป็นวรรณกรรมประชุมตำนานและสุภาษิตที่เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่เปอร์เซียในรัชสมัยของพระนารายณ์มหาราชผ่านมาถึงคุณกัลยาบดี นิทานสิบสองเหลี่ยมจึงถือเป็นวรรณกรรมราชสำนักนับตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายจนถึงรัตนโกสินทร์ และได้เปลี่ยนชื่อจากสิบสองเหลี่ยมมาเป็น *นิทานอิหร่านราชธรรม* ซึ่งเป็นต้นแบบของการพัฒนาเป็น ทศพิธราชธรรม ของพระมหากษัตริย์ไทย

การอภิปรายถึงเส้นทางการเผยแพร่และความนิยมนิทานสิบสองเหลี่ยมในราชสำนักและพระบรมวงศานุวงศ์ของไทย แสดงให้เห็นว่าคติธรรมในวรรณคดีนิทานเรื่องนี้สะท้อนภาพลักษณ์อันเป็นอุดมคติของจักรพรรดิ จึงเป็นแบบอย่างที่ชนชั้นปกครองให้คุณค่าและควรนำมาเป็นแนวทางในการบริหารปกครองบ้านเมือง

The Validity of the Rasa Literary Concept: An Approach to the Didactic Tale of Pra Chaisuriya

The Validity of the Rasa Literary Concept: An Approach to the Didactic Tale of Pra Chaisuriya หรือ *การประยุกต์ใช้แนวคิดรสวรรณคดี ผ่านกาพย์พระไชยสุริยา* ผู้เขียนกล่าวถึงทฤษฎี รสวรรณคดี ว่าเป็นหนึ่งในทฤษฎีสำคัญของทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์ของสันสกฤต โดยได้นำเสนอประเด็น ความสำคัญของรสในวรรณกรรมคำสอน ส่วนใหญ่วรรณกรรมไทยมักแฝงไปด้วยคำสอนในพระพุทธศาสนา ที่มักถูกมองว่าเป็นเรื่องตรงข้ามกับศิลปะที่แท้จริง ในประเด็นนี้ผู้เขียนได้ยกวรรณกรรมคำสอนของสุนทรภู่เรื่องกาพย์พระไชยสุริยา ว่าที่มีบทพรรณนาเกี่ยวกับอารมณ์ต่าง ๆ ทำให้เกิดรสวรรณคดี โดยใช้ทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤตประกอบการอภิปราย เช่น ภีภัตสะรส ไวราคยะ ศานตรส โดยผู้เขียนได้สรุปท้ายไว้ว่า “สุนทรภู่ได้เติมเต็มความตั้งใจของท่านที่จะใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือในการสั่งสอนผ่านเรื่องกาพย์พระไชยสุริยา ที่นอกจากจะสามารถนำมาสอนเด็ก กาพย์พระไชยสุริยายังเป็นบทกวีที่พรรณนาที่

งดงามด้วยรสวรรณคดี ที่ยั่วเย้าทั้งเด็กชายเด็กหญิง ดังคำว่า พอล่อใจกุมารา" (Raksamani, 2559: 295)

"ชวนขยายอภิปรายผล" เป็นหัวข้อหลักต่อมาที่ผู้เขียนหยิบยกประเด็นด้านวรรณคดีศึกษา วรรณกรรมวิจารณ์ มาอภิปรายแสดงรายละเอียดประกอบทัศนะที่มีต่อวรรณคดี วรรณกรรม หรือกรณีศึกษานั้น ๆ โดยได้นำเสนอไว้ดังนี้

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว: ของขวัญพระราชทานสำหรับปวงชนชาวไทย

บทความข้างต้นนี้เป็นการอภิปรายเกี่ยวกับงานพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่แสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพด้านการใช้ภาษา อาทิ พระราชานุกิจ รัชกาลที่ 8 เมื่อข้าพเจ้าจากสยามมาสู่สวิตเซอร์แลนด์ (ทั้งสองเรื่องนี้เป็นวรรณกรรมอนุทิน) พระราชนิพนธ์แปล เรื่อง "ฝันร้ายไม่จำเป็นต้องเป็นจริง" เรื่อง นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ แปลมาจากเรื่อง A Man Called Intrepid ของ วิลเลียม สตีเวนสัน ภาษาแปลที่แสดงภาพ สื่อความ กินความ เรื่อง ติโต ของ ฟิลลิสออตี และเรื่อง ทองแดง (สุนัขทรงเลี้ยง) ทั้งนี้ผู้เขียนได้ปริทัศน์งานพระราชนิพนธ์เรื่อง "พระมหาชนก" โดยมุ่งนำเสนอประเด็นการใช้ปัญญาและความเพียรของตัวละครหลักคือ *พระมหาชนก* ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนเอาชนะอุปสรรคทั้งปวง

การอภิปรายผลงานพระราชนิพนธ์บางส่วนใน *ชวนขยายอภิปรายผล* เป็นสิ่งสนับสนุนให้เห็นอย่างเด่นชัดว่างานพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 นับเป็นของขวัญพระราชทาน (อันล้ำค่า) สำหรับปวงชนชาวไทย

พระราชนิพนธ์แปลในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี: อ่านเพื่อศึกษาภาษาและวรรณกรรมต่างวัฒนธรรม

บทความนี้ได้กล่าวถึงผลงานพระราชนิพนธ์แปลในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่แสดงถึงพระอัจฉริยภาพด้านภาษาในพระองค์ท่านสู่การแปลวรรณกรรมภาษาต่างประเทศ ได้แก่ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน ภาษาเยอรมัน ภาษาอังกฤษ โดยผู้เขียนอภิปรายผลงานพระราชนิพนธ์แปลที่แสดงปรัชญา สะท้อนภาพสังคม ให้แง่คิดในการดำเนินชีวิตผ่านเหตุการณ์และตัวละครแต่ละตัว เช่น กวีนิพนธ์ "เรือ" ที่แปลจากพระราชนิพนธ์ภาษาฝรั่งเศสในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งแปลโดย อาจารย์ ดร.วาณี พนมยงค์-สายประดิษฐ์ วรรณกรรมแปลภาษาจีน ได้แก่ "หมู่บ้านเล็กตระกูลเป้า" ของ หวังอันอี้ วรรณกรรมแนวชีวิตและสังคม "เมฆเหินน้ำไหล" ของ ฟัง ฟัง "ผีเสื้อ" ของ หวางเหมิง วรรณกรรมสะท้อนการเมือง สังคม "นารีนครา" ของ ฉือลี่ "ตลอดกาลนะนานแค่ไหน" ของ เถี่ยหมิง และ"ตำนานกับข้าวคู่" ของ ซูเฉี้ยว ซึ่งผู้เขียนได้ยกตัวอย่างบทวิจารณ์ เรื่อง ตลอดกาลนะนานแค่ไหน โดย อาจารย์ ดร.วาณี พนมยงค์-สายประดิษฐ์ ที่แสดงให้เห็นคุณค่าของวรรณกรรมพระราชนิพนธ์แปลเรื่องนี้ ทั้งในแง่ภาษาและแก่นสารจากเนื้อเรื่อง ในขณะเดียวกันผู้เขียนได้วิพากษ์การใช้ภาษารวมทั้งคุณค่าสาระในงานพระราชนิพนธ์แปลเรื่องอื่น ๆ ประกอบด้วยเช่นกัน

ประมวลรายชื่อผลงานวรรณกรรมพระราชนิพนธ์แปลของพระองค์ท่าน ที่ประกอบวรรณกรรมจีน 14 เรื่อง วรรณกรรมเยอรมัน 3 เรื่อง วรรณกรรมฝรั่งเศส 2 วรรณกรรมอังกฤษ 4 เรื่อง รวม 23 เรื่อง

วรรณคดีไทย: การเรียนรู้และสร้างสรรค์จากสังคมไทยสู่สังคมโลก

บทความนี้เป็นการอภิปรายเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ค้นพบได้ในวรรณคดี โดยได้กล่าวถึงพัฒนาการและทิศทางของวรรณคดีศึกษาไทย เริ่มจากนวนิยายเรื่องแรกของไทย “ความพยาบาท” ของ แม่วัน อันได้รับอิทธิพลด้านรูปแบบมาจากวรรณกรรมตะวันตก ผู้เขียนได้ให้ข้อมูลที่สื่อถึงอิทธิพลวรรณกรรมตะวันตก ตะวันออกกลาง ว่าได้เผยแพร่เข้ามาโดยมีนัยยะสำคัญเกี่ยวกับเรื่องศาสนาและการเป็นเจ้าอาณานิคม

ประเด็นที่น่าขบคิดคือ ผู้เขียนนำเสนอว่านักวรรณกรรมตะวันตกเห็น “ตะวันออก” เป็น “ของใหม่” มีความน่าสนใจ น่าค้นหาบนความเป็นอื่น โดยได้กล่าวถึงเรื่องเกร็ดนิทานปกรณัมจากหนังสือกุสุมาวรรณา 3: ปกรณัมนิทาน อีกทั้งกล่าวเปรียบเทียบว่า *“นิทานมีลักษณะของเรื่องที่สืบต่อกันมาเหมือนกับสายธารที่ไหลแล้วสะสมแร่ธาตุต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นธารมาเรื่อย ๆ จนอุดมสมบูรณ์เมื่อปลายทาง...”* (Raksamani, 2559: 366) แสดงให้เห็นว่าเมื่อนิทานเป็นวรรณคดีที่เผยแพร่สู่มหาชน ย่อมมีการเสริมแต่งดัดแปลงภาษา การเล่าเรื่อง เนื้อเรื่อง ให้งอกงามขึ้น ผู้เขียนได้อภิปรายให้เห็นความแตกต่างของการสร้างสรรค์มหากาพย์ของตะวันตกอย่างเรื่อง The Iliad, The Odyssey ว่าแตกต่างจากมหากาพย์ เรื่อง รามายณะ ของตะวันออกอย่างไร นอกจากนี้ยังนำเสนอประเด็นการแปลวรรณกรรมกับบริบททางวัฒนธรรมที่อาจต้องอาศัยการขยายความเพิ่มเติม รวมถึงการให้คำกำจัดความ การอธิบายศัพท์ในวรรณคดีที่เป็นคำเก่าว่าควรมีแนวทางอย่างไร ผ่านตัวอย่างจากวรรณคดีไทย เช่น ขุนช้างขุนแผน มหาชาติคำหลวง สุภาษิตพระร่วง กาพย์เห่เรือ โคบุตร โดยได้กล่าวสรุปท้ายเป็นข้อคำตอบของประเด็นที่ชวนขบคิดเกี่ยวกับความเป็น (วรรณคดี) ตะวันออก และ (วรรณคดี) ตะวันตก ว่าเราควรรู้จักตนเอง นั่นคือวรรณคดีของเราให้ดีให้ถ่องแท้เสียก่อน ถัดมาต้องรู้จักวรรณคดีต่างวัฒนธรรมทั้งเพื่อนบ้านใกล้เคียง ตะวันออกกลาง และตะวันตก จะทำให้ผู้ศึกษาได้พบจุดเด่นของวรรณคดีไทยและสามารถนำเสนอได้ อันจะนำไปสู่ *การสร้างสรรค์วรรณคดีไทยสู่สังคมโลก*

ข้อมูลและเครื่องมือในการศึกษาจารึกและเอกสารโบราณในเชิงวรรณกรรมศึกษา

บทความนี้มาจากการอภิปรายทางวิชาการ ที่ผู้เขียนได้เริ่มต้นด้วยการแสดงมุมมองที่ว่า *“เรามีจารึกและเอกสารโบราณเป็นขุมวิชา เป็นเหมืองแร่วิชาการ มีข้อคำถามที่จะเป็นประตูสู่ความรู้อีกมากที่ยังนำออกมาเสนอได้ไม่รู้จักจบ”* (Raksamani, 2559: 379) ที่สื่อความให้เห็นว่าในการศึกษาด้านภาษาและวรรณคดีไทยนั้นยังคงมีมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งวิชาการอยู่อย่างมหาศาล การศึกษาเรื่องราวจากจารึก เอกสารโบราณ ของแต่ละท้องถิ่นย่อมให้ความรู้ ตกผลึกทางการคิดวิเคราะห์ในข้อคำถามต่าง ๆ

ผู้เขียนได้กล่าวถึงวิธีการศึกษาวิเคราะห์ในด้านวรรณกรรมศึกษาที่แตกต่างหรืออาจคล้ายกัน 4 วิธี ได้แก่ 1. การวิเคราะห์องค์ประกอบ 2. ศึกษา หรือ approach มุมมอง จุดเน้นต่าง ๆ ด้วยมุมมองด้านปรัชญาสังคม มาวิเคราะห์พฤติกรรมตัวละคร 3. ศึกษาแบบสัมพันธ์กับบทอื่น 4. สหวิทยาการ โดยแต่ละวิธีการนั้นมีข้อจำกัด ข้อดี ตลอดจนมีความเหมาะสมแก่การนำมาใช้เป็นแนวทางด้านวรรณกรรมศึกษาที่มีระดับความยาก ง่าย ที่แตกต่างกันออกไป ในประเด็นนี้ผู้เขียนเสนอแนะไว้ว่า *“เราอาจแก้ที่ระบบการศึกษาปริญญาโท และปริญญาเอกว่าต้องเน้นวรรณกรรมศึกษาให้มากขึ้น ให้รู้จักเครื่องมือให้มากขึ้น เราจึงจะได้คำตอบใน*

ระดับมหัพภาค...” (Raksanani, 2559: 387)

ดิน น้ำ ลม ไฟ: อุปลักษณ์ อุปโลกน์

ดิน น้ำ ลม ไฟ: อุปลักษณ์ อุปโลกน์ เป็นบทความที่อภิปรายความคิด ความเชื่อ เกี่ยวกับวิถีชีวิตที่เป็นนามธรรมที่นำมาสู่ปรัชญาเกี่ยวกับองค์ประกอบของสรรพสิ่ง เชื่อมโยงกับองค์ประกอบของวรรณคดี โดยยกตัวอย่างเอกสารโบราณทำให้รู้จักวิธีคิดและแนวปฏิบัติ อย่าง “คัมภีร์พระเวท” ที่มีอายุเก่าแก่กว่า 3,000 ปี ที่มีการกล่าวถึงการค้นพบธาตุต่าง ๆ ที่เป็นแหล่งกำเนิด หล่อเลี้ยง เกื้อกูลสรรพสิ่ง ให้ดำรงอยู่ได้อย่างสมดุล คือ “ดิน น้ำ ลม ไฟ” เชื่อมโยงกับวรรณคดีที่แหล่งกำเนิดมาจากอินเดียว่ามีนัยของธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ เช่น เรื่องรามเกียรติ์ (รามายณะ) ความหมายของชื่อ “สีดา” ที่หมายถึง รอยไถ สื่อนัยว่านางมาจากธาตุดินและนัยการทำการเกษตรอันเป็นส่วนหนึ่งของธาตุดิน เชื่อมโยงกับเนื้อเรื่องในช่วงท้ายที่นางกลับไปสู่แหล่งกำเนิดของนางคือผืนดิน (Raksanani, 2559: 393-394) บทพรรณนา และภาพพจน์อภิปรายเรื่องเทพปกรณัม เรื่องพระวาโย ปรัชญาอินเดียว่าด้วยธาตุทั้ง 5 ที่เรียกว่าปัญจภูต คือ อากาศ วายุ (ลม) อัคนิ (ไฟ) อาป (น้ำ) กษิติ (ดิน) ซึ่งผนวกสู่ธาตุลม ไฟ น้ำ และดิน เชื่อมโยงสู่ธาตุทั้ง 4 กับหลักโหราศาสตร์ อันแสดงความสัมพันธ์กับลักษณะทางกายภาพของมนุษย์ โลกธาตุทั้ง 4 กับการสร้างอุปลักษณ์ ทำให้ได้ตระหนักถึงความสำคัญว่าดินสำคัญ น้ำสำคัญ ลมสำคัญ หรือไฟสำคัญ เมื่อสำคัญก็ต้องอนุรักษ์ ไม่ทำลาย ต้องบำรุงเลี้ยง เป็นความคิดที่ใช่ว่าจะเป็นเรื่องงมงายหรือตกสมัย แต่เป็นกลวิธีของคนโบราณซึ่งเมื่อเราเข้าใจแนวคิดแล้วนำมาใช้ ก็ยังคงใช้ได้ตลอดไป ทั้งนี้ได้อ้างอิงตำราแพทยศาสตร์สงเคราะห์ คัมภีร์ธาตุวิภังค์ (ธาตุแตกสลาย) เพื่อให้ผู้อ่านได้พินิจข้อเท็จจริงตามไปด้วย (Raksamani, 2559 :402-404)

ในส่วนท้ายผู้เขียนได้ให้ผู้อ่านใคร่ครวญด้วยตนเองว่า ความคิด ความเชื่อเรื่องโลกธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ อันเป็นองค์ประกอบและปัจจัยที่หล่อเลี้ยงสิ่งมีชีวิตที่ปรากฏในปรัชญาอินเดียโบราณ และได้นำมาประกอบสร้างเป็นอุปลักษณ์ในวรรณคดี ถือเป็นเรื่องอุปโลกน์ขึ้นมาลอย ๆ หรือไม่

อสุรวานร อันเกิดร่วมอุทรกับคนผิด

บทความดังกล่าวเป็นการอภิปรายกรณีตัวละครในเรื่องรามเกียรติ์ที่แปรไปเข้าร่วมกับฝ่ายศัตรูของเชื้อสายตนเอง หรือสวามิภักดิ์ต่อผู้ที่ทำลายล้างญาติวงศ์ของตนอย่างพิเภกและสุครีพ รวมถึงตัวละครที่สืบสายเลือดกันแล้วได้มาพบกันในสถานะของคู่ต่อสู้อย่างหนุมานและมัจฉานุ ประเด็นสำคัญคือการยึดถือซึ่งคุณความดีของตัวละคร มีอิทธิพลมากกว่าพงศ์เผ่าวงศ์วาน แนวคิดสุดท้ายที่ดูเหมือนจะสำคัญที่สุดคือเรื่องความถูกต้องกับความผิดหรือธรรมะกับอธรรม กล่าวได้ว่าเป็นแนวคิดที่ปรากฏในวรรณคดีส่วนใหญ่ของไทยต่อเนื่องมาจนกระทั่งในปัจจุบัน ดังที่พระรามตรัสแก่ทศกัณฐ์ที่เป็นโยคีแปลงว่า การที่พิเภกและสุครีพ ซึ่ง มีเผ่าพันธุ์เป็น *อสุรวานร* และร่วมสายเลือดโดย *เกิดร่วมอุทรกับคนผิด* นั้น ไม่เป็นปัญหาสำหรับพระองค์ เพราะทั้งสองเป็นผู้มีธรรมะครองใจดังบทประพันธ์วรรคที่ว่า *รอบรู้ผิดชอบด้วยกันหมด มิได้ทรชนเป็นคนคด*

ผู้เขียนได้กล่าวในส่วนท้ายไว้ว่า *“ทรรศนะและท่าทีที่ปรากฏในแนวคิดในการสร้างตัวละครในวรรณคดีเรื่องต่าง ๆ ที่สืบเนื่องกันมานั้น อาจกล่าวได้หรือไม่ว่าเป็นทรรศนะและท่าทีส่วนหนึ่งของคนไทยเช่นกัน ถ้าใช่ เนื้อหาของวรรณคดีเรื่องต่าง ๆ “ใช่จะเป็นแก่นสารสิ่งใด” ตามที่กวีออกตัวไว้ใน*

ท้ายเรื่อง รามเกียรติ์ จริงหรือ คำตอบที่ได้จากประเด็นคำถามนี้อาจเป็นคำตอบที่นำไปชี้ให้คนรุ่นใหม่เห็นได้บ้างกระมังว่าเราเรียนวรรณคดีกันไปทำไม" (Raksamani, 2559: 416) ซึ่งหากได้อ่านบทความอสุราวานร อันเกิดร่วมอุทรกับคนผิด อย่างพินิจแล้วจะพบว่าข้อคำถามนี้มีธงคำตอบที่ชัดเจนอย่างไม่มีข้อสงสัย

ตัวตนของกวีในนวนิยายสันสกฤต

การศึกษาวรรณคดี วรรณกรรมเรื่องหนึ่ง ๆ นั้น นอกจากทราบว่ากวีคือใครแล้ว ผู้เขียนได้นำเสนอว่าหากผู้ศึกษาวรรณคดีเรื่องนั้น ๆ ได้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับกวีที่ปรากฏในตัวบทวรรณคดี ที่กวีได้สื่อสารทั้งทางตรงและทางอ้อม จะทำให้ผู้ศึกษาได้รู้จักตัวตนของกวี ตลอดจนแรงบันดาลใจ แรงขับในการสร้างสรรค์ผลงานแต่ละเรื่อง โดยได้อภิปรายกรณีศึกษา กวีเอกของไทยอย่างศรีปราชญ์และสุนทรภู่ ได้แก่ เรื่องของศรีปราชญ์ (ตัวจริง?) จากเอกสารโบราณทั้งเกร็ดประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า รวมถึงผลงานของกวีศรีปราชญ์ เรื่องนิราศภูเขาทอง ที่สะท้อนแรงขับ อารมณ์สะเทือนใจ ของสุนทรภู่ในช่วงสิ้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ทั้งนี้ ผู้เขียนได้เชื่อมโยงกลับไปสู่วรรณคดีสันสกฤตกับร่องรอย เรื่องราวของกวีในตัวบท โดยตัวอย่างรูปแบบงานประพันธ์ที่มีการกล่าวถึงกวีคือ อาขยายิกา ที่จะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ กถา และ อขยายิกา เช่น กากัมพรี ของ พาณะ ทศกุมารจริต ของ ทัณฑิน พฤหัสกถา ของ คุณาฒยะ ตัวอย่างนิทานเรื่องสั้นของสันสกฤตที่เป็นชุด มีนิทานนำเรื่องที่จัดเป็นประเภทกถา เช่น เวตาลปัญจวิงศติ ปัญจตันตระ ตัวอย่างวรรณคดีประเภท อาขยายิกา คือ หรรษจริต ของ พาณะ ซึ่งเป็นเรื่องราวที่กล่าวถึงชีวประวัติของพระเจ้าหรรษจริต หากแต่ 2 บทแรก เป็นอัตชีวประวัติของพาณะผู้เป็นกวี ทำให้ผู้อ่านรู้จักภูมิหลังและตัวตนของกวีทั้งพื้นเพ การศึกษา การรับราชการ ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ ซึ่งผู้เขียนได้ตั้งข้อชวนสังเกตไว้ว่า *"อย่างไรก็ตามผู้อ่านควรต้องสังวรไว้ด้วยว่าความเป็นเรื่องแต่ง (fictional) ของนิยายอาจทำให้เราเห็น "ตัวตนที่แตกต่าง" ของกวีเป็นส่วนใหญ่ และเมื่อเรื่องราวเหล่านี้ไปอยู่ในตำราประวัติวรรณคดีเราก็อาจได้เรียนรู้แต่ "ประวัติวรรณคดีที่แตกต่าง" เกือบทั้งนั้นอีกด้วย"* (Raksamani, 2559: 423)

มหากาพย์ มหานทีแห่งนาฏวรรณกรรม

วรรณคดีมหากาพย์ ย่อมต้องมีองค์ประกอบทั้งด้านภาษาและเนื้อหาอันวิจิตรหลอมรวมกัน รวมถึงผ่านการประเมินค่าด้วยกาลเวลาและการวิวรรธน์ ผู้เขียนได้หยิบยกกวีนิพนธ์ของธรรมกีรติ ที่เชิดชูมหากาพย์อินเดียคือ รามายณะ และ มหาภารตะ ที่ว่า "ครั้งหนึ่งวาลมิกิถมมหานทีด้วยศิลาที่เหล่าวานรขนมาทุ่มทิ้งลง และวายสทำให้มหานทีนั้นแน่นขนัดไปด้วยลูกศรของอรชุน" มาเสริมเน้นให้เห็นว่ามหากาพย์ทั้งสองเรื่องได้สร้างปรากฏการณ์ทางวรรณคดีเพียงใด สำหรับบทความ *มหากาพย์ มหานทีแห่งนาฏวรรณกรรม* ผู้เขียนเจาะจงอภิปรายถึงเรื่องมหาภารตะ โดยกล่าวถึงพฤติการณ์ของตัวละครต่าง ๆ ในเรื่อง เช่น อรชุน ภีษมะ เทราปตี ทุรโยชน์ ที่มีที่มาที่ไปตามขนบและคติแห่งความเชื่อของชาวอินเดียอย่างไร ในส่วนท้ายได้สังเขปลักษณะบทละครที่นำมาจาก มหาภารตะ ฝากประเด็นจุดประกายแก่ผู้ที่สนใจ จะเห็นได้ว่าการศึกษาวรรณคดีบทละครสันสกฤต เราจะเข้าใจจุดหมายของการแสดงละคร 3 ประการ คือ (Raksamani, 2559: 440)

1) เพื่อให้ผู้ชมเห็นคุณค่าความเพียรพยายามของกวี กว่าจะสร้างบทละครได้แต่ละเรื่องกวีต้องใช้ความเพียรพยายามอย่างยิ่ง

2) เพื่อให้ผู้ชมเห็นความสำคัญของต้นเรื่องซึ่งเป็นที่มาของวัสดุในบทละคร ในที่นี้คือมหากาพย์มหาภารตะ ซึ่งเป็นเสมือนมหานทีแห่งนาฏวรรณกรรม

3) เพื่อสนองความอยากรู้ของผู้ชมละคร เมื่อมีละครเรื่องใหม่ ผู้ชมก็อยากรู้ว่าเรื่องที่ “ผลัดใบใหม่” นั้นจะเป็นอย่างไรบ้าง

จุดมุ่งหมายทั้งสามประการนี้ สูตรธารหรือนายโรงกล่าวไว้ในบทละครเรื่อง เวณีสังหาร ของ ภัฏฏนารายณะ ปิดท้ายด้วยคำของฤษีวยาสที่กล่าวถึงความสำคัญของ มหาภารตะ ซึ่งเป็นที่มาของวัสดุในบทละครว่า *วรรณคดีเรื่องนี้คือต้นไม้ที่มีผลออกมาไม่รู้หมดสิ้น สำหรับมนุษยชาติ เหมือนหมู่เมฆที่เป็นแหล่งน้ำเลี้ยงชีวิต สำหรับกวีเรืองนาม*

“กุสุมาบรรณนิทัศน์” เป็นการรวบรวมผลงานทั้งหมดที่พิมพ์เผยแพร่แล้วของผู้เขียน มาจัดทำสาระสังเขป โดยหยิบยกประเด็นสำคัญของแต่ละเรื่องมานำเสนอเพื่อแนะนำผู้อ่านที่สนใจให้ได้ศึกษาจากฉบับเต็มต่อไป รวบรวมและเรียบเรียงโดย กิตติชัย พินโน อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร (Raksamani, 2559: 441) แบ่งผลงานออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

หนังสือ มี 16 เรื่อง ส่วนใหญ่เป็นหนังสือรวมบทความวิชาการและกึ่งวิชาการที่เผยแพร่ในวารสารหรือนิตยสารมาก่อน หนังสือบางเรื่องปรับปรุงมาจากงานวิจัย และบางเรื่องเขียนขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะกิจ

ตำรา มี 10 เรื่อง บางเรื่องมุ่งหมายให้เป็นตำราเรียนเฉพาะรายวิชา บางเรื่องเป็นตำราที่ปรับปรุงมาจากงานวิจัย บางเรื่องเขียนเพื่อเป็นคู่มือประกอบการค้นคว้าวิจัย และบางเรื่องเขียนเป็นหัวข้อหนึ่งในตำราของมหาวิทยาลัยศิลปากรและของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

บทความวิชาการ มี 3 เรื่อง เป็นเรื่องที่พิมพ์ในหนังสือเฉพาะกิจ รวมเรื่องสั้น หรือเป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัย แต่ไม่เคยพิมพ์รวมเล่มมาก่อน

งานแปล มี 2 เรื่อง เป็นงานแปลวรรณคดีเรื่องรามายณะและปัญจตันตระจากต้นฉบับภาษาสันสกฤต

ผลงานข้างต้นนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการด้านภาษา วรรณคดีและวรรณกรรมปัจจุบันแล้ว ยังเป็นแหล่งอ้างอิงสำหรับนิสิต นักศึกษา นักวิชาการ อาจารย์และผู้สนใจทั่วไปด้วย

“กุสุมาในหน้าบรรณ” เป็นการรวบรวมและเรียบเรียงสถานะบนหน้าเฟซบุ๊กหรือหน้าบรรณ ของผู้เขียน โดย อมรชัย คหกิจโกศล อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร (Raksamani, 2559: 529) โดยผู้เขียนเริ่มใช้เฟซบุ๊กตั้งแต่ราวปลายปี 2554 ในชื่อ Kusuma Raksamani นอกจากจะมีไว้เพื่อสื่อสารถึงมิตรสหายและลูกศิษย์แล้ว การตั้งสถานะ (status) ของผู้เขียนยังถือเป็นการแบ่งปันความรู้ทางวิชาการด้วย เรื่องที่นำมาตั้งสถานะมีที่มาจากหลายแหล่ง อาทิ การทำงาน การเป็นวิทยากร การประชุมวิชาการ การสอน ตลอดจนความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งรอบตัว การตั้งประเด็นคำถามให้เพื่อนในเฟซบุ๊กมาร่วมอภิปราย แสดงความคิดเห็น โดยผู้รวบรวมและเรียบเรียงได้จัดแบ่งสถานะต่าง ๆ เป็นประเด็นหลักสามประเด็น ได้แก่ ข้อคิดเรื่องภาษา ข้อคิดเรื่องวรรณคดี และข้อคิดเรื่องทั่วไป ข้อมูลที่ผู้เขียนสื่อสารผ่านสถานะเฟซบุ๊กนอกจากจะเป็นความรู้อันประเทืองปัญญาแล้ว ยังเป็นเสมือนพื้นที่แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดให้แก่ผู้อ่านและผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นอีกด้วย

“กุสุมา 72” เป็นบทความอัตชีวประวัติของผู้เขียน ใจความบอกเล่าเรื่องภูมิลำเนา ครอบครัว การศึกษา การทำงาน ประสบการณ์ชีวิตของผู้เขียน โดยเฉพาะประสบการณ์ในวงวิชาการด้านภาษาและวรรณคดี ที่บ่มเพาะและสั่งสมมาจนอายุเข้าสู่ปีที่ 72 ถือเป็นแบบอย่างที่มีแง่งามให้แก่ผู้อ่านทุกเพศทุกวัย ช่วงท้ายของอัตชีวประวัตินี้ ผู้เขียนได้กล่าวไว้ว่า *“ความสำเร็จในชีวิตไม่ได้เกิดจากตัวเราคนเดียว ทั้งพ่อ แม่ พี่น้อง ญาติ ผู้อาวุโส ครู ศิษย์ เพื่อนเรียน เพื่อนร่วมงาน และคนในครอบครัว ล้วนมีส่วนช่วยทั้งสิ้น เป็นความปลาบปลื้มและความระลึกในคุณข้อนี้อยู่เสมอ และที่ไม่เคยลืมเลยก็คือความสุขความสำเร็จในชีวิตมีได้ด้วยความโปรดปรานจากพระผู้เป็นเจ้าโดยแท้จริง”* (Raksamani, 2559: 608)

“ภูมิเลขา” เป็นข้อมูลสรุปที่นำเสนอให้ทราบว่าข้อเขียน บทความแต่ละหัวข้อ แต่ละเรื่องดังที่นำเสนอข้างต้นนี้ ได้เผยแพร่ในลักษณะใดบ้าง เช่น เป็นบทความวิชาการ บทความประกอบการบรรยาย สัมมนา บทความจากการประชุมวิชาการ

สรุป

สาระความรู้ต่าง ๆ ที่ กุสุมา รักษมณี ได้ถ่ายทอดใน ***กุสุมาวรรณนา 6: วิวิธวารประพันธ์*** ได้ให้ข้อความรู้ด้านภาษาและวรรณคดีไทย ให้แนวปฏิบัติในฐานะผู้ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย รวมถึงการเป็นผู้สอนในศาสตร์ดังกล่าวให้แตกฉานลุ่มลึก ซึ่งต้องเริ่มจากความใคร่รู้ การตั้งคำถาม และหาคำตอบอย่างมีระบบ ขั้นตอน ข้อเขียนที่ประมวลและเรียบเรียงอันมาจากการแลกเปลี่ยนข้อความรู้ในสื่อออนไลน์อย่างเฟซบุ๊กของผู้เขียน สะท้อนว่านักวิชาการ ผู้สอน หรือผู้ที่อยู่ในแวดวงการศึกษา ต้องปรับตนให้ทันกับรูปแบบการสื่อสารในยุคปัจจุบัน ให้ผู้อ่านที่แม้จะอยู่ใกล้หรือไกลกัน สามารถเข้าถึงและได้ข้อความรู้ที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารได้ส่งผ่านสื่อออนไลน์ “เพื่อไม่ให้ความรู้สูญไปกับตัว” ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงพระยาอนุมานราชธนในฐานะผู้เป็นคลังปัญญาและเป็นแบบอย่างในการเป็นผู้สอนที่พร้อมถ่ายทอดวิชาความรู้แก่ผู้ใฝ่รู้ใฝ่ถาม

กุสุมาวรรณนา 6: วิวิธวารประพันธ์ จึงเป็นหนังสือที่ผู้ที่อยู่ในแวดวงวิชาการด้านภาษาและวรรณคดีไทย ทั้งนักวิชาการ ผู้สอน ผู้เรียน ควรได้ศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ได้แนวปฏิบัติและแนวคิดต่าง ๆ ที่ปรากฏทั้งทางตรงและทางอ้อมมาปรับใช้ให้ประเทืองความคิด ปัญญา เสริมสร้างทัศนคติอันดีต่อการศึกษาภาษาและวรรณคดี รวมถึงการดำเนินชีวิตของตนเองต่อไป

Reference

Raksamani Kusuma. (2004). **Kusumawanna 3: Pakaranam Nithan.** (in Thai) [Kusumawanna 3: mythology]. Bangkok: Mae kam fang.

_____ . (2006). **Kan wikhro wannakhadi Thai tam thritsadi wannakhadi sansakrit.** (in Thai) [Thai Literary Analysis by Sanskrit Literary Theory Approach]. Bangkok: Department of Oriental Language, Faculty of Archaeology, Silpakorn University.

_____ . (2016). **Kusumawanna 6 : Wiwitwanpraphan.** (in Thai) Bangkok: Department of Oriental Language, Faculty of Archaeology, Silpakorn University.

แนะนำผู้เขียน
About Authors

กอบกาญจน์ วิเศษรัมย์

การจัดการดุษฎีบัณฑิต (การจัดการการสื่อสาร)
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Kopkan Wisesram

Doctor of Philosophy
(Communication Management)
Suan Dusit Rajabhat University.
Assistant Professor in Thai Language Program,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
Phetchabun Rajabhat University.

กุลวดี พุทธมงคล

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ภาษาไทย)
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Koonwadee Buddhamongkol

Doctor of Philosophy (Thai Language)
Faculty of Humanities, Kasetsart University.
Assistant Professor in Thai Language Program,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Ratchasima Rajabhat University

จิรัฐิพร ไทยงูเหลือม ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ภาษาไทย)
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Jiratthiporn Thainguluam Doctor of Philosophy (Thai Language)
Faculty of Humanities, Kasetsart University
Lecturer in Thai Language Program
Faculty of Humanities and Social Sciences
Nakhon Ratchasima Rajabhat University

ณภัทร เชาว์นวม ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เขมรศึกษา)
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Napat Chawnuam Master degree of Arts (Khmer Studies)
Faculty of Archaeology, Silpakorn University
Lecturer in Thai Language Program,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
Buriram Rajabhat University

นนทิยา จันทร์เนตร์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ภาษาไทย)
ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Nontiya Channate Doctor of Philosophy (Thai Language)
Kasetsart University.
Lecturer in Thai Language Program,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Ratchasima Rajabhat University

บุณย์เสนอ ตรีวิเศษ
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ภาษาไทย)
ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Bunsanoe Triwiset
Doctor of Philosophy (Thai Language)
Faculty of Humanities, Kasetsart University
Assistant Professor in Thai Language Program,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
Buriram Rajabhat University

ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร์
อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย)
ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Palita Phonpradapphet
Master Degree of Arts (Thai Language)
Department of Thai Language,
Faculty of Arts, Chulalongkorn University
Lecturer in Thai Language Program,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
Buriram Rajabhat University

พิสุทธิ์พงศ์ เอ็นดู
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ภาษาศาสตร์)
มหาวิทยาลัยไมซอร์ ประเทศอินเดีย
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาศาสตร์
คณะเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

Pisutpong Endoo
Doctor of Philosophy (Linguistics)
University of Mysore, India
Lecturer in Linguistics Program,
Faculty of Management Technology,
Rajamangala University of Technology Isan,
Surin Campus

วนิดา ตรีสินธุรส
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยคดีศึกษา)
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Wanida Treesinthuros
Master of Arts (Thai Studies)
Mahasarakham University
Assistant Professor in Thai Language Program,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Ratchasima Rajabhat University

วรเดช มีแสงรุทรกุล
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ภาษาสันสกฤต)
มหาวิทยาลัยมัทราส ประเทศอินเดีย
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Waradet Mesangrutdharakul
Doctor of Philosophy (Sanskrit)
University of Madras, India
Lecturer in Thai Language Program,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Ratchasima Rajabhat University

สมเกียรติ รักษ์มณี ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สังคมวิทยา)
มหาวิทยาลัยมคธ ประเทศอินเดีย
ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Somkiat Rakmanee Doctor of Philosophy (Social Science)
Magadh University, India
Doctor of Education (Curriculum and Instruction)
Faculty of Education, Kasetsart University
Associate Professor in Thai Department,
Faculty of Humanities, Kasetsart University

ข้อกำหนดของบทความต้นฉบับ

วารสารวิวิธวรรณสาร กำหนดตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ (มกราคม- เมษายน พฤษภาคม-สิงหาคม และกันยายน-ธันวาคม) วารสารยินดีพิจารณาตีพิมพ์บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เพื่อตีพิมพ์ตามที่เห็นสมควร และต้องเป็นงานที่ไม่เคยถูกนำไปพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาลงพิมพ์ในวารสารใดๆ โดยมีขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมศาสตร์สาขา ดังต่อไปนี้ ภาษาไทย วรรณคดีไทย คติชนวิทยา ชาติพันธุ์วิทยา ภาษาศาสตร์ ซึ่งกองบรรณาธิการจะพิจารณาต้นฉบับ (manuscript) ตามข้อกำหนดของรูปแบบวารสาร และส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขา (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้อ่าน หากผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม บทความอาจถูกดัดแปลง แก้ไข เนื้อหา รูปแบบ และสำนวน ตามที่กองบรรณาธิการเห็นสมควร กองบรรณาธิการจะส่งข้อเสนอแนะให้แก่ผู้นิพนธ์เพื่อดำเนินการ หากผู้นิพนธ์มีเหตุผลตามหลักวิชาการที่ไม่สามารถดำเนินการตามข้อเสนอแนะได้ ขอให้ชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อกองบรรณาธิการจะได้พิจารณาการตีพิมพ์ต่อไปและเพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากลและนำไปอ้างอิงได้

การจัดเตรียมต้นฉบับ

1. ความยาวของบทความ 10-15 หน้ากระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียว (นับรวมรูปภาพ ตาราง เอกสารอ้างอิง และภาคผนวก)
2. รูปแบบตัวอักษร ให้จัดพิมพ์ด้วยแบบตัวอักษร TH SarabunPSK เท่านั้น
3. ชื่อเรื่องบทความภาษาไทย ขนาดตัวอักษร 18 pt. (ตัวหนา) จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ
4. ชื่อเรื่องบทความภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 18 pt. (ตัวหนา) จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ
5. ชื่อผู้เขียนทุกคน ขนาดตัวอักษร 14 pt. (ตัวหนา)
6. ชื่อสังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย ขนาดตัวอักษร 14 pt. (ตัวอักษรปกติ)
7. Corresponding Author E-mail ขนาดตัวอักษร 12 pt.
8. เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 pt. จัดชิดซ้ายขวา พิมพ์ 1 คอลัมน์
9. คำสำคัญ ขนาดตัวอักษร 16 pt. (ตัวหนา) จัดชิดซ้าย
10. เนื้อหาคำสำคัญ ขนาดตัวอักษร 16 pt. วรรค 2 เคาะระหว่างคำ
11. ชื่อหัวเรื่อง ขนาดตัวอักษร 16 pt. (ตัวหนา) จัดชิดซ้าย ไม่ใส่เลขลำดับที่
12. เนื้อหาบทความ พิมพ์ 2 คอลัมน์ ในแต่ละคอลัมน์ให้ชิดขอบซ้ายขวา ขนาดตัวอักษร 16 pt.
13. เนื้อหาบทความ ย่อหน้า 1 ซม.
14. ชื่อตาราง ขนาดตัวอักษร 16 pt. (ตัวหนา) ให้ระบุไว้บนตารางจัดชิดซ้าย ใต้ตารางให้บอกแหล่งที่มา จัดชิดซ้าย ส่วนรายละเอียดตัวอักษรปกติ

15. ชื่อรูป ชื่อแผนภูมิ ขนาดตัวอักษร 16 pt. (ตัวหนา) ให้ระบุไว้ใต้รูป แผนภูมิ จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ ใต้รูปแผนภูมิให้บอกแหล่งที่มาจัดชิดซ้าย

16. ระยะขอบกระดาษ 1 นิ้ว (2.54 ซม.) เท่ากันทุกด้าน

17. หมายเลขหน้า ให้ใส่ไว้ต าแหน่งด้านล่างขวาตั้งแต่ต้นจนจบบทความ ขนาดตัวอักษร 16 pt.

18. ชื่อเอกสารอ้างอิง ขนาดตัวอักษร 16 pt. (ตัวหนา) จัดชิดซ้าย 19. เนื้อหาเอกสารอ้างอิง ขนาดตัวอักษร 16 pt. พิมพ์ 1 คอลัมน์

ส่วนประกอบของบทความ

1. ชื่อเรื่องบทความ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

2. ชื่อผู้เขียนทุกคน (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

3. บทคัดย่อ (Abstract) ความยาวไม่เกิน 300 คำ และคำสำคัญ (Keyword) 3-5 คำ (ภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษ)

4. เนื้อเรื่อง

   1) บทความวิชาการ ประกอบด้วย บทนำ เนื้อหา และบทสรุป
   2) บทความวิจัย ประกอบด้วย บทนำ วัตถุประสงค์ ทบทวนวรรณกรรม วิธีการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผล สรุปผลการวิจัย
   3) บทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย การเกริ่นนำ การสรุปเนื้อหาโดยย่อ การวิจารณ์หนังสือ

5. เอกสารอ้างอิง

6. ถ้ามีรูปภาพ แผนภูมิ ตารางประกอบ หรืออื่น ๆ ต้องมีหมายเลขกำกับในบทความ อ้างอิงแหล่งที่มา ของข้อมูลให้ถูกต้อง ชัดเจน และไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น ใช้รูปภาพสีหรือขาว-ดำ ที่มีความคมชัด และส่งภาพถ่ายต้นฉบับหรือไฟล์รูปภาพแยกต่างหาก แนบมาพร้อมกับบทความด้วย

ส่วนประกอบของบทความ

คำแนะนำในการเขียนอ้างอิง การเขียนอ้างอิงในวิวิธวรรณสาร กองบรรณาธิการได้ยึดการเขียนอ้างอิงแบบ APA Style ฉบับพิมพ์ ครั้งที่ 6 ปี ค.ศ. 2010 โดยปรับให้เข้ากับบริบทของไทย รูปแบบการเขียนอ้างอิงแบบ APA ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) การอ้างอิงในเนื้อหา 2) การเขียนอ้างอิงท้ายบท

1. การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation)

การอ้างอิงในเนื้อหาเป็นการอ้างอิงในระบบนามปี โดยระบุชื่อผู้แต่ง และปีพิมพ์ เพื่อเป็นการแนะผู้อ่านไปยังแหล่งข้อมูลที่อ้างอิงท้ายเล่มเอกสารวิชาการ ที่มีการจัดเรียงตามล าดับตัวอักษร การอ้างอิงในเนื้อหา มี 2 ลักษณะ คือ

1) การอ้างอิงชื่อผู้แต่งก่อนข้อความ

ในกรณีที่ชื่อของผู้แต่งที่เป็นคนไทยให้ปรับเป็นภาษาอังกฤษ โดยใช้ชื่อ-สกุลผู้แต่ง ตามด้วยปีที่พิมพ์ ในวงเล็บ หรือ เครื่องหมายทวิภาคหน้าเลขหน้าในวงเล็บ เช่น

Triwiset (2009) พบว่า..... หรือ
Triwiset (2009: 3) พบว่า.....

2) การอ้างอิงชื่อผู้แต่งท้ายข้อความ

ในกรณีที่ชื่อของผู้แต่งที่เป็นคนไทยให้ปรับเป็นภาษาอังกฤษ โดยใช้ชื่อสกุลผู้แต่งและปีที่พิมพ์ตาม ด้วยเครื่องหมายจุลภาคหลังชื่อผู้แต่งในวงเล็บ หรือ เครื่องหมายทวิภาคหน้าเลขหน้าในวงเล็บ เช่น

การศึกษาเกี่ยวกับภาษาถิ่นไทย.....(Triwiset, 2009) หรือ
การศึกษาเกี่ยวกับภาษาถิ่นไทย.....(Triwiset, 2009: 4)

การอ้างอิงตามผู้แต่งคนอื่น ให้ใช้ว่า “อ้างใน” (เอกสารภาษาไทย) หรือ “as cited in” (เอกสารภาษาอังกฤษ) ส่วนการอ้างอิงใน รายการอ้างอิง ให้ใช้เอกสารอ้างอิงของผู้แต่งที่อ่าน มาไม่ใช่อ้างอิงผู้แต่งเอกสารต้นฉบับ เช่น

การศึกษาของ Triwiset (1989 อ้างใน Kingkham, 2010: 23)

2. รายการอ้างอิง (Reference List)

การเขียนรายการอ้างอิงท้ายบทความ ในกรณีของรายการอ้างอิงที่เป็นภาษาไทยให้ปรับเป็น ภาษาอังกฤษทั้งหมด การอ้างอิงผู้แต่งคนเดิมในลำดับเดียวกันให้เรียงลำดับโดยใช้ปีที่พิมพ์ก่อนเป็นหลัก เช่น

Kingkham, W. (2000).
Kingkham, W. (2001).

การอ้างอิงผู้แต่งคนเดิมที่ตีพิมพ์ในปีเดียวกัน ให้ใช้อักษร a หรือ b เป็นต้น ภายหลังจากปีที่พิมพ์ภายในวงเล็บ เช่น

Baheti, J. R. (2001a). Control...

Baheti, J. R. (2001 b). Roles of...

ในกรณีที่เอกสารอ้างอิงเป็นภาษาไทย ชื่อเรื่องให้เขียนทับศัพท์โดยใช้หลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมัน (Romanization) ในวงเล็บ ( ) และแปลชื่อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษ เขียนในวงเล็บเหลี่ยม [ ] ดังตัวอย่าง

1. หนังสือทั่วไป

Kongkanan, Wipha. (2013). ***Wannakhadisueksa.*** (in Thai) [Thai literature study]. Bangkok: Office of the Welfare Promotion Commission for Teachers and Education Personnel.

2. บทความในวารสาร

Phonpradapphet, Palita. (2017). *Bukkhalathitthan: Uppalak nai mumming thang phasasat parichan.* (in Thai) [Personification: metaphor in cognitive linguistic]. **Journal of Rommayasan,** 15(1): 2.

บทความในวารสาร Journal Article

Author, A. A., & Author, B. B. (Year). Title of article. Title of Journal, volume number (issue number if necessary), inclusive page numbers.

Jacoby, W. G. (1994). Public attitudes toward government spending. American Journal of Political Science, 38(2), 336-361.

บทความในหนังสือพิมพ์ Newspaper Article

Author, A. A. (Year, date). Title of article. Title of Newspaper: Section, inclusive page numbers.

Hatch, B. (2006, July 13). Smoke lingers for those who keep hospitality flowing. Australian Financial Review, p. 14.

หนังสือ Book

Author, A. A., & Author, B. B. (Year). Title of work: Subtitle (edition.). (Volume(s).). Place of publication: Publisher.

Colclough, B., & Colclough, J. (1999). A challenge to change. London, England: Thorsons.

บทหนึ่งในหนังสือ Book Chapter

Author, A. A. (Year). Title of chapter or part. In A. A. Editor & B. B. Editor (Eds.), Title: Subtitle of book (Edition, inclusive page numbers). Place of publication: Publisher.

Friese, C., Hofmann, W., & Wanke, M. (2003). The impulsive consumer: Predicting consumer behavior with implicit reaction time measures. In M. Wanke (Ed.), Social psychology of consumer behavior (pp. 335-364). New York, NY: Psychology Press.

หนังสือแปล Book in Translation

Author, A. A. (Year). Title of Book: Subtitle of Book (T. T. Translator, Trans.). Place of publication: Publisher.

Laplace, P. S. (1951). A philosophical essay on probabilities (F. W. Truscott & F. L. Emory, Trans.). New York: Dover.

รายงานการประชุมวิชาการ Conference Paper

Author, A..A. (Year, Month date). Title of paper. In A. Editor, B. Editor, & C. Editor. Title of Published Proceedings. Paper presented at Title of Conference: Subtitle of Conference, Location (inclusive page numbers). Place of publication: Publisher.

Rowling, L. (1993, September). Schools and grief: How does Australia compare to the United States. In Wandarna coowar: Hidden grief. Paper presented at the Proceedings of the 8th National Conference of the National Association for Loss and Grief (Australia), Yeppoon, Queensland (pp. 196-201). Turramurra, NSW: National Association for Loss and Grief.

วิทยานิพนธ์ที่ยังไม่ตีพิมพ์ Unpublished Thesis

Author, A. A. (Year). Title of thesis: Subtitle. Unpublished thesis type, University, Location of University.

Hos, J. (2005). Mechanochemically synthesized nanomaterials for intermediate temperature solid oxide fuel cell membranes. Unpublished PhD thesis, University of Western Australia, Crawley, Western Australia.

รายงานวิจัย Research Report

Author, A. A. (Year). Title (Report No. xx). Location: Publisher.

Turnitin. (2003). What's wrong with Wikipedia?: Evaluating the sources by students. Oakland, CA: iParadigms, LLC.

การสัมภาษณ์ Interview

Author, A. (Year, Month date). Interview type [email, phone, personal interview, personal interview with.

Cloyd, A. (2014, July 29). Personal interview.

เอกสารจากอินเทอร์เน็ต Internet Document

Author, A. A. (Year). Title: Subtitle. Retrieved from Source or supplier information: internet address

Goldberg, I. (2000). Dr. Ivan's depression central. Retrieved from http://www.psycom.net/depression.central.html

รูปแบบการเขียนบทความตีพิมพ์เผยแพร่ในวิวิธวรรณสาร

ชื่อเรื่องภาษาไทย

(TH Sarabun PSK 18 point ตัวหนา)

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ

(TH Sarabun PSK 18 point ตัวหนา)

ชื่อผู้เขียนคนที่ 1[1] ชื่อผู้เขียนคนที่ 2[2] และชื่อผู้เขียนคนที่ 3[3] (ภาษาไทย)

(TH Sarabun PSK 14 point ตัวหนา) กรณีมากกว่า 3 ท่านให้ใส่ชื่อผู้เขียนท่านแรกและคณะ

อีเมล:.....(TH Sarabun PSK 12 point)

ชื่อผู้เขียนคนที่ 1[1] ชื่อผู้เขียนคนที่ 2[2] และชื่อผู้เขียนคนที่ 3[3] (ภาษาอังกฤษ)

(TH Sarabun PSK 14 point ตัวหนา) กรณีมากกว่า 3 ท่านให้ใส่ชื่อผู้เขียนท่านแรกและคณะ

E-mail: .....(TH Sarabun PSK 12 point)

---

[1]สังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย [2]สังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย [3]สังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย (ภาษาไทย)
(TH Sarabun PSK 14 point ตัวธรรมดา) กรณีมากกว่า 3 ท่านให้ใส่ชื่อผู้เขียนท่านแรกและคณะ

[1]สังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย [2]สังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย [3]สังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย (ภาษาอังกฤษ)
(TH Sarabun PSK 14 point ตัวธรรมดา) กรณีมากกว่า 3 ท่านให้ใส่ชื่อผู้เขียนท่านแรกและคณะ

บทคัดย่อ (TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย)

บทคัดย่อ ความยาวไม่เกิน 300 คำ (TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: //กก//ขข//คค จำนวน 3-5 คำ

(TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดาชิดซ้าย เคาะระหว่างคำ 2 เคาะ)

Abstract (TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย)

บทคัดย่อ ความยาวไม่เกิน 300 คำ (TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: //aa,//bb,//cc จำนวน 3-5 คำ

(TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดาชิดซ้าย เคาะระหว่างคำ 2 เคาะ)

บทนำ (หัวข้อ TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย)

เนื้อหา.....

.....

.....

.....

.....

(เนื้อหา TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา ตั้งค่าชิดซ้าย-ขวา ย่อหน้า 1 ซม. Tab 0.5)

วัตถุประสงค์การวิจัย (หัวข้อ TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย)

1.....

2.....

3.....

(เนื้อหา TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา ตั้งค่าชิดซ้าย-ขวา ย่อหน้า 1 ซม. Tab 0.5)

ทบทวนวรรณกรรม (หัวข้อ TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย)

เนื้อหา.....

.....

.....

.....

.....

(เนื้อหา TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา ตั้งค่าชิดซ้าย-ขวา ย่อหน้า 1 ซม. Tab 0.5)

วิธีการวิจัย (หัวข้อ TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย)

เนื้อหา.....

.....

.....

.....

.....

(เนื้อหา TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา ตั้งค่าชิดซ้าย-ขวา ย่อหน้า 1 ซม. Tab 0.5)

ผลการวิจัย (หัวข้อ TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย)

เนื้อหา.....

.....

.....

.....

.....

(เนื้อหา TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา ตั้งค่าชิดซ้าย-ขวา ย่อหน้า 1 ซม. Tab 0.5)

อภิปรายผลและสรุปผล (หัวข้อ TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย)

เนื้อหา.....

.....

.....

.....

.....

(เนื้อหา TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา ตั้งค่าชิดซ้าย-ขวา ย่อหน้า 1 ซม. Tab 0.5)

Reference (หัวข้อ TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย)

.....

.....

.....

.....

.....

(เนื้อหา TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา ตั้งค่าชิดซ้าย-ขวา ย่อหน้า 1 ซม. Tab 0.5)

ตัวอย่าง การนำเสนอข้อมูลตารางและรูปภาพ แผนภูมิต่างๆ

ตาราง/1//ชื่อตาราง....

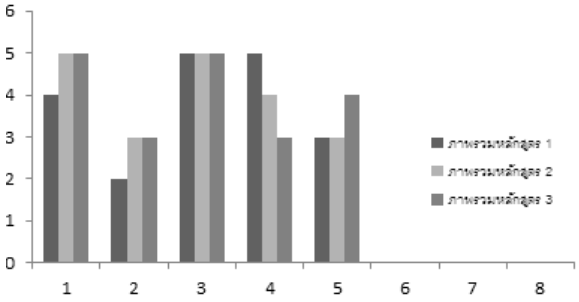
("ตารางที่" TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย)

(ชื่อตาราง TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา)

x	x	x	x
x	x	x	x
x	x	x	x
x	x	x	x

ภาพที่ 2 ข้อมูล (TH SarabunPSK 14 ตัวหนา)

รูปที่/1//ชื่อรูปภาพ, แผนภูมิ

("รูปที่" TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา กึ่งกลาง ตั้งค่าเป็น 1 คอลัมน์

(ชื่อรูปภาพ TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา)

(ทั้งนี้ ตาราง/รูปภาพ แผนภูมิ สมการต่างๆ สามารถทำเป็นคอลัมน์เดียวก็ได้ ขึ้นอยู่กับขนาดและความเหมาะสม

รายชื่อกลุ่ม “เครือข่ายนักวิชาการด้านภาษาและวัฒนธรรม”

1.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุณย์เสนอ ตรีวิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
2.	รองศาสตราจารย์สงบ บุญคล้อย	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
3.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประกิจ จันตะเคียน	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
4.	อาจารย์ดรรชนี อุบลเลิศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
5.	อาจารย์สันติภาพ ชารัมย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
6.	อาจารย์อุภาวัณณ์ นามหิรัญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
7.	อาจารย์สำราญ ธุระตา	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
8.	อาจารย์ณภัทร เชาว์นวม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
9.	อาจารย์สินทรัพย์ ยืนยาว	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
10.	อาจารย์ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
11.	อาจารย์พิพัฒน์ ประเสริฐสังข์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
12.	อาจารย์ยุพาวดี อาจหาญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
13.	อาจารย์พิมพ์ผกา ยอดนารี	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
14.	อาจารย์สุดธิดา สวนประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
15.	อาจารย์พัชรพร สาลี	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
16.	อาจารย์สมปอง มูลมณี	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
17.	อาจารย์ ดร. วิชุดา พรายยงค์	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
18.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กอบกาญจน์ วิเศษรัมย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
19.	อาจารย์นาฏอนงค์ พวงสมบัติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
20.	อาจารย์ฐิติกานต์ แก้ววิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
21.	อาจารย์พิชญา เชี่ยวภาษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
22.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐา จักรไชย	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
23.	รองศาสตราจารย์กฤษฎา ศรีธรรมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
24.	อาจารย์สุดารัตน์ มาศวรรณา	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
25.	อาจารย์ศศิธร อ่อนเหลา	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
26.	อาจารย์สุมาลี พลขุนทรัพย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
27.	อาจารย์ธนพล เอกพจน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
28.	อาจารย์อัษฎาวุธ ไสยรส	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
29.	อาจารย์ ดร.สรพันธ์ นันตะภูมิ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
30.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรรณี แพงวังทอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
31.	อาจารย์ ดร.พิสุทธิ์พงศ์ เอ็นดู	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
32.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์นุชสรา บุญแสน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
33.	อาจารย์ว่าที่ร้อยตรีคมกริช พยัคฆนันท์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
34.	อาจารย์ ดร. ศิริรักษ์ ธิจิตตัง ฟอสเตอร์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
35.	อาจารย์รัตนา นามปัญญา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
36.	อาจารย์กันทนา ระยับศรี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
37.	อาจารย์นภาพัฒน์ ยิ่งหาญ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
38.	อาจารย์สุภัชญา สวัสดิ์โยธิน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

39.	อาจารย์ ดร. ศุภรัตน์ วัลกานนท์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
40.	อาจารย์วราภรณ์ ศรสุรินทร์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
41.	Miss Namgay Wangmo	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
42.	อาจารย์ ดร.จิรัฐิพร ไทยงูเหลือม	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
43.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลวดี พุทธมงคล	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
44.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์วนิดา ตรีสินธุรส	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
45.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชญาวี ทองกลาง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
46.	อาจารย์ ดร.นนทิยา จันทร์เนตร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
47.	อาจารย์นัฑพร สุพิชญ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
48.	อาจารย์ ดร.กาญจนา คำผา	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
49.	อาจารย์คุญช่วย ปิยวิทย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
50.	อาจารย์ ดร.วรเดช มีแสงรุทรกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
51.	อาจารย์ ดร.วุธยา สืบเทพ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
52.	อาจารย์วรกุล เชวงกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
53.	อาจารย์วชิรารัตน์ นิรันดร์เตชาภัทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
54.	อาจารย์กนิษฐา พุทธเสถียร	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
55.	อาจารย์วุฒินันท์ ชัยศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
56.	อาจารย์ทิพย์วารี สงนอก	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
57.	อาจารย์ปทุมวดี ล้ำเลิศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
58.	อาจารย์รุจิเรข บุญญราศี	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
59.	อาจารย์กนกกาญจน์วรสีหะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
60.	อาจารย์หทัยวรรณ มณีวงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
61.	อาจารย์จามจุรี นิศยันต์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
62.	อาจารย์รุ้งเพชร วรพงศาทิตย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา